

ەنۋەر ئەسەردا ئەتى كارا

كلىيل بۇ گەپشتن بە لوتکە 12

نوسينى وانه بىزى جىهانى
د.ئيراهيم فەقى

Dr.ibrahim Eifikh

وەزىز ئەمەن
كەرمىان مەممەد ئەلمۇندا

2014

مەندى اقرا الثقافى

www.igra.ashlamontada.com

منتدى اقرأ الثقافي

---

www.iqra.ahlamontada.com

هونهاری سەرکردایەتى كارا

١٢ ڪليل بُو گەيشتن به لوتکە

نوسيينى وانه بىزى جىهانى

د. ئىبراھىم فەقى

وەرگىپانى: گەرمىان مەممەد ئە حەممەد

چاپى يەكەم

٢٠١٤

لهبلاوکراوه کانی خانه‌ی چاپ و په خشی ریتما

(زنجیره ۴۹۱)

ناسنامه‌ی کتیب

- ناوی کتیب: هونه‌ری سدرکردایه‌تی کارا
- نویسنی: د. نیرا احمد فهقی
- ودرگیزی: گرمیان محمد نه حمدد
- تایپ: ودرگیز
- برگ: فواد کهولتوسی
- شوینی چاپ: چاپه‌منی گهنج
- سالی چاپ: ۲۰۱۴
- نوبه‌تی چاپ: چاپی یه‌که‌م
- تیراز: ۱۰۰۰ دانه

له بدریو هبراید تی گشتی کتیبخانه گشتی بیه کان ژماره سپاردنی: (۱۳۶۵) هی سالی ۲۰۱۴ ی پیدراوه.

ناویشان:

سلیمانی — بازاری سلیمانی — بهرام بزرگ بازاری خهفاف:

ژماره‌ی موبایل: (۰۷۵۰ ۱۱۹۱۸۴۷)، (۰۷۷۰ ۱۵۷۴۲۹۳)

پیروست

۱۳	له‌باره‌ی ئیبراهیم فه‌قیبه‌وه چیبیان گوتوروه؟
۱۵	نم په‌پتوکه پیشکه‌ش بیت
۱۷	سوپاس و پیز
۲۳	مه‌موو بۆزیلک
۲۵	کلیلی یەکەم
۲۶	بپیار بینگەیەك به‌رهو سه‌رکەوتن
۲۷	۱ - هیزى بپیاردان:
۲۹	۲- هەشت جۇر بپیاردهر:
۳۲	۳- دە هۆکار بۆ بپیاردانى ھەلە:
۳۷	۴- دە نامۆشیارى بۆ دانى بپیارى دروست
۴۱	۵- چۈن بپیارىکى بەکۆمەل دەدەبیت؟
۴۳	۶- چۈن بپیارى تەندروست دەدەبیت؟
۴۵	۷- پىزگىرتىن لە خۇود و كرداره‌ی بپیاردان :
۴۹	۸- كرداره(عەمەلەيە)ى بپیاردان:
۵۱	کلیلی دووه‌م

۵۱	هاندان هیزی پالنهری جیاکردن وهی مرؤفایه‌تی
۵۲	۹-هاندان.. چیه؟ مانای چیه؟
۵۵	۱۰-کرداره (عمه‌لیه)ی هاندان :
۵۷	۱۱-سی جوره‌کهی هاندان:
۶۲	۱۲- ده خیراترین پنگه بُو داپووخانی کارمه‌ندان :
۶۶	۱۳-پینچ پنگه بُو هاندانی کارمه‌ندان:
۶۹	۱۴-بیست پنگه کارا بُو هاندانی کارمه‌ندان :
۸۴	۱۵-پینچ پنگه کارا بُو هاندانی خوت:
۸۸	۱۶-برنامه‌ی زمانه‌وانیانه‌ی ده‌مار و هاندان:
۹۳	کلیلی سییم
۹۳	گوران که‌تواری راسته‌قینه‌ی زیان..
۹۵	۱۷-ناوچه‌ی حه‌سانه‌وه و گیلیتی نواندن:
۹۹	۱۸-پینچ هزکار وه‌ها له خه‌لک ده‌که‌ن رقیان له گورانکاری بیت:
۱۰۳	۱۹-پینچ بنه‌مای گرنگ له کاتی پودانی گوراندا ده‌بیت ره‌چاوی بکریت:
۱۰۷	۲۰-چون وه‌ها له ده‌سته‌ی کارمه‌ندانت ده‌که‌یت به گورانکاری قایلبن؟
۱۱۱	کلیلی چواره‌م
۱۱۱	دله‌راوکه و گوشاری کار گره وه ناسته‌نگ (ته‌حدی)ی مرؤبی سوت‌مه‌نیب بُو سه‌رکه وتن.

- ۲۱-هۆکاره کانی پشت دله پاوکی لە دەستى خۆماندایه ! ۱۱۳
- ۲۲-کامیان باشتەرە: زۆرکەم يان زۆر زۆر؟ ۱۱۶
- ۲۲-هۆکاره کانی دله پاوکی: ۱۱۸
- ۲۴-نیشانه کانی دله پاوکی : ۱۲۲
- ۲۵-پیکهاتەی بەرگرى لە خۆکەرن دەزى دله پاوکی: ۱۲۴
- ۲۶-سیستمی ((فەقى)) بۇ حەسانەوە: ۱۳۰
- کلیلى پېنچەم ۱۳۵
- توانایى و بەھرە کانى پەيوهندى دابەستن پىگەيەك بەھرە و ھىزى خوددى ۱۳۵
- ۲۷-پەيوهندى دابەستن جەڭ لە جۇرىتىك پەيھەست(ئىدراك) ھىچى دىكە نىيە: ۱۳۷
- ۲۸-نەھىنى ھۆگربىيون: ۱۴۱
- ۲۹-كەسانى کارگران دەوروبەرتىيان تەننیوھ: ۱۵۳
- ۳۰-چۈن لە گەلن تو تەرزەكەى كەسانى کارگراندا رەفتار دەكەيت؟ ۱۵۴
- ۳۱-بىست قەدەغە كراوهەكەى كاتى پەيوهندى بەستن رەگەلن كەسانى تردا: ۱۵۹
- ۳۲-دە ئامۇزىگارى پىويىستە بەكارىيان بەھىتى. لە بىريان بىكەى ئەنجام لە ئەستقىدە گرىت: ۱۶۱
- ۳۲-ئايادە زانى چۈن لە گەلن مرۇقى دوو پۇودا رەفتار دەكەيت؟ ۱۶۲
- ۳۴-ئايادە زانى چۈن ورتەورت و واتەوات چارە سەر دەكەيت؟ ۱۶۲
- ۳۵-چۈن مەملانىي نىوان كارمەندانىن چارە دەكەيت؟ ۱۶۴

- ۱۶۶ ..... ۳۶- پەچەتى کارا بۆ پەيوەندى سەرکەوتوو:
- ۱۷۳ ..... کلىلى شەشم
- ۱۷۳ ..... ديارى كردى ئامانج پىگەيەك بەرهە بەختە وەرى و سەرەنچ پاكتىشى.....
- ۱۷۵ ..... ۳۷- ئايادەزانى تو بەرهە كويىوه دەپۇيت؟
- ۱۷۹ ..... ۳۸- پىنج هۆكار وەھا لە ۹٪ خەلکى دەكەت ئامانجيان ديارى نەكەن:
- ۱۸۲ ..... ۳۹- پىنج سوودى پشت ديارىكىردى ئامانجەكان:
- ۱۸۶ ..... ۴۰- چواربەشەكى ديارىكىردى ئامانج:
- ۱۹۲ ..... ۴۱- سى شىوهكى ئامانج :
- ۱۹۶ ..... ۴۲- چۈن ئامانجە كانت دەست نىشان دەكەيت- سىيازىدە بىنەما:
- ۲۰۴ ..... ۴۳- چۈن ئامانجە كانت بەدى دەھىنېت؟
- ۲۰۸ ..... ۴۴- سودەكانى ديارىكىردى ئامانجەكان لە بوارى كاردا:
- ۲۱۲ ..... ۴۵- ھەولڈانى كەسىتى بۆ ديارىكىردى ئامانجەكان:
- ۲۱۵ ..... کلىلى حەوتەم
- ۲۱۵ ..... بەكارھەتىانى كات بەھاى پاستەقىنە ئىيان.....
- ۲۱۷ ..... ۴۶- بۆچى خەلکى كاتى خۇيان بەفيق دەدەن؟
- ۲۲۰ ..... ۴۷- دوو كۆسپى دەرونى پىش بەكارخىستى كات:
- ۲۲۴ ..... ۴۸- پىنج تەرزەكى بەرىۋە بەرانى كات:

۴۹-شش سوده کهی پشت به کاربردنی کات:	۲۲۷
۵۰-پازده دزه کهی کات (که نزدترین ویرانکاری دهننده و)	۲۲۹
۵۱-بیست پنجم کهی نقر کارا بُو پاراستنی کات:	۲۳۴
۵۲-چون ده تواني خویی کارا بُو به کارخستنی کات گشه پیبده‌ی:	۲۴۳
کلیل هشتم	۲۴۷
۵۳-سه رکردايه‌تی کردن رینگه‌یه ک بهره و لونکه‌ی ئەنجامدان:	۲۴۷
۵۴-شیوازی تۆ چۆن؟	۲۴۹
۵۵-۲۰ تایبه‌تمهندی بُو سه رکردايه‌تی:	۲۵۰
۵۶-چوار شیوازه کهی سه رکردايه‌تی کردن:	۲۶۴
۵۷-چون ده ستھلات بـدھست دـھتى و بـکارىشى دـھتى:	۲۶۷
کلیلی توپیم	۲۶۹
درrostکردنی دهسته هیزیتکی پـهـا بـو دـامـه زـراـوهـی سـهـرـکـهـ وـتوـوـ:	۲۶۹
۵۸-دهسته‌ی کار.. شوین دهست دیار:	۲۷۱
۵۹-پینچ بنه‌ما بـو درrostکردنی دـھـستـهـ گـروـپـیـ کـارـ:	۲۷۵
۶۰-حـوتـ بـنـهـ مـاـ بـوـ درـرـوـسـتـکـرـدـنـیـ دـھـستـهـ کـهـ تـوـهـ (ھـلـبـڑـاـرـدـنـیـ کـهـ سـانـیـ گـونـجـاـیـ):	۲۷۸
۶۱-چـونـ وـهـاـ لـهـ دـھـستـهـ کـهـتـ دـھـکـهـ بـرـھـمـ هـیـنـ بنـ؟	۲۸۶
۶۲-کـیـ پـنـوـیـسـتـهـ بـهـیـنـیـتـهـ نـیـوـ دـھـستـهـ کـهـتـوـهـ (ھـلـبـڙـاـرـدـنـیـ کـهـ سـانـیـ گـونـجـاـیـ):	۲۸۲

- ۶۲-چون له گەل ئەوانەدا پەفتار دەگەيت حەزیان له گۈشەگىرىيە؟ ۲۹۱
- ۶۳-چون له گەل كېشەكانى نىتو ئەندامانى دەستەكەتدا پەفتار دەگەيت؟ ۲۹۲
- ۶۴-کلیل دەيەم ۲۹۷
- ۶۵-پى سپاردن پىگەيەك بەرە ئازادى ۲۹۷
- ۶۶-شىت بەكەس دەسىپىرى؟ ۲۹۹
- ۶۷-ئەو شەش ھۆكارەي وەها لە بەرىۋە بەران دەكەن يقىان لە پى سپاردن(بىريكاردانان) بىتەوە: ۳۰۱
- ۶۸-دە سۇودى پى سپاردن-بىريكاردانان(تغۇچى): ۳۰۵
- ۶۹-ئەوكارانە چىن دەتوانى بەوانى ترى بىسپىرى؟ ۳۰۸
- ۷۰-پىتىسپاردن چون نەنجام دەدەيت؟ ۳۱۲
- ۷۱-كللىي يازدەھم ۳۱۵
- ۷۲-كۆبۈنەوەكان دەبم.. يان نابم..... ۳۱۵
- ۷۳-حەوت ھۆكارى پىشت بەستىنى كۆبۈنەوەكان: ۳۲۰
- ۷۴-حەوت جۇر خەلک لە نىتو كۆبۈنەوەكاندا: ۳۲۲
- ۷۵-دەھۆكارى پىشت شىكىست ھىنانى كۆبۈنەوەكان: ۳۲۶
- ۷۶-پازدە بېھ لە كاتى ئاماھ بۈون لە كۆبۈنەوەكاندا: ۳۲۹
- ۷۷-بىست بىنەما بوق سەرخىستىنى كۆبۈنەوەكان: ۳۳۲

- ۷۵-خشتئی کار.. چیبی؟ ۳۲۹
- ۷۶-شەش کلیل بۇ بەستىنى كۆپۈنەوەی کارا و بەھىز: ۳۴۱
- ۷۷-کەی كۆپۈنەوە دەبەستىت؟ ۳۴۳
- ۷۸-كۆپۈنەوەكانت لەكۈي دەبەستىت؟ ۳۴۹
- ۷۹-كۆپۈنەوەكان پىزىگىرن لە خود ۳۵۱
- کلىلى دوازدەيەم ۳۵۲
- دامەززاندن جياوازى دروست دەكات ۳۵۳
- ۸۰-ئامادەبە.. کارەكە ناسان نىيە: ۳۵۵
- ۸۱-نۇ هۆكار دەبىنەقىزى نۇرىبۇونى تىچۈون لەكاتى دامەززانندىا: ۳۵۷
- ۸۲-ھەشت هۆكار وەھا لە بېپتوھەران دەكات كەسانى نوگونجاو دابمەززىتن: ۳۶۱
- ۸۳-دەھۆكار بۇ دۆزىيەوەی كەسى ناوازە: ۳۶۴
- ۸۴-چۈنۈتى خىستەپۇو و ھەلبىزاردى باشتىر ؟ ۳۶۸
- ۸۵-كىدارەي دامەززاندن: ۳۷۰
- ۸۶-كىدارەي پاش دامەززاندن: ۳۷۹
- ۸۷-بىسەت مەنگاوى بىھە لەكاتى دامەززاندى كارمەندى نويىدا: ۳۸۴
- ۸۸-دەركىردىن.. كارىتكەر لەسەرەتاۋە لەسەرى پىك كەوتۇن: ۳۸۶
- ۸۹-كىدارەي دەركىردىن: ۳۸۸

- ۹۰- ده خالی بفه له کاتی ده رکردنی هه ر کارمه ندیکدا: ۳۹۳
- ۹۱- چون ده زانیت تیشك خراوه ته سه ر تو؟ ۳۹۴
- کوتاوشہ کان ۳۹۶

بەناوى خودا كە دەھندە و دلۇھانە

[خوا لە هيچ گەليك ناكۇرى، تا ئەوان دلىان نەگۈرن]
(رعد-ھەورە كرمە: ۱۱)

خوداي گەورە راستى فەرمۇوو

لەبارهی ئىبراھىم فەقىمۇ چىان گوتۇوه؟

ئىبراھىم فەقى كەسىكى تايىبەتمەننە، كۆرەكانى بەجوانى و بەرنامەكانى بە سانايى پېشىكەش دەكتات. بە هەموو شارەزايى و ئاشنايەتىه كانى ئاماژە پېندەرى تەواوى زيانە، پىويستە هەموان ھەلى گەيشتنە خزمەتىيان بۆ بىرە خسىت..

(Rose Sollazzo...AT &T Canada)

كۆر و وانەكانى ئىبراھىم فەقى وەكى كلىلى سەركەوتىن وەھان..

(Collette Assaab...Bell Canada)

كۆرەكانى ئىبراھىم فەقى بەھەموو شىۋوھە پىتوھەرەنگ كارىگەر و گونجاون

(Andre Dostie...Chysler – Canada)

ئىبراھىم فەقى جياوازىتىكى دانسقەيە، كۆرەكانى نۇد بەپىز و بۇنىيات نەريشن.

(Marcel Cheujer...Pepsi Cola)

لەمۈزۈھە تايىبەتىيەدا، ئامەنگى سالانەمان بەم شىۋوھە سەركەوتۇو نەدەبۇ گەر

ئىبراھىم فەقى نەبوايە..

(Bernard Thibault...Greater Montreal Beal Estate Board)

پىنمایيە نائاسايىيەكانى ئىبراھىم فەقى بۇوه هوئى ھاندان و وروزاندىمان بۆ سەركەوتىنى

مەزن...

(Alain GerardTelToute Communication)

ئەم پەرتوگە پىشگەش بىت

بە هەموو ئەوانەی پۆزىك پىييان گتۇرم نەخىر.. بەبىن ئەوان نەمدەتوانى توانا
پاستەقىنەكانم بىۋزىمەوە و سەركەوتىن لە ژيانمدا بەدىيىتىم..
بە ئامالى ھاوسەرم.. كچە جومكەكانم نانسى و نەرمىن ..

د.ئىبراهىم فەقى

پىشگەش بىت بەو كەسەي فيئرى سەركىرىدەتى كىرىنى كىرىدەم و دانايىم لىيە كەنگ
خىست... بە مىرددەكەم، لە خوا داوابى بۆ دەكەم بىخاتە باخى نەبراوهەي نەمانەوە و ئەم
كارە باشانەي بىكەتە كېشىكانى چاكانى..

ئامال فەقى

سوپاس و پژ

له کاتیکدا ئەم پەرتوکە بەری
سالانیکی نورى فىرىبۇون و گەرانە،
ھەمدىس ئەنجامى ماندو بۇنیکى
ماوه درېشى دەستەيەكى كارى بلىمەتى
ناوازەشە. بۆيە لىرەوە و لە قولايى
ھەناومەوە دەمەۋىت سوپاس و نەوازش
ئاراستەی ھەموو ئەو كەسانە بىكم كە
يارمەتى و هاندانە كانيان لە بەرجەستە بۇونى ئەم پەرتوکەدا رەنگ پىز بۇوه، بەھۆيانەوە
ئەم پەرتوکە بە راستىنەيەكى كە توارى بۇوه.
بە تايىھەت دەمەۋىت سوپاسى ھاپىئى و ھاكارى ژيانم و ھاوېشە خەباتم (ئامال)
بىكم "لە بارامبەر ئەو ھەموو ھەول و ماندو بۇنانە لە گەشتى ژيانمدا بۆي نواندوم و
يارمەتى كىدووم بۆ پىتكىخستنى گەشت و كۆپ و وانەكانم. سوپاسى ئامال دەكەم بەھۆى
مانەوەي تا درەنگانىكى شەو" بۆ ئامادە كىردن و پىتكىخستنى يادگارى نامە و بەرنامە و
پىويىستىيە كامن لە كات و جىتى خۆيدا.

سوپاس بۆ ھارىكارەكەم Pina DeFabrizo بۆ نەوەمەكدارى و ماندو
نەناسىيەي كە لە كارەكەي خۆيدا دەينواند. سوپاس بۆ ھەموو ئەو كەسانى لە لايەكەي
ترى كىشىورەكەوە كاريان رەگەلن كىدووم، ئەوانەي يارمەتىيان داوم بۆ ھاتنە بەرھەمى
ئەم پەرتوکە و بە تايىھەت بەپتوھە بەر Sylvain Bedard بۆ ئەو ئامۇشىيارىيە بە بەما و
هاندانە بەرده و امانەي كە پىشكەشى دەكىردم. سوپاس بۆ Pol Mall بەھۆى ئەو
ھونەركارى و رازاندەوەيەي كە لەم پەرتوکەدا ئەزىزەتى پىتوھ كېشاوه.
Regis Nadeau خۆشە ويسترىن ھاپىتم، كە ھەميشە جى نىازى من بۇوه.

Holiday Inn Crowne Fehim Sofraci
بۆ هۆی هاندانه بەردەوامەکانیه و بۆ من . Metro Center، Plaza

سوپاس بۆ هاولیم Alain Laroche ئەندامی لیئنەی گەشەپیدان له شاری Verbun
بۆ هاندانه بەردەوامەکانی بۆ من .

سوپاس بۆ هاولیم Joseph Sidaros به پیوه بەری مەریمی کومپانیای London
بۆ ئەو متمانه و باوهەرە نزدەی بە من مەبیوو . بۆ Life David
. Sunlife of Canada به پیوه بەری Meyers

سوپاس بۆ Preston Phipps Toni DiFruscio به پیوه بەری گشتى

سوپاس بۆ Benito Migliorati به پیوه بەر و سەرقکی میوانخانەی Hotel Chateau Vaudreuil

بۆ Angela Prevost ى خاوهن و بلاوکارى پۆژٹانەی Premiere Edition

سوپاس بۆ هەموو ئەوانەی لەكتىر و وانە كانمدا ئاماذه بیوون ، بۆ سەرچەم سەرقک و
به پیوه بەرانی جىبەجى كارىي كە پىتكە چاپىتكە و تىيان پىدام .

سوپاس بۆ هەموو بەھەداران كە به شدارتىيان هەميشە بۇوهتە سەرچەشمەي كىان و
پەيام و كاريگەريه كامن ، به تايىهت خوا لىخۇشىبووان : د. نورمان ۋىنسىت بىيل ، د. پۇپىرت
شۇلر ، د. جۆن گىندر ، د. پىچارد باندىلىر ، د. دىباك شوبرا ، د. زەزە زىجلار و برايان تراسى .
سوپاسى تايىهتم بۆ هەمووتان .. خودا موارة كتان بکات .

تىپىننېيەك لە نۇسەرەوە

بۆ ناسانكارى خويىندىن وە ، وشەي (ئىو)م بە كارەتىناوه ، وەك
ئامازەدان بە به پیوه بەر يان سەركىرەكان لەنئۇ ئەم كتىپىهدا ، بۆ
نىڭ و مىش هەمان شت و تراوه و بە كارەتىندراؤه .

پیش‌کی

چون ئەم پەرتوکە دەبىتە پېنۋىنى كارت "بەرە و سەركەوتى؟

تۆيىش وەكى من بىپوات وەھايە كە لەداهاتوودا

نەختىكە جەنان دەگۈپىت؟ كېپكى كارى نوى و
بەھىزىر ديار وچى دەبن، دەتوانى هەبۇوه كانى
ئىستا بەپان و تىاباپن وون ناو بىكەن،
بېكۈمانىش ون ناويان دەكەن؟ كەربە بەلىنى
وەلامى هەردىووك پرسىيارەكت داوهتەوە ئەوا

بزانە كە من و تو لم بارەيەوە هاۋپاين، هيچ شىتىكىش نىيە ماناو ناوى هەلسۈرپاندىنى
مانەوە ياخود كارگىپى مانەوەبىت. تو دەزانى سەركەوتى تەنها بە بىرگىرنەوە چى
نابىت، بە هەلسۈرپاندىنىش، بە فرۇشتىن بە هەمان شىۋازى كۆن، ياخود زالبۇن بەسەر
چالاکى ئەوانى تردا، لە راستىدا شىتىبىيە مىزۇ لەسەر هەمان چەشىنەن چالاکى كۆنى
بەرددەوام بىت و بەرددەوام بىن و چاوهپوانى ئەنجامى جۇراو چەشن بىن. نايتنجال لە "كايىت هەلسۈرپىتىنە" دا باسى چىرىڭى كەپياويىكمان بۇ دەكەت كەلە پېشى ناكىرىدىنىكى
دانىشتىوو و دەلىت: "گەرمىم پى بېخشە، كۆترە دارت پى دەبەخشم"، بۇماوهىكى
نۇر بى دەستكەوتىنە گەرمى مابويەوە" چون لەبىرى كەرىپو كە پېتىستە لەسەرتادا
بېخشىت و كارى خۇي ئەنجامىدات بەر لە وەى هيچى دەست بکەوتىت ياخود ئەنجامى
بەرچىنگ كەويت.

بەپشتىوانى ئەزمۇن بۆم دىياركەوت كە زىرىكە لە بەرپۇھەران ھېشتاكە بەم چەشىنە
بېرددەكەنەوە، ئەوكاتەي دەستم دايە نوسىنەوە ئەم پەرتوکە و ئەنجامىداني
چاپىنەكەوتىن پەگەل بەرپۇھەرانى ئىش و پەلەجىباوازدا، هەمۇريان سەيرىان لە وەدهەت

کە بۆچى ئەنجامى باشترييان چىنگ ناكەويت؟! ياخود بەلاى كەمەوه ناتوانن ئە و
ئەنجامەش بپارىزنى كە پىيى راگەيشتۇن؟!

ناكە رېيگە بۆ بىرەودان بەمانوه له كىتىپكىتى ئەو چەرخەى كە هەركىز بە كۆتا ناييات-
لەسايەى پېشىكە وتنى خىراي بوارى تەكىنلۈزۈياوه- ئەوه يە كە گەشە بە خۆت بىدەيت،
بەھەرى نۇئى يادبىگىت، بەسەركەردىيەكى باشتريبيت، ھاندەر و وىرۇئىنەرىكى خاسترويت،
بە مشق پىتكارىكى چاكتىرى، بە باشتىر كاتەكانت بەكاربىتى، ئامانجەكانت دىيارى
بىكەيت" بۆئەوهى بەھەرەكانت لە سمارتە بىدەيت، بەھەرى ھەمووانى دەوروبەرىشت ھەست
پېپەكەي.

پىسايەكى زۆر ساكارەھى، يان بۆ پېتشەوە پېش دەكەوي، ياخود ئەوانى تر دەتشىلىن.
توم بىتىز جارىك گوتى: " دووجىد بەپىوه بەرھەيە: خىرا و مەرىپو" ، تۆ پېتۇيىست
بەوه يە خىرابىت بۆئەوهى داهىتەربى و مانوهى خۆت لە بازارەكانتدا بپارىزى. نۇدبەي
بەپىوه بەران بەر لەوهى پېتىان بگوتىرىت بەپىوه بەر، ھەميشە دەستكەوته كاتيان ناوازە و
نایاب بۇوه، بەلام ھېشتاكە ئامادەيى بەرگەگەرنى ئەوه يان تىادا بەرجەستەن بۇو كە
لە گەل دەستكەوتنى نازناوى بەپىوه بەردا توشىيان دەبىت" لە داواكاري كۆتا نەھاتوو.

باوه کو چۈزكىت بۆ بىكىرمەوه: جارىك پاوجىيەك سەگەتكى بۆ پاو بەكىي گىرتبوو،
بەخت ياوەرى بۇو، پاوىنەكى باشى بە قىسىمەت بۇو. پاشى مانگىتكى پاوجىيەكە هاتەوه بۆ
بەكىي گىرتىنى ھەمان سەگ، لە بەرئەوهى ناوى سەگەكەي نەدەزانى ھەستا بە پەسندانى
سەگەكە بۆ خاوهن سەگەكە و ئەۋىش گوتى: " ئەما سەگە كات دەلتى، ئىستا كىرى
پۇزانەي بەرزىكاوه تەوه بۆ پازىدە دۆلارى قۇزانە" . پاوجىيەكە پارەكەيدا، ئەمچارەشيان
بەخت ياوەرى بۇو. پاشى يەك مانگى ترگەپايەوه و داواي ھەمان سەگى كىرددەوه،
خاوهن سەگ داواي ۲۵ دۆلار پۇزانەي كرد" چون بىوھ پالەوانى فروشەكان، پاوجىيەش
دەيزانى سەگەكە ئەوهندە و زىفادىرىش دەھىتىت بۆيە پارەكەيدا و بىردى بۆ پاو،
ئەمچارەش پاوىنەكى باشى بۆزى چىنگ خىست، جارى داھاتوو كەپايەوه بۆز بە كىرى

گىرنەوهى هەمان سەگ، بەلام خاوهن سەگەكە گوتى: " بىبورە ناتوانم بەكى ئەو سەگەت پېبىدەم ! " ، بەكىنگىرىش پرسى بۇ ئەويش گوتى: " چونكە ئىستا سەگەكە تەنها لەسەر كلکى دادەنىشىت و دەھەپىت و ھىچى تر ناكات " .

بۇ بى بەختى و چارەپەشى زۇرىك لە بەپىوه بەرهەكان هەمان چەشىنە پەفتار دەنۋىتنىن بۇ ئەنجامدانى كارەكانىيان، وادەزانىن گەر هەمان شت ئەنجام بىدەيت ئەنجامى باشتىر چىڭ دەخەيت. ئەم پەرتوكە وەكى قىسە كىرىنى دوو بەپىوه بەر بەگەل يەكتىر وەھايە، ئەم پەرتوكە پۇختەي بىسىت و پېنچ سال لە شارەزايى و فيئربۇون و ئەزمۇاندن و گەپانە. ئەم پەرتوكە نۇپەترين بىرۈزكە و ستراتېژىيەتى باوت پېتشكەش دەكەت " بۇ يارمەتىدانت لە بۇ ئەوهى:

- وەلامى گونجاو بۇ ھەموو ئەۋارىيىشانە بىدقىزىتەوه كە بۆزىانە توشت دەبن.
- بىرەو بە وەرنامەي سەركەوتىنى تايىبەتىت بىدەيت.
- فىئرى بەھەرى كارگىتى كارابىت، بەئاسانى پەيوەستى شىوازى خۇزاراو و پەسەندى خۆتى بىكەيت.
- بىرکىردىنەوهەكانت داھىتىنەرتىبىن، بەخاوهنى واپىنەنلىكى بەھىزىبىت.
- ھەروەها يارمەتىت دەدات بۇ ئەوهى:
- بىپىارى دروست بىدەىي.. باشتىرىن بىپىار.
- ھانى خۆت و ھەموانى دەورۇوبەرت بىدەىي.
- لەگەل گۇپانەكاندا خۆت بىگونجىتى.
- دلەپاوكىكانت ھەلبىسۇپىتى.
- بە سەركىدەيەكى بەھىزىبىت.
- دەستەيەكى بەھىز چى بىكەيت.
- بە باشتىر لە جاران كاتەكانت ھەلبىسۇپىتى.

- به ناسانی و متمانه و بتکنیشهوه په یوهندی به ناجورترین مروفه کانیشهوه بکهیت.
- به جوزیک کزپه کانت هلسپرینی باشترين ئەنجامیان ھەبیت.
- فیئری ھونه ری دامەز زاندن و دەركردن بیت.
- .... شتى زۇرتىش.

ئامانجم لە دارپشتنەوە ئەم پەرتوكە ئەوهە كە: تۆ ئاشتا بکەم بە دۆزىنەوە و ھەستىكىدىن بە زۇرتىن كلىلەكانى بەپىوه بىرىنىكى زىنده بىي و پىويىست، لەپىناو فېرىبۈون بە ھاۋىيانىكىدىن و ئاشتابۇون بە گومان و ئەو كىشانەي چارەكىدىيان ئاسان نىيە، سەربارى ئاشناكىرىدت بە وەرنامەگەلىتكى ناوازەي بوارى كارگىپى بەنرخ و پىويىست.

بۇ ئەوهى لەمۇوه بەرزتىن ئاست چىنگ بخەيت، وەما لەگەل ھەئارىشە يەكدا بجولىرەوە كە تاكە كىشەيى ژيانىتە، بۆئەمەش پىويىست بە خويىندەوە ئەوازى ئەم پەرتوكە. كاتى تەواو بە خوت بېخشە بۇ خويىندەوە ئەجاو جارى دواى يەكى ئەم پەرتوكە "ھەر كىشە يەك لە خۆگىرتەي بىنچىنەي خودى چارەسەرىيەتى". ئەم پەرتوكەش تىابووی ھەموو ئەو چارەسەرانە يە كە پىويىست پىنېتى" بۇ ئەوهى بەوه بىت كە دەتەۋىت.

ئىستاش وەرە باوە كورىپەنە ئاشنای يەك بە يەكى ھەر دوازدە كلىلەكەي سەركەوتى بەپىوه بەرانى زۇر سەركەوتتو بىن.

ھەموو رۈزىك

ھەولى ئەنجامدانى كارىك بده پىشتر
ئەنجامت نەدابىت، ئىشىتىكى وەما
ئەنجامبىدە پىشتر تواناى ئەنجامدانىت
نەبوبىت.

... پۇزانە گەشە بەخوت بده ”نەختە نەختە.

... فيرى بەھرە ئىتىرىيە.

... چارە بۆ كىشە نوييەكانت بىيىنەوە.

... يەك مىل پىر بپۇپىشەوە، بەمەش لەسەر پىنگەت دەبىت بۆ بەدېھاتنى شكتومەندى
بالاى خوازداو.

د.ئىبراهىم فەقى

کلیلی یه‌که‌م

بریار...

ریگه‌یه‌ک به‌ره و سه‌رکه‌وتن

((نهینی سه‌رکه‌وتنی زیان له‌وهوه سه‌رچاوه ده‌گریت که مرؤفیک ئاماده‌ی
قۆستن‌وەی ئەو هەله بىت کە بۇی دەرەخسیت))

بنیامین سیندالی

۱- هیزی بپیاردان:

((هیچ شنیک نیبه پینگری هیمه‌تم بی، خو دورخستنه‌وهش له هر هولایکی هله جکه
له هنگاویکی تربق پیشه‌وه هیچی ترنیبه))

توماس ئەدیسون

سەربارى ئەوهى هولەكانى توماس ئەدیسون
نزیکەی دەھەزارجار شكسىتى مىتنا، بەلام بەردەواام بۇو
تاوهە كۆڭۈپى كارەبايى دۆزىبىه وە، هنرى فوردېش
پىنج جار مايە پۈوج بۇو بەرلەوهى بە مۆدىلى ۶
سەركەوتن بەدەست بەھىنەت، والت دىزنى شەش جار
شكسىتى مىنا بەرلەوهى شارى دىزنى لاندى
بەناوبانگ دروستىكەتات. ئۆكاتەی ۱,۰۰۷ چىشتىخانە
بىرۇكەى مرىشكى كەنتاگى رەتكىرده وە كولونىل ساندرز

كۆلى نەدا تاوهە كۆ (KFC) قايلمەندى پى بەخشى. كەواتە خالىي ھاوېشى ھەموو ئەم
كەسە سەركەوتۋانە چىبى؟ بىنگومان پابەندى و پىنداگىرى، بەلام ئەم ھىزىھى لەكۈتۈھ
مېتىناوه؟ بە بپیاردان دەستى پىتىرىدۇوه، ھەموويان بپیاريانداوه بۇ ئەنجامدانى ئەوهى
پىتىۋىستە بۇ سەركەوتن، بىنگومانىش توانىيىان ھەموو كارىنگى پىتىۋىست ئەنجامبىدەن بۇ
بەديھاتنى سەركەوتنى باو، ورد و دروستتىرىش دەبىت گەر بلىتىن: ئەم كەسانە خۆيان
پىنگەى سەركەوتنى خۆيان دروست كردووه، ئەمەش رەگەل و تەكەى ھانىپاڭدا ھاوتايه: "
يان پىنگەيدەك دەنلىزىنەوه، ياخود پىنگەيدەك دروست دەكەين".

كەچى تۆ گرنگى بە دروستكىرىنى پىنگەت نادەيت و گرنگ نىبىه بەلاتەوه ئىستىتا تۆ
كىتىت ياخود چى دەكەيت؟ بۇنۇمنە: ئەو شىۋاژەي بۇ دانىشتىن ھەلت بىڭاردووه، ئىستىتا،
ئەو شىۋاژەي خۆراڭى پى دەخۆى و پىنى دەجۆلىتىتەوه، ئەو شىۋاژەي ئەم پەرتوكەى

پى دەخوینيته وە ياخود لىنى دەنالىتى ياخود بە چارهى دەبىنى، ھەروھا ئەو پىگىيە ئامانجە كانى پى دەبىنى و كاتە كانى پى پىك دەخەيت، لەگەن خەلکدا پەوتاردە كەيت ھەموو ئەمانە لە بېپىاردانە كانتە وە سەرچاوه دەگىن، ئەم بېپىارەش يان ئەۋەتا بە تەواوى ھۆشتە وە داوتە وە يان بەبى ھۆش و وشىارييە وە بېپىارت لىداوه و تەنانەت گۈنگى بە بېپىاردانىش نادەيت، ئەمەش بۆخۇي بېپىارە ((بېپىاردان بۆ بېپىارەدان)).

كەر كىدارەي بېپىاردى روستىرىدىن تا ئەم ناستە بە مىز و گۈنگە، كەرىيە كەمەن كارە بۆ بەپىوه بىردىن و ھەلسۈرپاندىن، بە جۇرىك بەشىنىكى سەرەكى ژيان پىيىكەدەھىننەت، كەواتە بۆچى بە شىتىكى نارەحەت و نەكىرىدە لىنى دەنوابى؟ بۆچى ھەرتاكىك ئەنجامى نادات؟ بۆچى بۆزەمۇوان بۇوهتە كىشە؟ وەلامكەش خۆى لە ترسدا دەبىننەت وە ... ترس لە شىكىت” چون ھەر بېپىارىك بۆخۇي ھەلگەتەي چەشىنەك لە سەركىشى و مەترسىيە و ئەمەش مانايى دۆپانە-لای نۇردەكەس، ھەندىك پېيان باشە لە شوينىتكى ئاسايشىداردا بىيىنە و توانا شاراوه كاتيان بەكارەھەننەن” چون لە دانى بېپىاي ھەلە دەترسىن، بەلام تۆماس ئەدىسۇن، واللت دىزىنى، هەنرى فۆرد، لۆنەيل ساندەرز، گاندى و زۆيترييش لە بېپىارداندا سەركە وتۇو بۇون، پابەندى بە جى ھېننەن بۇون.

لەوانىيە نەزانى كە تواناي گۈرپاندى شەكتە كانت پىترە لەوهى ھەستى پىتە كەيت، ئەمەشت چىنگ ناكەويت مەگەر ئەو كاتانە نەبىت كە خۇت بېپىاردەرلى خۇت دەبىت و دەپرسىت: چۈن دەتوانم ئەمە بە دىبەتىم؟ وەلامكەش ئەوهەدەبىت كە: خۇت بىناسەوە و خۇت بەلۇزەرەوە. باپلىلىق سىرس دەلتىت: ((مىع پىگىيەك نىيە بۆ زانىنى ئەوهى كەسىتىك دەتوانى چى بىكەت مەگەر ھەولتىكى بۆ بەدات)).

نۇر بەپىوه بەر ھەن ھەموو شىتىك ئەنجام دەدەن بۆ دۇوركە وتىنە وە لە بېپىاردان، ئەم كارە بە كەسىتكى تر دەسپىئىن بۆئەوهى لەم ترس و سەركىشىيە بە دۇورىن، ئەم جۇدە كەسانە پىتىيەتىيان بە فيرپۇون و يادگەرنى بەھەرە و شىتىوار گەلېكە يارمەتىدەرىيان بىت بۆ دانى بېپىارى تەندروست.

نهم بهشهت پييشهت دهخه م که يارمه تى دهرت دهبيت بۆ گەشەپيدانى ئەو
ماسولكىيەي که کاري بېياردانى لەئەستۇ دەبىت، هەروهە باز تىكەيشتنى راستەقىنە لە¹
بېيارەكان و بۇون بە بېياردروستكارىيەكى ناوازەش.

۲- ههشت جۆر بپیاردهر:

((هیچ کەس نیه لوه کەساس و کلۇلتىرىتىت كە بپیارندان بۇھتە تاڭە خووي)) .

ولیام جیمس

يەكەمین ھەنگاوش دانى بپیارى دروست ناسىينەوەي شىوانى گونجاوى خۆتە بز بپیاردان، ھەروەها ناشنا بونە بە شىوانى بپیاردانى ئەوانى تريش. هەشت جۆر بپیاردهر ھەن، بەم شىۋەيە:

۱- سەركىشى خواز:

ئەم جۆره كەسە كەم حەوسەلە و بىن جىقلە، ئەم كەسە حەزى بە سەركىشى و جەربەزەيى، خاوهنى كەسىتىبىكى بەھىزە، زۆر گىنكى بە زانىارىيەكان نادات و بەخىزايى بپیاردهدات و بەھۆيەوە زۆرجار توشى بىن ئومىدى دەبىت.

۲- خۆ بە دوورگەر لە كېتىشەكان:

ئەم جۆره كەسە بپیارده رانە ھەمووشىتكى ئەنجام دەدەن تەنها بز ئەوهى لە بپیاردان وەدۇورىن. ئەم كەسانە پېتىانە باشە كەسىتكى تر لە بپىياندا بپیارەكە بىدات. خووى ھەميشەيى خۆ دوورگەرنە لە توшибۇون بە كېتىشە. ئەم جۆره كەسانە زۆر سەرزەنەشتى ئەوانى تر دەكەن، لۇمەي ئەو كۆمپانيا يان حۆكمەتە دەكەن كە ناچاريان كردووه بز بپیاردان.

۳- دوودىل يان پاپا:

ئەم جۆره كەسانە ناتوانىن بە ناسانى بپیارى كۆتاپىي بىدەن، گەر بپیارىكىشيان دا ئەوا زۆرجار ھەلەگەرىنەوە و لىتى پەزىوان دەبنەوە ئەوجا دەشى گقىن. ئەم پىنگە

ناجىيگىرى بۇ بىياردان گرتويانەتە بەر زۆرجار دەبىتە ھۆى نانەوەى كىشە و ئارىشە لە تىوان خۇى و گەورە تەكانىدا.

٤-خاوهن لەزىك:

ئەم جۆرە كەسانە ھېچ كات بىيار نادەن تاوه كو زۆرلىرىن زانىارى كۆدەكەنەوە. كىدارە(عەمەلەيە)ى كۆكىرنەوەى زانىارىش كاتى زىرى پىويسىتە، بۆيە ئەم كەسانە زۆرجار لە بىياردان دواھەكەون و بەھۆيەوە توشى پۇزىوانى دەبنەوە.

٥-لىڭلەر:

ئەم كەسە زۆر بەگومانە، حەزى لەوەيە خۇى لە شتە كان بکۈلىتەوە پېتىان ئاشتاپىت، لە دەوروپىشتى بکۈلىتەوە و بېرسىت بەر لەوەي بىيارىك بىدات كە پشت بەستووه بەو زانىارىيانەى كۆى كەدونەتەوە.

٦-بەسىز:

ئەم چەشىنە كەسانە بۇ بىياردان پشت بە سۆز و ھەستە كان دەبەستن. ئەم كەسە مەتمانەي بە پەيىردىن بۇودا(حادەس)ى خۇى ھەيە، ھەرگىز نايەۋىت ئازارى كەس بىدات، پاش لە گۈنگىرن لەكەسانى تر بىيارىك دەدات ھەلقولاوى ھەناوېتى.

٧-دىمعەكراتى:

ئەم جۆرەي مەرۋە حەزى بە كۆكىرنەوەى دەستەي كارەكىيەتى بۇ راوه گرتىيان لە بارەي دۆخە تىكەوت و تەنەنە. ئەم چەشىنە كەسانە بىيارەكانيان پشت بەستە بەكىرپا، پشتگىرى دەستەيى "بەلا ئەر كىشە تايىەتىيانەى توشى ئەم جۆرە كەسانە دەبىت لەم كاتەدا ئەم كەسە كەسى وەھاي دەست ناكەۋىت بۇ راۋىئەكىدىن پشت پى بەستراوبىت.

۸- خاوهن بپیاری (دوايین سات):

ئەم جۆرە مۇۋە تاوهە کو دوايىن سات چاوه پوانە ئەوجا بپیار دەدات، ياخود چاوه بىز دەكەت تاوهە کو دەكە وىتە ژىر گوشارە وە، لەم كاتە شدا جىگە لە بپیاردان ھېچ ئەگەرنىكى دىكەي دەپىش نابىت.

ئۇستاش... تو كام جۆرە بپیار دەرىت؟ كام جۆر بە باشتىرىن دەزانى؟
 بەزىدى... لە زۇرىك لەو كۈرانەي دەبىھى سەتم خەلكان لىيم دەپرسن: كام جۆر لەم كەسانە باشتىرىنىانە؟ منىش ھەمىشە دەلىم: ھېچ كام لەم ھەشت جۆرە لەوانى تر باشتىرىنىيە.
 دەتوانى تۈيىش بە خاوهنى شىۋازىكى تايىبەتى بىت كە ئەم جۆرەنە مۇوى لەخۇ بىگىت
 و تەرزى گۈنجاوى تو بۇ بەپىوه بىردىن بىنۇتىت. گەنگ ئەوهى چاوت بىخەيتە سەرىيەك
 وشە ((كىشىكى- مۇونەت)) و بەپىتى ئەمە پەوتارىكەيت. پەنگە شىۋازى بپیاردانىت
 دىمۆكراطىيانە بىت كەچى بەپىتى قايلەندى بە كۆملەن بپیار بىدەيت. بەلام نۇدجار پىتىويىست
 بەوهى بېشىت بە لۆزىك بېھىستى و زانىارى نۇد كۆبكەيتەوە. لە جارەكانى تردا كە
 پىتىويىستى كەردى توانى پېش بە پەيدىنە پۇداو (حەدەس) ت بېھىستىت و مەتمانەي
 پېيىكەيت. كلىلەكە ئەوهى كىشىك بىت جا بە بەھەر پىنگە كېش بپیار بىدەيت.

۳- ده هۆکار بۆ بپیاردانی ھەلە:

((سەریاری فەرمى... كەميش لەبونە))

مېيۆکراتس

ئەو کاتەی هۆکارە کانى پشت بپیاردانى ھەلە
دەزانىت، ئەمە بۆخۆی يەرمەتى دەرت دەبىت بۆئەوهى
باشتى خوت ئامادە بىكەيت "گەر دووچارى دۆخى
هاوشىۋە ئەپەنە، لىرىدە گۇتەيە كى فيرجىلت
بىردىخەمەوه، كە دەلىت: "لە مەزۇھ بەختە وەرتى
نىيە كە بە هۆکارى پشت شتە كان ئاشنايە" ، لىرىدە شدا
دە هۆکارت بۆ دەخەينەپوو كە هۆکارى دەن بۆ بپیاردانى ھەلە:

۱- دودلى و گوشارى كار:

ئەو کاتە بە راستىيە و دەكەويتە زېر گوشارىكەوه، رەنگە ئەمە بىبىتە هۆى ئەوهى كە
بەيە كەم بىرۈكەي بۆھاتوت قايىل بىت و بەبىي گرنگىدان بە بىرۈكە كەلىتىر بپیارى
لەسەربىدەي. دودلى دەتخاتە دۆخىكى ئاوهزى ناسروشىتىيەوه، كاردە كاتە سەر
ھەستە كانت، ئەمەش وەھات لىدە كات بپیارى ناتەندروست بىدەيت.

۲- پەپىتەردىن (ئىدراك) ئىھستى (حسى):

كاتىك دەتە ويit راستىتى دۆخىك دووبات بىكەيتەوه كە توشى ئارەنزووه كانت هاتۇوه،
بەلام راستى كەلى پالپىشى بونيان نىيە، ئەوا تۆ لەم كاتەدا لايەنگىرى بىرۈكەيەكت
دەبىت، كە كۆكىرىنەوهى ئەو زانياريانە لە خۆدە گىرىت كە يارمەتى بپوا و ھەستە كانت

دهدات و دواتریش لەسايەيدا بپیاردهدەی، بۆیە ھولە كانت لەبۆ پشتیوانی کردنی تیپوانین و هسته تایبەتیە كانت هانت دەدەن بۆ بپیاردانی ھله.

٣-ترس:

گەر بیروکەيەكى پىشوه خىتت ھەيە لەبپیاردانى شكسىت خواردوو، ئەوا توشى ترس دەبىت لە شكسىت، جا گەر بىتەويت لە ئىستا ياخود لە داماتووشدا بپیارىدەيت ھەمان شت ئەزمۇن دەكەيت. ئەزمۇاندىنى شكسىتى پىشۇو بپواكانىت بۆ دوبارە شكسىت خواردنەوە زىاد دەكات. ترس وەها لە مزۇدەكەت بەشىوه يەك ھست بکات كە ھېچ بگۇرۇپ و ھېزىتىكى نىيە، بەندىيەكە لەنئۇ ئەندىيەشە نەرىتىيەكانىدا، ئەمەش ھانى دەدات بۆ بپیاردانى ھله. ئەمەش پاستىتى قىسەكە فرانسيس بىسڪۈن دۇوبات دەكەتەوە كاتىك دەلىت: "ھېچ شىتىك نىيە بىترىستىت جىڭە لە خودى ترس".

٤-تۇرەمىي:

تۇرەبوونىش ھۆكارىتىكى سەرەكى ھەلە بپیاردانە" چونكە لە دۆخى تۇرەيىدا بپیارەكان پاشت بەستن بە و زانىاريانەي كە پەنكە ھېچ پەيوەندىيەكىشى بە خودى بابهە بنچىنەيەكەوە نەبىت و بپیارى لەسەر بىدەيت. بۇنمۇنە: ھەلدىھستىت بە وەدەرنانى كارمەندىتىك كاتىك تۇ تۇرەيت، دواتر كە دادەمرىكتىتەوە پەشىمان دەبىتەوە. بەداخەوە نىزىكە لە بەپیوه بەران لە دۆخى ھەلچۇن و تۇرەيىدا بپیاردهدەن و دەشزانىن ھەلەيە، بەلام ھەر بپیارى لىتەدەن. تۇرەمىي وەك ھوراس دەلىت: " جىڭە لە ماوهىكى كودقى شىتىتى ھېچى دىكى نىيە".

۵-کارتیکاری دهره‌کی:

پنهنگه هزکاریکی دهره‌کی فاکته‌ری پشت هستکردن‌ت بیت به داپوچاوی. بونمونه: گه ر چاوه‌یوانی وه‌رگرتني قه‌رزنیکی گرنگیت، بانکه‌که ش ناگادارت ده‌کاته‌وه که پیت نادریت، یاخود گه ر پوویدا کارکاریکی تایبه‌تمهند له‌دهست بدنه‌یت، یامه‌کو په‌یوه‌ندیت به سه‌رگه‌وره‌که‌ت‌وه باش نیبه، هه‌موو‌ئه‌م کارتیکار و هاوشنیوه‌کانی کاریگه‌ری ته‌واوی هه‌یه له‌سه‌ر بپیاره‌کانت، ته‌نانه‌ت هانت ده‌دات بق دانی بپیاری هله.

۶-بیرکردن‌وه ئاسق ته‌سک:

زورجار که به خیرایی بپیاریک ده‌دهیت بق چاره‌کردنی شتیک یام دوخیک به‌خیرایی، پنهنگه ئه‌م بپیاردانه له داهاتوودا کیشیه‌ی گه‌وره‌ترت توش بکات، بونمونه: به‌ریوه‌به‌ریک بپیاری که‌مکردن‌وه‌ی بانگه‌شے و پیکلام ده‌دات بق که‌مکردن‌وه‌ی خه‌رجییه‌کان و زیاوکردنی داهاته‌کان، به‌لام ئه‌م کاره‌ی هه‌لی قازانجی گه‌وره‌ی داهاتووی له‌دهست ده‌رده‌کات“ له‌داهاتوودا. زورجار بپیاری په‌له هله‌ده‌بیت و کاره‌که پتر ده‌ناللوزینیت.

۷-نمونه‌یی:

کاتیک ده‌تە‌ویت نمونه‌یی بیت، بپیاره‌کانت ته‌ندروست بن، ئه‌وا کاتیکی نقدت پیتویسته بق کۆکردن‌وه‌ی زانیاریه‌کان، ئه‌ماش بق خوی ناچارت ده‌کات بپیاری هله‌بدھی. کۆکردن‌وه‌ی زانیاریه‌کان کاریکی زورباش، به‌لام ته‌وه‌زه‌لی و دواخستنی کۆکردن‌وه‌ی زانیاریه‌کان ناچارت ده‌کات هه‌ست به دله‌پاوه‌کی بکیت“ به‌هئی که‌می کاتی به‌رده‌ستی ماوه‌وه، ئه‌وجا بپیاری هله‌ت لیوه سه‌رچاوه ده‌گریت. له‌م کاته‌شدا گوتھیه‌کی بابلیلیزس سیرست وه‌کو نمونه بق ده‌هینم‌وه که ده‌لیت: ”کاتیک له بیرکردن‌وه ده‌وه‌ستین، ئه‌وا زورجار هله‌کانمان له‌دهست ده‌رده‌چیت“.

۸- گرنگی نه دان به خیرایی بپیاردان:

بۇنمۇنە گەر وىستت شوينى باڭگەشە كىرىنەكتە لە رۆزئامەيە كدا بەھىلتەوە، دواتر ئەم كارە ھەلبۇھەشىنىتەوە و بلىنى بۆ جارى داھاتوو، بەلام كە دواتر دەتەۋىت دىسانەوە باڭگەشە لەو رۆزئامەيەدا دەست پېتىكەيتەوە پىت دەلىن: ئەو ماوهەيە قەول بۇوە لە نىوانماندا تەواوبۇوە. گرنگى نه دان به خيرايى بپیاردان و تەمبەلى تىداكىرىنى ناچارت دەكەت بپیارى ھەلە بىدەيت. لېرەشدا گوته بىكى كۆنفوشىيۆست بىردىھەمەوە كە دەبىزىت: " گەر مۇقۇھەستى بە كىشە دۈرەكان نەكىد، ئەوا پاپىر و دەلەپاوكىتىدار تە دەبىت كاتىكە نىزىكتە دەبىت".

۹- پىك نەخستن و تىكەلاؤكىرىنى لەپېشىيەكان(ئەولەويات):

پىكەنە خىتن و تىكەلاؤكىرىنى لەپېشىيەكان، بە ناچارىيەوە دەتخنە ژىر كارىگەرى دەلەپاوكى وە، كە ئەمەش ناچارت دەكەت بپیارى ھەلە بىدەيت. كاتىكەندين شىت لەيەك كاتدا دەتەۋىت ئەنجام بىدەيت، ئەوا دەكەۋىتە دۆخىيىكى پاپايى و خەمۆكىيەوە، ئەوجا ناشتوانى بپیارى تەندروست بىدەيت، باپىليلۇس سىرس دەلىت: " نەجامدىنى دۇوشىت لەيەك كاتدا، ماناي ئەنجام نەدانى ھەر دۇوكىيان".

۱۰- بپیاردان لەسەر بىستراو:

كاتىكە لە ھەموو پاستىيەكان بى ئاكادەبىت، گۈيت بۆ قىسەكانى خەلک سوک دەبىت، ئەوجا خۆت ئامادەي بپیاردانى ھەلەيش دەكەيت، ئەرسىز دەلىت: " ناتوانى ھەلەبىت بەبىن گرفتارىيۇن بە ھەلە".

ھەموو ئەوانەي پېشىووتىر باوترىن پىكە و ھۆكارەكانى پشت بپیاردانى ناتەندروستن، لەبەرئەوەي تو ئىستاڭە دەزانى دەبىت چى نەكەيت، باشتىر وەھايە ئامادەبىت فيرىي ئەوانەش بىت كە دەبىت بىيان كەيت، بۇئەمەش مەنشۇس دەلىت: " پېيوىستە خەلکى بپیارىدەن دەبىت چى نەكەن، بۇئەوەي بە خەرقىشىوە ئەوە ئەنجامىدەن كە بپیارىدەدەن بىكەن ".

٤-٥٥ ئاموشيارى بۇ دافنى بىيارى دروست

(گر بەری ليمۆت بۆ بەردەسته، دەبىت ئاوكىراوهى ليمۆ دروست بکەيت) يەليقىس بەذىنېتىلەد

له بهرئه و هی هنوكه تو شیوازی برپارادانت و
هؤکاره کانی پشت هله برپارادانت ناشناخت، نیستایش
کاتی نهوه هاتووه ئهو شیوازه کارایانه ناشتابیت که
بارمهه تی دهرت ده بن بق برپارادانی تهندروست.
لېره شدا ده نامؤشیاري بت بق بهردەست دەخەین له بق
برپارادانی راست و بى مەلام:

۱- راهاتن له سه ر بیاردادانی رقیانه و دووباره کردنه و هی:

وەک لەپىشدا گۇتمان كە : كىردارەي بېپىاردان وەكى ماسولكە وەھايە، كەواتە پىويىستى بە مەشق و بەردەۋامى پىدىانە بۇ ئەوهى بەھىز و دروست بىت. ئەوكاتەي بۇزىانە بېپىاردە دەبىت-تەنانەت گەر بېپىارەكانىش نا گىنگ بن-بەمەش خوت بۇ كەسىتكى خاۋەن بېپىارى تەندروست ئامادە دەكەيت و تواناى بېپىاردانى پىويىست و تەندروستت بۇ چى دەبىت.

۴-۲ نه زمونه کانی پیشوترته وه فیریه:

هولبده لە هەلکانى پېشوتىرە وە فىرىپەت و سودىيان لى بىيىنى، ھەروەھا لە سەركەوتتە كاپىشىتە وە فىرىپەت و كەلگىيان لى بىيىنى.

۳- پاویزی شاره زایان بکە:

ھەولی پاوه رگرتنى ئەو کەسانە بده کە بەلاتەوە پەسەندن، ئەوانەی کە متمانەت بە بپیار و داناییە کانیانە، ھەولبەدە لەتیانە وە فیربیت کە چۆن بپیار دەبیت، بەلام دەبیت ئەوەشت لە یادنە چیت کە تىپوانىنى شاره زایان بۆ بوارەکە يارمەتىيەکى مەزن دەبیت بۆ بپیار دانى تەندروست، بەلام مەرجیش نىبە بە تەواوه تى بى خەوش بىت.

۴- واى دابىنى تو كەسىكى ترىت:

ھەولی پوانىن لە دۆخەكەت بده لە چاوى كەسىكى ترەوە، ياخود لە گۈشەي جۇراوجۇرەوە لە دۆخەكانت بپوانە، ئەمە دەبىتە هوئى ذىاوبۇونى ھەلبىاردىنە کانى پىشۇوتىت، بەشىوه يەكى گشتى بۆ ھەر كىشەيەك سى پوانگە و بۇچۇن بۇونى دەبىت: تىپوانىنى تو، تىپوانىنى كەسىكى تو، تىپوانىنى پاست و دروست.

۵- لايەنگىر مەبە:

بەدورىبە لە بپیار دانى پاشت بەست بە هەستىرىدىن و سۆزەكانت بەرامبەر كەسىكى تو، دەبىت لە پوانگە ئىجۇراوجۇرەوە لە دۆخەكە بپوانىت و مېچ لايەنگىرىيەكى تىدا نەبىت.

٦- وشىارىبە لە لوتبەرنى پىنگە:

رەنگە بپوات وەھابىت تەنها لە بىرنى وەھى پلەت بەرزە و نازناوت مەزنە ئىتەر ھەمەر بپیارەكانت دروستن؟! بەلكو پىنۋىستە بپیارەكانت پاشت بەست بە پاستىيەكان دابىمەزىتىنى و نەكەويتە زىر كارىگەرلى پۆست و پىنگە ئىكارلى كەردىتەوە.

۷- جیبه‌جیکردن:

کاتیک بپیاریک دده‌دیت، بونمونه: بپیارت داوه پیژه‌ی فروش‌ه کانت به ۱۰٪ به رزتر بکه‌یته‌وه، بپوای ته‌واوت به گه‌یشن بهم دوخه‌ت هه‌یه، پیویسته هنگاوی شیاو بنیی بو زینده‌ترکردنی سه‌رکه‌وتنه‌کانت و سه‌رکه‌وتنه‌نخشه‌پیکانت له خوت بگرینت.

۸- به‌کیش به:

گه‌ر بپیاریکت دا، جیبه‌جیت کرد، هولبده که به‌کیش بیت و ئاماده‌ی ئنجامدانی چاکسازی پیویست بیت بقئه‌وهی پلانی سه‌رکه‌وتنت له خوت بگرینت.

۹- له گشتاندن خوت به‌دووریگره:

کاتیک وشه‌گه‌لی گشتاندنی وه‌کو ((هه‌میشه، هه‌رگیز، گشت)) به‌کاردینی به درونن دیارده‌که‌وهی، بونمونه گه‌ر گوت: ((من هه‌میشه گونگی به کپیاره‌کانم دده‌دم)), ئه‌م چه‌شنه بازگه‌شانه و به‌کارهینانی وشه‌ی هه‌میشه بؤخوی مانای ناپاستی قسه‌که‌یه "چونکه ناتوانی به‌برده‌وامی کاری ودها ئنجام بدده‌ی. هه‌روه‌ها کاتیک ده‌لیتی: ((من هه‌رگیز بپیاریک ناده‌م مه‌گه‌ر پاویژه‌ی ده‌سته‌ی کارکارم بکه‌م)). ئه‌م چه‌شنه ده‌سته‌وازانه په‌نگه بینه‌هه‌ی ناپاست ده‌رخستنی قسه‌کانت. بؤیه پیویسته خوت له وشه گشتاندن‌ه کان به‌دووریگریت و به‌دیاریکراوی له دوخ و شته‌کان بدويی" له کاتی هه‌ر چه‌شنه بپیاردانیکدا.

۱۰- به‌دواه‌چوون:

به‌دواه‌چوون هۆکارینکی گرنگ و بنچینه‌بی سه‌رکه‌وتون و شکستی کومپانیاکانه. هه‌ربویه پیویسته به‌دواه‌چوونی ئه‌و بپیارانه‌ت بکه‌ی که له جیبه‌جیکردن‌دان، دلناپیت

له وهی هه مووان کار و به رپرسیاریتی خویان دهنوینن و پیزی پیچکه‌ی کاره که ده گرن. له بیرت بیت به دوا داچوون هه مان کاریگه‌ری و گرنگی برپیاردانی هه به، بگره زیادتریش. ژیانی داهاتووت پشت بهسته به و برپیارانه‌ی نه مرق دهیده بیت، بؤیه ژیانت باشت ده بیت گهر به باستر فیئری برپیاردان بیت. له میزووه دهست پیبکه و برپیاری ساده و ساکاربده، له ماوه‌یه‌کی که مدا فیئری پژیشتنه سه ره و ده بیت به سه ر پله کانه‌ی سه رکه و تند، ده توانی برپیاری باشت و گرنگترین بدنه‌ی.

٥- چون بپیاریکی به گومه‌ل دده‌یت؟

((زیان یان سره‌کیشیبیه‌کی جو امیرانه‌یه، یاخود هیچ نییه))

میلین کیلر

برپاری به گومه‌ل سودی نزد و ئاویت‌ئی هه‌یه.
هولبده له نیو ده‌سته‌ی کاره‌که تدا به پرسیاریتی
پیاردانی هاویه‌ش و متمانه‌ی هاویه‌ش بئافرینی.

- بۇئەوهی بپیاری به گومه‌ل بده‌یت، پیویسته ئەمانه ئەنجام بده‌ی:
- ١- بابه‌تکه بنوسه‌رهو بۇئەوهی شیکردن‌وهی بۇ بکه‌یت بە ھەموو ھەلۋىست و پوانگ‌کانه‌وه.
  - ٢- لە بېرگىراوه‌یه کی بده‌بە ھەموو ئەندامانی کاره‌کە، لە بىرت بىت کە پیویسته ھەموان بە باشى ناشنای كىشى‌کە بن.
  - ٣- داوا لە ئەندامانی دەسته‌کە بکە ھەلۋىست و بۇچۇونى شياوى خۆيانى لە باره‌وه بخەنەپۇو.
  - ٤- ھەموو تېپوانىنە کان بە راورد و دیارى بکە.
  - ٥- دەنگى نزدینە بۇ چاره‌ی پیویست و شياو بە دەست بخە "لە زىگ‌ھى وە لامدان‌وهی ئەم چوار پرسیاره‌وه:
    - أ- چەندى تى دە چىت؟
    - ب- مەترسیدارلىرىن ئەگەر بۇ پوودان چىيە؟ چون دە توانىن چاره‌ى بکەين؟
    - ت- دە توانىن چى بکەين؟ چۈنىش لە سەری بەرددە وامبىن؟

- پ - کاریگەرییه لاوەکییه دوور و نزیکەکانی ئەم بپیاردانە چین؟
- ٦ - لە دەستەکە بپرسە و بزانە کامیان حەزى لە جىبەجى كىرىنە،
بەرپرسىيارىيەكانيش دىيارىيىكە بۆ زامنکىرىنى سەركەوتىن.
- ٧ - دەبىت بەدواچۇونى جىبەجى كىرىنە بپیاركە بکەيت، ئەنجامەكانيش دىيارى
بکەيت، وەك وەلىام چىمس دەبىزىت: "كانتىك دەگەيتە بپیاريىك، جىبەجى دەكەيت،
پىوېست چاولە ھامو بەرپرسىيارىيەكان بېۋسى و گۈنگى بە ئەنجام بىدەي"؛ وەك
وەلىام چىمس دەبىنى ھەر كانتىك ھەلىتكى بۆ بەشدارى كىرىن ھەيە لە بپیاردانى بە
كۆمەلدا، لىزەوەش بپیارەكان لەسەر بىنمايدىكى پەتو دەدرىئىن و ئەنجامى خوازداو چىڭ
دەخات.

٦- چون بپیاری تهندروست ٥٥٥٥یت؟

((گهر ههول نه‌دهیت شتیک نه‌نجام بدهیت دورتریبیت له‌وهی فیزی بوویت، نه‌وا
هه‌رگیز پیش ناکه‌ویت))

پقناند. توپیورت

زورجار توشی هه‌ندیک دوخ ده‌بیت بپیاری راسته‌وخوی بی دواختنی پیویسته،
له‌به‌رنه‌وهی سه‌گردیت، پیویسته به توانابیت بتو پووبه‌پوو بوونه‌وهی نه‌م چه‌شنه
دوخانه به متمانه و وردی ته‌واوه‌وه، بئنه‌مه‌ش ده‌توانی نه‌م پنگایانه بتو بپیاردانی
یه‌کلاکاره‌وهی تهندروست و متمانه پنکراو به‌کاربینی:

١- شیوانی پیر (کوری دانا):

کاتیک بنیامین فرانکلین توشی کیش‌بهک ده‌هات که چاره‌سه‌رینکی راسته‌وخوی
پیویست ده‌بوو، دوو هیلی ستونی له‌سر لاه‌پیهک ده‌کیشا، له‌سر ستونی يه‌کم
ده‌ینوسی (به‌لی)، له‌سری نه‌وهی تریش ده‌ینوسی (نه‌خیز)، نه‌وجا لایه‌نه نه‌ریته‌کانی
له‌به‌شی به‌لیدا ده‌نوسی و نه‌رینیه‌کانیشی له‌به‌شی نه‌خیزدا داده‌پشت‌وه، هه‌رکام
ستونیک زیده‌تر بواهه نه‌وهی به نه‌نجام و هرده‌گرت بتو بپیاردان:

نه‌خیز (هزکاره نه‌رینیه‌کان)

- ..... -۱
- ..... -۲
- ..... -۳

تیکرا

به‌لی (هزکاره نه‌رینیه‌کان)

- ..... -۱
- ..... -۲
- ..... -۳

تیکرا

۲- پوانین له کیشەکه له گوشەی جۇراوجۇرەوە:

دەبىت له گوشەی تازەوە له کیشەکان بپوانیت، جىڭىرەوە گەلىك بىقىزىتەوە كە بىتوانىت يارمەتىت بىكەت لە كىرىارەي بپيارى دروستدا.

دۇخەكە لەپوانگەي جۇراوجۇرەوە

- * ئافراندىنى كەشىكى باشتىر بۇ كاركىردن و باشتىركەرنى پاژەي پىشىكەشكراو بە كېيار.
- * بانگەشمەشى فراوان، قازانچ و فروشى نىن.
- * زياوبۇنى سود لەپىتىكى دامەززانىنى كارمندى نۇرتەرمە.
- * يارمەتى دانى بۇبىر جەستەكەرنى داھاتورى لە جىتكەيمەكى باشتىر.

دۇخەكە

- * خەرجىرىدىنى پارە بۇ نويكەرىنىوە.
- * زياوبۇنى تىچۈنەكانى بانگەشە.
- * زياوبۇنى خەرجىيەكانى مۇرچە.
- * دەركەرنى كارمندىك.

پوانين له کیشەکان لە پوانگەي نويووه ھەلبىزاردىنى نۇرت بۇ بەردەست دەخات و بۆچۈونى فەرەجىرىشت بۇ دەستەبەر دەكەت كە لاي خۆيەوە يارمەتىت دەدات بۇ دانى بپيارى باشتىر.

گىنگ

((كاتىك پابەندىت پىيوىستە بپيارى يەكلاكارەوە بىدەي، دەبىت وردىر و خۇپارىزىزلىك بىت، ھەولىبدە بەر لە بپياردان بەجوانى و بەكاتىكى باش بىر لە بپيارەكانىت بىكەيتەوە)).

٧- پیزگرتن له خوود و گرداره‌ی بپیاردان :

((گرنگترین نوزینه‌وهی هاوته‌مه‌نام، نوه‌یه که مرزا ده‌توانیت ژیانی بگنپیت "گه‌ر بتوانیت ئاراسته ئاوه زیه‌کانی بگنپیت»).

ولیام جیمس

پیزگرتنی خود کاریگه‌ری پاسته‌و خوی ده‌بیت
له‌سەر ھەموو لایه‌کانی ژیان، ئاوه‌کو پت‌پیزی خوت
بگریت خوش‌ویستیت بتو خوت زیده‌تر ده‌بیت،
بپیاره‌کانت باشتەر و دروست‌تیریش ده‌بن. پیزگرتنی خود
کلیلی سارکه‌وتن، په‌گەزی ساره‌کی ژیانیکی
بخت‌وهره. کواته پیزگرتنی خود چبیه؟ چون
ده‌توانی بە‌دی بھینی؟ ناشانیل براشدین نوسه‌ری
په‌پتوکی (چون پیزگرتن له خود بە‌دیده‌ھینی) وای
ده‌بیتی که: پیزگرتنی خود شیواری ھەستکردن و بپوابونه بە‌رامبەر بخوت. پیزگرتنی
خود ھەستکردن بە ئاشتى ھەناوى له‌گەل دەروندا.

نقد کەس بپوایان وە‌هایه که ھەستکردنی باش بە‌رامبەر بخود، له بپیارى
تەندروست‌وە سەرچاوه ده‌گریت. بەلام نەمانه پیچه‌وانه‌کەی تىنگه‌یشتون "چونکه نوه‌ه
بپیارى پاسته له ھەستکردنی باش بە‌رامبەر خوده‌وە ھەلذه‌قولیت، نوه‌ک پیچه‌وانه. نەم
ھەسته باشانه بە‌شیوه‌ی وېئه‌ی ھەناوى کەسەک دیارده‌کەویت، لەبرى نوه‌هی لەم
پوانگه‌یوه بپیاربىدەی، يان بلىي: ناتوانم بپیارى دروست بدهم، نەوا له م چەشته تاونوئ
كاربىيە نەرتىيانه له‌گەل خوتدا خوت بە‌دۇر بىگرە" چونکه ھەستکردنی خوت بە‌كەم زانين له
ھەناوتدا بە‌رجەسته دەکات، پەنگە نەمەش بە‌سەر خوتدا زالبکەيت و نەزانىت کە نقد

خه‌لک بهم هزینه‌وه توشی شکست هاتون و زور دامه‌زداوه و کومپانیاش به‌هئی
بیرکردنوه له وشهی (ناتوانم)وه له لایهن خاوهنه و به‌پیوه بهره‌کانیه‌وه توشی مایه پوج
بوون هاتون.

((نهوهی له دهستان بزیشتونه و نهوهشی چاوه بروانمانه بی به‌هاده‌بیت گر به‌رلوردی
بوونی هه‌ناومانی بکهین))

فال و نیمرستن

چۆن پېزى خودىت پۇنيات دەپىت ؟

۱- تىببىنى ئەو وشانە بىكە بە خۇتى دەلىنى.

۲- بەپىتى تواناىي خۇت ئەم دىپارانە دوبارە بىكەرەوە.

- ھەموو پۆزىك پېزىگىتنم لە خودم بالاتر دەپىت.

- من خۆم خوش دەوئى و پېزى خۆيىشم دەگىرم بەبى مەرج.

- دەتوانم بە ئاسانى بىپارىدەم.

- من بىپار دروستكارىتىكى ناوازەم.

۳- تەمەنت دابەشى سى قۇنانغ بىكە .. گۈيمان نەنجامەكت ۱۵ دەرچۇو.

- ئىستايىش سى بىپارى راست بىرى خۇت بخەرەوە كە لە و كاتە وەى لە دايىك بۇويتە تاوهەكى تەمەنت گەيشتىقىت ۱۵ سال داوتە، تۆمارى چۆننەتى كارتىكىرىدىنى ئەم بىپارىيانەت بىكە لە سەر ھەستەكان و باشتىركەدنى زىيان.

- ھەمان شت بۇ ماوهە ئىيوان ۱۵ - ۳۰ سالىت دوبىارە بىكەرەوە.

- ھەمان شتىش بۇ تەمەنى ۴۵ - ۳۰ سالى تەمەنت.

ئىستايىش ... تو خاوهنى ۹ بىپارى بەھىزى، بىپارىگەلىتكە وەھاى لىنى كردووى ھەست بە مەزنى خۇت بىكەيت. ئەمەش بەلكە يە بۆئە وەى كە تو توانىيەت بە درېۋازىلى تەمەنت نۇر بىپارى دروست و يە كلاڭارە بىدەي. جار نا جارىن ئەم بىپارانە بخۇينەرەوە، بۇ بەھىزىكەرنى پېزىگىتنم لە خودت پەنايان تېتىگە. لەمپۇوە دەست پېتىكە، مەتمانەت بە خۇصە بەبىت، دەشتوانى سەركە وتۈۋىبىت، توانادار دەبىت كە بىپارى تەندروست بىدەي.

لیره شدا گرته یه کی نوج. ماندینو ت بیر ده خه موه که ده لنت: "همیشه تیکلش،
نهوهی نه مهر ده بیوه شیتنی سبهی بهره کی هه لذه گریته وه)).
د. نورمان فینسینت بال ده بیزیت: ((نهوکاته) بیرکردن وه کانت ده گلریت، تو بهم
کارهت هه مورو جهانت ده گلریت)).

٨- گرداره (عده‌مه‌لله‌ي) بپياردان:

((كانتيك دئخه كه په یوه ست ده بيت به تاييه تمه‌ندي بالاو، به س سه‌رلتيه رکردن به س نابيت، به لکو پيوسيت به هوله بز يادگرتني زانين و قلستنه‌وه‌ي))

كرنقولشيتس

زانين هيذه ! ! .. ئايا ئمه پاسته؟ به تاييه لەم چەرخه ماندا (چەرخى زانىارى)، به لام ئەم زانىنه تەنها بەشىوه‌ي زانىارى دەمېتىت وە گەرنە يخېيە بوارى جىبىه جىتكىردن و بەكاره تىناناه‌وه. لەم بەشەدا ھامۇ بىنە ماكانى بپياردانى دروستىم پېشىكەش كردى، بەھيوام پەيامى چۆننېتى ئەنجامدانىم پى ناساند بىت.

ئەرەستق دەلتىت: ((مرزە بېنچىنەي ھامۇ ئەو شستانە بە ئەنجامى دەدات))، تۈمارس مەكسلى دەلتىت: ((ئاماجىي بالالە ئياندا زانين نېيە، بەلکو كارە)).

((چەند خولە كىل لە كاتە كانت بۇ ئەنجامدانى ئەم ئەركە پەسىنە تەرخان بىكە) بۇئەوهى لە مېۋوھ بە سەر پلە كانەي سەركەوتىدا بەرەو سەرى ئەنگاوبىنىي)).

١-سى بپيار بنوسەرەوە كە پېشىر ئەختىك دوات خستۇن. ئەخشەي كارت ديارىيىكە، كاتى گونجاویش بۇ ھەر بپيارىت تەرخان بىكە:

ئەنجام	دوا كات	ئەخشەي كار	بپيار
.....	.....	.....	-١
.....	.....	.....	-٢
.....	.....	.....	-٣

۲-ئىستاش دەست بە جى بەجىكىدىن بىكە، پەيوەندى تەلەفۇنى ئەنجام بىدە، كۆپۈن وە بېبىتە، قىسەلەگەن ئەم كەسدا بىكە، نامە بز ئەويىر بەتىرىھە، گىنگ ئەوەي بېپىارەكەت بچىتە بوارى جىبەجى كىرىنەوە.

گومانى تىدانىبىيە كە تو جارىبەجار بېپىارى ھەلە دەدەيت، بەلام گىنگ ئەوەي تىبىگەي كە دۆخىتكى سروشتىبىيە مىزۇ ھەلەبکات. لەپاستىدا وەك سىگمۇند دەلتىت: ((لەكتىكدا مىزۇ لە ھەلەيەكەرە بز ھەلەيەكى تىر دەگوازىتتەوە، راستى تەواوى بز دىياردەكەۋىت)). گىنگى ئەم ھەلانە لەوەدا دىياردەكەۋىت لېيانەوە فىرىبىت، فىرىبىت كە چۈن لەداباتوودا بېپىارى گونجاو دەدەي.

بە ئازايىتى و بويىرىي خۇت چەكدارىكە "بۇئەوەي ھەرئىستا بېپىارىبىدەي. ئەوەت لەپىرىبىت كە ھىلىن كېلىر گتوبىتى: ((ژيان يان سەركىشىبىيەكى بويىرانىيە، ياخود مىچى تر نىبىيە)). ھەموو سەركەوتتىكى مەزن پېيشكى يەكەمى بېپىار دەستى پىتىكىردووه.

پىداگىرى بىكە لەوەي بىيىتە بېپىاردەرنىكى سەركەوتتوو.

کلیلی دووه‌م

هاندان ..

هیزی پالنهری جیاکردن‌نه‌وهی هرؤفایه‌تی

((مه‌موو کرداره کانت - جا ره‌گه‌زنامه‌ت هه‌رچیبیه‌ک بیت، ياخود کار و پیشه‌ی نه‌جام
درافت چی بیت - له ره‌گه‌زی هاندانی هه‌ناوت‌هه‌وه سه‌رچاوه ده‌گرت، جا نه‌م هاندانه
نه‌رتیبی بیت ياخود نه‌رتیب))

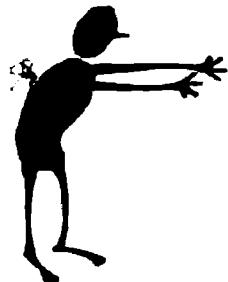
د. نیبراهیم فهقی

۹-هاندان.. چیه؟ مانای چیه؟ :

((ئو کاره سه‌ره‌کیه‌ی که مرزا له ژیانیدا ده‌کویته ئه‌ستئی، ئوه‌بیه بدوع و خزی
تاراسته بکات))

نارش فرقم

٤
٥

تؤیش له‌گەل مندا هاوپای له‌وهی که: گەر
هاتتو پەگەزی هاندان و بزواندنمان
له‌ده‌ستدا بە‌های کاریشمان له‌ده‌ست
ده‌ده‌ین؟ ئایا کەسیک دەناسى خاوه‌نى
ئىشىكى باش بوبىت" چىزى لى بىنى بىت،
پلەکەشى باش بوبىت، بەلام سەربارى
نه‌وهش كەچى دەستى له‌كاركىشايىتىوه
لە‌بەرئە‌وهى هاندانى نەماوه و وروزىنە‌رە‌كانى له‌ده‌ستداوه؟

کاتىك هاندراو دەبىت، ئاستى نواندىن و ئەنجامدانت له ترقىکدا دەبىت، پاستىيەكى
دروستىشە، کاتىك هاندانىن له‌ده‌ست دەدەيت ئاستى نواندىن و ئەنجامدانت كەم
ده‌بىتىوه، ئىستا پىتر لە هەر کاتىكى پىشىت هاندان بۇوه‌تە جىنگەي باس و بايەخ،
پەرتوكى زىرى لەباره‌وه بلاپۇوه‌تەوه، كە دوپاتى گىنگىيەكەي دەكەن‌وه. ھنوكە
بەپتۇه بەرگەلىنى زىدە‌هولى فيئريپۇون و يادگىرنى ھونه‌رە‌كانى هاندان و هاندەرە‌كان
دەبن، له‌گەل چۆنېتى بە‌كارھېنان و قۆستەنە‌وهى بە‌رامبەر كارمەندە‌كانيان" بۇ ئە‌وهى
باشتى كاربىكەن و بە‌ھۆيە‌وه بە‌ئامانجى خوازراو بگەن و قازانجى بالاي ويسىتارو چىڭ
بخەن.

پەنگە تؤیش بېرسىت: ئەي هاندان چىيە؟ ئەم وشە‌بە له‌کۈيۈه سەرچاوهى گىرتۇوه؟

ئەم وشەيە لە كونە وشەيەكى يۇناتىيەوە وەرگىراوە و ماناي بىزواندىن و جولاندىن دەگەيەنتىت. فەرھەنگى ويستر ھاندان بە كار دەناسېتىت، ياخود گوتىنى شتىكە پال بە كەسىنەكە دەنلىت بۆئەوەي كارىك ئەنجام بىدات، لە زمانى ئىنگلىزىشدا وشەي ھاندان Motivation دەتوانرىت بە Motive-action كىدارىكە لە ھاندەرتكەوە سەرچاوه دەگرىت. بەلام ئەم ھاندان لە كويىوه ھەلەدقۇلىت؟ د. دېنىس واتلى - نوسەرى پەرتوكى (ھاندان لە پۈرى دەروونىيەوە)- دەلىت: ((ھاندان لە ئارەزووەوە سەرچاوه دەگرىت، كاتىك ئارەزووەيەكى پىتەو و بەھىزىت ھەيە بۇ بەدېھاتنى ئامانجىيکى دىاريڭراوت، ياخود ئەوكاتەي جۆرىك كىشەت دووچار دەبىتەوە، لەو كاتەشدا تۆ دەتەۋىت گۇپانىك بەرەو ئاستىكى بالاتر ئەنجام بىدەيت، ئەوا تۆ ھاندرارو دەبىت، لەم وەختەشدا كە تۆ لە لوتکەي ھانداندا دەبىت بەرەو بەدېھاتنى ئامانجەكەت ھەنگاو دەنلىي، بۇ بەدېھاتنى ئەم ئامانجەشت ھىچ لەمپەر و داپۇخاۋىيەك نابىتە پىتىگرت)).

۱۰- کوداره (عهمه‌لیه) ای هاندان :

((په‌نگه یه‌کتک بیت له په‌رچوہ کانی ژیان، نه‌وهی که هه‌رجیبیه که ناستی لوتكه نزم
تریتت تو په‌تی بکه‌یته‌وه، نه‌وا تزبه لوتكه ده‌گهیت)).

سیمرست مزم

به‌رله قوستنه‌وهی هینزی مه‌زنی هاندان بق
به‌دیهاتنى ئامانجە‌کان، پیویسته لە سەرەتاوه
خودى کرداره‌ی هاندان ئاشنابى و فېرى بیت.

۱- ئارەنفو:

هاندان بە بۇونى ئارەزۇويەکى بەمیز بق بەدیهاتنى ژیانىكى باشتر دەست پىددەکات.

۲- وادانان :

واى دابىنى كە تو خەونەکەت بەدی هینتاوه، تو بەپاستى لە نىتو خەونەکەتدا دەزىت.

۳- قىسىملىكىن خۇدا:

لەگەل خۇتقىدا قىسىملىك، بەشىۋەيەك ھىزىت پى بېھە خشىت، ھىمەنت بورۇئىتتىت، لە بىرت
بىت ھەمىشە بە خۇت بلى: دە توانم ئەم ئەنجام بىدەم، دە توانم ئەنجامى بىدەم...
بەردىۋامبە لە سەر وتنە‌وهى ئەم دروشىم و قىسىم ئەنجامى بىدەم بىت، كە توارىت.

۴-کردار (جیبه‌جی کردن):

زانین و هیزت بخره بواری کرداریبهوه، لهبیرت بیت پیویسته ببیت و نجامبههیت و بهدهستی بینی نهوهی دهتاویت.

نمونه‌یهک بیتل: گار خون بهوهه دهبینی به بهپیوه بهری گشتی کومپانیای نیش تیکراوت بیت، چاوانت دابخه، وای دابنی تو به راست بهم پینگه به گهیشتووی، نهوجا ده جار بهدوای یهکدا بلی: من ده توانم بهمه بم.. نهوجا دهستکه بهکارکردن بتو بهدیهاتنى نهم ئامانجە مەزنەت. دایقید ڤیسکوت ده لیت: "دهست پیکه و وای دابنی بهوکه سه بویته که ده تاویت ببیت)).

۱۱-سی جۆره‌کەی هاندان:

((لای کەسانى تازه دەست بې بىرپۇو نەگەرەكان نىدىن، بەلام لای شارەزا كەم))
شاتىرىز سونقىسى

۱-هاندەرى مانەوهى بنچىنەبى:

ئىبراهىم ماسلىق دەبىرلىت: ((گۈنگۈرىن بىزىنەرى مىرقە هاندەرى مانەوهىي))، ئەم
چەشتە هاندەرە ھەمو پېۋىستىبىه بنچىنەبى كەنت دەگىرتە خۆ، وەكى: خۇراك و ئاو و
ئو ھەوايى ھەلى دەمىزىت، گەر يەكىك لەم پېۋىستىيانەت لە دەستىدا نەوا پالىنەرنىكت لە
ھەناوهە بۇ چى دەبىت و ناوهندە كانى دەمارى جۇراوجۇرت لە مىشكىدا بۇ دەبىزىت،
لە كاتىتكا ھەلچونەكانى خانە دەمارىيەكانت زىياودەبىت، تو بە جەستە هاندەدرىتىت بۇ
ئەنجامدانى ئەوهى پېۋىستە لەبۇ بەديهاتنى تىرى ئەم پېۋىستىبى.

ھەر كە ئەم ئاتاجىبىت تىرىپۇو دۆخت دەگەپىتەوە بارى ناسابى خۆى، بە خۆ
دۇورگىرن لە ئالۇزاندى نۇمنەبى كەت پى دەبەخشم:

كەر بۇنىڭ پاش ماندو بۇنىڭى نىزد كەپايىتەوە مالى، ئەوهندە شەكەت بۇرى نەتىدە توانى
مېچ شىتىك ئەنجام بىدەيت، لەناكاو.. گوپىت لە دەنگىك دەبىت كە ھاواردەكەت: ئاگر..
ئاگر.. دەنگى ناكادار كەردىنەوهى كەوتىنەوهى ئاگر دەبىستى، خەلگى لىرە و لەۋى بەرە
دۇور لە ئاگرەكە دەپقۇن، ئەرى تو چى دەكەيت؟ بىتگومان تۆيش وەكىو ئەوان ئەنجام
دەدەيت و بەرەو دۇور لە ئاگرەكە دەپقۇي. كەواتە ئەم ھېزىز بۇنىڭىتە لە كەپىتە بۇ
ھات؟ وەلامەكە: تو بە هاندەرى مانەوهە پالپىشى كرابۇرى بۇ ئەوهى گىيانى خوت
پىزگارىكەيت. بەلى، ئائىمەتى لە ھەناوتەوە ئەۋەزەبى پى بەخشىويت كە بە ھۆيەوە
دەتowanى خوت پىزگارىكەيت.

لە كۆپىكدا لىيان پرسىم: ئابا هاندەرى مانەوهە دەتوانىت كە سىك بجولىنىت كە
نەخوش بىت و تازه لە نەخوشخانە وەدەركەوتتىت؟ گوتم: بەلى، واى دابىنى سەگىتكى

نقد بررسی و هار له نزیکیه و هیه تی و له ناکاو په لاماری ده دات، ده بینیت که خیزاتر له پاکه رانی گوړه پانه کان هه لدینت. به شیوه هیه کی گشتی که دوخته که دیته سر مانه وه تو ده بیته داهینه، به ناگا، هاندراو، واي دابنی که هه موو کاتینک ئه م هاند هرهت هه بیت ده بینی ده بیته داهینه ریکی مه نن و نه و ئه نجامانه هی به ده ستی ده هیتني نوازه ده بیت.

۲- هاندانی ده ره کی

ئه م چه شنه هاندانه له چوار چیوه هی ده ره و هه سه رجاوه ده گریت، بق نمونه: له و ده سته واژه و قسانه وهی که هه سته کان ده خروشتن، یان له هاپری و خیزانه وه. په نګه وتاریک بیت له گوځاریک یاخود له ده زګایه کی پاکه یاندنه وه بلاوبیت، په نګه سه رجاوه هی ئه م هاندانه سه رؤک نیشه که بت بوبیت، کیشه هی ئه م هاند هره ده ره کیانه ئه وهیه بق ماوهیه کی زور به رد هوام نابیت، پاشی ماوهیه کی کورت هیتني هاند هرهت ده پوکتنه وه.

بق نمونه: هه رگیز بووه، جاريک پوپوکه بیته کوپیک له باره هی هاندانه وه؟ گهروه لامه که بت به لئی بیت، نهوا پرسیاری مهودای کارایی ئه م کوړه ت لئی ده کم بق هاندانه؟ پاش ماوهیه که کاریکه ریه کانی له سه رت تو چون بووه، پاشی مانګیک، ئهی دواي سالیک؟ ئهی ئیستا؟ بیکومان ئاستی هاندانه بت تیپه پیونی کات لاواز ده بیت و ده پوکتنه وه. وه ره با پرسیاریکی دیکهت لئی بکه: گه سه رؤک نیشه که بت به پیکه نبینیک پیشوازی لئی کردی، ئه مه چون کارده کاته سه رتیشی نه و پوژه ت؟ ئهی ئه گه رپنچه وانه پوپیدا، ئایا ئه مه ش کار له پوژه که بت ده کات؟ دلنيام له وهی کار له هه سته کانت ده کات، ئه م کارتیکردنې ش بوماوهیه کی زور ده مینیتنه وه، بق نه ګه تی مرؤه هه میشه پشت به هاندانی ده ره کی ده بستیت بق هه ستکردن به وهی نهوان جیگه کی پیزني سه رؤک یان هاپری یاخود هاویه شی ژیان یان هه رکه سینکی تری گرځن.

ولیام جیمس له م وارهدا ئیثی: ((گه چاوه یوانی ستایش و په سندانی نهوانی تری نهوا نقد به نوویی ده بیته نیچیریکی ناسانی فرت و فیلن و تله کان)). له پیکه کی

لیکولینه وه کامنه وه بقوم دیارکه وت کومپانیا کانی دلنيابی سالانه کیبرکتیمه بتو کارمه‌ندانیان پیک دهخن، نه و کارمه‌نده‌ی باشترين فروشی و قازانچی هه بیت نه وا به بی به رامبه ر ده بیت بتو گه شتی دوروگه یه کی بچولانه و جوان. بینگومان له کاتی نه م کیبرکتیمه دا نه و کارمه‌نده‌ی هه فتنه فروشی ده کاته ۲۰۰۰ به رزی ده کاته وه بتو ۳۰۰۰ دلار . و اته به پیژه ۵۰٪ فروشی زیاد ده کات، به لام پاشی کیبرکتیمه، برپی فروشه کانی که مده بیت وه بتو ۱۵۰۰ دلاری هه فتنه، و اته به پیژه ۵۰٪ نزم ده بیت وه، پاشی ماوه یه کی کورت ژماره یه کی نقدی کارمه‌ندان کان یان دهست له کارده کتیشنه وه یاخود ده رده کرین! سه رباری نه وهی هه مان کارمه‌ندان له گه ل هه مان خلکی ناوچه و بوقه مان کومپانیا کارده که ن که چی به هقی هاندره که وه گزپانی گه وره له فروشیاندا پوو ده دات، نه مه یه کتیشی هاندانی ده ره کی، که به تیپه پیونی ماوه یه کی که م هه لده پیوقت و نامینت.

لیزه دا قسه یه کی کونفوشیوس ت بیردینمه وه، کده لیت: ((نه وهی مرغ فی بالا هم ولی بق ده دات له هه ناویدا دهسته به ره، به لام مرغ فی لواز لای نه وانی تر دهسته به ره))).

۳- هاندانی ناوخنی:

نه م جوزه‌ی هاندان کاریگه رترین و به رده و امتیزی سی جوزه که هاندانه. نه مه ش ده گه پیت وه بتو سروشی نه م جوزه‌یان" چون لم کاته دا تو به هینزی خودی و بالات هاندراویت بق به دیهاتنی ئامانجه کانت. به ره ۲۰۰۰ سالی پابرد و سوکراتی فهیله سوف گه وره یه که م که س برو ئاماژه‌ی به م جزره یاسایه ئاوه زیبه هزکاریبیه کرد ووه، له مزشدا له لایه ن زانا کانی

دەرون ناسىيە وە ئامازەي ((ھۆكىار و ئەنجام)) ئى بۆ بەكاردەھىتن. ھەموو ھۆكىارىك ئەنجامىتىكى مەيە گەر ھەمان ھۆكىار بۇبىارە بۇويە وە ھەمان ئەنجام چىنگ دەكۈتىتە، بە مانايەكى تىر گەر بىتوانى ھەمان ھاندەرەكانى پايدىووت چىنگ بخېتە وە ئەوا بەردە وام ھاندراودەست.

له و هر نامه‌ی زمانه‌وانیانه‌ی ده ماریدا گریمانه‌یه که همیه ئاماژه‌ده کات بـوهی که: ((له میئووی هـر مرقـنیکدا هـموـنـهـ سـامـانـانـهـ هـنـ کـهـ دـهـ توـانـیـتـ لـهـ سـایـهـ یـانـدـاـ هـموـوـ گـلـرـانـیـکـیـ نـهـرـیـ نـهـنـجـامـ بـدـاتـ)).
بـقـیـهـ رـهـگـلـ منـدـاـ هـهـوـلـیـ نـهـنـجـامـانـیـ نـهـمـ نـهـزـمـونـکـراـوـهـ زـانـسـتـیـهـ بـدـهـ:
چـاوـانتـ دـابـخـهـ،ـ بـهـ قـولـیـ لـهـ لـوـتـهـوـهـ هـنـاسـهـ بـدـهـ،ـ بـیـرـ لـهـ کـاتـیـکـ بـکـهـرـوـهـ کـهـ لـهـ لـوـتـکـهـیـ هـانـدـانـدـاـ بـوـتـهـ.

بیر له ئازمونىيکى ديارىكراوت بىكەرەوە كە بتەۋىت دووبىارە تىيىدا بېئىتەوە "لە كەتوارى ئىستادا. بەھەمان شىۋازى پىتشۇو ھەناسەبىدە، دانىشە يان بەھەمان شىۋە ھەستە، ھەولىبەدە ھەست بە ھەمان چەشىنە ھەستى ئازمونى پابىدووت بىكەيتەوە، كەر بىتوانى ئەم مەشقە بە جوانى ئەنجام بىدەي ئەوا ھەمان چەشىنە ھاندانىت بۆ دەستە بەر دەبىت. ھاندانى ھەناویت وەكى كارى ھەناوى وەھايە، ئىئەم پىيوىستانان بەوەيە ھانى خۆمان بىدەين بۆ ئەوهى ھاندانغان لە قولايى خودماننۇو بىت، پىيوىستانان بە ھېچ كارتىكاريلىكى دەرەكى نابىت، مارك تۆزىن ئاماژەدەكەت و دەلتىت: ((كەرنەتowanى ستايىش چىنگ بىخەيت، ئەوا خىزىت بەھەر شىۋەيەك بىت پەسنى خىزىت بىدە.. كەرنەوانى تر بەشان و بالىتدا ھەليان نەدا، ئەوا خىزىت بە خىزىتدا ھەللىدە)).

هولبده له قولاي هناؤتهوه مله بکه، نه زمونه کانى پابردوت بگيره وه، هستى پېپكە، چىزى لى وەرىگە، هولبده بېپنى توانا تىيىدا بېزىت. نەلىكىسەندەر گراهام بېلەن دەلىت:

((من ناتوانم بلیم نه م هیزه به چی ده بی، به لام ده زانم هه بیه، نه م هیزه تنهها له کاتنکدا به ردهست ده بیت که مرزا له تختیکی هزدی و هادابیت که له پریکه بیه وه بژانیت به تهواوه تی چی ده ویت؟ سورده بیت له سه رئوهی نه وه ستیت تاوه کو به وده گات که ده بیه ویت)) .

له بیرت بیت که هیزیکی خودی بی شومار له هه ناوتدایه بؤ هاندانت، نه وهی له سه ر تزیه ئوره بیه کاتنک بدوزیته وه که تو تبیدا هاندراویت، هه ولی دیسانه وه زیانه وه له م نه زمونه بده ” به هه مهو سوّز و هه ستہ کانته وه .

۱۲- ده خیراتین رېنگه بو دارووختانی کارمهندان :

((له کاتتکدا من له کارمدا بز پېشى هنگاو ده نېم گرنگي بهوه ناده م خەلکي چېم
له بارهوه ده لېن، بهلام گرنگي بهوه ده ده م که ئەنجامى ده دەن))
ئەنسىزکارنگى

بەداخهوه تاوهکو ئىستا زۇرىك لە
بەرپىوه بەران ترس بەھۆکارى يارمەتى
دەرى ھاندان دادەنلىن، بە يارمەتى
دەرى دەزانىن بۇ ئەنجامدانى كارى
گرنگ بەشىۋە يەكى خىرا لەگەن
بەدىهاتنى ئەنجامى باشترين، لە کاتتکدا
پېچەوانە راستە. خۇ راستە بەكارەتىنانى

دەستەلات و سزا دەبىتە هوى بەدىهاتنى ئەنجامى خىرا، لە راستىدا تاكە ئەنجام لەم
كاتەدا شەلەڙان، دلەپاوكى و دارووختان لە بەدىهاتنى ئامانجە خوازراوهە كان دەبىت.
ده رېنگەت بۇ پېش دەست دەخەم کە ھۆکارى پشت دارووختانی کارمهندانىن:
(دەتوانى تو لاي خۇتىوھ كەلکى لى بىبىنى).

۱. ناجىنگىرى :

رېنگە كۆمپانياكەت توشى ناجىنگىرى بىت "گەر شىتوازى بەپەرەو لىنکراوى كارگىرى
بەخىزايى بىگۈرىت، ياخود جاربە دووى جار كىشە بەسەر كۆمپانياكەتدا دېت، ياخود
بەھۆزى دووقاربۇون بە ئارىشەوە نەخشە رېنگاى بەپەرەو كراوى دەگۈرىت. نەم چەشىھە
ھەستكىردىنانە دەبنە هوى ناجىنگىرى، نەمەش لاي خۆيەوە دەبىتە هوى ناھاندانى
كارمهندان.

۲. موچه‌ای نه‌گونجاو:

ئەو موچه‌یە بۇ کارمەندانت دەبىرىپىتەوە بەقەت بەھايانە ؟ كەی بۇوه دوايىن جار كريکانىيانت بەرز كردىتەوە ؟ تىبىينى بکە و بزانە كە موچه‌ای نه‌گونجاو دەبىتە هۆى كوشتنى هاندەرهەكان، بۆيە بە دەستكە وتنى يەكە مىن ھەل ئەم كاريان جىتىدەھىتلىن.

۳. سەرژەنەشت و خراپ مامەلە:

ئايا تۆ راھاتلووی لەسەر ئەۋەھى لەپىش چاوي ئەوانى تر پەخنەي كارمەندانت بکەيت ؟
لەبەر دەم ئەوانى دىكە بەسەرياندا دادەبارىتىت ؟
لەبىرت بىت خراپ مامەلە كىدىنت رەگەل كارمەندانىدا دەبىتە هۆى كەمكىرىنەوهى
هاندانىيان بۇ باش كاركىدن.

٤. ئومىدى درق:

ئايا پۇويىداوه بەلىنى پلە بەزىزكىرىنەوهىت بە كارمەندىنەكت دابىن و بەلىنىيەكت
نەبرىبىتەسەر ؟ ياخود بەلىنى ئەۋەت پى دابىت كە پاداشى بکەيت و نەت كردىت ؟
بەجوانى بېرىبىكەرەوە، دەبىنى ئەمە بۆخۇرى دەبىتە هۆى لە دەستدانى مەتمانەي نىپوان
خۇت و كارمەندەكان، هاندانەكانيان تىادەچن و دەپوكىتىنەوهى.

٥. پۇتىيانەت(ناپىتوپىست و بىتزاڭكارا):

ئايا ھەميشە ھەمان كار بەسەر كارمەندەكانىدا دەدەيت ؟ ئايا كارمەندەكانىت
پاھاتۇن لەسەر ئەنجامدانەوهى ھەمان كارەكان ؟
دەبىت تىبىينى ئەۋە بکەيت كە مىزۇ ھەميشە پىتىشى بە نوپىيونەوە و فىرىپۇونى بەھەرى
نوپىيە. پۇتىنيش يەكىكە لەو ھۆكاريە مىزۇ دەگەبەنېتە دۆخى پۇكانەوە و ھۆكاري
پشت نىزمكىرىنەوهى ئاستى هاندانىيان دەبىت.

۶. خراپی بهره‌منی پیشکهش کراوت:

به رهمه پیشکهش کراوه کانت خراپیه کیان تیدایه؟ کارمه‌نده کانت توشی پهخنه ده بنه‌وه له کاتی پیشکهش کردنی بهره‌منه کانت بهوانی تر؟ هولی به رزکردنوهی ئاستی باشی بهره‌منه کانت بده" چون پیویسته مرؤٹ هست به شانازی بکات لوهی ده یفرؤشت، شانازی بکات بهوهی ئەنجامی ده دات. هربویه بهره‌منی خراب هۆکاری پشت شەرمەزاربیون و بىزازبیونى کارمه‌ندانه، ئامه‌ش دواتر هۆکاری پشت کەمبونه‌وهی هاندانیان.

۷. ئاماجی دژ بېیك :

ئایا پوویداوه شتیک بلیئی، دواتر لیئی پەشیمان بوبیته‌وه؟ ده زانم کە دژ بېیک ئاماجه کان ده بنه مۇزى دلەپاوكى و ئازاوه، هەروه‌ها جقريتک لە لە دەستداني متمانه‌ش دەئافرینیت و لە تواناپیه کانت وەکو بەپیوه بەر کەمده کات‌وه، ئامه‌ش بىگومان کار لە کارمه‌ندانت ده کات.

۸. ئاراسته کردنی لۆمە و سەرزەنشت:

کاتیک توشی هەر شکستیک دەبیت لۆمەی کارمه‌ندانت دەکەيت؟ خرووگرتن بە سەرزەنشت کردنی ئەوانی تر کاريکى ناسانە و دەبیتە مۇزى ئۇوهی پەپەوهی پىگەيەکى لاواز بکەيت بۆ کارگىپى و بەپیوه بىردن، ئامه‌ش دەبیتە مۇزى هان نەدانى کارمه‌ندان بۆ باشتى كاركىدىن.

۹. لايەنگرتن:

بى جياوازى له گەل ھەموو کارمه‌ندە کانتدا کارده کەيت ياخود ھەندىتكیان بەسەر ئەوانى تردا باشتى دەسەپىنى؟

خاترگرتن و لايەنگرتن دەركى وتى دەكتەوه و واتە وات لەنتىو كارمه‌ندەكانتدا دروست و بلالودەكات، ئەمەش بىنگومان دەبىتەھۆرى لاوازكردىنى هاندانىيان.

۱۰. پەفتاري تايىېتىت:

ئايا تۆ لەو كەسانەي كەمترين پىنكەنин لەسەر پۇوخسارت دياردەكەويت؟ كاتىك بەوانى تر دەگەيت سلاپيان دەكەيت؟ تىبىينى بکە و بزانە كە پەفتاري تايىېتەتىت هۆكارىتكى گرنگە بۆ لاوازكردىنى ئاستى هاندانى كارمه‌ندانت، ئەو پىنگەيەي پەفتارييان پەگەل دەكەيت و بەھۆيەوە لېيان نىزىك دەكەويت، ھەموو ئەمانە پەنگە بىنەھۆرى لاوازبۇونى هاندانى كارمه‌ندانت. بىنگومان ئەم لىستە دەشىت درېزئەتىت، بەلام من ئەم دە هۆكارەكەم بە كارىيەكەرتىن و باوترىن زىيان گەيەنەرەكان بە دامەزىوەكان زانبۇوه، بۆيە ئاماژەم پى داون. خۆت لەنتىو بەندىك ياخود زىدە ترىيش لەو لىستەدا دەبىنەتەوە؟ كەر وەها نېبو ئەوا پېرۋىزبايىتلى دەكەم بۆ كەيىشتەن بە لوتكە.. بەلام كەر لەنتىو لىستەكەيت ئەوا ھەرنىستا ھەندىك گۈرانكارى ئەنجام بده.. بەلى، ھەرنىستا، تاوه كەپتە خېرەتلىك ئەوهندە باشتىر دەبىت.

۱۳- پینچ رنگه‌ی به‌سود بو هاندانی کارمه‌ندان:

((به‌هیزترین شت له م جهانه‌دا، نه‌وه‌یه بیروکه‌یه ک له‌کاتی خزیداینت))

شیکوره مزگر

له‌کاتی بوونم به میوانی به‌ریوه‌به‌ری کومپانیا به‌کی
چنی، لیم پرسی: به‌چی رنگه‌یه ک هانی کارمه‌نده‌کانت
ده‌ده‌بیت؟ گوتی: به پاره هانیان ده‌دهم.

به‌پیکنه‌نینه‌وه لیم پرسی‌یه‌وه: له‌پال نه‌مه چی تر
نه‌نجام ده‌ده‌بیت؟ گوتی: بوقچی ده‌بیت هانیان بددهم؟
نازانیت چه‌نده بی‌کار هن و به‌دروی کاردا ده‌گه‌پین؟
نه‌وه‌تا منیش کارم بو هن‌دیک له‌مانه ره‌خساندووه.

تاوه‌کو باستر کاریکه‌ن منیش به‌خشنده‌تر ده‌بم له‌گلیاندا، گره‌وه‌ها نه‌نجام نه‌دهن نه‌وا
منیش بی‌ستودوو ده‌ریان ده‌کم و کارکه‌ری دیکه ده‌هیتنم.

له‌کاته‌دا پرسیاری پیزه‌ی گوربینی کارمه‌ندی کومپانیا کیم کرد، له‌وه‌لامدا گوتی:
۱۲٪، به‌راستی نقدم سه‌یر لیهات !

له‌کاته‌دا پینچ رنگه‌ی به‌که‌لکم خسته پیش ده‌ستی بوئه‌وهی بتوانیت هانی
کارمه‌نده‌کانی بدادات:

(۱) که‌مکرینه‌وهی نیکرای خولانه‌وهی کارمه‌ندان:

کاتیک کارمه‌ندان پیز و هاندان ده‌بینن به‌بی زیادکردنی پاره‌ش حنی به‌رده و امبونیان
بو ده‌سته به‌ر ده‌بیت و ته‌نانه‌ت گره‌له‌جینگه‌ی تریش موچه‌ی زیادتریشیان بدنه‌نی ره‌نگه
نه‌پون. که‌سیک ده‌ناسی ره‌تی پیش‌نیاری کومپانیه‌کی موچه زیادتری کردبیت به‌هؤی
په‌یوه‌ستی به‌م کاره‌ی نیستاووه‌ی؟ چونکه بخت‌وهره و خامی نییه. پاره هزکاریتکی
هاندله‌ره، به‌لام هه‌مووشتیک نییه، چونکه هه‌موو کارمه‌نده‌کان ته‌نها پیتویستیان

به پاره‌نییه بۆ کارکردن، به لکو پتر پیویستیان به پیز و خوش‌ویستی بۆ ده‌ربرپینی هاوسمه‌نگ و جیاوازی نه کردن له نتیوانیاندا.

(۲) کەمکردن وەی پێژه‌ی ئاماده نەبۇون:

کاتیک کارمه‌ندان ئىشە کانیان بە دل دەبیت کە مترین جار ئاماده نابن، تەنانەت له دۆخى نه خۆشیشدا. بۆ خۆم بە پیوه بە ریک دەناسم کە نەشتەرگەری پىنى نەنجامدابوو، بەلام پاشى نەشتەرگەریه کەی پاستە و خۆ بۆسەر ئىشە کەی پۆیشتەوە! پەنگە ئەمە بەزىدە پۆبى بزانى، پەنگە تو لەمەدا راست بیت، بەلام مەبىستم نەوەیه کاتیک کارمه‌ندىك وەما هەست دەکات بۆ خۆئى کارده‌کات، نەوا هاندراو دەبیت، حەزى بۆ نىشىكىن دەجولىت، خۆئى لە ئامادە نەبۇون بە دور دەگرىت، مەگەر دۆخە کەی نقد ناچارى بیت نەگينا بۆ سەر کاره‌کەی دىت.

(۳) پەفتارى باش بۆ کارمه‌ندان:

کاتیک کارمه‌ندان هاندراو دەبن، نەوا حەزىيان بە زىنگەي کارکردنیان دەبیت، پتر پى دەکەن و يەكتريان خۆش دەویت، نەمەش بىنگومان کار لە شىپوارى پەفتارى كردن له گەل كېيار و سەرداڭكاراندا دەکات.

(۴) بەبىھەنافى ئامانچە‌كان:

هاندان هىزىتكى پالنەرە بۆ نەنجامدان، بە جۆرىك وەما لە کارمه‌ندان دەکات بە خرۇشەوە كاربىكەن بۆ بەديهاتنى نەو ئامانچانەي وەكو ئامانچى خۆيان هەستى پى دەکەن، لېرەوە هاندان دەبىتە گرنگىرىن ھۆكاري پشت بەديهاتنى ئامانچە‌كان.

(۵) وزە:

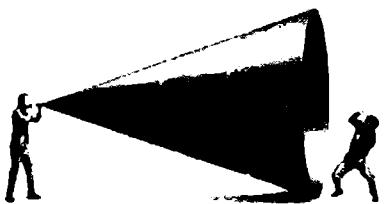
هاندان دىسانووه بەرهەم هىنەرەتكى سەرەكى وزەشە، کاتیک مەرۆڻ هاندراو دەبیت، نەوا (لەشى بە جىاوازى دەجولىتىت) بەشىپوارى باشتر ھەناسە دەدات، دەبىتە خاوه‌نى

چالاکى و زينده بى و بەشىوه يەكى گشتى بارى جەسته بى خاستر دەبىت لەكەسىك
هاندانى نىيە. نەوکاتەي كارمەندانى ئەم وزەيەيان لا دەستە بەره، بىنگومان باشترە بۆ^١
پەتكەرنى بىرى بەرهەم و يارمەتى دەريشە بۆ بەدېھاتنى ئامانجە بەپىزەكان.
بىنگومان هەر ھەولەتكە بۆ هاندانى كارمەندانى بدهى، سود و كەلکى باشى بۆت دەبىت و
ئەنجام و بەرهەمە كانت باشتر دەبىت لەوهى پېشىبىنیت كەردووه.

۱۴-بیست رنگه‌ی کارا بۆ هاندانی کارمه‌ندان :

((باشتین رنگه بۆ دیاریکردنی نهوهی چی خەلکی هاندەدات نهوهیه لیتیان بپرسیت))
هارولد. ماک ئەلیندون

ئىستايىش باوه‌کو ۲۰ رنگه تېشكەش بکەم كە
گىنگن بۆ هاندانی کارمه‌ندانت:

(۱) ستايىش و پىزگرتىن:

ھەركىز پوپىداوه سوپاسى کارمه‌ندىكت بکەيت؟ ولیام چىمس دەلتىت: ((قولتىن
بنەماى سروشى مۇۋە حەز و ئارەزۇوه بۆ ھەستكىرىن بە پىن)). پىزگرتىن لە کارمه‌ندانت
بەھىزىتىن ئامرازە بتوانى بەكارى بېتىت بۆ هاندانيان "چونكە ھەستكىرىن بە گىنگى و
بەھادارى دەرون و پىزگرتىن خۇود و ھەستكىرىن بە مەتمانەيان لەلا دەئافرىتىت، بۆ چارە
پەشى بەپىوه بەرگەلىتكى زىد لەم پاستىيە بى ئاگان، ياخود پەنگە مەوداي گىنگى و
كارابىي هاندان لەپىي پىزگرتىنە نەزانن.

توپىزىنە وەبىك لەلايەن كۆمپانىيائى پېشخىستنى كارگىزىپەوە نەنجامدراوه نهوهى
ديارخىستووه كە ۱۱٪/ى بەپىوه بەرەكان بە تەنها پەسىنى کارمه‌ندانيان دەكەن و پىزىيان
دەگىن، ھەروەها توپىزىنە وەك ديارخىستووه كە ۲۷٪/ى کارمه‌ندانى بەپىوه بەران حەزى
گواستنە وەي كارەكەيان بۆ كۆمپانىيابەكى تر ھەبۇوه، بەھقى بۇونى هاندەر و پىزگرتىن لە
كارمه‌ندان لەو كۆمپانىيانە دېكە. نەو پىزەي مەبەستمانە تەنها بانگىشىت كردىنى
كارمه‌ندەكەت نىيە بۆ فوسىنگەكەت و تەوقى لەگەل بکەيت و سوپاسى بکەيت،

پىزگرتىن دەبىت لەسەر بىنەماگەلى دىاريکراوبىت، بۇنەوەي پىزگرتەكەت كارابىت پىتىسىتە
پەچاوى ئەم رېسايانە بکەيت:

- ۱- دەبىت پىزگرتەكە لەپىش چاوى ھەموو كارمەندان بىت.
- ۲- پاش ئەنجامدانى كارىك شىاوى پىزگرتىن بىت پىز لەكارمەندەكەت بىگرە.
- ۳- ھولىبەدە پاستىڭو و دىاريکراوبىت، بۇنۇنە مەلى: سوپاست دەكەم بۇ يارمەتىيەكەت، باشتىرۇھا يەيلى: من دەزانم تۇ زىز خۇت ماندوو دەكەيت و دوينىش بۇ تەواوكىرىنى پاپۇرتەكە لەكانتى خۇيدا كاتىكى نۇد سەرقال بۇويت، من پىزى ئەم كارەت دەگىرم.
- ۴- زىيادە بۇيى مەكە.
- ۵- لەۋەش گىرنگىت، لەبىرت بىت كەنابىت ئەمە لەبىركەي، واتە: پىزگرتىنى كارمەندانىت لەياد مەكە.

كانتىك پىز لە ھولى كارمەندانىت دەگىرىت، ئەوان باشتىر كاردەكەن، نەوهەك ئەمە بە تەنها، بەلكو شىۋازى ھەستكىرىدىيان بەرامبەر خۇيىشىان و تۈۋىش باشتىردىت، ئەمەش وەھات لىنى دەكەت ھەست بەۋەبکەيت تۈۋىش مەزن و خۇشەویستى، بۆيە لەمۇقۇھ دەست پىتىكە، پەسندانى كارمەندان بىكرە خۇوت، دەبىنى پاداشەكانىت مەزن دەبن، سۆكرات ئىزىتى: ((ئەوهى بەباشى لەگەن خەلگدا رەوتارىكەت بۆپىتەھو دەپوات))، لەبىرت بىت دەتوانى ھەركارىك لەبىركەي تەنها سوپاسكىرىنى كارمەندانىت ئەبىت، ھولىبەدە بەبەردەۋامى خۇت ئەم كارە ئەنجام بىدەيت.

(۲) خەلات/پاداشت:

خەلات بە ئامېزىنەكى گىنگى هاندان دادەنرىت، بۇ ماوهەكى نۇدىش ئەم هاندانە بەكارايى دەمەنپىتەوه دىارييەكە باشتۇرۇھا يە دالىيائى لىھاتۇرىي ياخورد

تابلوییک بیت که ناوی کارمه‌نده خلات کراوه‌که‌ی له‌سهر هـلکولدرابیت له‌گهـل هـوکاری خـهـلـاتـکـرـدـنـهـکـهـی، یـاخـودـهـرـجـورـهـخـهـلـاتـکـیـتـیـ تـرـیـ باـشـتـرـیـشـ. باـشـتـرـوـهـایـ لـهـ تـاـکـهـکـانـیـ خـیـزـانـهـکـهـیـ بـهـنـهـیـنـیـ بـانـگـیـشـتـ بـکـهـیـ وـ وـهـکـوـ دـوـخـیـکـیـ چـاـوـهـپـوـانـ نـهـکـراـوـ بـهـ کـارـمـهـنـدـهـکـهـیـ بـبـهـخـشـیـتـ وـ نـهـوـانـیـشـ لـهـ بـیـنـیـنـیـ ئـهـمـ دـیـمـهـنـهـ گـرـنـگـهـ بـیـبـهـشـ نـهـبـنـ. دـهـتـوـانـیـ پـیـشـبـیـنـیـ کـارـیـگـهـرـیـ ئـهـمـ خـهـلـاتـهـ لـهـسـهـرـ کـارـمـهـنـدـانـتـ بـکـهـیـتـ؟ ئـهـتـوـانـیـ بـزاـنـیـ چـهـنـدـهـ هـانـدـهـرـ وـ پـالـنـهـرـیـشـ بـوـنـهـوـهـیـ بـهـ باـشـتـرـ کـارـبـکـنـ.

کـاتـیـکـ کـارـمـهـنـدـانـتـ خـهـلـاتـ دـهـکـیـتـ وـهـهـایـ لـیـ دـهـکـهـیـ باـشـتـرـ لـهـ بـهـ رـامـبـهـرـ خـقـیـ وـ خـوتـ وـ نـهـوـانـیـ تـرـیـشـداـ بـیرـبـکـاتـهـوـهـ بـروـانـیـتـ، بـوـیـهـ شـیـوـازـیـ خـهـلـاتـکـرـدـنـ بـقـوـزـهـوـهـ بـوـ بـهـرـزـکـرـدـنـهـوـهـیـ وـرـهـیـ نـرـبـوـنـهـوـهـیـ وـرـهـ وـ قـازـانـجـیـ تـوـیـشـ پـتـرـ بـهـرـزـ بـکـهـنـهـوـهـ. وـهـکـ جـوـنـ ئـهـنـدـرـوـ هـوـلـمـزـ دـهـلـیـتـ: ((هـیـچـ ئـهـزـمـوـنـیـکـ بـوـ دـلـ باـشـتـرـ نـیـیـهـ لـهـگـهـیـشـنـ بـهـ بـنـکـ وـ بـهـرـزـکـرـدـنـهـوـهـیـ نـهـوـانـیـ تـرـ)) .

(۳) کـیـبـرـکـیـ:

لـهـ کـاتـیـ نـاـمـادـهـکـرـدـنـیـ لـیـنـکـولـنـهـوـهـکـمـاـ بـهـرـیـوـهـبـهـرـ گـهـلـیـ نـقـدـ قـسـهـیـانـ پـهـگـهـلـ کـرـدـمـ، CEOs، VPS، هـرـوـهـهـاـ خـاـوـهـنـیـ کـوـمـپـانـیـاـکـانـیـشـ، بـوـمـ دـیـارـکـهـوـتـ کـهـ نـقـدـ دـامـهـزـراـوـهـ وـ کـوـمـپـانـیـاـ شـیـوـازـیـ کـیـبـرـکـیـ وـهـکـوـ نـاـمـرـاـنـیـکـ بـوـ هـانـدـانـ بـهـ کـارـدـهـهـیـنـیـتـ، خـهـلـاتـهـکـهـشـ نـانـ

خـوارـدـنـیـکـ دـهـبـیـتـ لـهـگـهـلـ بـهـرـیـوـهـبـهـرـیـ گـشـتـیـ یـاخـودـ دـانـیـشـتـنـ وـ قـسـهـکـرـدـنـ وـ کـاتـ بـهـسـهـرـبـرـدـنـ پـهـگـهـلـ گـرـنـگـتـرـینـ کـهـسـیـ کـوـمـپـانـیـاـکـهـ، ئـیـسـتـاشـ دـهـمـهـوـیـتـ لـهـتـقـ بـپـرـسـمـ: ئـایـاـ تـوـ نـاـمـادـهـیـ بـوـ ئـهـوـهـیـ بـهـ پـاـسـتـیـ کـارـیـکـهـیـتـ بـوـنـهـوـهـیـ بـگـهـیـتـ بـهـوـهـیـ لـهـگـهـلـ سـهـرـوـکـدـاـ نـانـ بـخـقـیـ؟ پـهـنـگـهـ هـهـنـدـیـکـ بـلـیـنـ بـلـیـ. بـهـ لـامـ نـهـوـ کـارـمـهـنـدـانـهـیـ ئـهـمـ خـهـلـاتـهـ دـهـبـهـنـهـوـهـ توـشـیـ دـلـهـرـاـوـکـیـ دـهـبـنـ، بـیـرـ لـهـپـرـشـیـنـیـ ئـهـ وـ جـلـهـدـهـکـهـنـهـوـهـ کـهـ دـهـبـیـشـنـ، شـیـوـازـیـ قـسـهـلـهـگـهـلـ

کردن و چشندی خواردن، نه مانه ده ترسین په فتاریکی گه مژانه نه نجام بدهن،
بؤیه گه رده ته ویت کتپرکی ببیت هۆکاریک بز هاندانی کارمه نداننت نه م شتانه ت له بیربیت:

۱- له باره‌ی جوئی دیاریبیه که وه له کارمه نداننت بپرسه، با خویان جوئه که‌ی
دیاریبیکه‌ن "چون نه مه ده بیت هاندری پاسته قینه‌یان.

۲- خه لانه که باوه کو بز دوو که س بیت، گه رخه لانه که گشتیکه بز دورگه یه ک نه وا
باوه کو گه شته که بز دوو که س بیت "چون نه مه هله لیک بز کارمه نداننت ده په خسینیت
بؤنه وه‌ی ژنه که‌ی ياخود هر که سینکی تری گرنگ لم گشته دا په گه ل خوئی به ریت.

۴) پله بزرگ‌کردن وه:

به په خساندنی هله پله به رزکردن وه هستی
کارمه ندانیش باشتراو ده بیت و دواتریش
داهاتوویه کی گه ش بز کومپانیا که دابین ده بیت،
به داخیشه وه زوریک له به پیوه به ران بز پرکردن وه‌ی
پوسته فالاکان کارمه ندی نوئ داده مه زرین، من نالیم
نه مه ته واو هله لیه، به لام لاسه ره تادا کارمه ندانی

کومپانیا که‌ی خوت هن و ده بیت پله‌یان به رزتریکه‌یت وه. هله پله به رزیونه وه بز
دهسته کارکه رانت بره خسینه "بؤنه وه‌ی به ره و پیشه وه هنگاوین، کاتیک
پله بزرگ‌کردن وه‌ی ده بیت پله کانی قالدرمه کومپانیا که‌ت نه وا به مه هاندر او ده بن و
نه و په پی تو ایان ده خنه گه ر بز به دیهاتنی نه نجام‌تکی نایاب.

گه ره نه مه له لت بز کارمه نداننت په خساند نه وانیش نه و په پی هه ولی خویان ده دهن بز
یارمه‌تی دانی تو و دابینکردنی داهاتوویه کی گه شیش بز خویان. هنری دایفه سو ریو
ده لیت: ((گه مرئه بهو لایه دا پیشکه‌وت که خهونیه‌تی و په های ده بیانی لهو دیانه دا
دو لیت خهونی پیوه بینیو، نه وا سارکه وتنیکی ناچاره بیان کراو له کاتیکی که مدا

به‌ده‌ست ده‌هیئت) ، یارمه‌تی ده‌سته‌ی کارکارانت بکه بونه‌وهی پیش‌بکه‌ون و خونه‌کانیان به‌دیبیتن، بیگومانبه له‌وهی نه‌مه ده‌بیته‌هقی سه‌رکه‌وتني دل‌نیایی تو.

(۵) مشق:

ده‌توانی مشق وه‌کو ثامپازیکی گرنگ بق هاندانی کارمه‌ندانت به‌کاربینی، پیکخراو و دامه‌زداوه‌کان‌له‌می‌ردا پتر له‌هر کاتنیکی را بردوو بپوایان به‌کاریگه‌بری مشق و راه‌ینهان همه‌ی وه‌کو هانده‌ریک بق کارمه‌ندانی. بیگومان سه‌رکه‌وتني کزچانیاکه‌ت له داهاتروودا به‌شیوه‌یه‌کی گه‌وره پشت به‌ستووه به چۆنیتی ره‌فتارکردنت له‌گه‌لن کارمه‌ندانت و شمیواری له‌ئه‌ستودانی به‌رپرسیاریتیه‌کانیشیان. تاوه‌کو به‌باشت مشقیان پیبکه‌ی، نه‌وه‌نده‌ش نواند و تواناییان پتر بالاتر ده‌بیت، متمانه پیکراوتر ده‌بن له پووبه‌هه‌وو بیونه‌وهی هر دوخیک، نه‌مه‌ش پتر هانده‌ریان ده‌بیت بق نه‌نجامدانی کاره‌کانیان. پیزه‌ی قازانجی گه‌رواوه بق خوت و کزچانیاکه‌ت پاش مشق پیکردنی کارمه‌ندانت بغل‌لا ده‌بیت، هانی کارمه‌ندانت بده بق گوینکرن و سه‌یرکردنی کاسینی گشه‌پیدانی خودداری و پهنا به مشقه‌وانیکی کارا بگره بق راه‌ینان کردن به کارمه‌ندانت، نه‌مه‌ش نه‌نجامیکی زلرباشی بقت ده‌بیت.

(۶) متعانه:

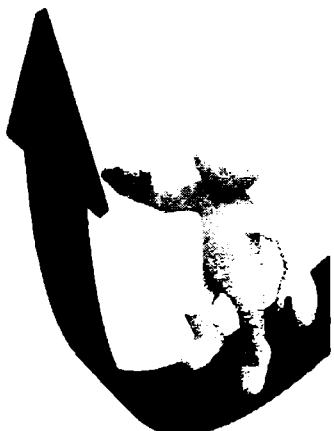
لوقس ده‌لیت: "نه‌وهی متعانه به‌وانی تر نه‌کات
مه‌رگیز به متعانه پیکراوییان نابینیت".

بويه، نه‌وه به‌پیوه به‌رهی متعانه به کارمه‌ندانی ناکات، پیتاگیری له‌سه‌رنه‌وهش ده‌کات خوی کاره‌کانی نه‌نجامبادات، به‌رده‌وام ده‌بیت له پیتاچونه‌وه به‌کاره‌کانیان، ره‌خنه‌یان ئاراسته‌ده‌کات،

خوی بے بار قورس ده زانیت، نهوجا ده بیت خاوه‌نی دهسته‌یه کی کاری ناکارا و بی خرۇش بو کارکردن.

بەلام کاتیک متمانه بە کارمه‌ندانی ده کات، وەهایان لىدەکات هەست بە ئازادی بکەن، نەنجامیتکی نۇر خوانداوی ده بیت. جورجس.باتزن دەلتیت: "ھەرگىز بە كەس مەلى چىن نەوکارەت نەنجامدا. نەوهى گرنگە پېتى بلېتى كەچى دەکات، دەبىنى بە مىزە داھىنانىيەكانى تىپادەمەنیت".

٧) دیارىکردنى ئامانجەكان:

دیون بیات دەلتیت: "كەسى مەزن نەوهى بە يارمەتى ئاوه‌نی نەوانى تر دەقوانیت کارەكەي نەجامبدات"، دیارىکردنى ئامانجى دامەزراوه‌كەت رەگەل کارمه‌ندانىدا سودىتکى نۇرى ھىي، تۆ بەم کارەت تەنها هاندانىان لەلادا دروست ناكەيت، بەلكو كۆمەكىان دەكەيت بۇنەوهى وابىنېنىتىكىان ھەبىت لەبارەي سروشت و چۈنۈتى بەشدارىکردىيان لە بەديهاتنى ئامانجەكانى كۆمپانياكەت. توپىزىنەوهە كان سەلماندويانە نەو کارمه‌ندانىي لەسايىي ئامانجىتىكى دیارىکراوه‌وھ کاردەكەن پېتى هاندراو و کارا دەبن وەك لەوانى تر. بۇيە گەر دەتەويت بەرپۇھ بەرىيکى كارابىت، هانى کارمه‌ندانىت بەدەي بۇ بەدەتىنی ئامانجى بالا و مەبەست، پېپىيەت پېنگە بە کارمه‌ندانىت بەدەي پەگەلتىدا ھاوکارىبىن بۇ دارپىشتنەوهى ئامانجەكانى كۆمپانياكە و دانانى نەخشە پېنگە بەديهاتنى.

بۇنۇمۇنە: خولىتکى دیارىکردنى ئامانج بۇ کارمه‌ندانىت بکەرەوھ، داوايان لىپىكە ئامانج و پېتىشىپىنەكانىيان بىنوسنەوھ، لەگەل كاتى بەديهاتنى. دلىبابە لە تىنگە يىشتىيان لەم مەشقە، نەوجا پەگەلىان كۆبەرەوھ و سود لە بىرۈكەكانىيان وەرىگەر بۇ دیارىکردىنى

ئامانجە گونجاواهەكانى خوت لەگەل چۈنلىقى جىبىھەجى كىرىنىدا، ئالبىرت ھابىند دەلىت: "پېشىكەوتن بەدى نايىت، تەنها لەرىنگەي قۇستۇرۇۋە ئارەزايىھەكانوھە نەبىت" ، بۇيە كاتىك پەگەل كارمەندانى كۆمپانياكەتدا -كە خاوهنى بۇچۇن و بىرۇكەلىك جودان- پېنامە و ئامانجى كۆمپانياكەت دادەپىزىتىوھە بەرە و بەيھاتنى سەركەوتتەن مەنگار دەنتىي، دېۋىپىرت شۇلۇر دەلىت: "ئامانجە كان تەنها پېيوىست نىن بۇ ئافراندىنى ھاندەرمان، بەلكو بىنچىنەشىن بۇ مانەوەمان لە ژياندا" .

٨) ئەنجام و دەستكەوت:

((بەرەمى ئەمېت ئامازىيە بۇ ھولەكانى دويتىت)). دەستكەوت بەختەوەرى بۇ ژيانى خوت و كارمەندانت چى دەكات، ئامازە و پۈونكارى ئەۋەس كە: تو و كارمەندانت بەو پەپى تواناتانوھە ھەولتاناۋە بۇ بەدېھاتنى ئامانجە دىارەكانى كۆمپانىيەكە. دەستكەوت كىنگەتىرەن ھۆكارە بۇ ھاندانى ھەموان و بەرزىكەنەوەي پادەي پىزىگەرن لە خود و ھەستىكەن بە بەھاى دەررۇن. دەستكەوت بۇ ھەموو جەمان و دەرۈوبەرى دەسە لمىتىت كە تو بەپەپى تواناۋە ھەولتاناۋە و كەلتىك لە ژىرىتىت وەرگەتىووه. دەستكەوت وەما لە كارمەندانت دەكات باشتى لە خۆيان بىروان، لە كارەكانىشىيان، يارمەتىشىيان دەدات بۇئۇوھەي گەشەبکەن و ھەولى بەدەست ھېننانى شتە ئەستەمەكانىش بىدەن. كاتىك ئامانج بۇ كارمەندانت دادەپىزىت ھەولى بەدشدارپېتىكەن دەستكەوت بەدەن. باوهەكى ئامانجە كانت كە توارىيانە بن و ھانىان بىدەن و يارمەتىشىيان بىدە بۇ بەدېھاتنى ئەم ئامانجانە، دەبىنى ئەنجامەكە باش و گونجاواھەبىت، فرانكلين پەزىفلەت دەلىت: "بەختەوەرى لە چىتى دەستكەوتە سەرچاواھە دەگرىت، مەسىنى تىكىشانى داھىتەرانەشە" .

(۹) بروآپاستی(مسداقیهت)

له لیکولینه و یه کدا که له سر پینج گهوره ترین ئوتیلى مۇنتریال ئەنجام درابوو، پرسیاری نه و له کارمەندان کرابووکه: ئایا بەویبى تواناتانه و کاردەکەن؟ ۷۲٪ يان بە نەخیر وەلاميان دابوویه و، کاتىك هۆکاره كەيانلى

پرسى بون، له وەلامدا گتبىيان: پاداشى كاره كانيان بو بەریوھ بەرهە كانمان دەبىت نەوهك خۆمان، ئىتىر بۆچى تقد خۆمان ماندو بىكەيت! بۆيە پېتىويستە هەركەسە و بەپتى كارى خۆى پاداش بىكريت و نابىت كەس لەبى كەس پاداش وەرىگرىت، بەم كارەش مەمانە ئەنداشت بۆخۆت و كۆمپانىاكەت بەدەست دەھىنىت و هەميشە هاندرارو دەبن بو ئىشىكىدى باشتىر، بۆيە هەركاره و پاداشتكەت بۆ خاوهە كەى دانى و بە دادگەرىيە وە بۆ سەركەوتن هەنگاو بىنى و لايەنگىرمە.

(۱۰) بپياردروستكردن:

بەشدارپىتىكىدى كارمەندانت له كىدارەي بپياردروستكردن بە گىرنگىرىن هۆکاره كانى پېشت هاندان دادەنرىت، مەبەستم ئەوهشىيە لە مەموو بپيارىتكدا بەشداريان پېتىكەي، نەخىر" چونكە تۆيىش وەكى هەر بەریوھ بەرىتكى دىكە پېتىويستە بەوهە زۇرجار خۆت خاوهەنى بپيارى خۆت بىت، بەلام لە بپياردان لەبارەي مەشق پېتىكردن و دامەززاندى كارمەندى نوى و خزمەتكىرىنى كېپاران و شتى لم جۆرەدا دەتوانى پاۋىزى كارمەندانت بىكەيت. دەبىت پىگەشيان پېتىدەيت بۆئە وە خۆيان بىنە بپياردەرە خۆيان، كىشە كانيان خۆيان چارەسەرى بکەن بەبى ئەوهە بەناچارى بۆتۆ بگەپتە وە، پىگەيان پېتىدە بۆئە وە فىرىن و بىزانن كەچۈن پۇل و نواندىيان باشتىردىكەن و شىۋازى پەيوهندى دابەستن و پەفتاريان خاستىردىكەن و خشته ئەنداشت بەخۆيان باشتىردىكەيت و جىبە جى دەكەن... هەندى. بەمەش مەمانە ئەنداشت بەخۆيان باشتىردىكەيت و

هه‌ستکردنیان به نه‌مه‌کگیری(نینتیما) یش بالاتر ده‌کات، هه‌روه‌ها بۆ پیشوه‌یان ده‌بات، لە‌گەل بە‌شدار بونیشیان له کە‌موکوریه‌کان و بە‌رپرسیاریه‌تیه‌کانیش له نه‌ستو‌ده‌گرن و هه‌ول بۆ بە‌دیهاننى ئامانجى خوازراو ده‌دهن.

۱۱) پاسپاردن:

له پە‌پتووکى: ((نه‌و حه‌وت خwooه‌ی زورینه‌ی خەلک شوینى دە‌کەون)) ى نوسه‌رى بە‌ناویانگ و پە‌رفۇشى كتبىه‌کان له جهاندا سەقىفند. كۆفای دا ماتووه: "پاسپاردنى نه‌وانى تر بۆ نه‌نجامدانى کاره‌کان بە کارايى باشترين کاري هېزىه‌خش و کارىگەره". پاسپاردن

سودى زقدە، کاتى تە‌واوت پى ده‌دات بۆ چەپىرکردن‌ووه (تە‌رکىزىردن) لە دۆخ و کاره گىنگە‌کان. هه‌روه‌ها هانى کارمەندانى ده‌دات بۆ باشتى نه‌نجامدانى کاره‌کان بە نومىتى پلە‌بە‌رزبۇونه‌ووه" لە داھاتوودا، هه‌روه‌ها پىزىلە خۆگرتىن و متمانه بە‌خۆکردن لە‌لایەن کارمەندە‌کانه‌ووه بالاتر ده‌کات، بۆيە پاسپاردن و بە‌برىكارکردن بخەرە پىزى يە‌كە‌مى بە‌رەنمە‌کانته‌ووه. ليستى نه‌و کارانه دىاريبيكە كە بە کارمەندانى دە‌سېپىرى و دواتريش ليستى کارمەندانى بپواپتىكراوت بنوسه‌رەوە، دواتر بە‌پىتى هە‌ردوو ليستە‌كە کارى گونجاو بۆ كەسى گونجاو دىاريبيكە، فيرى چۈنۈتى نه‌نجامدانى کارى پى سېپىدر اوپىشيان بکە، نۇجا كاتىكىش بۆ نه‌نجامدانى نه‌و کاره‌شىيان بۆ دىاريبيكە، دواتريش بە‌دواداچوونت لە‌بىرنە‌چىت، نه‌وجا بە شىوھ‌يەكى پىك و گونجاو لە‌گەليان كۆبەرەوە و بىزانه کاره‌کانت چۇن بە‌پىدە‌كەن.

۱۲) كەشە و بالابۇن:

((پەنگە جوانترىن شت كە مرۇڭ لە‌زىانىدا قەرەبۇرى پى وە‌رىگىرىتەوە نە‌وە بە كە يارمەتى نه‌وانى تر بىدات، بە‌مە يارمەتى خۆيىشى ده‌دات)) ، گەر يارمەتى کارمەندانى

بکای بؤئه وهی پیش بکهون و گهشه بکهون، نهمه ده بیتە هاندەرینکی مەزنیان، بؤئەمەش کارمەندانت بەشدارى كۆرەكا بکە بۆ فېرىبوونى بەھەرەی نوی، هانیان بده بؤئەوهی بەردەواام بن له فېرىبوون يان بەلای كەمەوه دېلۇم لەئىش و كارياندا بەدەست بىيىن. گەر بتوانى باشتىر وەھايە نەختىك لەپۈرى دارايىشەوه بۇ ئەم مەبەستە كۆمەكىيان بکەيت.

رېگەمەدە بە كارمەندانت بۇماوهىكى نۇرەمان كار ئەنجام بدهن، بؤئەوهى بىنزار نەبن، وەها ھەستىكەن كە بەسالدا پىزدەچن بەلام لەكاردا پۇناچىن، ناپلىقۇن پۇناپەرت دەلىت: ((دانايى ئۇوهىيە وەها لەخەڭ نەكەيت بەسالدا پۇچىن، لەكانتىكدا لەھەمان كاردا پىزدەچن)).

خەلکى بە بەديھاتنى كۆرەن و گەشە مەست بە باشتىرپۇونى دۆخى گشتىيان دەكەن، سۆكرات دەلىت: ((مرۇڭ چىز لە گەشەپىدانى زەۋىيەكەي و دوایين ئەسپىشى دەبىتىت، بەلام من چىز لەوەدەبىنم پىز لەدوای پىز لە خۆم پىش بەخەم)).

تۈريش كانتىك يارمەتى كارمەندانت دەدەى بۇئەوهى پیش بکەون، كەلك لەم شارەزايىھ زىيەدەيان دەبىنى. زج. زجلار دەلىت: "ئەوەدەبىت و بەدەست دىننەت لەزىانتىدا كەدەتەۋىت، گەر يارمەتى ئەوانى تۈريش بەھەي بەوە بن و بەدەست بىيىن دەيانەوتىت".

(۱۳) پەفتارى كەسىتىت:

د. كلىمن ستون دەلىت: " جياوازىيەكى ناسايىي لەتىوان خەلکدا ھەي، بەلام نەم جياوازىيە كەمە ناچونىيەكى كەورەي ئافراندۇرە. جياوازىيە ئاسايىيەكەش پەفتارى ئەرتىيى يان نەرتىيىه ".

گەر يەك ھۆكاري بىنچىنەيى بەكەلك مەبىت بۆ هاندانى كارمەندانت ئۇوا پەفتارەكانى تۈرى، بۇنمۇنە شىۋازى قىسىملىنى تو، گوينىرىتن و پىنگەنин و شىۋازى جولەكانى، تو وەكى ئەو بەپىوه بەرە وەھايى كە ھەمىشە لەزىز چاودىرىيەكى ورددايى، دەبىتە جىنگەي

شیکردنوه و پهخنه، بپیار له سه‌ردانست. په‌فتار و پله‌ی په‌یوه‌ندیت په‌گهله کارمه‌ندان و کوچپانیه‌که شتدا له هه‌ر شتیکی تر گرنگتره.

ئیستایش تو ناشنای ئه و پیگه‌یه ده‌که‌ین که بتوانی له په‌فتارتدا بۆ هاندانی ئه‌وانی تر پیزه‌وی بکه‌یت:

(أ) مەلگرى پیکه‌نینى گەرمى سەر پووخسارت بە، پیکه‌نین به سۆزیت پیشان دەدات، ئاسوده‌بىي به خۆیشت دەپەخشىت و ئارامىش بە کارمه‌ندانست، ئىمرسىقۇن لەم باره‌بىو دەلتىت: "ئەوكانەی كەسىكى خۇشحال دىتە ئۇرىتكەوه وەكو ئەوه وەھايە كلەپىكى تازەت داگىرساندىت".

(ب) گۈئ بۆ کارمه‌ندانست پادىرە. زىنۇ دەلتىت: "دوو گۈئ و يەك زمانمان ھېبە بېئه‌وهى پتىر بېبىستىن و كەم بىدوئىن". لە کارمه‌ندانست بېوانە كەلە دەپەۋىبەرتىن، گرنگىيان بۆ دىياربىخە. پرسىياريان ئاراستەبکە و وەھايان لېبکە ھەست بە گرنگى بکەن. خەلگى حەزىيان بەو كەسانەبە گوتىيان لى دەگىن بۇيە ئارامگىريش بە، تاوه‌كى دەتوانى گرنگى پىتدانى خۆتىيان بۆ دىياربىخە، مەھىلە ھېچ شتىكە لەمەت دامالىت.

(ت) کارمه‌ندانست بە ناوى خۆيانه‌وه بانگىشت بکە، ناوەكانىيان خۆشتىرين وشەي بېستراويانە، بۇيە كاتىك مۇقىبەك بە ناوى خۆيە‌وه بانگ دەكەيت وەھايلىتە كەيت ھەست بە گرنگى پىتدان و ويسىراوبىي بکات، بۇيە ھەولىدە ناوى ھەموو کارمه‌ندانست لە يادبىت، پېپىويستە بە جوانترىن شىواز بانگىشتىيان بکەيت.

(پ) بەرپرسىيارى ھەموو ھەلە كانت بە، ھەولى سەرزمەنەشتكىرنى ئەوانى تر مەدە، بەتايىھەت كاتىك ويسىتە ھەندىك كار بەوانى تر پاسپېرىت، كەوتىنە ھەلە شتىكى ئاسابىيە و لەكاردا ھېبە، بەلام گرنگ ئەوه‌بە بەرپرسىيارىتى ھەلگرىت و تىشك بخېتەسەر دېزىنە‌وهى چارەكان.

(ج) دادگەربە، لاينگىرى كەسىك مەبە لەسەر ھىساپى ئەوانى تر، ھەروه‌ها پیگە مەدە نازناو و پېكەي بەرپۇه بەرىت بېتىه لەپەرىتكى نىوانغان. دال كارنىگى دەلتىت:

له بیت بیت به خته و هری له ره گه زنامه و مولکه کانته ره سه رچاره ناگرفت" چون به خته و هری پاسته و خوچ په یوه استه به بیزگه و بزچوونه کانته وه". لیره وه بتوت دیارده که ویت که په فتاره کانت یارمه تیت ده دات بز هاندانی کارمه ندانت، هر وه ها ده شنکات بهو که سهی هه لگری به پرسیاریتی هه ممو گره و کیشه کان ده بیت. د. نترمان فینسینت بال ده لیت: "هر راستیه که بیوه بیومان بیت وه نه ونده گرنگ نییه له هاو په فتاره مان بهرام بره نه و راستیه" چون نه وه کار دانه وهی په فتاره مانه پاده هی سه رگه و تن و شکسته مان نیاری ده کات".

۱۴) ناشنای گزپانه کانیان بکه:

گزپان بروه ته تایبه تمدنی باری نه م زیانه مان، هه ولبده کارمه ندانت ناشنای گزپانکاریه کانی دامه زداوه که ت بکه بیت" چون نه مه بخوی و اته و اته کان له ناوده بات. نه وه ک ته نهایه و به س، به لکو کارمه ندانت توشی نارامی ده کات" چون ده زافن چی له ده و روپشتیان ده گوزه ریت و هۆکاری پشت نه و گزپانکاریانه چین، نه مه ش لای خویه وه ده بیتنه هانده ریان بز کارکردن.

۱۵) پیز له کاره کانیان بگره:

بز چاره ره شی روریک له به پیوه بره کان پیزی کاتی کارمه ندایان ناگرن، بقشعونه: کاتیک به پیوه بریک ده بیه ویت چاوی به کارمه ندیکی بکه ویت، داوای لئی ده کات هه موسه دهست لئی هه لبگریت و بیتنه زوره کهی، یاخود داوای لئی ده کات ده س و ده م پاپقدتیکی بز ته او بیکات! ره گزی کات هۆکاریکی گرنگه بز هستکردن به گرنگی و پیزگرتیکی خبود، گه ر پیزی کاتی کارمه ندانت نه گریت، تز بهم کاره ت له شکومه ندیان کم ده که بیت، توانای هاندانی شیان کم ده که بیت، به لام گه ر که لکت له پیزگرتن له کاته کانیان

گرت، نەوا هانىان دەدەيت و دەيان وروژىنى و ھەستى قولىيان بۆ دەپەخسىنى لەبۆ پىزىگرتنى خوديان و ھەمدىس پېزى بەھاي كاتيان فىزىدەكەيت.

(١٦) بەتاپىيەت گىنگىدان بۆ كارمەندانت دىياربىخە:

ھەولىدە بىزانىت كارمەندانت حەزىيان بە چىيە،
گەر ئارەزوويان لە وەرزش بۇو، بۇنمۇنە: بىزانە
كام جىدە وەرزش: ھۆكى، پىي، بالە، سەرمىن،
ھەولىدە خالىتكى ھاوېش لەننوان تۆ و ئەندامانى
دەستى كارمەندىدا بىۋىزىتەوە، پەنگە خوتىندەوە
يان تىپرامان، يېڭىغا، ئوتقۇمبىئىلىت.

ھەولىدە وەما بۆ كارمەندانتى دىياربىخە كە
بىنگومان تۆ گىنگىييان پى دەدەيت، ھەميشە
پرسىيارى دۆخى خۆيان و خىزانەكەيان بىكە، لە

بۇنەكانىاندا ھاوېشبە، ئەمە دەبىتە ھاندەريان و كەلکىشيان لىنى وەردەگىن، ھەروەما
پادەي خوش ويستى تۆيىش لاي ئەوان پىتر دەبىت و پادەي ھەستىكردىيان بە
ئەمەكىگىرى(ئىنتىما)يان باشتى دەبىت.

(١٧) دىيارى:

دىيارى ھۆكارىتكى ھاندەرى گىنگە جابا دىارييەكە گرانىش نەبىت، گىنگ نەوهە بە
وردىيەوە دىارييى و كەسەكان ھەلبىزىرى. دىيارى ئەوكاتە كارادەبىت كە بەدلى كارمەندانت
بىت نەوهەك تۆ. گەر كارمەندىتكى زۇرى حەز بەشتىكە ئەوا باوهەك دىارييەكەت لەو
بواهەبىت، بۇنمۇنە: گەر حەزى لە يارى ھۆكىيە ئەوا باوهەك دىارييەكەت پلىتىكى
ئامادەبۇون لەيارى ھۆكى بىت. ئۇم چەشىنە دىاريييانە ھانى دەدات و بۆ باشتى كاركىدن و
خۆشويىستى تۆ و كارەكەيشى.

(۱۸) جەڙنى لە دايىك بۇون:

ئامەنگ گىرپان بە جەڙنى لە دايىك بۇونى كارمەندانت پەنگە بىيىتە مۇي ھاندانى كارمەندانت، مەرج نىبە ئەم ئامەنگە لە مۇل يان ئوتىلىكى گرانبەهادا نەنجام بدرىت، بەلكو دەتوانى تەنها مىزىك و كىنگىكى بۇ ئامادەبکەي و ھەموو كارمەندانى تر لە دەورى كۆپىنەوە و چەند خولەكتىك ئامەنگ بېتىپ، دياركەشت با كارتىك بىت لەتقوه كە واژووى تۆى لە سەربىت و دواترىش واژووى ھاوكارەكانى و كەسانى ترى گىنگى دامەزداوه كانى لە سەر دابىرىت، پەنگە ئەمە زۆر ساكاربىت بەلام زۆر كارىگەرە و نەنجامى باشى دەبىت بۇ ھاندان و باشىر مەتمانە بە خۆكىردىن و بېپاردان.

(۱۹) بەرەمى باش:

ئەو بەرەمى دەيختە بازاپەوە كەر خراب بۇۋەوا خەم و نىكەرانى تووشى كارمەندانت دەكەيت و ناچاريان دەكەين دووجارى گلەمى بەكاربەران بىنەوە، بە پىچەوانەشەوە كاتتىك نەنجامەكەت باش و ئاست بەرز دەبىت، نەوا كارمەندانت شانازى بە نىشەكەيان و تۆى بەپتۇھە بەريانەوە دەكەن، بىريكارەكانىشىت شانازى بە فرۇشتى بەرەمى كانتەوە دەكەن، بىنگومان ئەمەش ھاندەرە بۇ باشىر كاركىرىنى كارمەندانت.

(۲۰) گەرەوەكانىيان بۇ پېش چاوبىخە:

مەليلن كلىر دەلىت: "لە بەرەتەوەي من مرۇقلىكى تاڭم، بۇيە ناتوانم كىشت شت نەنجام بىدەم، بەلام يەك شت ھەيە دەتوانم بىكەم، ئەويش ئەوەي پەتى ئەوە نەكەمەوە كە دەتوانم نەنجامى بىدەم".

ھەولىدە ھەلىتك بە كارمەندانت بىدەي بۇ ئەوەي فيئرى بەھەرەي نوپىن و بەھۆيەوە ئامانجەكانت بۇ بەدى بىتىن، ئەمەش لاي خۆيەو ھانىيان دەدات بۇ باشىر كاركىردىن، بەلام ئەمەش بۆخۆى پىشت بەستە بەشىوارى پەفتارى تۆرەگەل كارمەندانت و چۈنتى گونجاندن و ئامادەكردىيان لەگەل لەمپەر و ئارىشە نوپىيەكان، بۇنۇمنە: دەتوانى داوا لە

سەرپەرەشتیارانى لقەكانى كۆمپانياكەت بىكە ئىكە ۱۰٪ پىزەي فرۇشىيان زىياد بىكەن، ياخود داوا لە بېشى پاژەي كېپاران بىكە كە ۱۰٪ پىزەي سكالاڭان كەم بىكەن وە.

تىبىنېت كىرد پارە توخمىنىكى بنچىنەيى نەبووه لەنلىو ھەموو خالانى پېشىۋوتى؟

دەزانى بۆچى؟ چونكە:

لە لىتكۈلىنەوە يەكى تايىبەت بە فاكەتەرە كانى هاندان كەلەسىر ۲۰۰ كارمەند لە ۲۲ بانك نەنجام درا دىياركەوت كە زىيادكىرىنى مۇوجە پلەي توپەمى گرتبوولەنلىو ھۆكارە گرنگە كانى هاندانى كارمەندان. پارە هاندەرىيىكى گىنگە بەلام گىنگەرىن نېيە. راستە پارە وەكى پېتۇيىستىبىك وەھايە كە لەزىز سىبەرى مانە وەدابىھ و كەمى دەبىتە ھۆى ناجىنگىرى و كەمى هاندەرىيش، نەمەش دەبىتە ھۆى بەجى ھىشتىنى كار. بەلام نەمەش ماناي وەما نېيە تاۋەكى مۇچەي كارمەندانت بەرزىكەيتەوە باشتىر و باشتىر كارداھەن، نەخىر! ھەروەھا دەتوانى داوا لە كارمەندانت بىكە كارى نوېت بۆئەنچام بىدەن، نەمەش قازانچى تىرى بېت دەبىت" چۈن بەرھەمت بەمە زىياوە بېت و ھانى باشتىر كاركىرىنى كارمەندان دەدەھى و مەتمانە بەخۆكىرىنیان بالاتر دەكەيت.

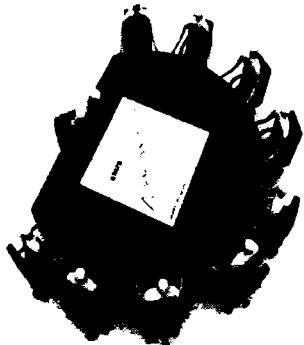
مارك كىرۋى دەلىت: " كەر بىودانى نەمە حەتى بېت، نەوا بېت خۇم دەگەپىتەوە "

IF IT TO BE IT IS UP TO ME

١٥- پىنج رىگەي كارا بۆ هاندانى خوت:

((بۆ دەربپىن و ئەنجامدانى ھەرشتىك ھەميشە پىنگەيەكى باشتىر ھېي، تۆيىش تەنها پىتىويستە بىدىزىتەوە))

تىمىس ئەدىسىلىنى

:

هاندانى كارمەندانىت بىنگومان كارىش لە خوت دەكەت. بەلام پىتىويستە فىرىبىت و بىزانتىت چىن خوت ھاندەدەيت بۇنەوهى توانادارىبىت لە بۇ يۈوبە پۈوبۇنەوهى ئەو ناستەنگ و كىتشە لە ژمارە ئەھاتوانەى دووجارت دەبنەوه و بىتوانى ھەلىيان بسىرپىنى. بۇئەمەش پىنج رىگەت بۆ بەردەست دەخەم كە دەتوانى خوتىيان لە پىنگەوه ھانبىدەي:

١- دىيارى كىرىدى ئامانجەكان:

كاتىك ئامانجەكانى ژيانىت دەست نىشان دەكەيت مەست بەھېزىتكى نەپراوه دەكەيت بۆ بەدېھاتنى ئامانجەكانىت. ئەمەش لاي خۆيەوه دەبىتە ھاندەرت "تاوه كو بىتوانى ئامانجىت بېتىكى ئەوهندەي تر ھاندراو و بەھېزىتر كاردهكەيت.

دەتوانى بە نوسىنەوهى لىستىك لە شستانەى كە حەزىت پىتىيەتى و دەخوانى ئەنجامى بىدەي يان پىشىكەشى بکەيت دەست پىتىكى. ئەوجا ئەم ھيوابانەت بەپىنى گىنگىيان لە يەكەوه بۆ سى ئامانج بنوسەرەوه، ئەمەش گىنگى نايابى دەبىت بۆ ھاندانىت، بۇئەمەش پىتىويستە كاتىك دىيارىي بکەيت بۆ بەدېھاتنى ئەم ئامانجانەت.

لىرە بەدواوه ھەولى ئەنجامدانى نەو شستانە بده كە يەك ئىنچ زىادتر لە بەدېھاتنى ئامانجەكەت نىزىكت دەكەنۋە، ئەوجا فيرىبە ھەمو بۇزىتك بەرلەوەي بىنۇرى ئامانجەكانت بخويىنىتەوە، واى دابىنى تۆ بەدىت ھىتاون، كاتىتك بەئاكا دېيتەوە ھەولى نوسىنەوەي ئەم ئامانجانە بده، بەلام بەشىۋەي كاتى پانە بىردوو. بۇنمۇنە: دەمەۋىت كىشىم بگاتە ٧٠ كىلو، دەمەۋىت ١٠٠، ٠٠٠ دۆلار سالانە داھاتم بىت، دەمەۋىت من بىمە بەرىۋە بەرى گشتى. ئەمە تەنها پېتىنج خولەكى لەكاتى تۆ پېتىستە، دواتر واى بىتىنە پېتىش چاوى خۆت كە بىنگومان ئامانجەكانت بەدېھىناوە. ھەمو بەيانىيەكى زور ئەم كارە ئەنجام بده، بىنگومانبى لەوەي ئەمە دەبىتە زىادكىرىنى ھاندانت بق باشتى كاركىدن و هانت دەدات بق گۈرپىنى خەونەكانت بق راستى، بؤيە ھەميشە ئەم گۇنە يەئى ناپلىقىن ھىلت لەيدا بىت: "ھەرشتىك ئاوهنى مەرزا بىتوانى پەى پېتەرىت و بەۋاي پى بەھىتىت دەتوانى بەدى بەھىتىت".

۲-گەشەپىدانى خۇود:

پۇلاند . ئۆسپۇرن دەلىت: "تۆ ناتوانى پېش بىكىسى مەگەر ھەولىبدەي شتىك ئەنجام بدهى لەوە بالاترىتىت بە ئاوه زىتدا بىت". گەر جار بەدۇرى جار لە ئەنجامدانى ئەم كارە بەردەوام بىت، ئەوا ھەميشە ھەمان ئەنجامت چىڭ دەكەۋىتەوە. ھەولىبدە لە ئاۋچەي خەمۆك بەخش و ھەلپۇقىنەر بەدۇرۇبىت، شتى نوى ئەنجام دەربە. ھەندىتك كاسىت بىكە، لەكاتى لىخورپىنى ئۇتۇمبىلىتدا گۈييان لېيگەرە، يۈزىنە بەلايى كەمەوە ٢٠ خولەك و گۇفار و كتىپ بخويىنەرەوە، فيرىنى شتى نويىبە "لەرىنگەي كۆر و كۆبۈونەوە كانەوە، خۆيىشت دەتوانى شتى نويىت و باشتى فيرىنى خۆت بىكەيت. ئىئىمە ئىستا لەچەرخى زانىارىن كە زانىارى بۇرۇتە ھىزى، ئاوه كە زىدە تر فىرىبىت، ئەوهندەش بق بىتىشەوە ھەنگار دەنلىي، ھەروەھا باشتى بەرامبەر خۆت ھەست دەكەيت. بەردەوام ھەست بە رېزگەرن لە خۆت و بەھاينى بالا ئىخوت بىكە بۆئەوەي ئەمەش بىتىتە ھاندەرت و لە بەدېھاتنى ئامانجاكانت

نیزیک ترت بکاتهوه. فینس لومباری ده لیت: "سروشتی ژیانی مرؤفه کان هاوتابه له گهان مهودای پابهندی بق به دیهاتنى ئامانچە کانى، بە چاپ پوشین له بوارەی ھەلی بىزاربووه".

۲- گرنگى پېدانى تاييەتى:

حەز يان گرنگى پېدانى تاييەتىت ھەيە؟ حەزت بە وەرزشە، نوسين يان چېشت لىنانە؟ بە چاپوشين له وەرى گرنگى پېدانە كەت چىيە، گرنگ ئەوهىي ئايى تۆ راھاتووى له سەر ئەنجامداني بەردەۋامى ئۇ شستانەي حەزى پى دەكىت؟ گەر میوايەتىك نىيە مەولى دۆزىنەوەى بىدە" چۈن بەرە و ژيانىكى جىتىگىر و ھاوسەنگ ئاراستە دەكت. من تۈرىك لە بەرپە به رانى جىتىجى كارى دەناسم حەزىان لە يارى تىنس يان وىنە كىشانىشە، مەولى ئەنجامداني دەدەن بە يەك بۆ دووجار بەلاي كەمەوه لەھەفتەيەكدا، ھارپىتىك دەناسم حەزى بەوهى لەناو باخچە كەيدا كارىكەت، ھەندىك مەشقى جەستەيى ئەنجام بىدات، من بۆ خۆم زۆرم حەز بە چېشت لىنانە" چۈن لە خەمەكانى كار دوورم دەخات. مەلى كاتم بۆ ئەمە نىيە، ياخود بە گرنگى نازانى، دەبىت ئەمە ئەنجام بىدەي، دەبىنى چى ئەنجامىكىت دەبىت كاتىك لېتى تىپادەمەننى. میوايەت يارمەتىت دەدەت بۆ چىز وەرگىتن لە كاتە كەت، ھەر وەها هانت دەدەت بۆ كاركىدن بە چالاکىيەوه. هەنرى فۇرد دە لىت: "ئەو كەسى بەردەۋام فىردىدە بىت، بەگەنچى دەمەننەتىت، مەزىتىن شت لە ژياندا مەيشتنەوەى ئاۋەزە بە گەدجىتى".

٤- يانەي تاييەتمەندان:

ئەم بىرۈكە بە مەيشتاڭە يەكتىكە لە مەزىتىن و كارىگە رتىن بىرۈكەي ھاندەرم. يانەيە كەم دامەز زاند و ناوم لىتىا يانەي تاييەتمەندان. دە بەرپە به رى سەركەوت تۈرمەلۈزۈرد، ئەوانەي خۆم دەيان ناسم و لە بىرگىر دەوهدا ئەرىتىن، سوبەھىنانى ھەممو دۇ شەممەننەك بەكتىمان دەبىنى لە كاتىز مىز حەوت بۆ نۆ، ئەمەش پاش قاوه لەتىيەكى تەندىروست بۇو، تاوترىنى گرفتە كانى پېشمان دەكىد، ھەر مەفتەيەك كىشەي يەكتىكمان

تاوتۇي دەكىرد، بىرمان لەچارەكىدىنى دەكىرىدەوە، نىزىجار دەيان چارەيان بۇ كېشەبەك دەدرىزىيەوە. ئەم چاپىتىكەوتتە ھەميشە ئەرىتى كارىكەر بىووه، شىتى نۇتى فىرى ھەمومان دەكىرد، تۆيىش دەتوانى ھەمان شت ئەنجام بىدەي، لىستى كۆمەللىك بەپىوه بەرى سەركەوتتو بىنوسىتەوە، ئەوانە لەگەل تۇدا لە كىتەپكىندا نىن، پەيوەندىبىان پىتەبکە، بىرۆكەكەتىان بۇ بخەرە پۇو، ئەنجامەكەى ناوازە دەبىت، ئەمە تەنها هانت نادات، بەلكو بازنەي ناسراوى و زانىنەكانت فراوانتر دەكەت و فىرى بەھەرى نۇتىر دەبىت. جۆرج برنارد شۆ دەلىت: "تۇ دەبىنى شتەكان پۈوەدەن، دەپرسى بۆچى پۈوەدەن؟ بەلام من خەون باو شتائەوە دەبىن كە پۈويان نەداوه و دەپرسم بۆچى بەراستى پۈونادەن؟".

ھ-تىيانوسى ئەنجامدراوەكاني پۇزىانە:

پۇزىانە چى ئەنجام دەدەيت لە تومارى پۇزىانەتدا بىنوسەرەوە، ھەولىدە تىشك بخەيىتەسەر ئەوهى بەراستى ئەنجامت داوه، نەوهك ئەو شتائەي ئەنجامت نەداون. بەم كارەت هيىز و توانا و سەركەوتتەكانت مەزنىر دەبن. ئەم نوسراوە پۇزىانە بخويىنەرەوە و بەخت بلىت كە ئەمەت ئەنجام داوه و دەتوانى جارىتى تىريش بەباشتەوە ئەنجامى بىدەي. بە تىپەپۈونى كات تىيانوسى ئەنجامدراوەكاني پۇزىانەت دەبىتتە هاولى بەسىزت. وەك دەبىنى، ھىچ شتىك نەكىرىدەيى(مەحال) نىيە، دەتوانى ھاندەر بۆخۇت بىڭەرىنى، جا ھەرچىيەكىش پۈوبىدات و بويىت تو ھەر دەتوانى ھاندراوبىت. جىن ھايىد دەلىت: "ھىچ شتىك نەكىرىدە نىيە لە پېشى دلىك حەز و ئامادەبى تىايە"، ھەرۋەما جۆرج س. باقۇن دەلىت: "گەر مرۇ باشتىرىنى ئەنجام دا ھىچ شتىك دواي ئەمە بۈونى نابىت"، بۆيە تۆيىش باشتىرىن ئەنجام بىدە و دەبىتە خاوهنى ھاندەر و وزەرى پېتىپسىت بۇ بەدىھاتنى ژيانىتى باشتى.

۱۶- برنامه‌ی زمانه‌وانیانه‌ی ده‌مار و هاندان:

((مرؤه خۆی بەختی خۆی دروست ده‌کات))

فرانسیس بیکن

برنامه‌ی زمانه‌وانیانه‌ی ده‌مار که بـ (NLP)^۱ نامازه‌ی پینده‌کریت له سالی ۱۹۷۳ له سه‌ر ده‌ستی هـ رووونی : جۆن گـریندـهـر و پـیـچـارـدـ بـانـدـلـرـ دـیـارـکـهـوتـ، نـمـ برـنـامـهـیـ بـهـ شـوـینـ کـهـ وـتـنـیـ نـمـونـهـیـ کـیـ سـهـرـکـهـ وـتـوـ دـهـبـیـتـ، بـهـوـهـیـ توـ پـیـچـکـهـیـ کـهـسـینـکـیـ سـهـرـکـهـ وـتـوـ دـهـکـرـیـتـ، بـهـکـوـتـ وـمـتـیـ هـمـانـ شـتـهـ کـانـیـ نـهـ وـنـجـامـ دـهـدـهـیـتـ بـزـ گـهـیـشـتـنـ بـهـ نـجـامـهـ کـانـیـ نـهـ، نـهـ مـ بـهـنـامـهـیـ لـهـ دـیـارـکـهـ وـتـنـیـهـ وـ تـاـوـهـ کـوـ نـیـسـتـاـ سـهـرـکـهـ وـتـنـیـ خـۆـیـ تـزـمـارـکـرـدـوـوـهـ وـ لـهـ ماـوـهـیـهـ کـیـ کـهـمـداـ تـوـانـیـوـیـهـ تـیـ نـهـنـجـامـیـ مـهـنـدـنـ وـ سـهـرـسـوـپـهـیـنـهـ بـهـ دـهـسـتـهـوـهـ بـدـاتـ، بـهـکـلـکـهـ بـزـ چـارـهـکـرـدـنـیـ فـقـیـبـیـاـ (ـشـۆـکـ)ـیـ تـرـسـ، هـرـوـهـاـ بـزـ سـترـاتـیـزـیـهـتـیـ سـهـرـیـازـیـ وـ هـۆـکـارـیـ پـشـتـ هـەـسـتـکـرـدـنـیـ خـەـلـکـیـ بـهـنـدـهـرـهـ کـانـیـانـ بـهـکـلـکـهـ، هـۆـکـارـیـ دـاـرـوـخـانـیـشـیـانـ پـیـشـانـ دـهـدـاتـ.

لـهـپـیـگـهـیـ جـبـیـهـ جـبـکـرـدـنـیـ سـترـاتـیـزـیـهـتـیـ هـانـدـانـهـوـهـ مـرـؤـهـ دـهـ تـوـانـیـتـ هـانـدـرـاوـیـبـیـتـ بـهـ پـلـیـهـ کـیـ بـالـاـ، بـۆـیـهـ پـیـنـگـهـمـ پـیـنـدـهـ نـمـونـهـیـهـ کـیـ هـانـدـانـتـ پـیـشـکـهـشـ بـکـمـ لـهـ پـیـنـگـهـیـ پـرـوـگـرامـ سـازـیـ زـمانـهـ وـانـیـانـهـیـ دـهـمـارـهـوـهـ کـهـ هـەـرـنـیـسـتـاـ هـانـدـرـاوـتـ دـهـکـاتـ.

نـهـ زـمـونـیـکـتـ لـهـ بـیرـهـ کـهـ توـ تـیـیدـاـ لـهـ لـوـتـکـهـیـ هـانـدـانـدـابـیـتـ؟ـ بـزـ نـمـونـهـ بـۆـزـیـ تـهـ وـاوـکـرـدـنـیـ زـانـکـۆـتـ کـهـ پـلـیـهـ کـتـ بـهـ دـهـسـتـ هـیـتـابـیـتـ؟ـ چـاـوـانـتـ دـابـخـ وـ هـەـسـتـ بـهـمـهـمانـ دـۆـخـتـ بـکـهـوـهـ کـهـلـهـ لـوـتـکـهـیـ مـتـمـانـهـ وـ بـهـخـتـوـهـرـیـ وـ هـانـدـانـدـاـ بـوـیـتـهـ.ـ وـهـکـوـ نـهـوـهـیـ نـهـ مـ نـهـ زـمـونـهـ نـیـسـتـاـ پـوـوـیدـابـیـتـ وـهـاـ بـئـیـ،ـ هـەـوـلـبـدـهـ هـەـمـوـوـشـتـیـکـ بـهـیـادـیـ خـۆـتـ بـهـیـنـیـتـهـوـهـ نـهـوـهـیـ بـیـنـوـتـهـ وـ بـیـسـتـوـتـهـ وـ هـەـسـتـ پـیـکـرـدـوـوـهـ لـهـ کـاتـهـداـ.ـ تـیـبـیـنـیـ بـکـهـ وـ بـرـانـهـ لـهـ کـاتـهـداـ چـیـتـ بـهـخـۆـتـ

گتووه؟: کاتیک له م نه زمونه دا ده گهیت له لوتكه‌ی په یوهسته‌ی، مشتی پاستت بنوقينه، نامه‌یهک بق ناوه‌زی ههناویت بنیتره و بهه‌مان شیوازی پیشورو ههناسه‌بده، ههست به هه‌مان ههستت بکه، لهه‌مان دو خدا بژی، بیکومانبه لهوهی ههرجاریک مشتت بهم شیوه‌یه بنوقينه‌ی هه‌مان ههستت ده گه‌ویت، نیستایش مشته کانت بکه‌رهوه و ههولبده دووباره بینوقينه‌یوه، چی پووده دات؟ گهر بکه‌ریت‌وه بق ههستکردنت به هاندان نهوا سیستمی پروگرام سازی زمانه‌وانیانه‌ی ده مارت به باشی کاردنه کات گهر شتیک پویش نه دات، ههولبده له گه‌ل نه زمونه دا هاوزیان به، ههولبده نه مه به شیوه‌یه کی کاریگه‌ریت، نه‌جا مشتت بنوقينه‌ردهوه.

نیستایش سترتیزیه‌تیکی هاندانت پیشکه‌ش ده‌کم که کاره‌کانت ئاسانتر ده‌کات:

۱-ههناسه‌دان:

ههناسه‌یه کی قول ههلبمئه تاوه‌کو سیت پر له ههوا ده‌بیت (تاوه‌کو يهک بزمیره) نه‌جا ههناسه‌که‌ت ده‌ریکه‌ره ده‌رهوه (تاوه‌کو ژماره چوار بزمیره به دریزه‌پیدانی) وه‌کو نه‌وهی فوو له کورانه‌وهی مۆمیک بکه‌یت، دواتر نه مه پیتچ جار دووباره بکه‌رهوه.

۲-وادانان :

وای دابنی تو له لوتكه‌ی هاندانی، نه‌مه‌ش وه‌ها لیبکه وه‌کو نه‌وهی پاسته‌قینه‌بیت. وه‌ها ههستیک که هیچ شتیک ناتوانیت بنوه‌ستیقی و سنور بق هاندانت دانیت.

۳-باری نه‌ندامی:

ههسته و دانیشه له گه‌ل په چاوکردنی نه‌وهی که پشتت له باریکی پیکی دابیت و سه‌ریشت بق سرهوه.

۴-دووپاتی:

به خوت بلی: ((ده توانم نه مه ئنجام بدەم)) پینچ جار، ئەجا به دەنگىكى بەرز نەو دەستەوازە يە دووبارە بکەرە وە.

۵-ھەستەكان:

دووباتىيە كانى پېشۇرۇر بکەرە ھەستى راستەقىنە و ھەولىدە بەھەموو ھەستەكان ھەستى پېبىكەيت.

۶-مشتى:

كاتىك نەو ھەنگاوانەي سەرى ئەنجام دەدەي مشتى بنوقيتىنە، دواتر بىكەرە وە، ئەوجا بۇ چركەيەك دايىخەرە وە، بەردەوام بە لەسەر ئەنجامدانى ئەم تاقىكىرىنى وە يە تاوه كور دەبىتى بەشىك لەتۆ. ئىستايىش كەي ويستت بگەينى لوتکەي هاندان دەبىت مشتى بنوقيتىنى "بۇئەوەي ھەستى ئەم ھەنگاوانەت بۇ بگەپىتە وە وەمان ھەستىت بۇ پەيدابىتىتە وە. وايزامن نەمە نۇى و باشتىرين بنەماكانى هاندانە، تۈيش دەتوانى ئەۋانى تر ھانبىدەي، ئەوجا بە دووبارە خويىندە وە ئەم بەشە ھەموو خالىكانى جىبەجى بکە. كۆناراد ھيلتون دەلتىت: "سەركەوتىن بە تەواوهلىقى پەيوەستە بە كارو كىدارە وە، كەسى سەركەوتۇ لەكارەكەي بەردەوام پەنكە بکەپىتە ھەلە وە، بەلام ھەرگىز ناوهستىت". بۇ يە بە وريايىيە وە بەردەوامى بەكارەكەت بده و ھەرگىزمە وەستە، دەبىتى ئەنجامە كانت ناوازە دەبن، وەك جۇن د. پۆك فېلىئر دەلتىت: "ھىچ شتىكى پېيوىست بۇونى نېيە بۇ بەدىھاتنى سەركەوتىن لە كۈلتەدان گىنگەتر بىت" چون بەم ھۆكارە بەسەر ھەموو شتىكدا زال دەبىت" تەنانەت سروشىتىش". ھەولىدە سود لەم ستراتىزىيەتە كارابيان وەرىكىرى و لەملىقە دەست بە كىرىنە كىداريان بکەي.

((تىرىتە ئامىشىيارى وەردەگىن، بەلام تەنها زاناكان سودى لى دەبىنن))

بریاربده بیت به گه‌سیکی هاندھری ناوازه و تاییه‌تمه‌ند.

کلیلی سییه‌م

گوران

که تواری راسته قینه‌ی ژیان

((نوهه‌ی دله‌پاوه‌کیم توش ده‌کات سه‌رنه‌که وتنه له‌بواری کاری خزمدا، سود له‌مه‌مورو
نه‌وانه‌ش و هرنه‌گرم که خویندومن، نه‌زانم کام شت باشترين و دروسته، نه‌توانم بگذریم
بزنه‌وهی به‌دیبه‌یتم و ببیم به که‌سیتکی که م توانا برق چاره‌کردنی شکست و
بینده‌سته لانه‌کانم))

کونفوشیوس

١٧-ناوچى حەسانەوه و گىلىتى نواندن:

((ھەموو مىزۇ مانى ئەوهى ھېبە سەركىشى بە ژيانىيەوه بىكەت ” لە ھەولەدان بىز
پىزگارىكىرىنى))

جان جاك پىرسىز

گۈپان پاستىنەى كەتۈارى (واقىعى) ژيانە،
بۆيە مانەوه يەكى بەردەواامە. گۈپان
مۇزكارىكە بۆ گەشە و پىشىكەوتىن و كەيشتن
بە ئاسقى نوى. ھەرگۈپانە يارمەتى
دامەزراوه كانى داوه بۆ مانەوه و بىرەودان بە
بەردەواامى، ئەو كلىلەيە كە بەھۆيەوه
سەركەوتىن و دەستكەوت بەدى دىت، كەواتە
گەر گۈپان ئەم ھەموو قازانچ و كەلكەي ھېبە بۆچى نۇرىنەى خەلک لىتى بەدوور و
ترساون؟ بۆچى بەپىوه بەرەكان گۈپان بە نەرىتى دەبىنن و ھەمىشە لە دۆخى بەرگى
نە گۈپاندان؟ بۆچى ھۆراسى فەيلەسسووف گتوبىتى: ” گەر وىستت دۇئىمنت ھەبىت، ئەوا
ھەولى كەپىنى شىتىك بەدە ” . وەلامى ئەم پىرسىيارانە لە ترسدا خۆى دەبىنېتىوه: ترسان
لە نادىyar، ترسان لە شىكىت و سەركىشى. سروشتى ئىمەى مىزۇ حەزى جىنگىرپۇن و
ئارامى بەسەردا زالىكىردوين. نۇركەس حەزىyan بە گۈپانە، بەلام نۇرىنەى كۆملەكە و
بەپىوه بەرانيش لىتى دەترسىن؟! چونكە لە ناوچى حەسانەوه و گىلىتى نواندىنian
دووردە خاتەوه، ئەم كەسانە بەردەواام بۇونە لە سەر ئەنجامدانى كارگەلىك لە سەر ھەمان
پىچىكە و پەوتى دووبىارەيى و بۆماوه يەكى نۇر، بۆيە دەترسىن و ھەست بە دەلەپاوكى
دەكەن لە گۈپانكارى و توشى ئەنجامدانى سەركىشىيابان دەكەت. ئەم كەسانە حەزىyan
بەوهىيە تاواھ كە ماون ھەمان جۆرە ئىش ئەنجامبىدەن، جا گىرنگ نىبىيە چەندسال و

چهندجاری دووباره دهکنهوه همان ثنجامیشیان چنگ دهکوهتهوه. بزیه همورو شتیک دهکن بزنهوهی له گپرانیان دوربختاهوه و هیچ کاتیش ئامادهی هنگاونان نین بهرهو بەدیهانتنى گپرانکاری له ژیانی خویان و دامه زراوه کهياندا.

بەلام گپران هرمهیه و ماوهتهوه و تیانچیت، جا بمانه ویت یانیش رقمان لیتی بیت. گەر بە جوانی له دهورو پشتت پوانی ده بىنى همووشت له گپراندایه، بەردەوام ده گپرین. له سروشتدا وەرزەكان ده گپرین، كەش ده گپرت.

له خوت بپوانه ده بىنى تەمنت ده گپرت، حەزە كانت ده گپرین، تەنانەت ناتاجى و ویستراوه کانیشت ده گپرین، کار و پلە كانت ده گپرین، هموئەمانه بەھزى گپرانوه بەدیهاتورووه.

تىبىنى گپرانى كەرتى تەكەنلۇزى بکە له بوارى كاركىردىدا، ئىستا تۆ تەلەفون (دوورىزنهوت) يكى ئالۇزىرت لەلادا بەردەسته، فاكس، ئامېرى وېنەگرتى بەلكە كان، دەزگای كۆمپیوتهر^(۴)، له بوارى پزىشكىدا ده بىنى بقۇزانە دەيان جۆر لە ئامېاز و شىۋازى نويى نەشتەرگەرى دىتەبۈون، بزیه گپرانکارى شتیکى زۇر گىنگە و دەبىت له ژیاندا بۇونى بەردەوام بیت.

ئەلیانق پۇزقىلىت دەلتىت: "ھىز و ئازابەتى و متمانه لەمەر ئەزمۇنېتكەوه بەدەست دەھىتى كە لە سەرتاوه بە ترساوى لىتى وەستاوى". دەتوانى بلتىي: "لەماوهى ئەم دۆخە ناخوش و ترسناكەدا ژياوم و دەتوانم لەپېتشى هموئەگەر و ئاستەنگە كانى

۲ كۆمپیوتهر: دەزگای زانىنى، زانىيارى بىڭخار، زانىنتىشىزقىكار، دەزگای هونەركارى زانىيارى، دەزگای بىڭخىستى زانىيارى، زانىن بىڭخار، زانىن كې، ئامېرىه ئاواھن، ئاواھن ئامېرى. تەكەنلۇزىيا: زانىيارى هونەرى، دەزگای بىڭخار، توخمە بىڭخارە، پەگەزەچارەسەر، ئامېرىه هونەر، ئامېرىھىزىرە، ئامېرىه وردهزىرە(وەرگىن). فاكس: نامە ئامېرىيە كاغەزىنە، ئامېرىه نامە.

تریشدا بوهستمه‌وه"؟ ده بیت نه وکاره نه نجام بدنه‌ی که بپوانت و هایه ده توانی نه نجامی بدنه‌ی.

له بیرت بیت تاکه جیاوازیه‌کی ناوه‌رۆکی که به پیوه به ره کان له یه کتر جودا ده کاته وه توانای وه رگرتني گورانه. به پیوه به ری سره‌که وتوو نه وه یه که دهست به گوران ده کات و دهستی لئی ه‌لناگریت، یاخود ده یه ویت خۆی له گه‌لدا بگونجینیت گه‌ر توشی بسو. ژاپونیه کان به شکست خواردوویی له جه‌نگی جیهانی دووه‌مدا رۆیشتنه ده روه، نیستا له زوربیه بواره کانی ژیاندا پیشبرکتی یه که مین ده کن. نیمه له چه‌رخی ته‌کنه لوزیابین و پیویسته سره کاشتی پیشکه وتن بکوین. بزیه پیویستمان بدهویه خیراترین و کشۆک ترین بین بقنه‌وهی خۆمان په‌گەل ه‌موو نه و دۆخانه‌دا بگونجینین که له باز اپکاریماندا توشعان ده بیت. پیویسته سره کیشی بکه‌ین، له نه زمعونه کانی پیشوت‌رمانه‌وهی فیربین، له و که‌سانه‌شی بار له نیمه بهم ه‌نگاوه‌دا تیپه‌پیون. ه‌ولی پیکردن‌وهی نامانجه کانمان" بدنه‌ین به بردده‌وامی دان بقنه‌وهی به نامانج و نه نجامی خونذار بکه‌ین. پیویسته چورفیتا (سره‌رۆکی جیبه‌جیکاری کزمپانیای گۆکا کۆلا) ده لیت: "په‌نگه شکست بیتی گه‌ر سره‌کیشیت کرد، به‌لام به‌دلنیابیه وه شکست ده‌هینی گه‌ر سره‌کیشی نه‌که‌یت، گه‌وره ترین سره‌کیشیش نه‌وه یه هیچ نه‌که‌یت".

نامانجی نه‌م به‌شه ناشناکردن‌ته بدو به‌هره و تواناییه کارایانه‌ی که هانت ده‌دهن بتو پووه‌پوویونه‌وهی گورانه‌کان و خۆ له‌گەل گونجاندی، که نه‌م‌ش کومه‌کت ده کات بتو نه‌وهی به‌خیزه‌هاتنی گورانه‌کان بکه‌یت و هونه‌رە کانی فیربیت، ه‌روه‌ها ناشنای شیوازه‌کانی ده‌ستکردن به گورانت ده کات.

تاوه‌کو پتر له باره‌ی گورانه‌وه بزانیت نه‌وه‌نده‌ی تر پیش قایل ده بیت، ده بکه‌یت به به‌شیک له ژیانی په‌ژانه‌ت، کات‌تکیش هونه‌ری گورانکاری یاد ده‌گریت، ده توانی سره‌که وتن و داهینان به‌دیبینی و ده‌وله‌مند و باشتربیت.

۱۸- پینچ هۆکار وەها له خەلک دەگەن رقیان له گۆرانگاری بىت:

((ھېچ شىتىك نەماوه بىيىنتىوە تەنها گۆران نەبىت))

مەرقل

چەندىن ھۆکار مەن وەها لە مرقى دەكتات
خۇھىشى لە گۆرانگارى نەيەتەوە، ھەست بە
ناناىسۇدەبىي بەگەن لە دووچاربۇونىدا، بىنچىنەي
پشت ئەم مەموو ھۆکارانەش شىوانى
پەروھەردەكىدىن و چۈنىتى پەفتاركىرىنى باوک و
دايىكە پەگەل گۆرانگارىيەكاندا. بۇنمۇنە: گەر
كەسىتىك لە ژىنگەيەكدا گەورە كرابىت كە بە
گۆرانگارى قايلبىت، ئەوا نەميش ئامادە دەبىت
بۇ قايدىل بۇون بە گۆرانگارى لە داھاتوو،

پىچەوانەش پاستە، گەر لە ژىنگەيەكى تەواو جىنگىر كەورەبىي، كە گۆرانگارى و
چاكسازىي تىدا قېول نەكراوه، ئەوا كاتىك لە داھاتوودا گۆرانگارىيەكى توش دەبىت
دووچارى گرفت و دلەپاوكى دەبىت. بۇيە بەها و باوهەرمان كاردانەوەمان بەرامبەر
گۆرانگارىيەكان دەست نىشان دەگەن جا ئەرىيى بىن ياخود نەرىتى. لە گفتوكىيەكىدا
پەگەل بەپىوه بەرىنگىدا، گۇتى: ھەست بە خەوشدارى ناكەم بەرامبەر گۆرانەكان، بەلام
ھەمدىيس كاتىك دووچارى دەبىمەوە ترس و بىي مەتمانەيى بەرۇڭم دەگىرت، كاتىك
ھۆكاريەكەم لى پىرسى؟ گۇتى: لە ژىنگەي ساكاردا گەزراوهدا كارى كىرى، ھەرگىز كارەكەي
يەك جۇرى كارى تاقى كردىتەوە و لەيەك دامەزراوهدا كارى كىرى، ھەمىشە دەيگوت: " چۈلەكەيەك
تەكۈرى، ھەمىشە لە سەركىيىشى وشىارى دەكرىمەوە. ھەمىشە دەيگوت: " چۈلەكەيەك
لە دەستىدايى باشتىر لە دە چۈلەكە لەسەر دەرەخت بىي" ، ئەم دۆخە ژيانەي تاواھەكى

ته‌منی شهست وسی سالی بره‌وپیدا و لهو تهمنه‌دا هر به‌همان کاره‌وه سه‌ری نایوه، منیش هه‌میشه وشه‌کانی باوکم له‌باد بیو و نه‌مدهویرا توختنی هیچ گورانکاریبهک بکه‌وه‌وه.

به‌ها و باوه‌رمان کار له په‌فتارمان ده‌کات به‌ره و گوران، کاردانه‌وه‌مان به‌رامبه‌ر گورانه‌کان دیاری ده‌کات و پیک ده‌هینه، بؤئه‌وه‌ی وردترین ٿیستایش پینچ هۆکارت بتو برده‌ست ده‌خه‌م که باون ووه‌هاله به‌پیوه‌به‌ران ده‌کات خزیان له گورانکاری به‌دوربگن، نه‌وانیش:

۱- گومان:

به‌پیوه‌به‌ره‌کان هه‌میشه پیش‌بینی پودانی زیان و شکست ده‌کن له گورانه‌کانه‌وه، هه‌میشه نه‌مه ده‌لینه‌وه: "نه‌مه سودی نییه"، یاخود" پیشتر نه‌مه‌مان تاقیکردن‌تله‌وه"، بؤئه‌وه‌ی چواردووه‌ری به‌همان شیوه‌ی نه‌م هست بکه، به‌دروی نه‌وه وشه و هۆکارانه ده‌گه‌ریت که نامازه‌ی شکستن.

شکسپیر پاستگوبوو کاتیک گووتی: " گومانه‌کانمان ده‌مانترسینن، وه‌همان لیده‌کن نه‌وشنانه له‌ده‌ستبهین که ده‌توانین به‌رده‌ستی بخهین، گه‌له‌همنگاویان به‌رده‌وام نه‌بین".

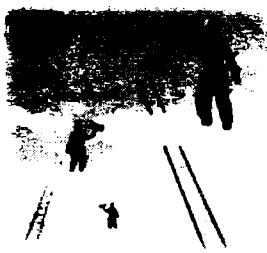
۲- سه رکیشی:

ده بیینین به پیوه بره که به چپی تیشك
ده خاته سه رکات و پاره‌ی لدهست دراو بزو
بودانی گرانکاری. بزمونه: بروای و هایه بزو
کردن وهی لقیکی نوی پیویستی به ۳ کارمه‌ندی
دیکه‌هیه، هریه که‌یان سالانه ۲۵ هزار دلاری
پیویسته، نامه له کاتیکدایه که هریه که‌یان

ده توانن ته‌نها ۱۵۰۰۰ دلار برمه میان هه بیت، به پیوه بره که بیر له سه رکیشیه
ده کاته وه که له خه رجکردنی ثم پاره‌یدا خوی ده بینیت وه نه وهک له خه ج نه کردنی.
وهک جون ف. که‌ندی ده لیت: "هر وه رنامه‌یدکی کار تیابوو هه ترسی و تیچوونی ننده،
زیانی نه و کارانه‌ی ناسوده به‌خش و بی کیشنه زیانتره له‌وانه‌ی سه رکیشی دار و تیچوون
فرهی ماوه دریزن".

۳- ثالوده بیون:

له چوارچیوه‌ی کاردا په‌نگه گویت له که سیک بیت
بلیت: "ئیمہ لیره‌دا شوینکه وتهی پیپه ونکی دیاریکراوین،
ناتوانین بیگورین"، ياخود: ئیمہ وابزاوه‌ی ۲۰ ساله
هه مان کار نه‌نجام ده‌دهین به‌هه مان شیواز، که‌واته ئیستا
چون تو ده‌توانی ئیستا بیگورین؟ ياخود کومپیوتور بزو
که‌سانی ته‌مبله و ئیمہ ده‌توانین به‌بی کومپیوتور باشت کاره کانمان نه‌نجام بدهین؟!
ده بیینی به پیوه بره‌یک بخوی بیخه دانیشتوروه و هه مان شیوازی کار پیپه و ده کات،
که‌چی چاوه‌پوانی نه‌نجامی باشت و نویتره و سه‌بری له‌وهش دیت که بچسی
ده‌ستکه وته کانی نه‌گلپاون و بقاشت هنگاوپی نه‌نراون؟!

٤- ترس:

ترس له هستي ناساني پهنه نگه زور جار به که لک بيت، به لام گهه ترس بوبه له مپه ری پييش قوستنه وه توانا كانمان، ئه وا پيوسيستان به بوبه پووه و هستانه وه زالبوونه به سه ريدا. هستکردنی به پيوه به رېك به ترس پنگري لينده کات له قاييل بون به گورانکاري، همه مو شتېك ئه نجام ده دات بۇ و هستانى ئم گورانه. ئم به پيوه به ره ئامرازىتكى نوى ناكپېت و هېچ ئه نجام تادات تەنها مەگهه بۇ خۆلادان بيت له زيانىتكى چاوه روان كراو، ئه كينا بۇ پتىركىردىنى قازانچى گورانکاري بون دات.

نهرهستو ده لیت: "ترس نازاریکه له پیشینی خرابیه و سه رجاوه ده گریت".

مودراس پیش ده لیت: "نه و هی له ترسدا پژیت هارگیز نازاد نایبیت".

- رہ تکریں وہی کزمہ لایہ تی:

له گرنگترین هۆکاره کانی حزنه کردنی
به پیوه بەران بە روودانی گۇرانکارى، ترسه لە
بۇون بەگالىتە جاپ لەپىش چاوى ئەوانى تر،
ترسە لە دووچاربۇون بە رەتكىرىنەوە و
بە دىزىبۇون لەپىش چاوى دەستە كەيدا،
ئەوجا بە دەرىپەيىھە مۇواندا دەگە پىت
بۇ ئەنجام نەدانى گۇرانکارى.

برپای ئەم جۆرە بەپیوە بەرانە ئەوهە کە خەلگى بپوليان پېتى، گەر دىتى دووكەس پېنگەوە قىسىدەكەن وەها ھەست دەکات بەخراپ باسى ئەم دەكەن و گالىتەپى دەكەن. ئىمرىسىن دەلىت: "ئەو كاسەي دەلىت ئەمە ئەنجام نادىرىت، ئەوا لەناكاو كەسىت كەسىتى دەرىت و ئەو ئىشە ئەنجام دەدات".

ئامرازیتکت له بیره که به سود بیوویت بۆ پاره ژماردن لە سالانی شەست و حەفتاکانی سەدەی بیستەمدا؟ کە روەلامەکەت (NCR) ھ نەوا تۆ راستکوتیت، بەلام نیستاکە پشت پى بەستراو نییە، دەزانى بۆ؟ چونکە بە کارھینەرانى پەتى بە کارھینانى دەکەنەوە بە هۆى داهانتنى ئامىرى نوى بۆ ژماردى پارەى ئەلىكترونى، نیستا كۆمپانیاى دىكە هاتونەتە بازارى پارەوە و پلەي يەكەميان لە داهینانى ئامرازى ژمارىندىدا گرتۇوه.

لە بوارى مايكروکۆمپیوتەر يىشدا پېشتر كۆمپانیاىك دەيتوانى بۆماوهى يەك سالن پلەي يەكەم بىرىت بەر لەوەي كۆمپانیاىكى تر بتوانىت پېشى بىدات، بەلام نیستا چەند پۇزىتىك زىادتر ناخابەنیت و بىزۇكەى بە هيىزىر دەخىرىتە بۇو. بىنگومان نیستا ھىچ كۆمپانیاىك ناتوانىت بۆماوهى يەكى نۇد بىبىتە گەورە بازار، مەگەر بەردەوام لە گۇپان و نويكارى پېشىكە وتۇردا بىت.

IBM نۇر بەناوبانگ بۇو، مەميشە بەرھەمى نۇتىي ھەبۇو، گۇپانى نۇتىي دادەھىتىا و كارمەندانى وەھايىان دەگوت كە: IBM كورتكراوهى Will Be Moving | ھەوە هاتووه کە ماناي من مەميشە پېش دەكەوم دەدات. كېبىركىتىش لە نىوان كۆمپانىاکانى ئۆتۈمبىل تەواو نابىت، لە نىوان كۆمپانىاکانى ئاۋى گازى، نەم كۆمپانىانە نیستا نۇد بەھىز و مەزنن و سەركىتىشى گەورە ئەنجام دەدەن و بەردەوام لە گۇپاندان. بىنگومان ئەمانىش كەوتونەتە ھەلەوە، بەلام توانيويان ھەلەكانىيان چاك بکەنەوە و ئامانجەكانىيان بەدى بىتن.

سېڭمۇند فرۇيد دەلىت: "كانتىك كەسىتک لە ھەلەيەكەوە بۆ ھەلەيەكى تر دەرىوات ئەوکات راستى تەواوى بۆ دىاردەكەۋىت".

۱۹- پینچ بنه‌مای گرنگ له کاتی پودانی گوراندا ده بیت ره چاوی بکریت:

((هرچیه ک مرۆڤ دروستی کرد بیت ده توانیت بیگریت))

فریدریک مورفینسلن

ئیستایش پینچ بنه‌مات پیش دهست ده خەم
که پیویسته ره چاوی بکه‌بیت و بیگریت بەر
بزنه‌وهی بە گپرانکاریه کان قایل بیت و
بە خیرهاتنى لىبکه‌بیت:

۱- گپران بکه‌ره بنه‌مای سره‌کی ژیانی خۆت و کارمه‌ندانت:

هولبده بەشیوه‌ی پۇڈانه و بەردەواام له باره‌ی گپرانه‌وه قسە بکه‌بیت، تىبىينىه کانت
بنىرە بۆ دهسته‌ی کارمه‌ندانت بۆ هاندان له بۆ داهىننان، هەموو ھفتە يان مانگىك
پېژنامەيدىکي هەوالىيان بەسەردا دابەش بکە. بەم پىگە يە وەما له کارمه‌ندانت دەكەيت بە
گپرانکارى قایل بن، فيرى چۈنلىق خۆگونجاندىيان دەكەيت له گەل گپرانکارىه کاندا.
دواترىش، کاتىك گپرانىك پۇودەدات بە شىتىكى ئاسايى دەبىن، بە كردارىتكى سروشتى
دىتە پیش چاويان، ئەمەش لۇوە دوورت دەخاتەوه كە زىدبەي کارمه‌ندانت ھەست بە
نىڭراني و ترس بکەن لەو گپرانانەي پويانداوه.

۲- ھەستىگىدن بە ئازادى بە کارمه‌ندانت بېھەخشە:

خۆت قەتىس مەكە بە پامىارىتى ئالىز و كار و نەنجام دراوى ماوه درىزه‌وه، بەلكو
پىگە بە کارمه‌ندانت بده كە چاكسازىي كونجاو ئەنجام بدهن و چى شايەنى گپرانە

بیگوپن. من بەرپوە بەرتیکی گشتى دەناسم بپیارى بۆیە کردنى دیوانى نوتیلە كەی نەدا تاوهە کو پرسى بە پینچ كەسى لەخۆى گەورەتر كرد، پاشى نۆ مانگ بە تەواوهتى ئەو پینچ كەسە رامەزاندیيان پىدا، بەلام لەم كاتەدا پىزەئى قازانجى نەم نوتیلە دابەزى بۇو بۆ ٧٪ و بەناچارى ھەموو نوتیلە كەيان بۆيە كرد بە ٢ ملىون دۆلار، بەلام بۆ بېتەختى ئەو كاتە ئەمان سەرقالى بۆيە كردن بۇون نوتیلە كى تر ھەلەكەي قۇستەوە و بەھۆيەوە نوتیلە كە بە تەواوهتى داخرا، بۆيە ھەموو بپیاردان و رامیارىيە كان لاي خۆت قەتىس ھەكە و نەختىك پىگەش بە كارمەندانت بده كە چى باش بۇو ئەوهەت بۆ ئەنجام بدهن.

٣- جارناجارىك بەپىي شىتونى گۈنجاو كارمەندانت لەبەشىكەوە بۆئەوي تر بگوازەوە:

كاتىك كەسىتكى دادەمە زىيەنى پىزەئى قازانجى سالى يەكەمى دەگات ٦٠٪ و سالى دووهەمى ٧٠٪ و سىيەم ٨٠٪ - ٨٥٪

پاشى دە سالى ئەم پىزەيە دادەبەزىت بۆ ٣٠٪، ئەمەش ھەمان پىگە كە بىتىرى بەسەردا دەچەسپىت كە دەلىت: مىزۇ كە گېشته ئاستى ئەگۈنجاۋى باشتىر وەھايدە لەبەشىكەوە بۆ بەشىكى ترى بگوازىتەوە.

كاتىك كەسىتكى ليتم دەپرسىت: كەي باشتىرين كاتە كە مىزۇ شوينى كارە كەي بىگىرىت؟

ئەوا منىش وەلامەكانم بەم شىۋىيە دەبېت:

- كاتىك وەلامى ھەموو پرسىيارە كانت لەلادا دەستەبەربىت و چارەسەرى ھەموو كېشە كانت بىزاني، هىچ كېشەيەك نابىنى بۆ ھاندانت لەسەر كاركىرن.
- ئەوكاتە ئەخنە ئەندرە سىستەمى كارە كەت دەگرىت.
- ئەوكاتە ئەستت بەتەمبەلى تەواو دەكەيت كاتىك لەنئۇ جىنگە كەت دىتە دەر حەز ناكەيت بېرى بۆسەر كارە كەت.

- نەوكاتى پىت باشە ھەموو شىتىك نەنجام بىدەي بەس نەم كارە نەبىت، بۇ ھەموو جىنگىيەك بىرۇنى تەنها بۇ سەر كارەكەت نەبىت.
- نەوكاتى لەكتى خۇ شىتنى بەيانىاندا لە گۈرانى چىپىن دەكەۋىت و پۇت لە پۇيىشتەن بۆسەر ئىشەكەت.

كەر ھەستت بەم چەشىنە ھەستانە كىرىد نەوا بىزانە كاتى گۇرپىنى كارەكەت ھاتۇوه، نىكىنا ناچارى و بەناچارى دەيگۈرىت.

لە ھەموو ئەو دامەز زاوانەي من بەپىوه بەرى بۇوم، ھەلەستام بە گۇرپىنى كارەندان لە بېشىتكەوە بۇ بېشىتكى تر، نەمەشم كىرىبووه كارىتكى ئاسايى، بۇنۇنە: لە ئوتىلدا دەتوانى مەشق بە كارەندى پېشوازى بىكەيت بۇئۇدەي بىبىتە كارەندى تەلەفۇن(دۇرېيىز)، نەوجا مەشقى كارەندى دەرەكى، لەمەمان كاتىشدا وەكىو ئور پاقىزكارى پابىتنە، نەوكاتى شارەزايى نەم ھەمووبەشانە چىنگ دەخات، دەتوانرىت مەشقى كارەندى لە چىشتىخاندا پېبىكىرت.... .

نەم جۇرە جىن گۇرپىتىيەن يارمەنتى كارەندان دەدات بۇ راھاتن لە گەلن گۇرپانكارىيەكاندا. ھونەرلى گۇرپانيان فىردىدەكەيت.

٤- شۇيىنى شەكانى دەرىپەشتىت بىكىرە:

كات نا كاتىنەك لۆكەر و دۆلابەكانى دۆسىيەكان لە جىنگىيەكەوە بۇ جىنگىيەكى تر بگوازەرەوە، شىپوارى پىكھىستىنى ناومالەي ئۇرىيى نوسىينىڭ كەت بىقۇرە و شىپوارىنىكى تازەھى پىي بېخشە و وەھاي لېتكە شىپەھى جىاواز وەرىگىرت، ھەر ساكارىتىن گۇرپانىن دەتوانىت جىاوازىيەكى نىقد دروست بکات.

۵-شیوانی کزبونه وه کانت بکرده و شیوانی نوئ به کاریته:

پنگه به کارمه ندیکت بده دهست به کزبونه وه که بکات، یاخود شویننیکی نوئ بز بهستنی کزبونه وه کانت دیاری بکه.. گهر بتوانی بهشیوهی پژانه گورانکاری نهنجام بدھیت ده تواني رووبه بوروی گورانی نویتریبت و خوگونجاندیش له گه لیدا نهنجامبدهی. برنارداش ده لیت: " پیشکه وتن پنگه کانی نه کرده بی له کاتی نه بروانی گلپاندا، نهوانهی بی توانان له گلپاندنی ناوەزیان، ناتوانن هیچ شتیک بکېن".

۲۰- چۈن وەھا لە دەستەي گارمەندانىت دەكەيت بە گۇرۇانكارى قايلىن؟

((تاکە پىنگەي گەشە قايل بۇونە بە گۇرۇان، بۇنەمەش ئەم بىنامايە وەرىگەرە:
("ھەنگاۋىتكى تىرىپىشىۋە، مەرقۇنى سەركىش مەرقۇنى ئازادە") .

پەندى چىنى

- (۱) نەخشە يەكى سەربەخۆ دابېزە.
- (۲) چوارچىنۋە يەكى كاتى بۇ دانى.
- (۳) شىكىرىدە وە وۇونكىرىدە وە نەخشە كەت بە بۇونى و تىڭىيەشىۋوئى دىياربىخە.
- (۴) بەشىتە يەكى ئەرتىيى ئەم بۇونكىرىدە وە و شىكىرىدە وە يەنجامىدە.
- (۵) كارىكەرى گۈرپانكارىيەكان بە بۇونى لە سەر دامەزراوه كەت دىياربىخە.
- (۶) لە بەرگىراوه يەك لەم وەرنامە و ناخشە پىنگەيە بە ھەموو ئەندامانى دەستەي بەشدارت بىدە.
- (۷) پىشىپىنى لەمپەرە كان بىكە، ئامادەي بەرپەرچىدانە وە يان بە.
- (۸) ئامادەي قايل بۇون بە نەنجامەكان بە، زۇر كەس بە ئەرتىيە وە بە ئەنجامەكان قايل دەبن، لە كاتىيىدا نەزەتكى تىرىپىشىۋە لىتى دەرىوانى، تىپىپىنى رەفتارە كانىيان بىكە.
- (۹) ھەولىبدە خۇيىشت لە كاتى دىياركە وتنى ئەنجامەكاندا لە دامەزراوه كەت بىت و دەستى يارمەتى بۇ ئەوانى تىرىپىكەيت و وەھايان ھەست بۇ دابىن بىكەي كە تۆپىش ھاوبەشە كارىيانى.

- ۱۰) بەرپرسىارى نەنجامەكانبە، جا ھەرچۈنىك بىت.
- ۱۱) تۆسکە تۆسکە دەست بە بەدواداچۇن بىكە.
- ۱۲) كىشىك بە و ھەولى ئەنجامدانى گۈپانكارى پىيىست بىدە، بەردەۋامبە لەسىر ئەم كارەت تاواھەكى دەگەيتە سەركەوتىن.

پەنكە ئىستا بىزلىك كە سەركىشى ئەنجامى باشى بۇقىق دەبىت..

لەسىرەتاي ژيانى كاركىرىدىدا قاب شۇرۇ بۇوم، ئەوجا بۇوم بە گارسىزنى لەبىشى خزمەتكارانى ژورەكانى ئوتىلىك، لەم كارەمدا زۆر سەركەوتتوو بۇوم، پارەي باشم دەست دەخست. بەلام بېپارمدا ژيان و داھاتووم بىڭىرم، بەپەپى تونانامە وە كارم كرد تاواھەكى توانىم بە ئامانجەكانم بىگەم و بىم بە بەپىوه بەرى گشتى ئوتلىكى پېتىج ئەستىزىرىي.

كاتىكىش بۇوم بە پلەدار لە باشتىرىن ئوتىلى كەندادا پارە و داھاتم نقد بۇو، بەلام بېپارمدا سەركىشى ئەنجام بىدەم و ھەمو ژيانم بىڭىرم. بۇيە دەستم دايە دامەززىاندىنى كۆمپانىيەكى تايىبەت بە خۆم، يەكەمین كتىبىم نوسى بەناوى: ((بەدەم پىنگەوە ھونەرى فرۇشتىن يادىگىتن)، ئەم كتىبە ئىستا بە زمانى نىنگلەينى و فەرەنسى لە كەندادا باشتىرىن و بەرزىتىرىن بىزىدە فروشى ھەيد. كەرسەركىشىم ئەنجام نەدادابايد بۇ گۇپىنى ئىشەكەم تاواھەكى ئىستايش ھەر گارسىزنى ئوتىلىكان بۇوم! بۇيە تاواھەكى ئىستايش كە ۱۶ ساله زۆرىك لە ھاولەكانم ھەمان كار ئەنجام دەدەنەوە، كەرسەركىشىم ئەنجام ناتوانى خۆت و دۆخت بىڭىرىت ئەوا ئەم بۇچۇونەت بىڭىرە. يانور بۇزىفلە دەلىت: "پىيىستە ئەم شىتان ئەنجام بىدەي كە بېۋات وەھايە ناتوانى ئەنجامى بىدەي". ھەولىبەدە لەناؤچەي ئاسىدەيى و ئارامى بەدۇرېكەوېت" چونكە ناؤچەي مىرىدۇوە. لەگەن گۈپاندا خۆت بىكىنچىنە و فيرىي بە، ھاوبىئى گۈپانبە، ھەولى فراوانلىرىنى ناسۇت بىدە بۇبەدىھاتنى ئەۋەي فىرىي نەبويتە" بۇئەۋەي فىرىي بىت ياخود بە ئەندىشەتدا ھاتووه و بەدى ئەھاتووه. كونفۇشىس دەلىت: "چەند سالىكىم پى بېھىشە، تاواھاتى كەبىشىم بەدجا

سالی، ندواج اکتیبی پهنه‌کان که ناوی (کلپانه) ده‌خوینمه‌وه و به‌هقیقه‌وه له نزد
مهله‌ی لهشی بزگارم ده‌بیت".

هونه‌ری گورانکاری فیربه ..

کلیلی چواره‌م

دله‌راوکی و گوشاری کار...

گره‌وه ناسته‌نگ (نه‌هدی)‌ی مرؤیی سوت‌ه مه‌نییه بوق سه‌رکه‌وتن

((هیچ کس ناتوانیت تو به می یان دله‌راوکی له هه‌ناوتدا چن بکات، به لکو ناوه خلوتی
به‌پرسی به‌دیهاتنی نه‌مه‌ای "له‌رنگه‌ی کلقد وینه‌کردنی جهانه‌که‌ته‌وه))

واین و دایر

۲۱- هۆکاره‌گانی پشت دلەپاوكى لەدەستى خۆماندايە!!

((هەموو نەوهى ئەنجامت داوه ھېچ نىيە جىڭ لە ئەنجامى ھەموو نەوهى بىرتلى
كىرىۋەتەوە))

بۇدا

ئىمە بەپاستى بە درىژايى ژيانمان
كاردەكەين لەپىتاو نەوهى ھەست بە¹
دلەپاوكى بىكەين. ئايا ئەمە سەيرە بەلاى
تۇوه؟ با نەختىك پۈونتر قىسبەكەم، ھەندىك
خەلگ دەلىن: گەر لە نىشىتكى باشتىدا كارم
كىرىۋەتەوە رىزىپلىقىمىز، ياخود گەر
تۇتۇمىلىتىكى مۇدىل تازەتىم ھەبوايە
دەشادرى دەبۈوم، ياخود گەر خانوو يان پارەى باش و نۇرۇرم ھەبوايە ئەوا ناسۇدەتى
دەبۈوم... ئەجا كاتىك نەوهى دەيانەۋىت بۆيان بەدى دىت، ئەوكات دەگەپتەن نەوهى
سەرەتا، داوى زىادەت دەكەن. بۆخۆم كەسىتكى دەناسىم ھەموو شىتىكى ئەنجامدا بۇ نەوهى
ئافرەتىك بخوازىت، ئىستايىش دەيەۋىت خۆى لىتى پىزگاربىكەت! ھاپپىيەكم ھەبۇ نۇرى
ھەز بەوه بۇو بېيتە خاوهنى منداڭ كەچى ئىستا گازەندەسى مندالەكەى دەكەت.
بۆخۆم وىستم بىم بە بەرىيەتلىقى ئەنجامدا بەم پەليەم كەپەنلىقى ئەنجامدا سەرەتلىقى
ئەجەنلىقى ئەنجامدا بەم پەليەم كەپەنلىقى ئەنجامدا سەرەتلىقى ئەنجامدا بەم پەليەم كەپەنلىقى
وەھا يە لەكەن لەپىش چاواڭىنى ئەوهى كە دلەپاوكى تاپادەيە كېش بەكەلگە و گەر
سەنورى تىپەرەندى كوشىنده دەبىت. لەنمۇنە كانى دلەپاوكى بەكەلگە:

• به پیوه به ریک به وپه پی توانایه وه کارده کات بؤئه وهی نیشه کهی له ماوهی دیاریکراودا جیبه جی بکات، بینگومان توشی دله پاوکی ده بیت و گوشاری کارکردنی له سار کوده بیت، به لام نه دله شنه دله پاوکتیه یارمه تی ده دات بؤئه وهی پرژه کهی له کاتی دیاریکراودا ته واویکات.

• خویندکاریک به وپه پی توانایه وه کارده کات بؤئه وهی له تاقیکردن وهی کدا به کونمراهی باش ده ربچیت، بینگومان شه و دره نگ ده نویت و پرژیش نزو به ناگادیت وه بؤئه وهی ده ربچیت، له م کاتانه شدا توشی دله پاوکی ده بیت بق به دیهاتنی نه وهی به دویدا ده گه ریت.

• خانمیک مندالی ده ویت، له کاتی سکپریدا توشی چهندان جور له کنپانی ده روونی و جهسته بی ده بیته وه، که نه مهش دله پاوکتیه توش ده کات، به لام نه جوره دله پاوکتیه هانی ده دات بؤئه وهی گرنگی به خوی بdat و خوارکی باش بخوات ”بؤئه وهی مندالیکی ساغ و بی کیشه بهینیتنه دونیاوه.

هندیک خه لک، وه ریزش گه لیک نه نجام ده دهن که توشی دله پاوکتیان ده کات، له شیوه: شه په بؤکی و نقدانبانی، یاخود خلیسکانی سه ره هول، که چی چیزی لئه ده بیفن و به هزیه وه چیزیش له زیان ده بیفن.

((دله پاوکی به خته وهی ژیانت تیانابات، به لکو به پتچه وانه وه دله پاوکی یارمه تیت ده دات بق به دیهاتنی))

د. بیترج. هانسن

دله پاوکی به پتی جیاوازی ژینگه و پیشه ای که سه کان به جیاواز کار له مرؤفه کان ده کات. هر یه که له نیمه له قوناغیتکی ژیانماندا بوبننه قوریانی دله پاوکی، به لام کاتیک نه دله پاوکتیه ده کاته مه دای خوی نهوا ده بیته هزی هستکردن به دا پووخان و توبه بی و نیگه رانی و به رزبونه وهی گوشاری خوین و نازاری سه ره و نورهی دل و نه خوشب کوشنده کانی دیکه.

لەسالى ۱۹۷۷ دا دامەزراوهى زانستى نىۋىدەولەتى لە ھەرىمە يەكگىرتوھەكانى ئەمەرىكا
ھەستا بە ئەنجامدانى توپىزىنەوەيەك و بەھۆيەوە گېيشت بە و ئەنجامەمى كە: دىلەپاوكى
كىشەيەكى سەرهەكىيە و كارلە زىيانى پۇزىانەمان دەكتات، پەنگە بىبىتەھۆى دىياركەوتىنى
خۆبەكەم زانىنى دەرىونى و جەستەبىي و كۆمەلايەتى، ھەروەها زىيانى ۱۰ ملىون دۆلار
سالانە بە خىزانى ئەخۆشەكان دەگەيەنتىت كە بەھۆيەوە بىتكارىدەبن و لە
قارەبۇوکىرىدەنەوەكان بىتبېش دەبن و بارى مردىنى پېش وەختى ليتوه بەرھەم دېت.

۲۲- گامیان باشتره: زورگه م یان زور زور؟

((ژیان تنها نه و نبیه زیندوویت، به لکو نه و هیشه تهندروستیبه کی باشت هه بیت))
مارشال

دله راوه کی به سوده یان به زیانه بو ئیمه؟ د. بیترج
هانسون له کتیبی ((چیزی دله راوه کی)) دا وای
ده بینیت که: " دله راوه کی نزركه م و نزد نزدیش
زیاناویین" ، به پیوه به ریک که بو چهندین کاتژمیری
زیاده يش کارده کات و گوئی به تهندروستی خوی
نادا، گرنگی به خیزان و ژیانی تایبېتی خوی نادا
توشی هه مان جقره دله راوه کی ده بیت وه که نه و

به پیوه به ره توشی ده بیت وه که همیشته له کاردا بینت و سه رزکه که هانی نه دات و
ده ست خوشی لینا کات و نه ما يش کاری نزد قورس و گران ده کات.

دله راوه کی زیاوله هه ده بیت هوی که مکردن وهی به رهه می تاک، وه های لیده کات
چپیر کردن وهی نه هیلتیت و متمانه شی به ده رونی خوی که مبکات وه، نه ما ش کار له
هه ست کانی ده کات و باری هزیشی تیکده دات و به هویه وه توشی چهندین نه خوشی
کوشنده ده بیت.

به لام دله راوه کی نزد که م، که له سایه يدا که سیلک راهاتووه به دریزایی ژیانی کاریکات و
پاش خانه نشین بیون متمانه و پیزله خوگرنی که م ده بیت وه و به هویه وه توشی
نه خوشی کوشنده ده کات، گه رئم که سه له ماوهی دوسالی خانه نشینیدا توشی

ھەندىت گرفت نەبىت بۆئەوە ئوشى دلەپاوكىتى بىكەن ئوشى نەخۇشىيە كوشىنەكان دەبىتەوە، بەپىتى پاي د.ھانسون ٥.

گەر دلەپاوكى بەم ھېنەدە مەترسىدارە و پەچەتەيەكى پاستىنە و كەتوارى ژيانمانە، كەواتە بۆچى خەلکان نايىخەنە جىنگەي تىپوانىنىيەنەوە.

بۆچى خەلکى رەتى نەوەدەكەن بە دلەپاوكىدا تىتەپبۈوبىت؟ بۆچى بىرويان وەھايە كە شىتىكە و تەنەنا توشى ئەوانى تر دەبىت و دووجارى خۇيان نابىتەوە؟ ناتوانىن دلەپاوكى پەتكەين بەلام دەتوانىن ھەلى بىسۋىرىنىن و فىرىرى چۇنىتى لەناوبرىدىنى شۇيىنەوارە مەترسىدارە كانى بىن. بەلى، ئامانجى سەرەكى نەم بەشى كەتىبە ئەوەبە كە فىرىرى چۇنىتى ھەلسۇرەندىنى دلەپاوكى بىت و بەھۆيەوە سىراتىزىيەتى بەرگى لەخۆكردن دانىقى. پېيوىستە لەسەرەتاوه دلەپاوكى بىناسىت و بىزانتىت كە توپىش كەوتۈتە ئىزىز ئەم بارە قورسەوە.

بۇيە تۇ پېيوىست بەوەيە كە ئاوهزى مۇشىارت لەئەم بەناگابىتىت "بۇئەوە ئاوهزى ناھۇشىارت بىتوانىت بۆتۇ لەدزى دلەپاوكى بجهنگىت، ئەمەش بەشىوەيەكى خۆكردە دەبىت، بەم شىوەيەش دەتوانى ژيانى پەلەخۇشىت بۇ دەستەبەرىتىت و مل بە دلەپاوكى ئەوى بىكەيت" بۇ بەدېھاتنى ئامانجەكانىت و گەيشتن بە سەركەوتىن دەكارى بخەيت.

۲۳- هوکاره گانی دله را وکی:

((له جهاندا دله را وکی بعونی نیه، به لکو مرؤه گه لیک هن بیرله شت گه لیک ده کنه وه
ئاماره‌ی نیگه رانی و دله را وکین))

د. ولین و. دایر

ئو هوکارانه‌ی هانی توش بعون به دله را وکی
ده دهن جو را جو رن و ده گپرین به پتی هلویست و
کات و دو خه کان، ره نگه به هزی فاکته ریکی زیانی
تایبه‌تی تو و باری کار یان ته ندرستی یاخود
دو خی داراییت وه لیت سره له لبدات.

له توییزنه وه بیه کدا که له سه ۲۰۰ ب پیوه ب ری ۱۲
کومپانیادا ئه نجامدرا ب او، بتو د. جون ه. موارد

دیارکهوت که: چوار تایبه تمندی سره کی هن که هوکاری پشت توش بعونی
به پیوه به رانی جیبیه جی کارین به دله را وکی، تهوانیش:

۱- کم توانایی:

ره نگه به پیوه به ریک هست به که متوانایی بکات له بار نه وهی کاتیک کیشیه کی توش
ده بیت بو خی ده زانیت چاره‌ی بکات، به لام به هزی ناچاری پابندی به به پیوه به رانی
سره روی خویه وه ناچاره چاوه بیوانی ب پیاری ئه وان بکات بتو هنگاونان به ره و به دیهاتنى
چاکسازی، بؤیه له کاته دا ئه م به پیوه به ره توشی دا پو و خان و هستکردن به
که متوانایی و دواتریش دله را وکی ده بیت وه.

هیزدقتی فهیله سوق مهزن ده لیت: "تالترین نازار لای مرؤه نه وه بیه که خاوه‌نی
زانیاری بیه کی نده که چی کم هیزه".

۲-کومان و نادلندیابی:

ندرجار کیشه‌ی ناسنورداری کار توشمان ده بیته‌وه و نه مهش ده بیته‌ه Mizzi نافراندنی جو ریک له گومان، کاتیک به پیوه به ریک ناچارده بیت برپاریک برات له سره کومله زانیاریبه‌کی نامتمانه‌بی یاخود له سره بنه‌مای رامیاریبه‌کی ناپوون نه وکات درخی به پیوه به ره‌که گران و قورس ده بیت بو دانی برپاری دروست و گونجاو، نه مهش دله‌پاوکتی توش ده کات.

۳-ماندوپوون له کاردا:

کاریکی ناساییه کارکردنی به پیوه به ره له هفت‌بیکدا بگاته ۵۵ بو ۶۵ کاتزمیر، ندریک له به پیوه به ران ته‌نا تیشك ده خنه سره نجامه کان به چاپزشین له کاته کانی کارکردنی، نه م جو ره خوماندوکردن له کاردا ده بیته‌ه Mizzi دروستکردنی دله‌پاوکی، هروه‌ها همندیک کیشه و ناسته‌نگ له زیانی خودی به پیوه به ره‌که‌دا ده نافرینیت.

۴-پیداگیری:

د.هوارد ده لیت: " به پیوه به ره حهوت خوله ک جاریک کاریکی نوی نه نجام ده دات، " پرقده و پاپورته ندره کان گوشاریکی ندر له سره به پیوه به ره‌که دروست ده کات، نه مهش وه‌های لیده کات ههست به دله‌پاوکی بکات.

هوارد ده شلیت: " خراپ به پیوه بردن هزکاریکی سره کی توشبونی به پیوه به ره به دله‌پاوکی، گه ر سره رکه‌که‌ی خاوه‌نی توانا و زیریبه‌کی ته‌واونه بیت بو نه خشیدانان، نه مهش وه‌ها ده کات نه توانیت بزچوونیکی دیاریکراوی هه بیت و نه شزانیت به باشی پهفتار په گلن نهوانی تردا بکات ". زیده باری نه و چوار هزکاره‌ی پیشی که د.هوارد خستیه‌پوو، بخوم واي ده بینم که حهوت هزکاري تريش هن:

۱- گم دهسته‌لاتی: کاتیک به پیوه به ریک هست دهکات به پرسیاریتی نقدی لهسر شانه و لهگلن نهوده شدا ناتوانیت هیچ بریاریک بادات بز چاکسازی یاخود به دیهاتنی گرپان، نمه لای خویه وه وههای لیدهکات توشی دله‌پاکنی بیت.

۲- پله به رزکردنه وه:

به پیوه بز هست به دله‌پاکنی دهکات گر دلنيانه بیت لهپله به رزکردنه وه و خه‌لاتکردنی و دلنياش نه بیت لهسر داهاتووی کاره‌کی.

۳- تنهایی:

زوریک له به پیوه بز ران پتیان باشه هرچی کیشیانه تنهای لای خویان بیت و به‌شداری هاوسر و براده‌راتی ناکات، نهوهی دهیه‌ویت نهوهیه پاشی پوزیک له کارکردنی قورس بگه‌پیته وه مالی زهمه خوراکتکی به‌تام هه بیت و بتوانیت نه ختیک بجه‌سته وه، به‌لام به پیچه‌وانه وه توشی چه‌ندین کیشی نامه‌موار ده بیته وه، وه‌کو: کیشی‌کانی مندال و خویندنگه، قیستی مانگانه و بارمته‌گیری خانوه‌کهی و ... هتد.

۴- تاریکخراوه‌یی:

کاتیک به پیوه بز ریک تاریکخراوبیت هه میش به دروی دوسیه‌کانیدا ویله، پاپقرت و کلیلی نوتزمبیله‌کهی نازانیت له‌کوئیه، نه‌جوا هه‌موانی ده‌بروپشتی به دزی و گه‌نده‌ل تومه‌تباردکات، نه‌مه‌ش وههای لیدهکات هست به دله‌پاکنی بکات.

۵- دیمه‌ن:

دیمه‌ن و پووخساری به پیوه به رکاریگه‌ریبیه‌کی گوره‌ی هه‌یه لهسر هه‌ستکردنی، گر خروی خوراکی خراب بیت و توشی قله‌لوی هاتبیت، نه‌وا وههای هست دهکات که دیمه‌نی

ناشیرینه، ناتوانیت دیمه‌نیشی بگوپریت، نه‌مءش و های لیده‌کات هست به دله‌راوکنی
بکات.

۶- ئازارى جەستەمى:

بەپیوه بەرەكە توشى دله‌راوکنی دەبىتەوە گەر توشى ھەر ئازارىك بىت لەجەستەيدا،
لەشیوه‌ی: ئازارى گەدە، يان سەرئىشە، ياخود گەر چاوه پوانى نەنجامدانى
نەشتەرگەربىيەك بىت، ياخود تەنانەت گەر ئەزىزى بەر مىزەكەى بکەوتى توشى دله‌راوکنی
دەبىت.

۷- ئازارى دەرۈنى و سەقىنى:

بەپیوه بەرەكەت بە دله‌راوکنی دەكەت گەر ھەستى بە لەدەستدانى كەسىكى كرد،
ياخود توشى ئەزمۇنى جىابونەوەي ھاوسمەركىرى بىبو.

ئىستا تۆز بەھېيغ كام لەو دەخانەدا تىتەپەپىت؟

ئايا تۆز مەزكارى پشت دله‌راوکىتى كارمەندانىت؟

زورىك لە بەپیوه بەرانى جىيە جىيكارى دەبنەھۆى دروستكردى دله‌راوکنی بۆ
كارمەندانيان ”چونكە تەنها تىشك دەخەنە سەرەتەكان و گەورەي دەكتەوە، نۇر
بەكەمى پەسنى كارمەندانى ناوازە يان دەدەن.

چۈرىكى ترى بەپیوه بەران پەنگە مىھەرەبان و بەبزەبن، بەلام كارمەندانى توشى
دله‌راوکنی دەكەت ”چونكە تىبىينى نۇرە و لەسر بۆچۈننەك ناوه‌ستى و ناشتوانىت بۆخۇرى
بېپارى يەكلاڭارەوە بىدات. بۇيە نۇرە دەريابە و مەبەرە هۆى دروستكردى دله‌راوکنی بۆ
كارمەندانت. ھەولىدە كىتشە كان لەقەبارەي خۇيان گەورە تەرمەك، كاتىك لەگەن كەسىكدا
قسەدەكەيت ھەلە پېشترىيەكانى خۇرتت لە يادبىت.

۲۴- نیشانه‌کانی دله‌پاوه‌ی :

((گوئی له جهسته بگره "چونکه هموشنتیکت پی ده‌لینت" له باره‌ی بکوژه بیز ده‌نگه‌کانه‌وه))

د. نیبراهیم فهقی

ئیستا تۇز ھەندىك لەو ھۆکارە سەرەکیانەت
ناسیوه و زانیوه كە دەبىنەھۆى دله‌پاوه‌ی .

ئیستایش بھىلە باوه كو پېتکەوه ئاشنای
نيشانه‌کانی دله‌پاوه‌ی بىن:

- لە دەستدانى حەزى خۇراك خواردن.
- بە رزبۇونەوه و زياوبۇونى لىدانەکانى دلن .
- زىادەرەۋى كىردىن لە چىشتىخواردن.
- پەفتارى دۈزىمن كارانە.
- ئازارى سەر(سەرئىشە) .
- دابۇوخان.
- لە بىركرىدىن.
- گىنگى نەدان بە چالاکى جۇراوجۇر.
- تۇرپەمى.
- ماندووبۇون.
- ئازارى پىشت و مل.
- درۈئاندىن.

ئەم لىستە رەنگە درىيەز بىكتىشىت و دياركەوتەکانى زىادىن، بەلام دەبىت نۇد بە خىرايى
خۆت لەم نیشانانە دەربازىكەيت و سەردانى پزىشکى شارەزاي دەرۇونى بىكەيت.

كاتىك هەست بەوە دەكەيت ناتوانى بەھسیيەت وە زۆر بە خىتارىيى ھەلەدەچىت، كاتىك دزخە كان بە حەزى خۆت نابىن و ھەست بە ماندووبۇون دەكەيت بەكەم تىرىن ئىشىكردن، زۆر بەكەمى دەتسوانى بە چېرى بېرىبەيت وە زۆر بە زۇوبىي شىتە كان لە بېر دەكەيت، زۆر كاردىكەيت و نەنجامت باش نىيە، نىگەرانى بە گۈرە و جەڭرەكىشان و خواردىنەوەي مەيشت فەرس.

ھەموو ئەمانە ئاماژەن بۇئەوەي تۆ كەوتۈيتنە ئىتىر كارىكەرى دلەراو كىتىرە، پىويىستە كارىك بکەيت و خۆتى لى پىزگارىكەيت.

۲۵- پیکهانه‌ی بهرگری له خوکردن دئی دله‌پاوه‌کی:

((کسی مازن دلنيایه و ئازاده له دله‌پاوه‌کی، له کاتيکدا مرئی ئاسېتەسک ھەميشە گرفتارى دله‌پاوه‌کىيە))

کۆنلەق شىرىس

ئىستايىش ھەندىك پىگەي نقد كارات بۇ بەردەست دەخەين لە بۇ پۈوبەپۇو بۇنىەوهى دله‌پاوه‌کى و زالبۇون بەسىريدا، بۇئەوهىشە بتوانى بۇ راژەي خوتى دەكارىخەي لەبرى ئەوهى بە خراپ بېيتە كۆيلەي باشار وەھايە بىكەت بە داردەستى خوت.

۱- پىسپاردن:

كاتىك ھەندىك ئىش و كارى پۇزانەت بە كارمەندانت دەسىپىرى، دەتوانى كاتىكى نقد و ھەلى باش بىرە خسىتى بۇ ئەوهى بە گىنگىرەوە پەگەل دۆخەكاندا بىگۈچىنى.

۲- رېكخستن:

كاتىك سىستىمى كارى دەوروپەرت، كات و ئىشە لەپىشىبىيەكانت رېك دەخەيت، يارمەتى كارمەندانت دەكەيت بۇ ئەوهى كارونىشيان پىكىخەن، دەتوانى خوت بە دوورىگىرىت لە كەۋنە داوى نقد دۆخگەلى وەها كە هانت دەدەن بەره و دله‌پاوه‌کى.

۳- كاركىرن بە گىانىكى دەستانەي دەستانەوە:

كاتىك كاركىرن بە گىانىكى دەستەمىي و ھاوېشىبىوە دەبىت بۇ بىپاردان، ئەمە نەختىك بارى سەرشاشت سوك دەكات و كەمتر دووجارى دله‌پاوه‌کى دەبىتەوە.

٤-پىشىبىنى كردنى ئەو ھەلۋىستانەي دەبنە هۇرى ئافرااندى دلەپاوكى:
پىشىبىنى ئەو دۆخ و ھەلۋىستان بىكە كە وەمات لىنە كەن دلەپاوكى داربىت، دەبىت
پىشىر خۇتت بۆئى ئامادە كىرىپىت، بۇنمۇنە: ئەنجامدانى كۆبۈونە وەئى كارگىپى،
كۆبۈونە وە لەگەل سەرۆكە كەت، يان كارمەندانت.

٥-وشىارىيە لەقسە كىردىن لەگەل خۇت بە شىۋازىكى نەرىئى:
كەر لەخۇتتە وە بىستت كە ئەم دەستتە وازان بەخۇت دەلىتىتە وە: ئەم كارىتكى نقد
گرانە، باشە بۆھەمۇ ئەمانە بىو دەدەن؟ باشە سەرۆكە كەم بۆچى وەمام لىنى دەكەت؟
كاركىردىن لىزىدە زۇر گرانە، كەر ئەم شىنانەت بىست ئەوا بە دەنگى بەرز بەخۇت بلى:
بۇھەستە!

پۇوبەپۇرى ئەم قسە نەرىتىبىانەت بۇھەستە وە بەم شىۋىيە وەلامى بىدەرە وە: من
بەدۆخى خراپتەر لەمدا تىپەپۈرم، توانىيەم بەسەريدا زالىم، من دەتوانم ئەم كارە نەنجام
بىدەم ”چونكە پىشىر ئەنجام داوه، دەشتىوانم دىسانە وە ئەنجامى بىدەم وە... لەبىرت
بىت چى بە ئەندىشە تىابىت بۇھە وە ئەنجامى بىدەيت دەتوانى ئەنجامى بىدەيت، بۇيە بە
دۇرى چارە سەردا بىگەرى و قسە لەگەل خۇدا كەرنە كانت ھەلسۈرپىنە، دەتوانى بەسەر
دلەپاوكىتىشىدا زالىبىت.

٦-ئاكامى دلەپاوكى:
ئەم پىرسىارانە ئاراستەي خۇتت بىكە:
*خراپتىن شت چىبى ئەگەرى ھەبىت لىم
پۇوبەت؟
*چىم لىنى بەسەر دىت؟
*باشتىرين چى دەبىت بۇمن؟

به خوت بلی: پاش نیوہ پوئی نه مرخ گرنگی بهم دوچم ددهم.
 کیشے کهت بنوسه ره وه .. پینج چاره سه ریش بومه ر کیشے یه کت بدوزه ره وه.
 خوت به کیشے یه کوه سه رقال مه که که پاشی مانگیک بوبیدات. به لکو دله را وکنکهت
 بومانگی داهاتوو هلبگره" پنهنگه له کاته شدا به بی کیشے پزگاربیت ، بوبه دیل
 کارنگی ده لیت: " که ۹۰٪ ئو شتائەی ده بىنەھقى روستکردنى نیگەرانى و دله را وکى
 بوبونادەن، بەلام له دەرە وە ئو خوازیوستى خۇمانە و بوبیدات و
 نەم پىزە یه دەستە لاتى ئىتمە ئى بە سەردا ئە بیت".

٧- ستراتیزیتى ئەنجام دراوە کانى پۆزدان:

دە توانى تيانوسىتك بەتىتىت و لە سەرى بىنسىت: ((تيانوسى ئەنجام دراوە کانى
 پۆزدانم))، ئەوجا مەولىدە پۆزدان بە لای كەم وە يەك شتى ئەنجام دراوت بىنسىتە وە، بەم
 شىۋە یە فيرى ئە وە دە بىت کە چۈن تايىبە تەندىيە ئەرىيىبە كانىت بەكاردەھىنى و کاتىك بە
 دە خېيىكى ئە خوارزاودا تىدەپەرىت و دونيا بە تارىكى دە بىنى تيانوسى ئەنجام دراوات بىتىنە
 و هەناسە یە کى قولە لېمژە و بىان خوتىتە رە وە، ئەوجا دە بىنى ئەختىك ھەست بە
 حەسانە وە دە كەيت، كەلە تيانوسە كە دە پوانى دە بىنى كارى زۇرى باشت ئەنجام داوه و
 دە توانى باشتلىش ئەنجام بەتىت، جا دوچەكان ھەرچىيەك بن.

٨- نمونە ئى بالا:

نمونە ئى سايەتى مرؤفيتک وە رېگە كە پىنى سەرسامىت، با ئەم كەسە تارادە یە كى
 باش خاوهن زانىارى و دانايى بىت و چارە سەرى تۈرىبە ئەنجام دەستە بە رېتىت،
 ئەم كەسە باوه كۆ بە جوانى بىناسىت، كاتىك كیشە یه کت توش دە بىت، واى
 بىنە پىشە چاوى خوت كە ھەمان كەسىت، بەھەمان پىگە ئە و بىر لە چارە سەرى
 كیشە كانىت بکە رە وە .

کۆنفوشیوس دەلتىت: " کاتىك كەسىتكە لە پىتىگە يەكى بالادا دەبىنى، وەھابىرىكەرەوە كە تزىش بەوە بگەيت".

٩-شىوانى ھەناسەدانى ٤-٢-٨ :

دانىشە و گىرنگى بە ھەناسەدانى بىدەن. دلىيابە لەوەي ھېچ كەسىتكە بۇماوهى كە مەتلە دە خولەك بىزازارت نەكتە.

- ھەناسەكى قول ھەلەمژە" لە پىتىگەى لوتەوە باوە كو ٤ چركە بخايەنتىت.
- بۇماوهى ٢ چركە ھەناسەكەت لە ھەناوتدان بەھىلەرەوە.
- بە ھېمىنى تەواوەوە لەماوهى ٨ چركەدا ھەناسەكەت دەرىكەرە دەرەوە.
- ئەم مەشقە بەلايى كەممەوە ١٠ جار لەسەرىيەك ئەنجام بىدە.

١٠-ھەسانەوەي ھىزى بۇماوهى ١٠ خولەك :

بە ئەندىشەت كاتىك يادى خۆت بخەرەوە كە تۈلەو كاتىدا لە لوتىكەي ھەسانەوە دابوبىتى، لە بىرت بىت لە كويىش بويىتە.

- بۇنمۇنە: تۈلە مۇلەتىك بويىتە لە باھاما لەسەر لوتىكەي چىايەك ياخود باخچەيەك.
- دانىشە و بەئاسودەيى راپكىشى.
- مەشقى ٤-٢-٨ ئەنجام بىدە.
- چاوانت دابخە.
- بە ئەندىشەت گەشتى ئەو شوينەبىكە كە حەزىز لېيەتى، جارىكى تىلەنلىق ماوهى مۇلەتىدا بىزى، ئەم جارەيان ھېچ خەرج ناكەيت تەنها ئەندىشەت نەبىت.
- بەھەموو ھەستەكانىدەرە وەھاي بىتنەپىتشەچاۋى خۆت كە تۈلۈنى، ئەرغا تىشكە بخەرسەر شىوانى ھەناسەدانى.

۱۱-مهشقی و هرزشی:

بهشی پژیشکی زانکوئی ماساسیو سیچ هستا به نهنجامدانی تویژینه وه یه ک له سه ر
۳۰۰۰ به پیوه به ری جیبیه جی کار(نه نفیزی) له باره‌ی چونتی پووبه پوو بونه وه دله پاوکی،
و هلامی نقدیه بیان و هرذش برو.

نهنجامه کان بهم شیوه‌یه برون:

- ۷۲٪ رویشن و پیاسه‌ی ناسایی.

- ۶۴٪ به کارهینانی بزوینه ری جیگیر.

- ۶۶٪ پیکردن و مله‌وانی.

- ۵۷٪ به رزکردنه وه قورسایی.

- ۲۵٪ تینس بیان پاکیت.

- که متربینیان گویگرتن برو له مؤسیک، نهنجامدانی تیرامان برو.

بؤیه پیویسته بههار جوئیک بیت چالاکی جهسته‌یی نهنجام بدهیت، بؤٹه‌مش
په چه‌ته‌یه کی ناسانت بز ئاماده ده کم که ده بیت به بیانیان پاش نهوهی به ئاگا دیتیه وه
نهنجامی بدهی:

- به سیستمی هناسه‌دانی وزه هناسه‌بده، هناسه‌یه کی قول هلبژه،
سییه کانت به تۆکسجین پرپیکه، نهوجا هرواکه و ها دهربکره ده ری وه ک نهوهی مۆمیک
و هکوژینی، نه‌مش ۵ جار له سه ریه ک نهنجامبده.

- بزمواوهی ۵ خولهک پاکشی.

- له شوینه‌دا بزمواوهی ۵ خولهک پیاسه‌بکه.

- هندیک مهشقی گوشاری نهنجامبده "گەر توانیت.

بز ئاشنا بونی زیادتر له باره‌ی وزه وه ده توانی بگه پیتیه وه بز کتیبه کم: ((به ده م
پینگکه وه هونه ری فرقشتن يادگرتن)).

۱۲- گرنگی پیدانی تایپه‌تی:

بیکومان پیویست به پاویزکردن رهگان پزشکی تایبه‌تدا“ به روایت هیچ مهندسی

26- سیستمی ((فقی)) بو حه‌سانه‌وه:

((گرنگ نبیه تو له کوئیوه هاتوروی، گرنگ ئوهیه ده‌ت‌ویت بو کوئ بیروی))

له‌کاتی کارکردن‌مدا له تقدینگه (عياده) كەم سیستمیکم داپشتەوه كە مەم بىز
كارئاسانکردن بۆخۆم و هەمیش بۆ چاره‌کردنی نەخۆشان نقد بەكەڭ بۇو، ئوهیش:

1- بىرلەكىشەيهك بکەرەوه كە دەتەۋىذىنى و چاوانت دابخە:

- زمارەی مۆبايلەكەت بېبىرى خۆت بەھىنەرەوه، بە دەنگى بەرز بىللىرەوه.
- جاريکى تر زمارەی تەلەفۇنەكەت بەدەنگىكى بەرز و بەپىچەوانەی جارى يەكەمەوه بىللىرەوه.
- وشەی كۆنتريال يان هەر شار و ولات كە تو تىيىدات بېرى خۆت بخەرەوه.
- بەدەنگى بەرز بىلىنى.
- بەپىچەوانەوه پىته‌كانى بىللىرەوه.

ئايا هيشتاكە بىر له كىشەكە دەكىتەوه؟ كەواتە بەباشى مەشقەكەت ئەنجامداوه، وەلامەكەت دەبىت نەخىر بىت” چونكە ئىتمە ناتوانىن لەكە كاتدا بىر له دووشت بکەينەوه، كاتىك دەلەپاوكىكانت بۆ چەند ساتىك لەبىردىكەيت، ئەمە ھەلىكت دەداتى بۆنەوهى كەمتر له دۆخەدا پۆچىت كە توشى گرفتى كردووی.

2- بالەكانت بۆپىشى خلت بەھىنە و بەھىزەوه دايىگىره:

بەردەوامبە لەسەر ئەنجامدانى ئەم كاره، جاربەدواي جار ھىزى پتىرى تىدا بەكارىتىنە، ئىستايش دەستەكانت دابگىره و بىحەسىتىنەرەوه، تىببىشىنى جىاوازى نىتوان گوشار و حه‌سانه‌وه بکە.

ھەردوو دەستت بخەرە سەركىسىيەك، ئەوجا بەھىزەوە بەرزى بکەرەوە.
بەردەوامى بە لەسەر ئەم كارەت و جار بەدواتى جار ھىزى زىادتى تىدا بەكارىتىنە.
ئىستايىش دەستت كانت بەھىزىنەرەوە، ئەم مەشقە ۵ جار ئەنجام بىدە. تىپىنى بکە كە
چۈن ئەم مەشقە يارمەتىت دەدات بۇ پىزگاربىيون لەۋزە نەرىتىنە كانت و حەسانەوە و
ئاسودە بىت پىّ دە بەخشتىت.

٣- بە شىوانى ٤-٢-٤ ھەناسە بىدە:

- چاونت دابخە و بەچىرى تىشك بخەرە سەر ھەناسە دانت .
- بە هىزىت بگەپىوه بۇ ئەساتىھى لە لوتكەي حەسانەوە و ئاسودە بىيدا بويىتە،
ھەولىدە چىت لە ئازمۇنەوە دېتەوە و بىستۇوھە و چىشتۇوھە و بۇنىت كرددۇوھە وەست
پىنگىرە دەمۇرى بەيادى خۆت بخەيتەوە.
- كاتىك لە قولايى ئەم ئازمۇنە پاپىرىوتىدا دەبىت، پەنجە كەورەت بە پەنجەي
ناوە راپستى دەستتى چەپت بىگرە.
- ئەمەش دەبىتى لەنگەرت و كەي پىتىۋىست بە وەلام بۇو بۇتى ئامادە دەكتات،
باوە كۆ ناوى لانكەي حەسانەوە لى بىتىن.
- بە شىوانى ٤-٢-٤ ھەناسە بىدە .
- بەرگى پېرسەت داكەنە و مىشكە ئاسودە بکە.

٤- ستراتيئىتى حەسانەوە:

لەكاتى ھەستكىرن بە حەسانەوە و وەرگىتنى نواندىنى حەسانەوە لەرىنگەي
دەستت كانتەوە، تىشك بخەرە سەر ئەمە:

- بە تەواوەتى ھەموو پارچە كانى لەشت ئاشنابە، لە پەنجەي پىيە كانتەوە دەستت
پىبكە و بەدەنگى بەرز بەخۆت بلىنى ئەم بەشەي لەشم بە تەواوەتى حەساوەتتەوە.

بۇنمۇنە: پىيىھەكامىن بە تەواوەتى حەساونەتەوە، ئەوجا لەسەر نەم كارەت بەردەۋامبە تاواھەكى مۇو لەشت دەھەسىتەوە.

• بلۇ من بە تەواوەتى حەساومەتەوە.

٥-ئىستايىش دەتوانى شويىنېك بق حەسانەوەت ھەلبىزىرى، چاواتت بە ھېمنى بىڭىرەوە، دەست لە شويىنەبىدە كە تىيى دەھەسىتەوە، دەبىنى كە ئەمە كار لە شىۋازى ھەناسەدانى دەكەت، ئەوجا كار لە حەسانەوەت ھەمۇو لەشت دەكەت.

٦-گەرئەو شويىنەلىنى دەھەسىتەوە نەبووه ھۆى حەسانەوەت، جارىنەكى تر بىڭىپىوھەنگاوى زمارە ۲، بىلام ئەم جارەيان ھەولىدە چىپىركەرنەوەت لە ئەناواھە و پىز قوللىرىتىت وەك لە جارى پىشۇوتىز.

٧-ئەم كىردارە بەردەۋام ئەنجام بىدەرەوە ”بۇئەوەتى ھەمان ئەنجامى ئاسىودەكارت چىنگ بخات و بەپىتى توانات كەلتكى لى وەربىگە.

٨-ئەم كىردارە يە يۈزانە ئەنجام بىدە تاواھەكى دەبىتىتە شىتىكى ئاسايىي بەلاتەوە ” دەبىتىتە بەشىك لە سروشتىت. ئىستايىش تىيىدە كەيت لەوەتى دەلەپاوكىن چى دەئافىرىتىت لە مەترسى و نەھامەتى، ھەروەھا ئەوەش دەزانىت كەلە پىيگەي نىشانەي جۇراوجۇرەوە ئاشنائى دەلەپاوكىن دەبىت. ھەروەھا چۆنۈتى ھەلسۈرپاندىنى و كەلەكلى بىنىنى ئاشنا دەبىت و دەزانىت چۆنۈش بەسەريدا زالىدەبىت و دەيقزىتەوە ” بۇ خزمەتكەرنى خۆت.

تەنها ئەوھە بەس نىيە بىزانى پەگەن دەلەپاوكىتىدا چۆن ۋەفتار دەكەيت، بەلکو دەبىت ئەوھە لەبارە يەوھ ئەنجامى دەدەتى ئەرىيى بىت.

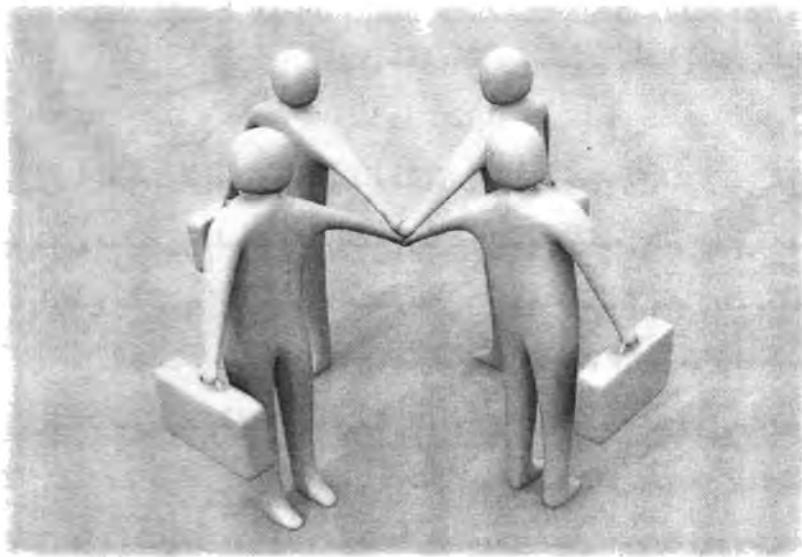
ھەۋئىستا بېيارىدە كە تىبىنى كار و ھەلسۇرۇنھەرى دلەپاوكى بىت.

کلیلی پینجه‌م

توانایی و بهره‌کانی په‌یوه‌ندی دابه‌ستن...

رینگه‌یه‌ک بهره‌و هیزی خوددی

((جوری ئەو ژیانه‌ی دەزین په‌یوه‌سته بەو رینگه‌یه‌ی مامەلەی خۆمانی پىنده‌کەین و ئەو
پینگه‌یه‌ی کە بۇ مامەلە‌کىدنى ئەوانى تر دەيگرىنە بەر))

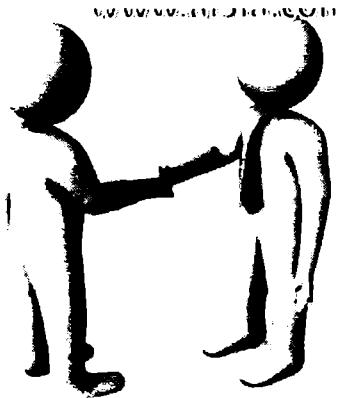
د. نېبىراھىم فەقى

۲۷- په یوه ندی دابه ستن جگه له جوئیک په یهه ست(ئیدراک) هیچی دیکه

نیمه:

((په یهه ست ئاوینه یه و پاستی نیبه، ئوههی من لیتی دیاردہ کهوم نه و وینه یه که له
ئاوه زمدا هیه و بارپه رچکراوه توه بتو سار دیمه نی ده ره وهم))

A Course in Miracle

کاردانه وهت چونه کاتیک که سیک په خنعت ده کات
له پیش چاوی ئوانی تر؟ ئایا هرگیز پوویداوه
له برچاوی که سانی تر په خنعت له یه کتیک بگریت و واي
دابنی که بتو به رژه وهندی خوی قسده کهیت که چی
نه و برگری له خوی بکات و به گزندنا بچیته وه؟
وه لامدانه وهت بؤئم پرسیاره کاردانه وهی
سروشتی په یهه ست ده بیت. جاریکیان له
به ریوه به ریکی بازارکاریم پرسی له بارهی نه و شیوازهی ده یگریته بدر بتو رووبه برو
بوونه وهی هل لویسته ئالوزه کان و په فتارکردن ره گلن نه و که سانی کیشهی بتو دروست
ده کهن، وه لامه کهی بهم شیوه یه بیو: "من هه میشه خومیان لی بی ئاگا و گنیل ده که،
بتو بروات وه هایه نه وهنده کاتم هه یه بتو خه لکانی تر بولی دایه ببینم؟".

بزیه په یهه ستی بدر امبه ر دو خه کان و ههای لیکردو بو خو گنیلکردن به باشترين ئامراز
دانیت بتو خولا دان له و جوره که سان، به لام نه مه و هکو نه وه وه هایه که میلى کاتژمیر
بوه ستینی بؤئه وهی کات نه بروات، یاخود خوارک نه خوی بتو دورکه و تنه وه له زیده کنیشی،
یان لینه خوپینی نوتزمبیل بتو خو دورگرتن له فه تارهت، له زاستیدا نه مانه که تواری و
پاستینه ن و به خو گنیلکردن کیشه و ناسوری و مملانی کان چاره سر نابن، هه رووه ها میع
شتینکیش ناگزپیت، به لکو به پیچه وانه وه هل لویسته کان خراپ ترده کات" چونکه

بپوار استی (مسداقیه) ت وەکو بە پیوه بەر لواز دەکات، کارمەندانت وەکو بە پیوه بەر متمانه ت پی ناکەن، ئەمەش لای خۆیه وە کار دەکانە سەرنجامی کارەکانت.

پۆبیرت شۆلر دەلتیت: " گەر کیشە یەکت توش بۇو، ئەوا کیشە کە دەستت لى ئەلناگریت بەلکو ھاپرئى و ئاراستە کارت دەبیت يان بۆ سەرکەوتن يان بۆ شکست".

تۆ پیویستت بە وەیە هەنگاوی ئەربىيى بىنئى بۆئەوەی ھەست بە ئەنجامدانى گۈرپانکارى لە هەلۆیستە کانتدا بکەيت، بۆیە دەبیت ئە و کیشانەت دىاري بکەيت کە کار لە ئەنجامى نواندىن و پەفتارە کانت و گیانى دەستە کارىانت دەکات، پەفتارى كەردن پەگەل ئەوانى تر ئەوەنیبى زمانى ئەوانى تر بزانى و ناشنای ئە و شانە بىت کە دەرى دەبپىت، گىرڭ ئەوەیە بىزانتىت چۈن ئەمە دەلىتى، بىنگومان سەرکەوتت وەکو بە پیوه بەر تاپادەيەكى نۇقد وەستاوهتە سەرتانا کانت" چونكە پەفتارى كەردن پەگەل ھەر كەسەتىك لە ھەر دۆخىكدا پەيوەستە بە شىتوازى پەفتارى كەردن تەوهە.

((ھەر يەكىك لەئىمە كېپىكى دەکات و پەگەل ئەوانى تردا پەفتار دەکات، پرسىyar ئەوەيە: چىن و چى بىودەدات لە ئەنجامى ئەمەدا؟))

لرجىئنا ساتىر

وشه کان ماناي جىاوازى ھەيە بۆ كەسانى جىاواز، بۇنمۇنە گەر لە ۱۰ كەس بېرسىت كە تىكى یەشتىيان لە برامبەر وشە سەرکەوتن چىيە؟ ئەوا دەبىنىت ھەر يەكە يان بۆچۈن ئەنلىكى دىيارىكراوى جىاوازى ھەيە. پەنگە سەرکەوتن بە لاي كەسىنەكە دابىنكردىنى خۆشگۈزە رانى بىت بۆ خىزانە كەى، بە لاي پىباويتىكى سەرمایە دارە وە بە دىيەانتى قازانچى باش بىت، بۆ كەسى بىرۇش زىابۇونى فرۇشە كانىيەتى لە بازارە کان و دۆزىنە وەي بازارى نوپىيە، سەبارەت بە خويىندكارىش دەرچۈون لە تاقىكىردىنە وە کان سەرکەوتتە، بۆ وەرزشوان بە دەستھەننانى ملۋانكە زىپىنە لە يارىيە نىيۇدەولەتىيە كاندا... بەم شىتوەيە.

بۇنمۇنە ئەو شىوازە خەلگان پەفتارى پىتەكەن ئەوا دەبىتە هۆى دروستىرىدىنى كاردا نەوهى جۇراوجۇر و لەيەك جودا بەرامبەريان.

ھەرتاكىك بە پىشت بەست بە سىستىمى بەھايى و باوھەكاني پەفتارت پەگەل دەكتات، وەك لە پەرتوكى ((پەرچوھەكان)دا ھاتووه: "تىز لەگەل نەو شتائندادا كاردا نەوهەت دەبىت كە پەيتىدەبەيت، ئەو پىتكەيەش بەھەزىيە وە پەيدەبەيت بە شت وىزخەكان پەفتارەكان دىيارى دەكتات)).

جارىكىيان لەگەل سىن كەسدا لەبەشى فرۇشەكان قىسىم دەكىردى، نوكتەيەكم بىز كېپانەوە، دوانىيان پىتكەنин و سىتىيەميشيان ھەستى بە سەرزەنەشىرىدىن دەكىرد! وەك دەبىنى شتەكان ھەميشە بەو شىۋەيە نابىن كە ئىئە پېتىمان وايە، شتەكە پەيوەستە بە خەلگ و پەوتاركىرىن پەگەللىياندا، بۆيە تۆيىش پېتىويست بەوەيە كشۆك بىت، لەخەلکىش تىبىكەيت، وەك ئەوەي ھەن پېتىمان قايل بىت. پېتىويستە لە تىپوانىنى ئەوانى ترەوە لە دىزخەكان بېوانىت، نەوەك لە بۈرانگەي خۆتەوە و بېس" كە لەگەل ئاتاجى و بەرژە وەندىيەكانىدا گۈنجاوە. تۆماس ئا. كىمین دەلتىت: "تۆرەمەبە كەرنەتتowanى ئەوانى ترەوەلە لىبىكەي كە دەتەۋىت" چونكە تۆيىش ناتوانى خۆت بىت و میواناخوازىت خۆت بىت".

ھەولىدە بە ھاوئاسىتى كەسەكان بىياندۇيىنى، وەھاييان لىبىكە ھەست بە پېزىگىرن و قايل بۇون بەوەي ھەن بىكەن، ھەركەسىنگىش وەھا پەفتارى لەگەلدا بىكە وەك ئەوەي تەنها خۆرى ھەبىت و تاك و ناوازەبىت. باپلىلىقىس سىرس دەلتىت: "ناتوانى وەھا لەھەمان تاكى پېتلىپىكەيت كە بىز ھەربىو پېت بىگەجىبن".

لەم بەشەدا باشتىرين توانىيى و بەھەرە و كاراتىينيان لە ھونەرى پەيوەندى دابەستن و پەفتاركىرىن پەگەل ئەوانى تردا فيىرەكىيەت. ناشىنا دەبىت بەوەي كە چۈن پەگەل ستراتىزىيەتى ئەوانى تردا خۆت راپىتىنى و پەفتاريان پەگەل بىكەيت، چۈنىش لەگەل كەسانى ھەمەجۇر و سەرسەختدا دەجۈلىتىۋە، ھەروەھا فيىرى ئەۋەش دەبىت كە چۈن

پەچەتەی پەفتارکردنى كوتا بەكاردەھىتى "بۇ ئافراندىن و بەديھاتنى مۆڭرى و كەۋى
بوونى ئەوانى تر .

وەرە باپىنكەوە دەست بىكەين بە خستنەپۈسى بابەتى پىڭەمان بۇنى وەرى بىكەين بە^١
باشترين ئاستى پەيوەندى كردىن پەگەل ئەوانى تر .

۲۸-نھینی هۆگربوون:

((پوخته‌ی په‌بیوه‌ندی دابه‌ستن ره‌گهان ئه‌وانی تردا دروستکردنی جۆریک لە هۆگربیه
په‌گهان ئه‌وانی تردا))

فرجینا ساتیر

هەرگیز لیت پوویداوه کە جارى يەكەمبىت و كەسىتكى
بىيىنى و هەر لە يەكەم چىركەي چاپېتىكە وتىننەوە بە خۇوت
گۇتبىت: ئەم كەسەم خۇش ناوىت؟ ئايا پېچەوانە
پوویداوه کە تازە چاوت پىتى كەوتىت و دەسۋىدەم
وەھات هەست كەدبىت تەواو پېيۆھى پەبیوه‌ستى؟
دەتوانى كاتىك يادى خۇت بخەيتەوە كە هەستت بە

بوونى هۆگرى لەنیوان خۇت و كەسىتكى دىكەدا كەدبىت؟ رەنگە ئەم كەسە ھاپېتىيەكت
بىت، يان كېيارىك، تەنانەت تاكىكى خىزانەتەكەشت. چىت كەدوووه بۇ بەدېھاتنى ئەم
هۆگربىيەئى نىۋانتان؟

كە هەستت كەد تۆز پەبیوه‌ستى بە كەسىتكەوە لە ساتەوەي بىنۇتە، ئەم كەسە شتىكى
كەدوووه يان گەنۇوە كە تۆ لە بېرت بىت، ئەوهتا كارى لە هەستەكانت كەدوووه، رەنگە
لەكەسىتكى بچىت كە دەيناسىت، يان كەسىتكى ترت بېرخاتەوە. ئەم دىاركەوتىيە كارى لە
ئاوه‌زى ھەناویت كەدوووه و هەستەكانى ئاوه‌وەتى جولاندۇوە، جا بەباش بۇوبىت يان
خراپ بۇوە و تۆيىش پېيىھوە پەبیوه‌ست بۇوبىتە، بەھۆى ئەوهى هەستت بە هۆگرى پەگەن
ئاو كەسەدا كەدوووه، جا يان ئەوهتا و شەكانت گونجاپۇونە و ئاوازى دەنگت شياو بۇوە،
ئامازەكانى پۇوخسار و زمانى جەستە باشبۇوە، ھەمو ئەمانە جۆرە لە يەك نزىك
بۇونەوە و هۆگربىيەكى لەنیوانتانا ئافراندۇوە. تۆ زقد بەئاسانى دەستت بە ھەموو دوگە
پاستەكاندا ئاوه، گەر هۆگرى لەنیوان خۇت و كەسانى تردا پۇوينەدا ئەوا رەنگە بەھۆى

ئوهوه بیت که تو پیشتر بپیارت له سر ئو کسە داوه و دەستت بە هەموو دوگمە
ھەلە کاندا ناوه، له ناكاو و شەی نەگونجاوت بو ھاتووه و تۆنی دەنگى و ئاماژە گەلى
پووخسارى نەشیاوت نواندووه.

"خەلکى ئەوانە يان خوش دەۋىت كە لە تايىەتمەندىيە كانىاندا ھاواچەشىن و پان"
مايكىل بىزىكس

ھۆگرى چىيە؟ گىنگتىرين پەگىزى رەفتارىكىدەن پەگەل ئەوانى تردا. ھۆگرى ئەوهى كە
ھەمان ئاواز و تۆنە دەنگى و ئاماژە گەلى پووخسارى و جولەي جەستەمىي و تەنانەت
شىوازى ھەناسەدانى ئەوانى تر ئەنجامبىدە. پېتىك وەكى كەسەكەي تر. بۇئەوهى ھۆگرى
پەگەل كەسىكىدا بەدىيەتى دەبىت پۇچىتە نىتو جىهانى تايىەتمەندىيە كانى ئو كەساوه.
دەبىت وەھاى ھەست لە لادا دروست بىكەيت كە تو پىزى تەواوى دەگرىت، وەكى
نمۇنەيەكى ناوازە لىنى دەپوانى، ئەمەش بۇئەوهى كە كەشىك لە مەمانە و پېزىلە
نیوانقاندا دروست بىكەيت.

ھىچ مەۋىئىدىكى سۆزدارىت لە بىرە؟ لە بىرته چۈن ھەموو شىتىكەت ئەنجامداوه بۇئەوهى
ھۆگرىيەك لەنیوان خۆت و كەسى بەرامبەرتدا چى بىكەيت؟ لە بىرته تۆنی دەنگ و
ئاماژە گەلى پووخسارت چۈن بۇونە؟ ئەمە يە كېۋىكى ھۆگرىي.

كانتىك لە مۇنترىيال سەرقالى كۆپگىتىپان بۇوم، ئافرەتىكىم بىنى لە دىدەنگە (ھول)ى
میوانخانەكە پەگەل مەندالىيکدا يارى دەكات، پەفتارى وەها دەكرد كە نۇد پېنگەنیناۋى
بۇو، دەزانى بۇ؟ چونكە دەبىيەت ھۆگرىيەك لەنیوان خۆى و مەنداڭەدا بىئافرىتىت و
تاڭە پېگەيش بۇ بەدىيەتى ئەمە دابەزىن بۇ بۇ ئاستى جەهانى مەنداڭە. دەزانى چى
پوویدا؟ مەنداڭە دەستى دابە پېنگەنин. بەلى ئەمە بىزى ھۆگرى و ھەرنەمەش
ئامانجى پېشت نوسىينى ئەم بەشە يە.

(۱) سیستمی خۆنواندن:

((له‌پیگه‌ی هەستە کانمان وە جهانی تایبەتیمان دەنویین))

د. میلتون ناریکنستن

ئىمە وەکو مرۆڤ له‌پیگه‌ی هەر پىنج هەستە کانمان وە پەگەل جهانی چواردو بەرماندا پەيوه‌ندى دەبەستىن و بەسیستمی خۆنواندن ئامازەتى بۆ دەكەين، ئەمەش پەيھەستە کان دەگۈرىت بۆ جفرە و ئەوجا هەلەستىت بە پىخىستان و داکىدىنى، ئەوجا دەبىگە يەنیت بە پالىوەرە کانى پەيھەستە کانمان. ئەم سیستمە پىنج شىۋە يان سیستم لە خۆ دەگۈرت، بىىن، بىستن، هەستىكىن، بۇنكىرن، چىزتن.

لەگەل ئەوهى ئەم پىنج سیستمە ھەميشە پىكى وە کاردەكەن، بەلام بۇھەر كەسىكى لەكىتكەن سیستمان بىلايە و ئەوانى تر كەمتر لە سەرى كارىگەرن.

ئەوكەسەئى گرنگى بە سیستمی بىنايى دەدات بەزىرى بە شىۋە و وىتە كىرن پشت بەستە، ئەوكەسەشى دەبىستى گرنگى پىشىر بە دەنگ و وشە کان دەدات، بەلام ئەوهى پشت بەستە بە هەستە کان ئەوا گرنگى بە هەست و سۆزە کان دەدات.

. فەرمۇو ئەمەش سى جۆرە تایبەتمەندى خۆنواندن:

۱-كەسى بىنايى:

بە خىرايى و بە دەنگى بەرز قىسە دەكەت، ھەناسەئى كورت و خېرا هەلەمژىت و پىتر دەكە وىتە ئىتەر كارىگەری دىمەن کان وە وەك لە دەنگ و هەستە کان.

۲-كەسى بىستۆكەمى:

خاوهنى دەنگىكى خۆشى مۇسىكىيە، بە سنگ فراونى و ئاسودە بىيە وە ھەناسە دەدات، حەزى لە گۈنگەرنە لە دەنگە کان و پىتر دەنگى بەلاوه كارىگەرە وەك لە دىمەن و هەستە کان.

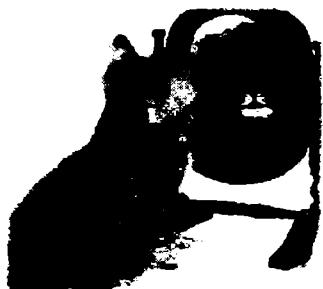
٣-کەسى ھەستى:

ھېورە و دەنگىكى كىزى ھەي، بە لەسەرخۇيى لەناوچەي سكەوە ھەناسەدەدات،
ھەستىرىدىنەكانى بەر لە وشە و دىمەنەكانە.

(ب) چاو و ئامازە ناوازەكانى :

((چاوانت جىكە لە كارداڭەۋەي بىرلەكەكانىت ھېچى دىكە نىن))

د. نېبرەھيم ئەقى

تۇ ھەميشە چاوانت بەكاردىنى، بەتاپىت بۆ چىنگ
خەستى زانىارى، ئەزمۇنلىكت بىرى خۇت بىتىھەرەۋە،
يان بىرلەكە يەك كە بىرت دىتتەۋە ياخود وەلامدانەۋەت
بۆ پرسىيارىتەك.

جولەكانى چاو نۇر بەسۇدە بۆ دىيارىكىدىنە ئەۋەرى
چى لە ھىزى ھەر مۇۋىتىكدا لەوساتەدا دەگۈزەرتىت.

ئەوكاتەرى دەتوانى زانىيى نا دەربېرپاو كۆپكەيتەۋە ياخود بۆ ئاستى ستراتىزىيەتى كەسىتىكى
تر دابەزىت، ئەوا تۇ دەتوانى بەھەمان ئاست پەفتارى پەگەلدا بىكەيت و بەمەش
ھۆگۈرۈيەكتان لەنيواندا دروست دەبىتت.

٤-شىۋازى بىنائى:

پۇنیيات نافى شارەزايى و ئەزمۇنلىقى بىنائى: كاتىتكە چاو بەرەو سەرەۋەلىي لاي راست
ئاراستە دەكىرىت، لم كاتەدا كەسەكە وىنە كەللىك دادەكتە كە پىشىت لەيادگەيدا
داینە كردووه.

شارەزايى و ئەزمۇنە بېرىۋەتىزەسى كان يادداخاتەوە: ئەوكاتەي چاو بۆ لاي سەرەوەي
لاي چەپ بىت كەسە كە ئەزمۇنەتىكى ياد دەكەويتە كەپتىدا تىپەپيووه.

۲-شىوانى بىستىزكەمىي:

پۇنیيات نانى ئەزمۇنلىقىنى بىستىزكەمىي: چاو بەئاراستەيە كى پىك بۆلای پاست دەبىت، لەم
كاتەدا كەسە كە ئەزمۇن و شارەزايى كەلىك چى دەكەت كە پىشىر لە يادگەيدا نەبوووه.
يادخىستەوەي ئەزمۇنە بىستىزكەمىي كان: ھەروەھا ئاراستەي چاو بەپىكى بۆلای چەپ
دەنگ كەلىكى ياد دەكەويتەوە كە لە يادگەيدا داكراوه.

ئىمارەي بىستىزكەمىي: چاو بۆ خوارى لاي چەپ دەبىت و لەم كاتەدا كەسە كە
ھەلدىستىت بە شىكىرىنەوەي زانىيارىيەكان ياخود پەگەل خۆيدا قىسىدەكەت.

۳-شىوانى ھەستىزكەمىي:

ھەستى: چاو بۆ خوارەوەي لاي پاست دەبىت و لەم كاتەدا كەسە كە زانىيارى
وەردەگرىت. زانىيارى بە ھەموو ھەستەكانى و بە چىزلىن و لوتيشەوە وەردەگرىت.

(ج) زاراوهكان :

((ھەولى پاراستنى ھەموو دېنەكاني نىوانمان دەدەم، ئەوجا ئەم دېر و پستانە لە
كۈگەي يادگەي وىزەمدا دەپارىزم ” چون لەداھاتۇرمدا سودى نىدى دەبىت))

ئەنتىن بىللەفيع چىكىز

زاراوهكان نەو وشە و دېرائەن كەلەپىكە سىستەكانى نواڭنىۋە بەدووبارەيى
بەكاردەبرىت، ئەمانە ئەو وشانەن كە خەلکى بىتھۆشانە بەكارى دېنن، بۆيە بە گۈنگۈتن و
بۇانين لەوەي كەسە كە دەيلەت دەتوانى بىانى ئەم كەسە چى جۇرە زاراوهكەلىكى

تاییه‌تی به کارده‌هیئت و نه‌وجا ده‌توانی جوئیک له هۆگری ته‌واو په‌گله نه‌م که سه‌دا
بئاگریتني.

نه‌مهش هەندیک نمونه‌ی زاراوه‌ی به‌کاربراؤه...

بىنى	چىشى	ھاستى	بىسېتكەي	بىنالى
بلن دەكەت	قوت دەدات	ھاست دەكەم	گۈيىگە	بەوانە
بلن	دەچىزلىت	پەركەۋتن	بىبىستە	سيازدەكەرىت
بلنى دوکەل	دەخوات	دەست لېدان	قىسىكە	بەوانە
بلغۇزلا	دەلىتىتەرە	سارد	ماوارىكىدىن	بەوانە
پاللا	ھەرس دەكەت	گۈشار	گۈيان	ۋىنە
ھەلەدەمىزىت	تەرە	بەحاسىتەرە	زۇوهەللو	بىبىن
بلگەن	لېك دەردەدات	ئازىلولۇيە	بلنى	ھەولىدە بىبىتە
كولاڭ	كاز دەگىرتىت	مەلپۈكىن	ناواز	سەيرىكە
مۇغۇر	شىرىن	بىگە	دەنگى بارىز	ۋايى دابىن
بلنى خەلش	تەت	ھاستەكان	دەنگ	پەنگ

نه‌مهش كومەللىك نمونه‌یه بۆ پىر پۇونىكىرىدە و باشتىر تىنگە يىشتن:

۱-بىنالى:

- بەپۇنى دەبىنم .
- دەتوانى بۆچۈنم بىبىنى؟
- بىرۇكەكەت بۆمن پۇون نىيە.
- بېتىلە بالەم شتە بپوانم.
- من ئامە بە شىۋەيەكى جىاواز دەبىنم.

2-بىستىكەمى:

- ئەم قىسىم باوه.
- گوپتى لېبۇ نىستا چىم گوت...؟
- گوپتىكە بېرۈكە يەكى مەزنەم ھەيدە.
- گوپتى لى ئەبۇو، چىت گوت؟

3-ھەستى:

- ئەوهى ئىستا گوتنىت بەپاستى جولاندى:
- من مۇۋەتىكى ھەستىيارم.
- واهەست دەكەم دۆخىم زۇر باشە.
- كاتىك ھەست بەباشى دەكەم دەست بە جىئەجىتكىرىن دەكەم.

4-چىزى:

- بېرۈكە كەت چىزىكى تايىەتى كارى پى بەخشىم(واتە هانى دام).
- بەئەلە با ئەم ساتە بچىزم.
- تامى ئەم وشانەت ناخىش دىارىن.

5-بۇنى:

- بۇنى ئەم دۆخە ئاسودە بەخش نىيە..
- ئەمە بۇنى ماسى لى دىت، واتە گوماناوبىيە.

كاتىك ئاشنای سىستىمى خۆنواندى كەسىت دەبىت تىببىنى دەكەيت كە ھۆگرى پەگەن ئەم كەسەدا بەخىزايىيەكى تەواو چى دەكەيت، بەجۇرۈك دەتوانىت پەگەل زاراوه و جىهانى تايىەتى ئەو كەسەدا خۆت بگونجىتىن، بىلە باوه كەن نۇونەيەكت پى بېھىشم، بۇئەوهى باشتىر تىئى بىگەيت:

نمونه:

ئۇ: گوینم لى بىگە .

ئۇ: دەزانى مەبەستم چىيە ؟

ئۇ: دەتونىن گریمانە ئەمە بىكى ؟

ئۇ: ئەوهى گوتت ھاستە كانى جولاندە .

ئېستا له بىرۆكە كە تېگە يىشتى ؟ دەبىت تېبىنى زاراوه بەكارەتلىراوه تايپەتىبە كانى كەسى بەرامبەرت بىكەيت، ھولىبدە پەگەلیدا ھاوتاپىت، ئەوهى ھەيە ئۇوهى كە بەچرى گۈنگى بە شتەكان بىدەي، كاتىڭ بە دوورىزەت قسان دەكەيت باش گوپىگە و بىدوى ئەلە وينەدەنگ گوپىزەرە وە (تەلە فەزىيون) دەپوانى بە جوانى و دېقەتەوە بپوانى . ھولىبدە لە سىستىمى خۆنواندى بەرامبەرت تېگەيت و نۇجا لەگەلیدا خۇت بگۈنجىنىت . لەسەر ئەنجامدانى ئەم مەشقە بەردەۋامبە و بىكەرە ئامپازىك بۇ چىزبىيىنەت . بەمەش دەتونى بکۈيىتە سەر پېتىكە ئەرۇستىكەن و ئافراندىن ھۆگرى قول پەگەل خەلکاندا .

(د) مشتومى پېتىكە وتن، سەركىرىدىيەتى:

((هاپتىكان لەمەمو شىتىكادا بەشدارن))

ئەملاكتىن

۱-مشتومى:

كىردارە ئەرەبەرە چاكسازىي و گونجاندىنى خودت و
رەفتارى دەرە وەتە لەگەل كەسىتىكى تردا .
كىردارە يەكى سازاندىنى بەردەۋامە لەپىتناو ئافراندىنى
ھۆگرى لەگەل خەلک و پاراستنى .

۲- پیککه وتن:

کرداره‌ی نجامدانی پیککه وتن به زمانیکی درکینه ر و نادرکینه ر په‌گهان که‌سی تردا نجامبده "بؤئه‌وهی بتوانی جوری هۆگری که‌سکه له‌سر ئاستی هۆشیاری و نامه‌شیاری بدۇزیتەوه و ئاشناییت.

۳- سه رکنایتی:

کاتیک هەستکردن به هۆگری له‌سر ئاستگە لى هۆشیاری و نامه‌شیاری دېتەبۇون دەتوانی مەوداي کاریگەری ئەم هۆگریبە تاقیبیکەيتەوه بەرهی جۆریک لە گۆپان لە پەفتارتدا بەدی بھېنیت، تېبىنى کەسەكانىش بکە گەر لاسايى تۈيان كرده‌وه و پەفتارتە كانت کاردانه‌وهی له‌سر دورست كردىبۇون، بەومانای له‌گەل تۇدا سازۇن.

نمۇقە:

كەر دانىشتۇويت و لاقە كانت له‌سر يەك داناوه، دۆخەكەت بگۆپە و پېتىيە كانت بۆ زەوی درېزىكە. كەر كەسەكەی تىريش هەمان كارى تۆى نەنجامدا نەوا هۆگری نېۋانتان بالايمە، هەرۇھا جۆریکى ناياب بە هۆگری لەنېۋانتاندا دروست بۇوه و لەم كاتەدا تۆ دەتوانى ئاراستە ئەم كەسەبکەيت بۆگۈئى بته‌ويت و ئەوجا هەنگاوى پىي بنىتى بەرەو بەديهاتنى نەنجام .

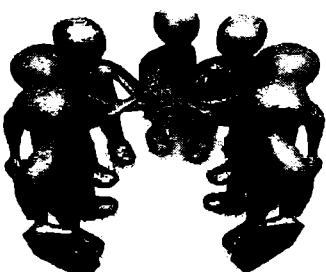
نەخشەی پیککه وتن و گۈنچان

(۱) گۈنچاندىنى راستەوخۇرى نادرکىندرارو:

۱) هەمۈولەش: دۆخى له‌شت پىك بەهەمان شىتىھى كەسەكەی تر ليېكە.

۲) نېوهى لهش: خۆت پېكىخە بؤئه‌وهی نېوهى خوار يان سەرەوەت لە كەسەكەی تر بچىت.

۳) گۈشەي سەر/شان: سەر و شانە كانت پىك

به همان شیوه‌ی که سه‌کهی تر بجولینه.

۴) ئامازه‌کانی پووخسار: تیبینی ئامازه‌کانی پووخسار بکه و له برق و لیوه‌کانتدا تواو لاسایی بکرهوه.

۵) ئامازه‌کان: هولبده ئامازه‌کانی پهفتارت هاوشیوه‌ی که سه‌کهی تربیت "به پیزدهوه.

۶) هناسه‌دان: بؤنجهوهی هاوشیوه‌ی سیستمی که سه‌کهی تربیت ئهوا به همان شیوه‌ی ئهوا هناسه‌بده، جوله به سنگ و شانه‌کانت بکه.

۷) دەنگ/ئاواز/خیرایی قىسے‌کردن: هولبده لەگەل شیوازى دەنگى/ئاوازى/که سه‌کهدا خوت بگونجىنى.

۸) هەندىك بېشى لەش: هولى لاسایی كردن‌وهی هەندىك جوله‌ی دوبواره‌بىي کاسى بەرامبەر بده.

(۲) گونجاندنى نادرکىندرلۇ و نارپاستەوختۇ:

ھولبده پهفتارت گونجاوبىت لەگەل پهفتارى که سه‌کهی تر. بۇنمۇنە گەر چاوانى دەپرەتىنېت تۆيش بەھىمنى سەرىيکى بۇ بجولىنى، گەر لاقەکانى خستبوھ سەرىيەكتىر، تۆيش دەتوانى دەستەکانت بىنوشتىنېتەوه.

(۳) پىتكەوتى زارەكى-درکىندرلۇ:

أ- سیستمی نواندن: همان شیوازى زاراوه‌ی کەسى بەرامبەر بەكارىتىنە.
ب- دەستەوازه‌ی دوبواره: تیبینى پىتكەاتەی دەستەوازه‌کانى بکه و بىكەرە بېتىبەك بۇ قسەکانت.

زاراوه‌ی تايىەتمەند:

بۇنمۇنە:

ئایا دەبىنى؟ ئایا دەزانى؟ - ئاقى بکەرەوه، ئەمە زىز گونجاوه.. مەند.

۲- بیرونیکه و پیش‌نیار:

بیرونیکه‌ی سه‌گردایه‌تی کارا له قسنه کردنیدا بزانه و له تاو تویکردنی خوتدا له کاتی قسه له گه‌ل
کردنیدا به کاری بینه.

نمونه‌ی سازاندن و سه‌گردایه‌تی

سازاندن

پیچکه‌ی نامازه و پهفتارمکانی کسی بهرامبهرت بگرمبه

له پیچکه‌ی کوپینی ناوه‌ندی لهشت یاخود تونی نهنگته‌وه تاقیبکه‌ره

کارت تینه‌کات

کاری تیناکات

بؤمه‌نگاوی داهاتووت هنگاویش

له مرقووه دهستت پیچکه و تینی همه‌مو شتبلک بکه له کاتی پهفتارکردنی په گه‌ل
ئوانی تردا. سیستمی خزنواندیان و جزری ئه و زاراوانه‌ی نقری به کار دینن بزانه و تینی
جوله‌کانی چاویشیان بکه "بؤ ناسینه‌وهی ئوهی که چون په گه‌ل زانیاریه کاندا
پهفتارده‌کهن و سازانیان له گلیدا چۆنے.

بهرده‌وامبه له سه‌گردایه‌تی کردنی پهفتاریان، (له گلیدا بسانی) بکه ره‌وه، لیره‌دا
پهندیکی بناویانگ هه‌یه که ده‌لتیت: "معل بەشیوه‌ی خزی ده کوریت".

کاتنیک لاسایی رهفتاری که سینکی دیگه ده که یته وه نه وا تر له جیهانی تایبەتی نهودا پینی ده گهیت و هست به بیونی ده کهیت به جوزیک و هایه که تر له ناوینه وه بپوانی و نهو ببینی، هه ولبده له کاتی چاوبینکه وتن و رهفتاره کانی پژوانه تدا نه لاسایی کردنه وه بیه بکه یته کردار، نهوجا بخوت راده مینی له و توانایی و هونه و به هره بیه که له کاتی رهفتارکردن ده گه ل نهوانی تردا به کاری ده خهیت.

ما بکل برؤکسی نوسه ری په پتوکی: "هۆگری پاسته و خو" ده لیت: ((هۆگری به پیچه وانهی مه زنترین یاسای فیزیاوه کارده کات نهويش نهوه بیه که: له برى نهوهی دوو دز بیکتر کیشبكەن کەچى له هۆگریدا نوچامەمسەر بیه کتر کیش ده کەن)).

تیبینییەکی گرنگ

سازاند و پیککە وتن مانای لاسایی نادات..

لاسایی - گالتە کردن بەوانی تر و بەسوك پیشاندانیان.

سازاندن - ئافراندنی هۆگری له نیوانناندا.

٢٩-كەسانى كارگران دەوروبەرتىان تەنیوه:

((خودا پاقزى پى بەخشىيولىن بۆ ئەوهى ئەو شستانە وەربىرىن كە ناتوانىن بىيانگىرلىن، ئازايەتىش بۆئەوهى ئەو شستانە بىگۈرلىن كە دەتوانىن بىيانگىرلىن، دانايىش بۆ ئەوهى جياوازى لەنیوان ئە دووشىتەدا بىكەين)).

فرجىتنا ساتىر

ھەميشە حەزم لە خىستە پۇرى ئەم
پرسىيارە يە" لەو كۈرانەى دەيكتىرم: كەسىك
دەناسىت بەلاتەوه كارگران بىت؟ وەلامەكە
ھەميشە بەلى دەبىت.

جارىتكىيان كاپرايدەك ھەستايەسەربىي و گوتى: ئەم پرسىيارە چىيە؟ من نەك تەنها يەك
كەسى كارگران دەناسىم بەلكو بىۋام وەهایە ھەموو خەلک كارگرانن! ؟
ئايادەزانى ھەموو دامەززاوه و كۆمپانىيەك خاوهنى يەك كەسى كارگرانە، ئەم كەسانە
وەها خۆيىان پىشان دەدەن ھەمووشىتىك دەزانان، ھەميشە سكالاڭارنى، كېشى
دروستكارنى، سەرزەنەشتكار و لە بۆسىدەن.

لەم بەشەدا ئەم كەسايەتىيانەت بۆ پۇون دەكەمەوه، بۆئەوهى كاتىك توشىيان دەبىت
دوروچارى شىتى نەبىت و بەئاسايىلىتىان ئاشنا و پىزگاربىت.
كەواتە باوهەكى ئىستايىش بىيان ناسىن..

۳۰- چون له گهله نو ته رزه کهی که سانی گار گراندا ره فتارده گهیت؟

((ره فتارکدن گزینه وهی ماناکانه، دان و ستنه ندنه له نیوان دووکه سدا))

فرجینا ساتیر

دهستهی نوژمنگیپ:

۱- شقیشچی:

که سیکی چه قه چناوهی جنتوده ره و لیزانه له
به کاره تانی هونه ری گمه و فیلکردن. نقد جار
ده نگی به رزده کاتنه وه، هاواردہ کات و
هه په شه نجام ده دات و ده کیشیت به میزو
کورسیه کانی ده و روپشتی دا و نقد جاریش له ناكا و
په لامارت ده دات لیت ده دات.

۲- ته قینه وهی:

نقد به گومان و هه په شه کاره، ناتوانیت به سه ریدا زالیت، سه ریاری نه وهی هه ستنی
ناسکه که چی نقد ده قیریتني و هاواردہ کات، نقد هه ستیاره، گه رئیش و نواندنه کانی
توشی په خنه هاتن نداوا به په خنه که سیتی و تایبته ده یگریت.

چلن له گهله که سانی شقیشچی و ته قینه وهی دا ره فتار ده گهیت؟

کاتی ته اوی بد هری بونه وهی هیمن بیتنه وه، هه ولبده به شیوانی نه رئیی وه لامی
کار دانه وه نه رینیه کانی بد هه بیتنه وه، بونمونه: به ناوی خویانه وه بانگیان بکه، بیرونکه کانیان

پیچرینه به وهی قهلمیک له دهست ده که ویته سر زهوبیه که. دیق به چاوت له ناوچاوهی بپوانه و مههیله تورهمهی ترست تیدا دیاریکه ویت. داوایان لیبکه دانیشن، گهر پهتیان کردده وه ئوا بوماوهی ٣٠ چركه تو به پیوه بوهسته و دواتر داوای لیبکه ره وه دانیشیت، به راستی بوجونه کدت بخره پوو و دهه مقالهی له گه لدا نه نجام مهده. گرنگی پیدانی خوتیان بؤ دیاربخه و هاویه شی بوجونیان بؤ دوویات بکه ره وه. باسی چاره سه رکردنی کیشہ کانیان له گه لدا که لاله بکه به بی تیکدان و ئاللوزاندنی ره وشه که.

۳-دانہ پالکار:

نه جوړه که سانه هېمیشه له دزخې برګریکردنдан و بپوایان و هایه هموان هلهن و
نه نجامی خراپې شتې کان ددهنه پال هموانی تر، نه که سانه زوو تورپه ده بن و هولی
تلې سهندنه و ددهن و دهیان ویټ بهه رجورېک بیت ماف و یه قی خویان و هریگرنه وه.

۴-گازندھجی:

بلیمه ته له دوزینه وهی هلهی هه مووشتیک (کارگیری، دهوله ت، پیکخراو، که ش.. هتد)، گرنگی به دوزینه وهی چاره کانیش نادات و نزرکات نه م وشانه به کارد هه بینیت: هه میشه، به رده وام، هرگیز، گشت، نه وان.

٦- زینتی:

نه جزره مرؤفه خاوهنى تايىه تمەندىيەكى نەرىئى و نۇرخەماوپىيە، كارلىك لەگەل ئەرى ياخود هەر بىرۈكە و گۈپانىيکى نۇتىدا ناكات. ھەميشە مەلە لەشتەكان دەدقۇزىنە و دەلتىن: نەمە سودى نىبىيە و پېشتر تاقىيمان كردىتەوە، ياخود: واز لەم كارە بىتنە، دەستىلىنى ھەلبىگە، نەمەش دەبىتەھۆرى ئافاراندىنى نەنجامى نەرىئى و زياناوى.

چتن پهکل نم کسانهدا رهفتارده کهیت؟

به باشی گوییان بتو بگره، بتو چونینیان وه ربگره و پتیان قایل به، به لام لهکه لیان مه سازی” چون گهربسازی نهوا به لکهی راستیتی قسه و رهفتاره کانی بتو دوپیات ده که بتهوه و نه مهیش لای خویه وه دخخی نه رینی نه وکه سه خراپتر ده کات.

توروهی مهکه و سه رمه خره سه ری و داوای لیبوردنیشی لی مهکه. رهفتاره نه رینی کانی بچرینه به نه نجامداني رهفتارگه لیت که کردنی ئاسان نبیه. بونمونه بپرسه: ده بینت چی بکهیت؟ چون نم کیشیه چاره ده کهیت؟ نه چاره سه ری ئاماده بتو برده است مهخ، به لکو دلنيابه لهوهی که نم کاهه به ته واوهتی له دخه که به ئاگایه و همووشتیک و هرده گریت.

کی دلنيابویته وه که ئاماده يه بتو هنگاونان بتو به دیهاتنى چاره سه رن نهوا ده تواني تزیش يارمه تی بدهیت و پتیمايی نه نجامداني هنگاوه چاره سه ری بکهیت.

دهستهی دهم کوت/بیدنهنگی داپلوزیتنه:

۶- زور ناسکوله:

که سیکی ناسک و میهره بانه، حمزی له که مه و سوحبه ته، ده بی ویت خوش ویستی و قایلمهندی همووان چنگ بخات و همووان پتی قایل بن، هر چییه ک ده لیتی رهکه لتدا هاوقسیه” چون ده ترسیت ها و پتیه تیت له کلیدا بپچریت يان

به هزیه وه توره بیت، نم کسانه هسته کانی خویان ده شارنه وه و همیشه داوای لیبوردن له سه رزمانیانه، ته نانه ت له و کاتانه شی که پتیویستی به داوای لیبوردن نبیه، بونمونه: که ش له ده ره وه زور خوش، ده لیت: داوای لیبوردن لیت ده که م.

چون له‌گلهن که‌سی نزد ناسکدا ره‌فتار ده‌که‌یت؟

وهولبه وه‌های لیبکه‌یت به‌شیوه‌یه که‌ستیکات که تو خوشت ده‌ویت به‌چاوبوشین له‌هرچیبیه که‌پوویداوه و پاستگه‌به له پیاهه‌لدانت بؤئه‌و، هانی بده بؤ دیارخستنی بؤچوونی پاسته‌قینه‌ی و کاتیک نیشینکی باش نه‌نجام ده‌داده میشه پیروزبایی لیبکه و پرسیاری سنورداریشی ئاراسته‌بکه و ئیشـه‌کانی وه‌کو نه‌ندامیکی ده‌سته‌ی کارت په‌سنبده.

۷-بکوژی بیت‌هندگ:

ره‌نگه هست به به‌های خوی نه‌کات و پینزی خوی نه‌گریت و خوی به خاوه‌نی بؤچوونی تایبیه‌تی نه‌زانیت و ده‌ترسیت له‌کیش‌هه و نیوه‌بگلیت، بؤیه ده‌لیت: "تو پاست ده‌که‌یت. من هله‌م" ، میچ کات له‌باره‌ی بؤچوونی خویه‌و قسه ناکات ته‌نانه‌ت کاتیک تو داوای بؤچوونی تایبیه‌تی نه‌وی لیده‌که‌یت شتیکی وه‌هات پیتیادات لیبکه‌یت.

چون له‌گلهن بکوژی بیت‌هندگدا ره‌فتار ده‌که‌یت؟

وه‌های لیبکه هست به‌هه‌بات که هرچیبیه‌کیش پووبات تو له‌گله‌لیدا به نه‌رینی ره‌فتارناکه‌یت، هانی بده بؤ قسه‌کردن، پرسیاری ئازاد و گه‌رم و گوپی وه‌های ئاراسته بکه که کوتاییه‌که‌ی کراوه‌بیت، که قسه‌ت بؤ ده‌کات به‌جوانی گوتی لیبکه و مه‌پیچرینه و گه‌ر وه‌لامی نه‌دایته‌و دیسانه‌و پرسیاری لیبکه‌رده‌و. نه‌وجا بیت‌هندگ بؤن‌وهدی هـل و کاتی هـیت له‌بؤ وه‌لامدانه‌وـهـت، نه‌وجا پیتیادا هـلـبـه وـقـسـهـکـانـیـ بـهـجـوـانـ بـخـرـهـ بـوـوـ، گـرـنـگـیـ پـیـبـدـهـ.

۸-خویندەوار:

که‌سیکی پـوـشـنـبـیرـ وـبـهـمـیـزـ وـچـالـاـكـ وـکـارـاـمـهـیـهـ، وـادـهـزاـنـیـتـ هـمـوـشـتـ دـهـزاـنـیـتـ وـ بـؤـچـوـونـهـکـانـیـ باـشـتـرـینـ وـپـیـشـنـیـارـ بـؤـنـوـانـیـ تـرـدـهـکـاتـ، لـهـکـاتـنـیـکـداـ نـهـمانـهـ تـهـنـهاـ قـسـهـیـ لـابـلـانـ. بـؤـیـهـ نـاتـوـانـیـ بـهـ بـؤـچـوـونـیـ نـهـوـانـیـ تـرـقـایـلـ بـیـتـ وـگـهـرـ قـسـهـتـ لـهـگـلهـ لـداـ کـرـدـ وـ بـؤـچـوـونـهـکـانـیـتـ پـهـتـ کـرـدـهـوـهـ، نـهـوـکـاتـ نـهـمـ شـکـسـتـهـیـ دـهـخـاتـ نـهـسـتـوـیـ کـهـسـانـیـ تـرـ.

چون له گەن کەسی خویندەواردا رەفتار دەکەيت؟

خۆتى پىدامەكىشە گەر بە تەواوهلى خۆت بۆزى ئامادى نەكىدووه، بە جوانى گۇنىي لېپىگەرە، بۆچۈونى ئەوانى ترى بۆ پۈون بکەرەوە، ئامادەبە بۆ ئافراندىن و وەرگەرتىنى چارەسەرى ئاواهندى، بەلام له گەلەيدا مەش سازى” ئامانجى تو قۆستەوەسى ئەم كەسى يە بۆ بەرژەوەندى خۆت.

۹-ھەستەدرەينە:

وەها پەفتاردىكەت كە تەوار ئاشنا و شارەزايى دۆخ و پەوشەكانە له كاتىتكەدا مېچىلى ئازانىت، حەزى لېيە ھەمووان پېيى قايىل بن و پەسنى ئەنجامدراوه كانى بىدەن، ئىشە باشەكان دەكات، مولكى خۆزى و بەدۇق ئىشى خۆزى بەپى دەكات.

چون له گەلەيدا پەفتاردىكەيت؟

لە سەرەتاوه تىئى بگەيەنە كەنابىت بۆچۈونەكانت بە قىسى تايىەتى و كەسىتى شكتىن وەرىگەرتىت، پاستىكەنلى بۆ پۈون بکەرەوە و بەلگەي دۆخە پاستىكەنلى بۆ بىتتەوە. كاتى تەواوى پىيىدە بۆ زالبۇونى بە سەر ئەم گىرى دەروننىيەيدا” ھاوكارى بکە گەر لەم بوارەدا پىيوىسىتى پىتت بۇو.

ئايا تو خۆت لەنئۇ يەك يان دوو جۇر لەو كەسا يەتىيانەدا دەبىنېتەوە، ياخود كەسىت دەناسىت ئەم تايىەتەندىيانە بە سەردا بچەسپىت؟ گرنگ ئىبىيە پىشىت چۈننەت پەفتار له گەلەيدا كەنگ ئەۋەيە، بەلام گرنگ ئەۋەيە كە ئىستا بىزانى چۈن بە ئەرىيى پەوتارى دەگەن دەكەيت.

بە باشى ئەم بەشە بخوينەرەوە، دەست بکە بە تىبىنلى كەنلى پەفتارى ئەوانى تر، ئەوجا ئەم شارەزايىيە نويييانەت بە كاربىتتە بۆئەوەي بىبىتە خاوهنى توانايى و ژىرى تەواو بۆ بېپاردان و پەفتارى كەن ئەوانى تر.

۳۱- بیست قەدەغە کراوه‌کەی گاتى پەيوەندى بەستن رەگەل كەسانى تودا:

((پەيوەندى دابەستن لە پەيوەندىيە مۇقىيەكاندا وەكىو ھەناسەدانى مۇزۇ وەھايى،
ھەردووكىيان ئامانجىيان بەردەۋامى دانە بە ۋىيان))

فرجىبىنا ساتىرى

ئىستايىش ليستى بىست باشترين پىكەت پۇز دەخەينە بەردەست، بەم بەستى
باشتربۇنى بەھەرە و ھونەرى پەيوەندى دابەستت:

(۱) ھەركىز كەس مەپچىنە و بەيىلە باوه‌كىو بە ئازادانە
قسەبکەن.

(۲) ھاوارمەكە، ھېمن بە و لەگەن تۇنى دەنگىدا خۆت
بىگۈنچىنە.

(۳) كاردانە وەكانت باوه‌كىو زىيادەرپۇيى و ھەلچۇنى تىدا
نەبىت، بەلكو تىشك بخەرە سەر ئەنجامەكانت.

(۴) گازىنە مەكە، بەلكو بۇو لەكەسى گونجاو بىكە و كىشەكەتى رەگەل باسبىكە و
بەدۇرى چارەدا بىگەپى.

(۵) جاپى زانايىتلىقى مەدە لەبارەي ھەستەكانى خەلک و داواكارىيە كانىانە وە.

(۶) گىريمانە ئۇرە مەكە خەلکى بىزانن چۈن ھەست دەكەيت و چىت دەۋىت؟ بەلكو
پىويىستە خۆت تىيان بىگەپەنەت.

(۷) كالىتە بە هېچ كەس مەكە و پىزىلە بۆچۈونى نەوانى تر بىگە.

(۸) پەخنە و شىكانە وە بەكار مەھىنە (بەتاپىت لەپىش چاوى ئەوانى تر)، بەلكو
بەشىوھىكى تىنگەپشتوانە و تايىھەتى قسەى رەگەل بىكە.

(۹) شەپەقسەمەكە بەلكو گۈئى لەوانى تر بىگە و ئەورجا بۆچۈونت پۇونتر بىگەرە وە.

(۱۰) ھەپەشە ئۇرە مەكە كە هېچ كەسىنەك لە سەر كارەكەي وەدەر دەنلىي "چونكە
ئەمە لەماوه يەكى درىېژدا ئەنجامى خراپى لەسەرت دەبىت.

(۱۱) نەرىنى مەبە، بەلكو ھەولىبدە بۆ پىشىنيارە نوئىيەكان كراوه بىت.

- (۱۲) قسه‌ی نور له‌گه‌ل کارمه‌نداندا مه‌که، ده‌بیت هه‌لی قسه‌کردن به‌وانیش بده‌بیت.
- (۱۳) هه‌رگیز لایه‌نگیری مه‌که، دادگه‌ربه، یارمه‌تی چاره‌کردنی کیش‌هی نیوان کارمه‌نداند بده به دادگه‌ربی.
- (۱۴) سه‌رزه‌نه‌شتی هیچ که‌ستیک مه‌که، وه‌کو به‌پیوه‌به‌ر به‌پرسیاریتی خوت هه‌لبگره و به‌دووی چاره‌دا بگه‌پی.
- (۱۵) کاتیک که‌ستیک قسه‌ت بزده‌کات جیئی مه‌هیله، به‌لکو بوهسته و گوئی لئی بگره و کاتیکی تری بز قسه‌کردن له‌گه‌لدا بز دیاری بکه.
- (۱۶) وشه‌ی گشتاندن(وه‌کو: هه‌میشه، گشت، هه‌رگین) نور به‌کارمه‌هیته "چون ئامه ودهات لئی ده‌کات به درقزن دیاربکه‌ویت" له‌به‌رنه‌وه‌هی هیچ که‌ستیک نیبه هه‌میشه مه‌له‌بکات، بؤیه وریابه و به وردی و دیاری کراوی قسه‌بکه.
- (۱۷) وشه‌کانی وه‌کو: پینویسته، ده‌بیت به‌کارمه‌هیته، به‌لکو له‌بریدا وشه‌گله وه‌کو: کاتیک، هه‌رچوئنیک .. به‌کاربینه.
- (۱۸) ئام چوار ده‌سته‌واژه نه‌رینیبه به‌کارمه‌مه‌هینه:
بـلام... ده‌بیت هه‌ری پـه‌تکردنـهـوهـی هـهـموـقـسـهـکـانـیـ پـیـشـتـرـتـ، بـؤـیـهـ لهـبرـیدـاـ (و)
به‌کاربینه.
- بـزـچـیـ...ـچـونـکـهـ بـهـدوـوـیـ هـهـکـارـهـکـانـدـاـ دـهـگـهـ پـیـتـ لـهـبـرـیـ چـارـهـسـهـرـ، لهـبرـیدـاـ
وـشهـیـ(ـچـیـ)ـ بهـکـارـبـینـهـ.
- گـهـرـ...ـبـؤـگـومـانـکـرـدنـ بـهـکـارـدـیـتـ، لهـبرـیدـاـ (ـکـاتـیـکـ)ـ بـهـکـارـبـینـهـ.
- هـهـولـدـهـدـهـمـ..ـ مـانـایـ نـوهـهـیـ کـهـ پـاـبـهـنـدـیـ دـۆـخـهـکـهـ نـیـتـ، بـؤـیـهـ لهـبرـیدـاـ بـلـیـ: ئـهـنـجـامـیـ
- دـهـدـهـمـ.
- (۱۹) کـهـسـانـیـ تـرـبـهـکـمـ مـهـزـانـهـ وـ پـیـزـیـانـ بـگـرـهـ.
- (۲۰) کـیـشـهـ تـایـیـهـتـیـهـکـانـیـ کـارـمـهـنـدـانـدـاـ لـهـبـرـمـهـکـهـ وـ سـوـزـیـانـ بـزـ دـهـرـبـرـهـ، کـرـنـگـیـیـانـ
پـیـبدـهـ.
- (۲۱) ئـهـ نـامـقـشـیـارـانـ بـهـلـایـ تـوـوـهـ ئـاشـشـانـ؟ـ بـیـانـ خـوـینـهـرـهـ وـ بـهـوـ کـارـانـهـتـاـ بـچـورـهـ وـهـ
نـخـشـهـیـ ئـهـنـجـامـدـانـیـتـ دـاـپـشـتـوـوـهـ، لهـبـیرـتـ بـیـتـ گـهـرـ لـهـ وـ بـیـسـتـ هـهـلـیـهـیـ پـیـشـوـوـتـرـ
بـهـدوـورـبـیـتـ نـهـواـ نـایـابـ دـهـبـیـتـ لـهـ فـتـارـکـرـدنـ لهـگـهـلـ نـهـوانـیـ تـرـداـ.

۳۲-۵ ئامۇزگارى پىویسته بەكاريان بېھىنى.. لەبىريان بىكەي ئەنجام

لەئەستۇدە گرىيت:

((پىگەي من لە ئەستۇگىرتىنى نەهامەتىيە قورسەكانە تا دۆزىنەوەي وشەيەكى گونجاو ئەوجا زۇر بە ھىمنى و لەسەرخۇبىي دەرى دەبىم)).

جىڭىچ بىرئارىشىق

ئىستا دەزانىت دەبىت لەپەفتارە كانىدا خۆت لەچى بەدۇرېگرىت، ئىستايىش پىویست بەوهىيە فىرى ئەوانەش بىت كە دەبىت ئەنجاميان بىدەيت. لەم بوارەشدا لىستىكى دە خالىت پىشىكەش دەكەين، بۇئەوەي پىوهى پابەندبىت:

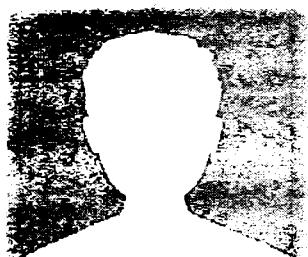
- ۱- خەلکان بەناوى خۇيانەوە بانگ بىكە” چونكە خۇشتىرين و ويستراوتىرين دەنگ ناوى خاوهە كەيەتى.
- ۲- بەباشى گۈيىگەرە و هانى ئەوانى تىريش بىدە بۇ دەرىپىنى بۆچۈنە كانىيان.
- ۳- نواندىنى باش پەسەندبىكە و بەپىنى باشىيەتى باشتىر پىيدىا ھەلبەدە.
- ۴- ھەميشە ھەست بەچى دەكەيت و چىت دەۋىت دەرى بىرە، منگە منگ مەكە.
- ۵- لېبوردەبە و لەبىرېكە، واز لە پابىدووبىتنە با بەخىرابىي بېرات.
- ۶- پىيىكەنە تەنانەت گەر ھەستت بە پىيىكەنەنەنەش نەكىرد.
- ۷- بەسىز و مىھەرە بانبە، لەكتى ئىشىكىردىدا بىر لەكتىشە تايىيەتىيە كانت مەكەرەوە.
- ۸- گەر پىویستى كىرد زانىارىيە كانت باوە كۇ تەنها لاي خۆت بىت.
- ۹- سەردانى كارمەندانىت بىكە لەكتى كاركىردىدا، ئەمە پىترەنەيان دەدات بۇ باشتىر كاركىردىن.
- ۱۰- جارجارە بانگىشىتى داوهتىشىيان بىكە.

ھەولىدە باشتىرىنى بەرىۋە بهران بىت..

۳۳- ئایا دەزانى چۆن لەگەل مۇۋىسى دوو روودا رەفتار دەگەيت؟

((پېڭەنینەكى) ئەممو چواردۇوبىرى يۆخۈرى كىش دەكرد، بەلام رەفتارەكانى ترى
ھەمووانى لىتىدەكرد))

جىلچىق سىككىت

دۇوزمانە دۇرپۇوه كان لە دەرپۇشتىن و نۇدىيان حەز
بەوهىيە لەكانى ئامادە نەبوونى كەسانى تردا قىسىي پىنى
بلېتىن. لىرەدا شىتوازى رەفتارىكىن دەگەل ئەم كەسانە
دەخەينەپۇو:

- ۱- پۇوبەپو بىبىنە و لەبۇچۇنى بېرسە لەبارەي
كارەكەيەوە، تۆربىيەي جارەكان وەلامەكەي بەلىٽى و باش
دەبىت.
- ۲- لەبارەي خۇتكەوە لىتى بېرسە، ئەميش دىسانەوە بە ئەرتىيى دەبىت.
- ۳- ئەوجا ئەوهى دەتەويىت پىتى بلېتى بە جوانىيەوە پىتى بلېتى: بىستومە وەها و
وەھات گىتوو، ئەوجا پىتى بلېتى: پېپويسە دەست لەم رەفتارە ناشىرىيەنەت ھەلبىرىت.
لەم كاتەدا چاوت بىخەرە نىتۇ چاوى و ئەوجا لىتى بېرسە: تو گۈنۈت لىتەم؟ ئەوجا پىتى بلېتى:
گەر لىرە بەدواوە ويست شىتىكىم پىتى بلېتى ئەوا پاستەخۇ وەرە و پېتىم بلېتى.
- ۴- گەر جارىيەتى ئەنم كەسە دۇرپۇويى ئەنجامدا و ھەستت كەردىتەسەر
كار و كارمەندانى كۆمپانىا و دامەزداوەكەت ئەوا جارىيەتى تر بانگى بىكەرەوە و
لىپرسىنەوەي لەگەلدا بىكەو لەم كاتە بەدواوە چىتەر ناوىرىت كارى وەها ئەنجام بىدات، گەر
دۇرپەويىشى كەر ئەوا لەدەرەوەي سنورى تۇۋە ئەنجام دەدات.

۴- ئاباده‌زانی چۆن ورت و واته‌وات چاره‌سەر دەگەيت؟

((باشترين درۆزى ئەوه يە كە دەتوانىت درۆيە كى كەم بۇماوه يە كى زور وەك پاستى پېشان بىدات))

سامۆيل بتلر

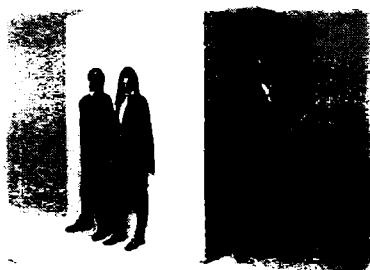
ئوکاتەي بەپىوه بەرى مىوانخانە يەك بۇوم، راھاتۇوم كە بىمە ئامانجى واتە كان. ئەمەت بۆيە پى دەلىم، بۆئەوهى نەختىك كارىگەرى ئەم كىشە و دۆخە نەخوازراوهت بۇ سوک بەمەوه، لەبىرت نەچىت كەتۇ بەپىوه بەرىت و سەرەكتۈرىن ئامانجى ويتواتى و هەربۆيە ئىستايىش پىنگە زالبۇونت بەسىريدا بۇ دەخەمە بەردەست:

- ۱- لەگەلن دەستى كارتا كۆبۈونەوه يەك رېتك بىخ.
  - ۲- لەبارەي دەنكۈر و واتەواتە كان وە قىسىيان لەگەلدايىكە و تىيان بگەينە كە ئەمە مۇرىقىسى ھەلبەستراوى ناپاستە و پاستىيە كە يىش ئەوه يە.
  - ۳- بەمەش دەتوانى كارداانوه يە كى ئەرىيىي و دوپاتى بنوينى و ئەم واتەواتانە بۇھەستىنى.
  - ۴- كەر واتە واتە كە زور مەترسىداربوو، ئەوا كۆبۈونەوه يە كى گشتى بۇ مەمۇر كارمەندانىت بېبەستە و پاستىيە كە يىان بۇ پۈون بىكەرە وە.
- ھەروەها وەك چاره‌سەرینىكى جىڭىرە وە دەتوانى گوينت لەم واتەواتانە كەپكەيت "گەر مەترسىدارنە بۇو.

٣٥- چۆن ململانىي نیوان گارمهندانت چاره دە گەيت؟

((پاستترين بىگرە و پېشىخە، بامە ھەندىتىقە زارت دەبن و ئەوانى تىريش لىتت
پادەمەنن))

مارك توبىن

وەك دەزانىت لەكاردا زۇرجار كىشە پۇودەدات و
ئەمەش لاي خۆيەوە كاردىھە كاتەسەر دەستەي
كارت، گەر ئەمە نۇوهستىنى ئەوا خراب كارت
دەكتەسەر، لىرەشدا چۆننىتى پەفتاركىرىنت لەم
كاتەدا بۇ دەخەمە پۇو:

- ۱- دەبىت لەسەرەتاوه ھانى ھەردۇو كەس و
بەرە بىدەيت بۇئەوەي بە گەفتۈگۈ چارەيەك بىدقۇزىو.
- ۲- گەر ئەمە بۇخۇيان چارە نەكرا، داۋىيان لېيکە كەسىنگى مەتمانە پىنکراو بىتتە نېيو
كىشەكەيانو و بۇ دۆزىنەوەي چارەسەر، بە پېشىيار و چارەخراوە پۇوهكانى قايل بن.
- ۳- گەر ئەمەش شىكستى مەتىن ئەوا بانگىشتى نوسىنگەكەي خۆتىيان بکە و بۇچۇونى
خۆتىيان لەبارەي ئەم كىشەيەوە پىيىتلىق.
- ۴- باسى باشى راپىردويان بکە.
- ۵- كىشەكەيان بۇ پۇونبىكەرەوە لەوەي بەچى شىتىوھەيەك كار لە پۇل نواندەكانى
دەستەي كاركىرىن و ئەنجامەكان دەكتە.
- ۶- بەبى پەچرەن گۈنیيان لېيگرە. ئەوجا داۋىيان لېيکە ھەردۇوليان پىز لەقسە و
پەفتارەكانى يەكتىر بىگىن.

- ۷ داوایان لیبکه به زووترين کات چاره‌سەريکى باش بىقۇنەوە، ئەوجا بۆچۈونى خۇتىان لەبارەوە بخەرە پۇو.
- ۸ دەستى يارمەتىيىان بۆ درېزبىكە و دلىبابە لەوهى ھەموان تىنگەيشتۈون و بە چاره‌سەرەكە قايىن و دلىبابەرەوە لە قايىل بۇونىان. سوپاسى گوئپايدەل بۇونىان بکە.
- ۹ لەنزيكەوە بەدواداچۇنىان بۆبکە "لەبارەي چارەبۇونى كىشەكەوە.

٣٦- ره چه تهی کارا بۆ په یوه ندی سه رکه و توو:

((هه موومان کیبریکیی یه کترده کهین، په گه ل یه کتردا په فتاردە کهین.. گرنگ ئه و ھي
چون ئه مه ئه نجام ده دهین و بەرئه نجامە کە شمان چى ده بیت))

فرجیناساتیر

لیزهدا کاراترین و سه رکه و تو ترین پنگه ت پیش
دهست ده خەم بۆ بە دیهاتنى هۆگرى په گه ل
ئه وانى تر، له گه ل گەشە پیدانى په یوه ندیت
ده گه ل ئالۆزنترین کەسانى خراپ خروو:

١- تیبینى/ خۇگۇن جاندن / سه رکدایه تى:

دهست بکه بە تیبینى كردنى ئه و زارا وانهى كەسى بە رامبەرت بە کارى ده مېننیت،
جولەي لەشى و تۇنى دەنگى و زمان و ئاماژە تايىەتىپە كانى لە قسە كە دېنىش يادبىگە و
ئە وجا هەمان شت ئە نجام بە درەوهە و سىستىمى خۇنواندى ئە و بە كارىپىنە، گەر تیبینىت
كەسىكى بىنايى، بىستوکە بىي، هەستى... يە، دە بیت تۆيىش وە كو ئە و په فتار بکەيت.
ھە ولبەدە بۆ ماوهى كى كەم پە گەلىدا ھا وقسە و بۆ چۈون بىت ئە وجا نەختە نەختە
لە سەر كە دایىگە خوارى و خۆت ببە بە سەر كە دە بۆ بە دیهاتنى هۆگرى تەواو
لە نىوان تاندا“ لە سەر ئاستى هۆشىيارى.

٢- باش گرنگى پىدان و نەپچەراندن:

ھە رىگىز بۇويداوه كەسىك لە كاتى قسە بۆ كە دېنىدا تۆ بېچىپىننیت“ وە ك تەواو كارىك بۆ
قسە كانى تۆ؟ لەو كاتەدا هەستت بە چى كە دەوهە؟ پەنگە بىزانىت خواهند بەك دەم و

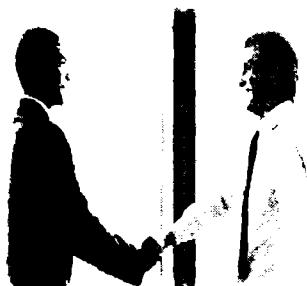
دورو گویی بۇ دروستکردوین بؤئه‌وهى هېنده‌ئى دەبىستىن نىوه‌ى بدوئين. بايلىلىۋس سىرس لەم چوارچىۋەيدا دەلىت: "كاتىك قىسىدەكەم ھەست بە پەشىمانى دەكەم، نەوهك كاتىك بىتەنگ بەم" ، ھەروه‌ها دەشلىت: "كەر بەكەسىتىكى گەمۇھەت راڭەياند ھىچ قىسىنەكەت ئەوا خەلکى بە زاناي دەبىنن" ، گوينىگەتن گۈنگىبىه کى نىرى ھەبە" چونكە يارمەتىيت دەدات بۇ تىڭەيشتن لەكەسى بەرامبەر نەوهك تەنها ئەمە و بەس بەلكو يارمەتىشت دەدات بۇ بەدىهاتنى ھۆگۈرى. ھەربۆيە پېۋىستىت بە باش گوينىگەتن و نەپچۈراندىنى قىسى ئەوانى ترە، ھەولىبدە ھانى ئەوانى تربىدە بۇ قىسى كەردن لەپىڭە ئاراستەكىدىنى پرسىيارى گشتى و كراوه‌وه و گۈنگى بە تىببىنى شتى ئاپتۇيىست مەدە، تەنها مەگەر بزانىت ئامە زۇر پېۋىستە، دانتى دەلىت: "نەوهى بەباشى گوينىگەتن دەتوانىت تىببىنى پوخت بەرھام بەھىت" .

۳-پىتكەنن:

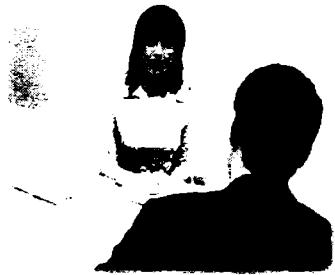
ھەولى ھېشىتىنەوهى زەردە خەنەئى گەرمى سەر پۇوخسارت بەدە" بۇئەوهى لايەنى بەرامبەر ھەست بە ئاسىدەبىي و دلىيابىي بکات. پەندىكى چىنىش ھەبە دەلىت: "نەوهى نەزانىت پىتكەنن ئاپتۇت فەشكە دابنىت" ، بۆيە ھەرچىبىك پۇويىدا، زەردەخەنەت بېپارىزە، دەزانم كارىكى ئاسان نىيە بەلام ھەولىكى بۆزىدە.

((وەها پەفتارىكە وەك ئەوهى دەتوانى، ئەجا بەكىردى دەتوانى))

ولىام جيمس

۴- گرنگی دان به چاوله چاو خستن:

زور کس به هله له چاو خستنه ناوچاو
تیگه یشتوون، هندیک به کاریکی نه شیاوه ده زان که
چاو له ناوچاوی به رمه ریان بخنه، به وهی ده بیته همی
په ریشانکردنی لایه نی به رامبه ر، له کاتینکدا هندیکی تر
به کاریکی باشی ده بینن به تایبیت گه رکسی به رامبه ر
سه یری ناوچاوی تؤی ده کرد، نه مهش پاسته، به لام
گه رکسی به رامبه ر به چاواني یاری ده کرد و هرجاره و له جیگه یه کی ده بیوانی نه وا
به پنی یاسای تیرامان ده بیت که ده لین: له چاوی سییمه می بیوانه، له ناووه پاستی ته ویلی.
به لئی نه مه باشتربنې بوق دروستکردنی په بیوه ندی و دواتریش هزگری.

۵- چپتیشك خستن سه رامه کان:

گریمانه یه ک له به رنامه ای زمانه و اینیانه ای ده ماریدا
هه یه ده لیت: هه موو ره فتاریک مه به ستیکی نه ربی
له پشته، گه رله دزیک بپرسیت برقی دزی کردووه؟
نه وا په نگه وه لامه که ای وه هابیت: چونکه ویستومه
نوتومبیلیک بکرم، گه شتیک نه نجام بدده، خانویه کی
باشتربکرم و به خته وه ریم.

تؤیش ها پای من نیت به وهی هرچی مرؤف ده یکات بوق به دیهاتنی به خته وه ریبه و نیتی
نه و ده زهش کاریکی باش بووه، به لام ره فتاره کانی و نه و پنگه کی بوق به دیهاتنی نه م
به خته وه ریبه گرتويه تیه به رهله بووه و وه های لیکردووه ته قلی به ندیخانه بیت.
لیره دا پتویسته تیشك بخهیت سه رامی نیت و مه رامی نه وانی تر نه نانهت گه رله گه بشیدا
ناکټک بیت، یاخود گه ریه کتک قسمه یه کی پسی گوتی نه که ویت داوی و شه کانی وه.

ئەلبىرت مۇربىان دەلىت: " وشەكان تەنها ٧٪ ئى تىكراي پەيوەندى كىدىن و مامەلە پېت دەھىتنىن".

٦- سۆزگۈپىن:

جياوازىيەكى زقدەھىيە لە نىوان سۆزگۈپىن و ھاوسۆزى، سۆزگۈپىن ماناي لە ھەناوهەدە، بەلام ھاوسۆزىي ماناي لەدەرەوەدە. بۆيە كاتىك ھاسۇزىدە بىت پەچاوى سۆزى ئەوانى تەرىدەكەيت، بەلام كاتىك لەدۆخى سۆزگۈپىندا دەبىت ئەوالە ھەناوهە كارى بىزدەكەيت و دەتوانىت بەكەسى بەرامبەر بلىتىت: من لەدۆخى تۆ تىدەگەم و پىزىشت دەگرم، ھەروەها دەتوانى بلىتى: پەنگە ھۆكارىتىكى مەزنت ھەبىت كە پالت پىۋەبنىت بۇئەوهى بەم شىۋەيە رەفتاربىكەيت.

٧- بۇونكرىنەوه:

بەزقى خەلکى پەنا بۇ بەكارھېتىنى گشتاندن دەبەن

 كاتىك ھەست بە تەنگەتاوى دەكەن، بۇئۇنە دەيانبىنیت
 وشەكانى وەكۇ: ھەميشە، ھەرگىز، گشت بەكاردىتن.
 ياخود دەستەوازەگەلى وەكۇ: ئەوان ھەميشە وەھام
 لىتەكەن، ھەممۇ كارمەندان بەھەمان شىۋە
 بىردىكەن... بەكاردىتن، بۆيە لەسەرتق پىۋىستە ھانى كەسانى لەم جۆرە بىدەي بە دىيارىكراوتىر بدوين و گشتاندن بەكارەھېتىن. دەتوانى بە پرسىياركىنى: بەدیارى كراوى چى وەھات لىتەكات بەم شىۋەيە ھەست بەكەيت؟ ئاراستەي دىيارىكىرىنىان بەكەيت و لە گشتاندىيان وەدوربىخەيت، كاتىك زاراوهى بەتايىھەت و بەدیارىكراوى بەكارەھېتىن ئەۋكات دەتوانى زانىيارى دىيارى كراو و ورد بەدەست بىننى.

٨- دووباره دارپشتنهوه:

دووباره دارپشتنهوه مانای دووباره وتنهوهی دیرەکانی کەسی بەرامبەرە، بەلام بەشیواری تایبەتی خۆت و بەوشەکانی خۆت، ئەمەش يارمەتیت دەکات بۆ دلنجیابون لەوهی تو لەوە گەیشتووی گتوبەتی، هەروەھا ئەمە ھەلتىكىش بە لايەنی بەرامبەر دەدات بۇئەوهی بەباشى گوئى بۆ بىرۈكەكانى خۆى بىرىت و دلنجىابىتەوە لەوهى دەبلىت و مەبەستىتەتى، بۇنمۇنە: لەوهى دەبلىت من وەھا تىدەگەم كە تو نىز گىرنگى دەدەيت بە... نەوجا بۇھىستە تاوهەكى وەلامت دەداتەوە.

٩- دابېرىن ! :

كاتىك كارمەندىك كىشەبەكت بۆ دەخاتەپۇو دەبىت
كار بۆ دابېرىنى بکەيت. پرسىيارى ئەوهى لېيکە گەر
كىشەى تريش ھەبىت لەگەل ئەم كىشەبەدا بىخاتەپۇو،
دەشتوانى لەم كىشانەشى دابېرىنى بەوهى لىتى پېرسىت:
سەربارى ئەم كىشانە كىشەى ترەن؟ گەر وەلامەكەى
بەلى بۇو، ئەوا لە كىشەى تريش لىتى بېرسە و گەر وەلامەكە نەخىربىو ئەۋەكەت مەولى
پۇوبەپۇو بۇونەوهى كىشەكە و دۆزىتەوهى چارەسەربىدە.

١٠- داواكىرىنى چارەسەر:

كاتىك كارمەندىك كىشەبەكت بۆ دەخاتەپۇو پېتىستە بە دووچارەسەربىدا بگەپىت،
تايىت خۆت راستەو خۇز چارەسەرى ئامادەي پېشىكەش بکەيت” چونكە ئەمە وەھاي
لىنەكەت هەركاتىك بچوكتىرين كىشەى توش بىت هانا بۆ چارەكەنانى تو بەرىت و پاشت بە
تو دەبەستىن و خۆى لەبىرەكەت و تۆيىش توشى گرفت دەکات. لىتى بېرسە: ئايا نىستا
دۆخەكە بە جىاوازىر لەپېشىسووتە دەبىنى ياخود بۆچۈونت چىيە لەبارەي چارەكىرىنى
كىشەكەتەوه؟

۱۱- دریزگردنی دەستى يارمەتى:

دەتوانى دەستى يارمەتى بۇ كارمەندانىت دریزبىكەيت، بۇئەوهى لەگوشەي جىباوازەوهە لەشت و دۆخە كان بىروانىت، بۇنمۇنە: رەوچاوى ئەمەت كردووه؟ دەتەوتىت پىنگەيەكى تىرت بۇ بىخەمپۇو؟

۱۲- كۆتايىي هىنان بە دۆخەكە و بەدواداچۇن:

كاتىك كەسەكە بە دۆخ و مەلۇيىستەكە قايل دەبىت پېيوىستە پىنگەي پېىددەيت بۇ نەنجامدانى نەشته رەرى چارەسەرىي، دلىبابە لەوهى كە تىسى كەيشتۇوه و دواتر سوپاسى ئاراستەبکە.

نمۇنە:

بىزە: بېتىلە باوهەكەت بۇ كورتىپ بىكەم، ئەوجا بلى: " سوپاست دەكەم بۇئەوهى كە ئاگادارت كردىمەوه، " ئىنجا دەبىت ئەوهى لەسەرى رېككە وتۇن ئەنجامى بىدەي، كاتىكىش بۇئەمە دىيارى بىكە، تىبىنى مەۋدai كارلىكى ئەم كەسە پەگەل مەلۇيىستەكانى لەداھاتۇدابكە.

كاتىك بەمەموو ئەو زانىياريانە كاردەكەيت كەلەم بەشەدا وەرت گىرتۇوه، دەبىيلى بەباشتىر دەتوانى پەيوەندى بەوانى ترەوه بىكەيت، لەم كاتەشدا تۆ ھىيمەن ترەبىت، ئەبىتە خاوهنى مەلۇزاردىنى فەرەتر و بەزىرانە ترەوه دەتوانى پۇوبەپۇوي دۆخە كان بۇھەستىتەوه. د. جۇن گىزىدەر ئامەززىيەر ئەپرۇگرامسازىي زمانە وانيانە ئى دەمار دەلىت: " ئاو كەسەي خاوهنى توانايى كىشىزكىيە دەبىتە خاوهنى پىنگەي سەرگىرىدەتى".

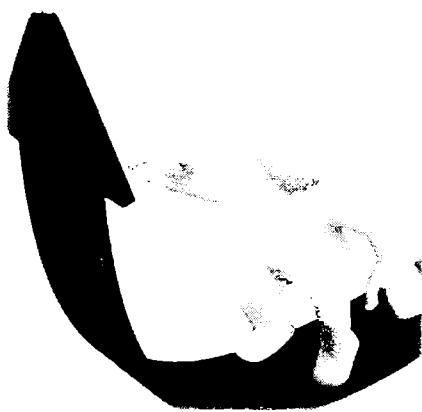
برىاري دەستىپىكىردنى ئەمە بىدە، بۇ بەدەست هىنانى سەركەوتىن ...

کلیلی شهشه م

دیاری کردنی نامانج

ریگه‌یه ک به رو و به خته‌وه‌ری و سه‌ره‌نج راکیشی

((له نوکته‌کانی ژیان نه‌وه‌یه که: گه‌ر هاتوو ته‌نها به باشترين قايلبي به دهستي دينى))

سومرسٽ ملّم

۳۷- ئایا دەزانى تو بەرەو گوئۇھ دەرۋىت؟

((جهان پېگەی فراوان دەکات بۆئەو كەسەی بزانىتت بۆكۈي دەپوات))

پالف و نیمرستن

ئالىس پرسى: "شىشەرى پشىلە ، بەيارمەتىت دەتوانى پىتم بلتى دەتوانم بۆكۈي
بىرقۇم؟" ، پشىلەكە وەلامى دايەوە و گوتى: "ئەمە
بەشىۋە يەكى گشتى بەيوهستە بەوهى دەتەۋىتت بۆكۈي
بىرقۇى" ، ئالىس گوتى: "ئەمە بۇمن زور گرنگە" ،
شىشەرى پشىلە گوتى: "كواتە گرنگ نىيە بۆكۈي
دەپقۇى" .

لويس كارول لە سەركىشىيەكانى ئالىس لە نىشىتمانى
سەمەرە كاندا.

دياريىكىدىنى ئاراستەكانت يەكەمین ھەنگاوه لەسەر پېگەت بۆ ئەوهى بگەيت بەو
جىنگەيەي دەتەۋىت، كواتە باوهە كو پرسىيارىنەكت لېتكەم: ئامانجت ھەي؟ پەنگە سەيرت
بە پرسىيارەكەي من بىت و بلتى: بەلى ئامانجم ھەي. بەلام لىزەدا ئەوهى من مەبەستمە
ئەوهى: ئایا بەرنامه يەكى ديارىكراوت ھەي بۇ ديارىكىدىنى ئامانجەكانت؟ ئامانجەكانت
تۆماركىدووه و نوسىيۇتنەتەوە؟ كاتىكت ديارىكىدووه بۇ بەدېھاتنى ئە و ئامانجانە و
بەدېھاتنى؟

گەر وەلامەكەت بەلى يە، ئەوا تۆ يەكتىكى لە و ۲٪ ئەلتكى كە باشتىفين.
گەر وەلامەكەشت نەخىر بۇو ئەوا بزانە كە تۆ لەنەن ۹۷٪ كەسانى ئاساسىي و بىن
ئامانج و بىن وەرنامهى ديارىكراوى، ئەم قسانەش پشت بەستە بە توپىزىنەوە كانى زانكۆى
هارفەرد. ھەموو مەۋھىت خەنېتىكى ھەي، ئامانج و ئەندىشىي تايىبەت بە خۆى ھەي،

هەندیک کەس دەتوانن خەونەكانیان بىگىپن بۆ كرده و هەندیکى تريش خەونەكانى تەنها لە مىشكىدا بۆخۆى دەيھىلىتەوە و هېچ ھەنگاوىك نانىت بۆ بەدیهاتنى و گەيىشىن بە دۆخى راستەقىنەى خەونەكانى، ئەو كەسانەى دويىنى پۇيىشتۇن بۆسەركار ئەمۇيىش دەپقىن "چۈن زىيان لاي ئەوان پىنگە يەكە بۆگەيىشىن بە بەختەوەرى. نامانجى گەورەش كە نەم كەسانە بەكاردەخات ئەوهە يەكە: "چۈن بىتوانم قەرزەكامن بىدەم؟ ئەمۇ لەتەلە فزىيۇن چى پېشان دەدرىت؟ ئىوارى دەبىت چى بخۇين؟" ، ئەمانە بىپوايان وەھايە كە سەركەوتىن پەيوەستە بە بەختەوە و ھەركەسىتكە سەركەوتىن مەزنى چىنگ خستۇوە ئەوا كەسىتكى بىن ئابپوروو! ئەمانە بەدرىزىايى زىيانىان لە لالانەوە و ھەولدان بۆ ئەوهەي ژەمنەنانىان چىنگ بىخەن لەبرى ئەوهەي نەخشەيەكى ماۋەدرىيىز بۆ زىيانىان دانقىن.

زاناكان توېزىنەوە كىيان لەسەر دوومشك نەنجامدا و بۆماوهى دووهفتە بېرسىتىيەتىنەن دەكتەر خەنەنەن ئەمانە دواتر خستىيانە نىتو شوشەيەكى پىتچدارى خانەخانەيى و لەكتايى پىنگەكەدا پارچە پەنيرىك دانرابۇو.

كىېپكىنى نىيان ئەم دوومشك بۆ گەيىشىن بە پارچە پەنيرەكە دەستى پېنكرد، كامىتىكىان ژىرتىر و خىراترىپىت ئەو دەتوانىت زووتر بە پەنيرەكە بىگات. بىنگومان خىراترىن و ژىرتىنيان توانى پارچە پەنيرەكە بەدەست بىتتىت، ئەمەش بۆ مرۆزە ھەمان شتە.

مرۆزەكانىش بەردەواام لە ھەول و تىكتۇشاندان بۆ گەيىشىن بە پارچە پەنيرەكە. وزە و توانا شاراوه كانىان بەكارناخەن، بەلكو تەنها ھەمان كارى بۇۋانەي پىشىووتريان نەنجام دەدەن.

((كارمەندىكەلىكەم پېيىدە لە كىڭ كادابن و ئامادجييان مەبىت منىش پىياولنىكەت پېيىدەمەوە مىئۇو روستىكەن.. پىياوانى بىن ئامادجم بەرئى منىش كارمەندى كىڭ كاانت پېيىدەدەم))

جاریکیان له به پیوه به ریکم پرسی: ((ئایا پیشتر مۆلەت و هرگرتۇوه؟)), گوتى: "سالى پار بؤیىشتىم بۇ مەكسىك، دوو ھەفتە خۆشم بەسەر بېرىد"، لىم پرسى: ((چىن پلات دارپاشتىبو بۇئەوهى بەم خۆشىيە و مۆلەتە كەت بەسەر بەرىت؟)), گوتى: "من و زەنەكەم شۇينىتىكى گۈنجاومان دىارييىكىد و دواترىش پارەي پېيىست، پەيوەندىيمان بەسىن بېيەركارەوه كرد بۇئەوهى نرخ و كرى و چۆننەتىكەن بىزازىن، بىگومان گۈنجاوتىرىيەنمان ھەلبىزاد و بۇيىشتىن بۇ مەكسىك". پىنم گوت: ((پەنگە تو لە و كەسانە بىت كە نەخشە بۇھەمۇ شىت دادەنىيى)), پىنگەنى و گوتى: ((بەلى، بەتاپىھەت لە كاتى مۆلەت و پشوه كاندا. گۈنگى بە ھەمۇ ورده كارىيەكان دەدەم بۇ دوركەوتەوه لە شتى لەناكاو)), ئەوجا لىم پرسى: ((كە تو لە كاتى پشوه كاندا گۈنگى بە ھەمۇ ورده كارىيەكان دەدەيت، ئەي لە بارودۇخەكانى ترى زىيانىش ھەمان شت پېرە و دەكەين؟)), ئەوجا وەلامى دايەوه گوتى: "نەخىر" چونكە ئەمە كاتى زۇرى دەۋىت و منىش زۇر سەرقاڭم، ئەوجا من دەزانم چىم دەرى و بۇكۈز دەرىق، ھەمۇوشتىكەن نەنۇ مىشكىمدا دا كەردىووه". ئەم بەپیوه بەرە گۈنگى بە پىتكەستنى پشوه كانى دەدات، بەلام كاتىك شتە كە پەيوەست بىت بە ھەمۇ زىيانىووه ئەوا كاتى نابىت بۇ نەخشەدانان !

لە چاپىنگە و تىننەكىمدا رەگەل بەپیوه بەرەتىكى گىشتىدا لىم پرسى: گەر بەرنامە و نەخشە يەكتە بۇ دىارييىكىنى ئامانجە كان، ئەويش گوتى: "بەپاستى بېۋام بەم شتىانە نېيە و بەكەت بە فيرۇدانى دەزانم. ئامادەي زۇد كۇپ و كۆپۈنە و بۇوم لەبارەي ئامانجەوە و كەتىبى زۇرىش خۇيىندۇتەوه لەبارەيەوه، ھەولى جىبەجىنگىرىنىم دا بەلام سودىتىكى نەبۇو". لىم پرسى: "بەبى بۇونى نەخشە پېيەك دەتوانى دەست بەگەشت بىكەيت؟".

وەلامى دايەوه و گوتى: "ئەوهى وەھابكەت شىتە، بۇچى كارى وەھابكەم و خۆم بخەمە مەترسىيەوه"، ئەوجا ھەمدىس لىم پرسىيەوه: "كەواتە لەم دۆخانەدا چى دەكەيت؟".

گوئى:

يەكەم: من بۆکۆئى بېرۇم دىيارىدەكەم و دەشزانتم بۆچى دەپۇم، ئەوجا نەخشە پىنگىيەك ئامادە دەكەم و ھەموو زانىارىيەكى پىيوىستىش لەبارەي مەودا و كات و پارەي
پىيوىستەوە دەست نىشان دەكەم.

لىم پرسى: "چى پۇودەدات گەرئەم پۇوشۇينانە نەگىرىتە بەر و خۇت ئامادە نەكەيت؟"، گوئى: "بىنگومان بىنگەكەم ون دەكەم، ھەرجۈنىك بىت ئەمە ھەركىز ئەنجام نادەم و بەبىن نەخشەپى ناكە و مەپى". ئەم كەسە پەتى گەشتىردىن دەكتەوە بەبىن خۇئامادەكردىن و نەخشەيەكى دىيارىكراوى پىنگە. بەلام گرنگى بەوه نادات كە نەخشە پىنگە بۆ ژيانى دابىتىت و بەخۆشى بىزىت. بەپىوه بەرانى ليھاتوو ئەوانەن كە نەخشە بۆ ھەموو شت و ئەگەر و پىشەتايىك دادەنلىن، نەخشەي بازاركارى، نەخشە سىراتىزى، نەخشەي راگەياندى و پارەداركىردىن و فراوانكاري. ئەمانە ھەميشە كۆبونەوە ئەنجامدەدەن بەمەبەستى پىداچوونەوە بە نەخشەكانيان و دلىبابۇونەوە لەپاستى ئەم پىنگىيەي گرتويانە، ھەروەها بەردەوامىش دەبن لە چاكسازىيى كرىدىن بۆ زامنكردىنى سەركەوتى.

گەر ھەلەيەك پۇویدا، ئەوا نالاي سور بەرزدەكەنەوە و دەست دەكەن بەگەپان و راوترىكىردىن تاوهەكەن بە خالى شىكست و كىتشەكانيان، ئەوجا دىسانەوە لە نەخشەكانيان دەپوانەوە. گەر لە يەكىك لەم بەپىوه بەرانە بېرسىت: دەتوانىت بەبىن دىيارىكىردىنى بودجە و نەخشەي بابەتى كاربىكەت؟ دەبىنى تو بەشىت دىتە پىش چاوى و بە تەواوهتى نەخشەي گەشتىردىن دادەنلى، بەلام گرنگى نادەن بەھېچ نەخشەيەكى ژيانيان.

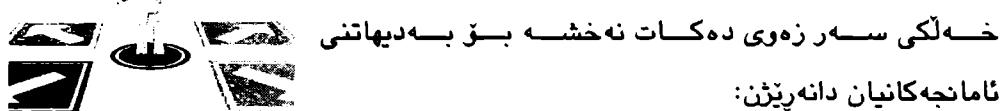
۳۸- پینج هۆکار وەھا لە ۹۷٪ خەلکى دەگات ئامانجيان دیاري

نەگەن:

((مۇۋەقۇت بىيىن ئامانج وەکو كەشتى بىيىن سەول وەھايى، ھەردووكىيان بە خۆكىشان بەبەردا
كاريان تەواودەبىت))

تۇمارس كارلىل

پینچ هۆکارت بۇ پېش دەست دەخەم كە وەھا لەزۇرىنىھى

ئامانجەكانيان دانەرىيىن:

۱- ترس:

ترس سەرسەختىن دۈزمنى مۇۋەقۇت (ترس لە شىكىست، ترس لە نادىيار، ترس لە
پەنكىرنەوە، ترس لە سەركەوتتىش).

ترس بەھەمۇ جۈزەكانىيەوە يەك ئاراستەرى دەبىت ئەويىش ئازارە-مۇۋەقۇت كان ئامادەي
ئەنجامدالىنى ھەمووشىتىكىن بۇ دووركەوتتەوە لە ئازار، زۇرىنىھى خۆيان لە توшибۇون بەئازار
بەدووردەگىن تەنانەت گەر ئەم ئازارە لېرژەوەندى خۆشىياندابىت، وەرە باوەكو
پەرسىيارىيكت لىتىكەم:

بپوات وەھايى مەندالىيىكى سى سالان لەھېچ شتىك بەرسىت؟ پەنگە بلىيى لەوانەيە،
كەچى وەلامەكە نەخىرە، تەنانەت گەر لەگەل ئەمەشدا ناكۆك بىت.
لەپاستىدا مەندالەكە لەھېچ شتىك ناترسىت تەنها مەگەر بىئەزمۇيىت بىكەت. مەندال
ھەموو شتىك ئەنجام دەدات گەر يەكىن ئەبىتە پىيگىرى. دەست دەخاتە نىتو ئاگىر، لە
لىزىيدا باز دەدات.. ھەموو شتىك ئەنجام دەدات بەلام كاتىك كە گەورەدەبن و پى دەگەن
فېرى ترسان دەكىرىن.

ئەودەمەی پى دەگەن ترسە کانیان پىگلايان دەبىت لە ئەنجامدانى ھەرشتىك" چون دەترسن لە شىكست. شىكست بۆخۇى لە پاپردوودا توشىيان بۇوه و دەترسن دووبارە دووجارى بىنەوه، بۆيە فيرىبۈونە بىبى هېچ بەرناમەيەكى تايىەت بۆ دىاريکىدىنى ئامانجانىيان بىزىن و بىگوزەرىنىن.

وەك زج. زىجلار دەلىت: "ترس بەلكەيەكى درەپىنەيە بەلام وەك و پاستى دىياردەبىت"، ھۆراسىش دەلىت: "ئەوهى بەترساوابىيەو بىتىت ھەركىز ئابىتە مەۋەنلىكى ئازاد".

گەر فيرىنەبىن چون شىكست بە ترسى ھەناومان دېنин ئەوا ناتوانىن لە گومان و ترس و ئەندىشەپۇچەلە كانمان خۆمان بىزگارىكەين، وەك فرانكلين بۆفېلىت دەلىت: " گومانى ئەمرۇمان تاكە لەمپە رمانە بۆ گەیشتن بە سېھى" .

۲- خۆ وادنان:

د. جۆيس براورز دەلىت: " نواندىن نەشىياودەبىت گەر لەگەل شىپوارى خۆ وېنە كەردىندا نەگونجىت ". كاتىك مەرۆڤ خۆى بە دابۇوخاو دەبىنېت، ئەمە كار لە سەر بۇوخسار و پەيوەندى و نواندىن كانى و تەنانەت شىپوارى پى ژىاوىيىشى دەكەت. كە لە دەورۇپېشت دەرىوانىت وەما ھەست دەكەت كە سەركەوتىن بۆ ئەوانى تر ئافرىتىندا و ئەم لىتى بىتېشە. ئەم مەرۆڤ لەم كاتەدا بەشىوەيە دەبىت كە زج زىجلار دەلىت: " تىرىنەي پىاسەكار(بىزازى سەرلى شىپوار) ان بىرۆكەيەكى تىڭىراويان ھەيە لەبارەي ئەوهى دەيانەۋىت" .

بەلام باشى ئەمە لە وەدایە ئەم چەشىن رەفتارانە وەرگىراون و دەتوانرىت بىگۇپىن. گەر مەرۆڤ كارى نەكىر دەسەر وادانانە ھەلەكانى بەرامبەر بەخۇى ئەوا بە ھەموو شتىك قايد دەبىت و پىتى پازىيە لە وەيە لە داھاتوودا بەسەرى دىت، هېچ دىاريکىدىنىكى ئامانجىشى بۆ

دیارناکه ویت و نایه‌ویت ئامانجە کانى بېتىكىت. وەك د.لارى كىمسىرى دەلىت: "شىكتى مەرسىدار ئەوهىيە كە مرۆز لە ولدان بۇھىتتىت"، وەك جۇن كە دېش دەلىت: "ئەركاتى پەزىتكە تۇز بە خۇت دەلىتى كە دەبىتە پلە دۇو. ئەوا لە زىانتدا ئەمەت لى پۈرەددەت".

۳- دواخستن:

ئىيدوارد دۆينىگ دەلىت: "دواخستن دىنى كاتە" ، كارى ئەمپۇق بخەيتە سېھى دەي�ەيتە هەفتەي داھاتۇر، هەفتەي داھاتۇر بېياردە دەبىت ئامانجە كانت دىيارى بىكەيت كەچى بىيانۇرى نۇر دەھىننەتى وە دەبخەيتە هەفتەي داھاتۇوتىر، لە و كاتەشدا دەلىتى: كەشى نەمېز خۇشە و دەبىت لە دەرە وە بېگۈزەرەتىم و دواتر كار بۇ ئامانجە كامن دەكەن... لەم بەستم تىدەگەيت؟ تۇ بىرات وەھايە تەنها لە يەك زىاندا دەزىت و پېۋىست بە دىارييکىردى ئامانجە لەم زىانەتدا، بەلام كەچى هېچ دەست پېشخارىيەك نانۇنى بۇ دىارييکىردى ئامانجە كانت و كار بۇ بە دىيەتلىنى ناكەيت.

٤- بېپوا و باوهەپ:

نۆركەس باوهەپيان بە بەھاى دىارييکىردى ئامانجە كان نىيە، بېۋايىان وايە كات كوشتنە، ئەمانە بۇ پشتىگىرى قىسە كانيان بىيانۇرى نۇر دەھىننە و تەنانەت نۇمنە ئەندىش بۇ خەللىكى دەخەنە بۇ كەبىي دىارييکىردى ئامانج سەركەوتتوبۇونە، هېشتاكەيش لە سەر لونكەي سەركەوتتىدان. لە ونمۇنانەش: باسى كەسىكت بۇ دەكات كە تەمەنی ۱۰۰ سالە و بەردەوام جىڭەرە دەكىشىت، بىنگومان ئەمەش راستە و

مهرج نیبه نه و ۹۷٪ ای مرؤفایه‌تی که ئامانجیان دیاری ناکەن شکست خواردووین، بەلام نزدینه‌ی نزدیان هەمیشه توشى گرفتى نقد و جۇراپبۇر دەبن. ولیام شکسپیر دەلتىت: "شىتىك بەناوى باش يان خراپ بۇونى نېيە، بەلكو نەوه بىركرىنەوە بىه وەھاى لېكىرىدووه نەم يان نەو بېت".

شىوازى بىركرىنەوەت لە دیاريکردنى ئامانجت وەھات لىدەکات لە زىانتدا بەبى ئامانج بىزىت.

٥- زانیارى:

زانیارى ھۆکارىيکە وەھا لە و ۹۷٪ دانىشتوانى سەرزەوى دەکات كە ئامانجەكانيان دانە پىزىنەوە. مەبەستم ئەۋەيە ئەم كىسانە حەزىيان بە ئەنجامدانى شتەكانە، بەلام نازانن چۆنى بەدەست بىتنىن، ئەوجا ھەنگاوى پېيوىست نائىن بۇ فېرىبوونى چۈنىتى بەدەستت هيئنانى.

گويم لە ھاپپىيەكم بۇو چەندان جار پىسى دەگۈتم كە دەيھەوتىت بېتىتە خۆنۈين(ئەكتەن) يكى بەناوبانگ، كەچى نەم بىنى ھېچ ھەنگاۋىتك بۇ بەديھاتنى بىتىت، ئەنجامەكەشى ئەۋەبۇو كە خەونەكەي بە خەونى مايھەوە و بە درىزىانى زىيانى نەيتوانى بىكاتە راستىنە.

ئەوكاتەى لىيم پرسى كە بۇچى ھېچ شتىك ناکەيت بۇئەوەي بېتىتە خۆنۈين، لەدەمدا گوتي كە نازانم چۆن وەھابكەم. گەرنەزانى چۆن ئامانجەكانىت دەست نىشان دەكەيت و چۆنى بەدى دەھىنلى ئەوا تۆپىش دەبىتە ئەندامى يانەي (نازانم چۆن). رەز زجلار دەلتىت: "ئەوانى تر دەتوانن بەماوهى كاتى تۆ بۇھەستىن، بەلام ئەوه خۇتى كە دەتوانى بەشىوھەيەكى بەردەۋام خۇت بۇھەستىنى".

لەم بەشەدا فيرى ھەموو ئەو ھەنگاۋ و شتانە دەبىت كە پېيوىستە بۇ دیاريکردنى ئامانجەكانىت و بەديھىنانى ئەۋەي شايەنەت... ملوانكەي زىپىن.

٣٩- پىنج سوودى پىخت دىاريىكىرىنى ئامانجەكان:

((ئامانج تەنها پىيوىست نىيە بۆئەوهى هاندەرمان بىت، بەلكو بنچىنەي راستەقىنەي
بۆ ھېشتنەوهمان لەزىيان))

پۇيىرت شىلار

١- ھەلسۈرپاندىنى خوود:

كاتىك خاوهنى بەرnamەيەكى پىكخراو و ھاوسمىنگ دەبىت بۆ دىاريىكىرىنى ئامانجەكانت
بەگشتى ئەوكات ھەست بەوه دەكەيت پىتر دەتوانى ژيانىت ھەلسۈرپىتى جا
ھەرچىبەكىشتلى پۇوبىدات.

ئەوه توى بىيارى ئەوه دەدەيت كام ئاراستىتە ھەلدەبىزىرى و كەي بە ئامانجى
خوازداوت دەگەيت، ھەستكىردن بە ھەلسۈرپاندىنى دۇخەكانت يارمەتىت دەكات بۆ زالبۇن
بەسەر لەمپەرەكانى پىشىتدا و گەرسەركىشىت ئەنجامبىدەي بە توانا خاوهنى
پىكەدەبىت. وەك والتر جاگەتات دەلىت: "بەختەوهرى گەورە لەزىاندا ئەوهى كە ئەو
شىنانى خەلکانى تر دەلىن ناتوانىن تو بتوانى و ئەنجامى بدهى".

٢- متمانە بە خۆكىردىن:

كاتىك باشتى خۆت پادەگرى و ھەلدەسۈرپىنى، متمانەت بە خۆت پىتر دەبىت، ھەروەها
پىر متمانە بە سەركەوتنت دەكەيت و ئەريييانە تر بىردىكەيتەوه و ئەنجامى مەزنەت چىنگ
دەخەيت، ھەروەها وەھات لىدەكات باوهېت وەھەبىت كە دەتوانى ئامانجەكان بە گشتى
بکەيتەپاستى و خەونەكانت بۆ راستىنە و كەتوارى بىڭىرى.

٣- بەھای دەرەون/خوود:

گەر ئامانجىكىت پىكىا، ئەوا پەتە مەتمانە بە خۆت دەكەيت و ھاستەكانت بەرامبەر بە خۆت باشتە دەبىت، ھەروەھا خاستە سىقە بە توانايى و لىتھاتوبىيەكانت دەكەيت و كاتى زۇرىش تىپەرنابىت تاوهەكى تىبىنى گۈنگۈرۈونى خودت دەكەيت.

كاتىك ئاستەنگىكى كاتىت دووجار دەبىت، ئەوا كەڭ لەم ئەزىزىن و شارەزايىھەت وەردىھەگىت و توانادار تىرىش دەبىت بۆ پۈوبەپۇو وەستانەوەي ئەو دۆخانەي لەوانەيە لەدەھاتورودا يەقەت بىگىنەوە، بۆئەوەي لەم پېيەوە بىتوانى ئامانجە بالا كانت بىتىكى، ھەروەھا ئەمە ھەستېتىكى دەنەنەن فراوانى تىرىدەكەت و ئازىزىشت بەدانايى كوشتن دەكەت، وەك ئۆلىقىندىل ھۆلەمز دەلىت: "تاوهەزى مرقى گەر بە بىزىكەيەكى نۇئى فراوان تىربۇو ھەرگىز بۆ پەھەندە بىنچىنەيەكەننى ناڭ كەرتىتەوە تواوهە".

٤- جوان كات بەكارەتىنان:

گەر كاتىك بۆ بەدىھاتنى ئەم ئامانجە دىيارى بکەيت ئەوا باشتە و وردەتەكار دەكەيت و دەبىت بۆ بەدىيەتىنانى ئامانجەكانت، ھەروەھا تاوهەكى تارەزۇھەكانت گېڭىر توپرىن" بۆ بەدىيەتى ئامانجەكەت ئەوا باشتە پابەندى بەدىيەتى ئامانجەكەت دەبىت" لە سايەي كاتى دىيارىكراودا. ((پىتىويستە ئامانجەكانت كاتى دىيارىكراويان مەبىت، بە كاتى دىيارىكراو

دە توانىت ئامانجەكانت بەدىي بىتىت، بۇونى كات و ئامانج وەكىو ئەستىرە و ئاسمان وەھاتان و لەتەنېشىتى يەكەوە كارا و يەكتىر تەواو كارقىر دەبن)).

نېرىھىم قەقى

٥- باشتىركىدنى دۆخى ژيانى:

گەر بەرnamەيەكى پىكخراو و ھاوسمەنگت ھەبىت بۇ بەدېھاننى ئامانجەكانت ئەوا
بەچىپتر تىشك دەخەيتەسەر ئامانجەكانت، كە دەبىتەھۆرى بەرزىكىرنى وەئى ئاستى ژيانى و
ھاندراوتىرىدەبى و دەبىت بە خاوهەنى وزەى باشتىر و دۆخى خاستىر و لەۋەش گىرنگىر
ئاوهىيە تۇ بەختى وەرتىر دەبىت. فرانكلين رۆفلىت دەلىت: "بەختى وەرى لەچىئى
ئەنجامدراوهەكان و بەرھەمى كۈشىشى داهىنان كارانەوە سەرچاوه دەگرىت".

۴۰- چواربهشەگەی دیاریگردنی ئامانج:

((گەرنزانى بۆکوئى دەرۇى پەنگە لەناوچەيەكى تر كوتايى بەگەشتەكت بىت))
دایىشىكامبل

ژيانى هاوسەنگ لە ٤ بەشى سەرەكى پىنكىت و گەر بەكتىكىان توشى گرفتارى بىت ئەوا هەمو بەشەكانى تىرى دووجارىدەبن، لە كىتىبى ((چىزى دلەپاوكى)) د. بىترە. هانسۇن دەلىت: " سەركەوتىن ماناي خەباتكىنە بىن بەسيھىنانى پلهى بالا لەمەر چواربهشەگەي ئاماجدا، كەر شىكست توشى ھەرى يەكتىك لەم بەشانەبىت ئەوا بىنگومان كار لەتمەنت دەكت".

ئىستايش باوهەكى تاوتوقىي چواربهشەگەي دیارىگىرىنى ئامانج بکەين:

۱- بەشى كەسىتى:

لەنیو ئەم بەشەدا شت كەلىكى وەكىو پەيوەندى، خىزان، هاوسەرگىرى، پشوهەكان، ھاپپىيەتى، ئۆتۈمبىلى نوى، گەشت و سەيران.. مەند ھەن.

۲- بەشى پېشەمى:

لەنیويدا نواندىن و پلە بەرزىكىرىدەوە و بەدەستەتەنانى پېزى ھاپپىيانىت و فىرىبۇونى بەھەرى نوى ھەن، مەبەست لىتى بەدەست ھەتەنانى كارىكى نوى و گۇرپانى پېشەكت و زىادتر فىرىبۇونتە.

۳- بهشی دارایی:

لیره‌دا جیگیری داراییت، نه خشه‌ی خانه‌نشینی، و هب‌رهینانه‌کانت، کپینی کومپانیای نوی. هند ده بینین.

بهشی ته‌ندرستی:

لهم بهشیدا ته‌ندرستی لهش، شیوازی زیان و مهشقه و هرزشیه‌کان و سیستمی خوارکی و توانا بوقه‌فتارکردن و دله‌پاوه‌کی و ته‌ندرستی هزیش ده‌گرتیه‌وه. وهره باوه‌کو نمونه‌یه کت بق بخمه‌پیوو بوقه‌وهی پیونتر تیگه‌یت: ئەلثیس برسیلی خاوه‌نی توانایه‌کی زوری هونه‌ری و ناوبانگ باشی و که‌شخه‌یی و پاره‌داریش بیو، ده‌یتوانی چی له‌زیاندا بوسیتاوه چنگی بخات، به‌پیتی پیوه‌ره گشتیه‌کان ده‌بیو که‌سیتکی به‌خته‌وه‌ربایه، سه‌رباری ئەم هامو تاییه‌تمه‌ندییه باشیه‌یی که تییدابیو، که خاوه‌نی ته‌ندرستیه‌کی زوریش باش بیو، به‌لام بهشی که‌سیتی و تاییه‌تی زیانی به‌خراب کاری لیئی کردبیو، بؤیه زیانی تال ببیو، ئەنجامه‌که‌شی و هک ده‌بیننی ئه‌وه‌بیو که ئەلثیس له‌نیوانماندا نه‌ماوه! هامان شتیش به‌سهر مارلین مونرو و دالیدای ئەستیره‌ی گورانی ئه‌ویوپا و زوری تریشدا هاتعون، به‌تیکچوونی به‌شیک لام به‌شانه زیان له ترۆپکی خوشیه‌وه بق بنکی ناخوشی تالی و هرده‌چه‌رخیت.

بؤنمونه: که‌سیک له‌سهر کورسیه‌کی سی پی دانیشتوروه، که پیتی چواره‌می شکاوه، بؤیه هرچه‌نده خۆی به هاوسه‌نگ را بگرتیت هر ده‌بیت بق‌ژیک بیت و به زه‌ویدا بکویت. ((ئەو ئاراسته‌یه لەگەن فېريونتدا ده‌ست پىدەكتات داهاتوت ديارى دەكتات))

نەفلاتلىكىن

بؤئه‌وه‌یی به‌خته‌وه‌ربیت پیویسته دلنيابیت له‌وه‌یی هام چواره‌شەکەی زیانت هاوسمانگن. رەنگە بېرسى چۆن ده‌توانم ئەم هاوسمانگىيیه به‌ديبەيتىم؟ وەلامكە بەم شیوه‌یه ده‌بیت:

۱- تبیینی بکه و چاودیزیش به:

بؤخومان زورجار به شیوه يه کی نامیرکرده (ئال) و بى هستکردن ده جولتینه وه و تبیینی ئەنجامدراوه کانمان ناكه ين.

و هره باوه کو پرسیاریکت ئاراسته بکه: ئایا روویداوه کلیله کانت له جىگه يه ک دانتىي و دواتر له بيرت كردىتت له كويت داناوه؟ ئەمە يه پىي ده گوتريت نانامادەيى ناوهز، وەك هارى بورايىن دەلىت. له كاتىكدا تو له مۇ كون و قوشىنىكى مالەكتىدا دەگەپىيت له ناكاوه بىرت دەكەۋىتەوە كە كلیله كەت له چىشتىخانەكە داناوه، كاتىك دەرۋىتە چىشتىخانەكە و ھېبىنى كلیله كەت ديارنىيە، ئەوكاتىش زەنكەت لىت دەپرسىت كە بەدوى ديارنه ماوه، له وانە يەتكىك بىرىتى. ئەوجا زەنكەت دەست دەكتات بە كەپان بەدوى كلىله كەدا و دواتر دەيدۈزىتەوە. ئایا ھەركىز دۆخى وەھاتلى بەسەرنەھاتووه؟ ئەى ئىگەر ھەمان شت له كاتى كاردا لىت روویدا و دۆسىيە و پاپۇرىتەكت ون بۇو، چى دەكەيت؟ چىزىكىنى دەروونى بەم دۆخە دەلىن: "Seatoma" ، نمونەي ئەمەش بىننىي كلىله كەپ لە ئاوهزى ناھۆشىيارىدا، بەلام خوت لە ناكاوه بىروا بەخوت دەھىتى بەوهى تايدۈزىتەوە، ئەمەش لە ئاوهزى ھەناوتدا وىنە دەكتىشىت، بۇيە ناتوانى كلىله كە بىبىنى سەربارى ئەوهى لەپىشتىدايە. ھەموو ئەمانە رووياندا تەنها لە بەرنەوهى گرڭىت بەو شوينە نەداوه كە ئۇ كلىل يان دۆسىيانەت تىيىدا داناوه.

ئىمەي مرۆڤ بە چوار قۇناغدا تىدەپەرین" بۇئەوهى فىرىپىن:

(۱) كەمتوانانىيى ناھۆشىيارى:

لە ئاستەدا دەبىنى ئاوهزى ھەناویت نازانىت چۇن كارىكى ديارىكراو ئەنجامبدات. سەبارەت بە ئاوهزى ھەناویت ئام ئەزمۇن بۇونىكى نىيە.

(۲) کەمتوانايى هۆشيارى:

لەم قۇناغەدا ھەست بە بۇونى ھەولىك دەكەيت بۇ فيرىبۈونى چۈنتى ئەنجامدانى، بەلام بەھۆى نەبۇونى ئەزمۇنى پېشترەوە، ئەوا ھەولەكانت بۇ چۈنتى فيرىبۈون بۇ ئەنجامدانى ئەم كارە لە بىرەودا دەبىت.

(۳) توانايى هۆشيارى:

لەم ئاستەدا، فىرى چۈنتى ئەنجامدانى ئەم كارە دەبىت، دەتوانى بەئاسانى ئەنجامى بىدەي، جار ناجاريكىش ئەنجامى دەدەي، بەلام دەشزانىت بەرەو شويىنەكت ئاراستەدەكەت و تاوهەكىو بەرددەۋامبىت لەدووبارە ئەنجام دانوھە ئەنەنەدى تر توانايى و لىھاتووبىت پىر دەبىت.

(۴) توانايى ناھقشىيارى:

لەم ئاستەدا ئاوهزى هۆشيارىت توانادارە، وەرنامەكابان لە داتاگەي يادگەي ماوه درىزىندا داكاراون، ئەمەش وەھات لىدەكەت بى ھوش و ئاگادارىش بىتوانى ھەمان كار ئەنجام بىدەيتەوە. باوهەكىو نمونەيەك وەرىگرین: بۇنۇن لىخورىنى ئۆتۈمبىل. ئەوكاتى دەستت داوهتە لىخورىنى ئۆتۈمبىل نەت زانىوھ چۇنى لى بخورىت، بەلام ئىستا بەبى بىركرىنەوەش دەتوانى لىتى بخورى و ھەموو ھەنگارە پىتىيىستەكانى ئەمە بە شىۋەيەكى خۆكىرە ئەنجام دەدەيت.

زۆر شىت ھەن لەزىاندا لەدەستمان دەرددەجىت” چونكە گىنگى بە تىپىنى كىرىنى بۇونى نادەين. كارى قورس بەدرىزىايى بۆز وەھات لىدەكەت گىنگى بە تەندروستىت نەدەيت و پەيوەندىت بە ژىن و مىنالەكانتەوە لاواز دەكەت، بەلام پىتىيىستە بىزانى كە نابىت ھېچ كام بەشىكى چوار بەشەكەي ئامانج لەسەر ھസاپى ئەو بەشەكانى تر بىرەوپىتىدەي، ئەگىنا

ئەوەی دەستت دەكەۋىت ئەوەيە ھېچت دەست ناكەۋىت، ياخود ئەوەي بەدەستى دەھىنى كەمتردەبىت لەوەي لەدەستى دەددەيت.

((مۇشى بەختەوەر ئەوەيە كە ھۆكاري شتەكان دەزانىت))

ئىرجىيل

۲- ئەم پرسىيارانه ئاراستەي خۆت بىكە:

وەك چۈن پرسىيار لەخۆت دەكەيت لەبارەي نەخشەي بازارپىرىدىنەوە، دەبىت بەھەمان شىتوھ پرسىيار لەبارەي كەسىتىتىوھ لەخۆت بىكەيت، بەم شىتوھ يە:

(أ) ئىستا من لەكوييم؟

كەر لەھەموو شتىكدا باش بوبىت جىڭ لە پەيوەندىيەكانت، تەندروستى يان پىشەت ياخود لەپۇرى دۆخى دارايىتەوە، ئەواھەولى تىببىنى كىرىنى ئەم دۆخەت بىدە و دواتر بەرەو قۇناغى بەنگاوشى.

(ب) چىم دەۋىت؟

كاتىك وەلامى ئەم پرسىيارە دەدەيتەوە ئەوا دەستت داوهەتە ھەنگاوانان بۆ بەدېھىتىنى چارەسەرى گۈنجاو و لەئىستادا لە پىنگەدا دەبىت بۆ بەدېھىتىنى ھاوسمەنگى لەنلىوان ھەر چوار بەشكەي ژىيان، پەنكە وەلامەكتە: دەمەۋىت لەپۇرى تەندروستىيەوە باشتىرم، ياخود دەمەۋىت پەيوەندىيم رەگەل ژەنەكم يان مەندالەكان يان سەركارەكەمدا خاستىرىت و باشتىريش پەگەل كارمەندانمدا ھەلسوكەوت بىكەم، ياخود دەمەۋىت پارەيى زقد چىنگ بىخەم، ئۆتۈمىبىل بىكىم، ياخود ھەر ئىشىتىكى نويتەر بىزىمەوە، كاتىك ئەم پرسىيارە لەخۆت دەكەيت ئەوا ھەنگاوشى بەرەو قۇناغى ت دەنلىت.

(ت) کهی ئامەم دەۋىت؟

ئىستايىش چىپىرىكىرنە وە كانت ئاراستى كەى يان كات كراون، پەنگە بلىيى: ھەرئىستا يان ھەفتەي داھاتوو، ياخود لەماوهى يەك مانگدا، لىرەدا گىنگ ئەوهنىيە چەندە كاتى بۇ دادەنئى گىنگ ئاراستە وەرگىتنە بەرەو پىنگەي راست، ئامەش وەات لىتەكەت باشتىر پىش بىكەويت و بىكەيتە دورىتىن خالى دەست پى ئەگەيشتوو.

ئەم پرسىيارانەش ئاراستەي خۆت بىكە:

(پ) چۈن دەتونام بىكەم بەو جىنگەيە؟

ئىستايىش بىر لە ئامىز و پيوشويىنانە بىكەرەوە كە بەھۆيەوە دەتونانى بە ئامانجەكەت بىكەيت، پەنگە بلىيى: پىتىسىتم بە وەرگىتنى خولىكى وتاربىيىتى، ياخود لەبارەي چۈنىتى بەستن و بەپىوه بىردىنى كۆرگەلى سەركەوتتوو. پەنگە ژنهكەت بۇ گەشتىك بەريت، يان سەرۆك كارەكەت بانگىيىشتى نان خواردىنى ئىوارى بىكەيت بۇ باشتىبوونى پەيوهندىيەكانت، پەنگە لەيانەيەكى تەندروستىدا بەشداربىت و ھەفتەي سى جار مەشق ئەنجام بدهى، گىنگ نېيە چى دەكەيت، گىنگ ئەوهىيە لەسەر پىنگەي راست بىت. ئەوهى پىتىسىت پىنى ماوه بۇ بەدېھاتنى ئامانجەكەت ئەوهىيە كە پرسىيارى (ج) ئاراستەي خۆت بىكەيت.

(ج) ئىستا چى دەكەم بۇ بەدېھىنانى ئەوهى دەمەۋىت؟

كائىتكە ئەم پرسىيارە ئاراستەي خۆت دەكەيت ئامادە دەبىت بۇ دەستكىرنى بەكار بۇ بەدېھىنانى ئامانجەكەت، بۇيە ھەرئىستا پەيوهندىيەكى دوروبىتى ئەنجامبىدە بۇ بانگىيىشتىكىنى سەركارەكەت ياخود شوينگرتەن بۇ گەشتەكەت كە دەتەۋىت دەگەل ژنهكەتدا بەسەرى بەريت، ياخود گەرەكتە بېبىتە ئەندامى يانەيەكى تەندروستى ھەرئىستا پەيوهندىيەن پىوه بىكە، دىارى كىرىنى ئامانچ زىد گىنگە بەدېھىنانى گىنگتە.

ئەمروق دەست پێبکە، تیبینى بکە و ببینە و ژیانت بئەزمۇوه. وەك ئەفلاتقۇن دەلیت: "ئەزىانەی نەت ئەزمۇاندۇو شایەنى ئەوهنىيە تیپیدا بژیت". ئەو پرسیارە بەھىزە لەخۆتبکە و دواتر ھنگاو لەبۆ جىبەجىنکەرنى بىنى و لەپشتەوەئى خۆت مەپوانە و کاتبک ئەمانە ئەنجام دەدەيت دەبىنى پۆيشتوبىتە ئىتوپىزى سەرکەوتۇوتىرىن كەسانى جەنانەوە، خەلاتەكەت ژیانىتىكى ھاوسەنگ و پېپە خۆشى و تەواوکراو دەبىت. كۆنفۆشىپس دەلیت: "بەسروشت مرۆزەكان وەكى يەکن، بەلام بە ئەنجامدان جىاوازانى گەورە دەكەۋىتە ئىوانيانەوە".

۴۱-سی شیوه‌کهی ئامانج :

((هیچ شتىکى مەزن بەبى كەسى مەزن بەدینايات، كەسانىش مەزن دەبن كەى
وېستيان بەپاستى مەزن بن))

شارل دى گىل

كاتىك دەست دەكەيت بە وەرنامە دارشتن لەبارەي جىبىه جىكىرىنى ئامانجە كانتەوە
ئەوا پېيوىسته جياوازى نىتوان ئامانجە كاتى و بەردهوامە كانت بکەيت. ئامانجى كاتى
وەكۆ هەولدان بۆ كەمكىرىنى پېتىج كېلىز لە گۇشتى لەش ياخود هەولدان بۆ چىنگ خىستنى
ئىشىكە و بە دەستكەوتنى كۆتاىي پېتىت، بەلام ئامانجى بەردهوام وەكۆ پېتكخىستنى
سېستمى زيان يان پلاندانان بۆ دەھاتووى پېشەبىت ياخود دامەززاندى پەيوەندىيەكى
ھەميشەيىھ ئەمە كۆتاىي ناييات، بۆيە وريابە و پېيوىسته ئامانجە كانت بەو شىۋەيەبن كە
بە دەستكەوتنى كۆتاىي نەييات و ھەميشە پلانى ماوە درىيىز دابپېژە.

سى شىۋە سەرەكىيەكەى ئامانج:

۱-ئامانجى ماوە كورت:

ئەم ئامانجە بەزۇرى ماوەيەكى كەم دەخایەنتى لە ۱۵ خولەكە وە دەست پېتىدەكەت
تاوەكۆ سالىك دەگۈرىتىدە. ئەم جۆرە ئامانجانە وەكۆ ئەوەيە كە: لە كۆبۈنە وەكاندا چى
دەكەيت ياخود لەبارەي پېزۈزەيەكە وە چى دەلىتى، يان راپۇرتىكى گىشتى چىن بىنوسى،
خولىيکى مەشقەوانى بەتەۋىت ئامادەي بىت، پېشووينك كەشتى تىندايىكەي، بېرىك پارەي
ديارييکراو بەتەۋىت بە دەستى بەتىنلىت ...

ئەم جۆرە ئامانجە ماوه کورتانە بۆتۆ زۆر ناوازەن لەبۆ راھاتن بەرەو دیاریکردنى ئامانجە مەزنە کانت.

2- ئامانجى ماوه ناوەندى:

ئەم جۆرە ئامانجە ماوهى يەك سال بۆ پىنج سال دەخایەنت. لەم ماوهىدا ھول دەدەيت كە بروانامەيەك بەدەست بىنى، يان پلەيەكى زانستى، ياخود ھەنگاوشەرەو باشتىرىدىنى دۆخى پېشەبىت بىنى، ئەو تۇتۇمبىللەي ھەتە بىگۇرىت.. ئامانجى ترى لەم شىۋەيە. ئەم جۆرە ئامانجە ماوه ناوەندىيانە ھۆكارييەن بۆ بەردەوامى دان بە ئامانجە ماوه کورتەكان و ھەنگاونان بۆ بەديهاتنى ئامانجى ماوه درىز.

3- ئامانجى ماوه درىز:

ئەم ئامانجە لە ۲۵ سالى داھاتىرودا بەردەست دەبىت و چىڭ دەخربىت. ئامانجى پىتكەستن و نەخشەپىزىكىرىدىنى تەواوى ژيانته، بۇنمۇنە: دىيارى كىرىنى ئەو شوينەي تىبىدا دەزىت، پەيوەندىت پەگەل ژىن يان خىزانە كەتدا. ئىستايىش باسى چۈنۈتى بەكارەتىنانى ئەم ئامانجانەنەت بۆ دەكەم لەلابەن خۆمەوه، تاوهى كۆ گەيىشتم بە پلەي بەپىوه بەرى گشتى:

ئامانجى ماوه كورت:

- لەسەرەتاوه لە ئوتىلىتىكى پىنج ئەستىرەبى بە قاپ و دەفر ششتن دەستم پىتكەرد.
- دەستم دايە خويىندىن لەبارەي ئوتىلىكارىيەوه، ئەوجا پاشى يەك سال لە كىوبك بۇرم بەخاوهنى بروانامەيەك.

ئامانجى ماوه ئاوه‌ندى:

- ئامانجم بۇ كە بىم بە بەپىوه بەرى بەشىك، بۇوم بە بەپىوه بەرى بەشى خۆراك و خواردىنەوەي زۇورەكان.
- ئامانجم چىڭ خىستنى دېلقوم بۇو لەبارەي ئوتىلىك كانەوە چىڭم خىست.
- بىۋانامەي دېلقوم لەبارەي پەفتارى مەرقەوە بەدەست بىئىم، بەدەستم هيتنى.
- بە ئىنگلىزى و فەرەنسى بە پاراوى قىسىكەم، ئەمەش فيرىبۇوم.

ئامانجى ماوه درېز:

- ئامانجم بۇ بىم بە بەپىوه بەرى گشتى ئوتىلىك.. لەسالى ۱۹۸۷ دا بۇوم.
- سى پۆست لە كارگىرى ئوتىلىكىدا بەدەست بىئىم، دەستم خىست.
- بەناوبانگ و ناسراويم، بەخاوهنى خەلاتى زىيارى بىم.. لەسالى ۱۹۸۷ دا بۇوم بە خاوهنى بىوانامەي باشترين خوينىدكارى توېزىنەوەي مالەوهىلى لە دامەزراوهى ئەمەريکى بۇ ئوتىلىكارى.

بەردەوامبۇوم لەسر توېزىنەوە و خويىندىن و لەپۇوي كارگىرىپىشەوە پلەم بالاتر دەبۇو، ئاوه كۈپىارما كە كۆمپانىايەكى تايىبەت بە خۆم دابىنیم و سەرلەنۈي دەست پېتىكەم، ئىستايىش خاوهنى زانىاري و پىز و پلە و شارەزايىھە كى زۇرباشم و دەتوانم لە پاستىنەي خەونەكانمدا بىزىم، سەرپارى ئەوهى ھەموو پەزىزىك ئاستەنگە گەرەوى خۆى پېتىبووه بۇمن، بەلام من گۈيىم لى ئەداون و بەدووى چارەيدا گەپاوم. ئامانجەكان بەدى نايەن مەگەر مەولى تەواوى بۇ بەدەيت و ئاواى كۆلداڭ نەزانىت و پۇوخان و نەتوانىنىش لەبىر بىكى. واشەنتۇن ئېرىشىنگ دەلتىت: "ئاوهنى مەنن ئامانجى ھەيە، بەلام ئەوانى قىر ئاواتقىيان ھەي)). ئامانجىت دەست نىشان بىكە، نەخشەي بۇ دارپىزە و مەھىتلى بە فيپۇ بپوات. وينستۇن چېچەن دەلتىت: "ھەرگىز خۆت بەدەستتەرە مەدە، ھەرگىز، نەكەيت خۆت بەدەستتەرە بەدەيت ھەرگىز".

۴۲- چون ئامانجە گانى دەست نىشان دەكەيت- سيازدە بنەما:

((بۇئوەي بەختوەری چىنگ بخەين پېۋىستە دلىبابىنەرە لە بۇنى ئامانجى مەنن))
ئىرىپەل نېتىڭكال

۱- بزانە چىت دەۋىت:

دۇگلاس لۆرتىم دەلىت: "كانتىك ديارى دەكەيت چىت دەۋىت ئەوكات تو گىرنىكتىن بېپارىتداوە لە ژيانىدا، لەپىشى ھەر ھەنگاوانانىتىكدا دەبىت بزانىت چىت دەۋىت" چونكە ئەمە گىرنىكتىن ئەنگاوه بۇ بۆبەدىھاتنى ئامانجەكت. ھەموو مۇزقىتىكى سەركەوتتوو لەسەرتادا

خەونى بىنیوھ، ئەوجا خەونەكانى دەخاتە بوارى جىنبە جىتكىردنەوە. كەواتە خەونى تو چىبى؟ دەتەۋىت چى بىت؟ دەتەۋىت لە ژيانىدا زۇرتىلەھەمۇ شتىك چى ئەنجامبىدەي و بەدى بەھىتىت؟ دەتەۋىت پەيوەندى باشتى دابەستى؟ ھاوسرگىرى باشتى، يان دەتەۋىت كارىتىكى تايىھتى ئەنجامبىدەي؟ گىرنىك نىبىھ چىت دەۋىت، گىرنى ئەۋەيە بزانىت و پەفتاربىكەيت لەسەر ئەو بنەمايىھى چىت دەۋىت؟ وەك بنىس واتلى لە: كىتىبەكەي ((چىزى كار)) دا دەلىت: "بۇئوەي بگەيەيت بەشۈننەتكىن پېۋىستە لەسەرتادا بزانىت تو بز كۈي دەپقى".

۲- دەبىت ئامانجە كەت راستەقىنە و بۇون و ديارى كراوبىت:

چىزىكى ئەو پىاوهت لە بىرە كەلە پېشى ئاڭدارنىك دانىشت و بە ئاڭدارنىكەي دەگۇوت: گەرمىم پى بېھەخشە كۆترەدارت پى دەبەخشم. سەربارى ئەۋەي زۇر وەستا بەلام ھىچ گەرمىيەكى چىنگ نەكەوت، ھەرچەندە ئامانجە كەي دەستكەوتتى گەرمى بۇو،

که چی له بیری کردبوو پیویسته له سره‌ه‌تادا ببه‌خشیت ئه‌وجا و هریگرت، واتا نامانجەکەی که تواریانه نه‌بwoo، بؤیه گرنگ نییه ئامانجت چییه پیویسته بیون و دیاریکراو و که تواریانه بیت.

۳- ئاره‌زنووی به‌هیز:

جاریکیان گه‌نجیک له باره‌ی نهینب کانی سه‌رکه‌وتنه‌وه له دانایه‌کی پرسی، ئه‌ویش قاپیتکی پر له ئاوازی ساردى هینا و ئه‌وجا داواز له گه‌نجه‌کە کرد له ئاوه‌که بروانیت لە کاتنیکدا گه‌نجه‌کە له ئاوه‌کەی دەرواتى داناکە سه‌ری گه‌نجه‌کەی گرت و کردى بەنیتو قاپه‌ئاوه‌کەدا، له سره‌ه‌تاده گه‌نجه‌کە هیچ بەرگرى نه‌نواندۇن، بەلام دواتر دەستى دايە قورلە فرتکى و کاتنیک گېشتە كەنارى خنکان پالىنکى بە داناکە‌وه نا و خۆى لىنى پىزگاركىد و دواتر بەسەريدا ھاوارى كرد و گووتى:

((ئه‌وچىتە بۆچى وەهام لىدەکەی، دەتەویت بە كۈژىت؟)).

داناكە بە پىنکەنینه‌وه وەلامى دايە‌وه و گووتى: ((لەمەوه چى فيرېبۈيەت؟))، گه‌نجه‌کەش گووتى: ((ھیچ شتىك)).

داناكە گووتى: ((بىنگۇمانم لەمەش شتىك ھەر فيرېبۈيەت، لەچەند چىركەی سەره‌ه‌تادا ویستت سەرکەوتوبىت لە خۆ لى پىزگاركىردن، بەلام ھاندەرت بەهیز نه‌بwoo بۆ ئەم كارهەت، بؤیه کاتنیک وەخت بwoo بخنکىتىت پالىنەرى پاستەقىنە و مەزىنت لادروست بwoo و ھەموو ھیز و ھونەرى خۆتت بەكارەتىنا بەمەبەستى خۆپىزگاركىردن. كۈرم لەمەوه فيرېبە كە نهینى سەرکەوتىن جولانى ئاره‌زنووی گېڭىرتووه بۆ بەديھەتىانى سەرکەوتىن)).

دەبىت بزانىت چىت دەویت و ئامانجە‌كانىشىت باوه‌کو بەھادارىن و ھیچ كەسىتىك- تەنانەت خۆيىشت-نەتowanى بېيتى رېگرت له بەديھەتىانى .

۴- وادانان و ئەندىشەكردن:

كانتىك بىرۈكەي نۇوهت لەلادا دەستە بەردە بىت كە چىت دەۋىت و شارەزۇرى گۈگۈرۈت لەلادا ھەست پېتىراوە ئەوا پىتىمىست بەوهى بىرۈكە كانت بەرهو ئاوهزى ھەناویت ئاراستە بىكەيت. وادانان ھەلقەي پېبەندى نىوان ئاوهزى ھۆشىار و ئاوهزى ھەناوېي. ئالبىرت ئىنىشتايىن دەلىت: "ئەندىشەكردن لە زانىن گىرنگىتە"، جۆرج بىرۇن سارد شۇقىش دەلىت:

ئەندىشەكردن ھەنگاوى يەكەم بەرهو دامىنان". بۆيە بە وشىيارىيە و ئامانجە كانت ئەندىشەبىك و باوهە كو ھەميشە لەپىش چاوانت بن و بىكە بەپاستى پۇون، تاوهە كو بىتوانى ئامانجە كانت بە پۇونتر بىبىنى و خۆت بىبىنەتەوە لەوهى ئامانجە كەت بەدىھەنداوە ئامانجە كانت بەرهو ئاستىكى قولۇر لە ئاوهزى ھەناوەدا ئاراستەدەبن و بەھىزلىرىش دەبن. زانسى پىش سروست پىدداكىرى لەسەر ئۇوهەدەكەت كە: ئاوهز وەك كو موڭنانىسى، كاتىك خۆت وەها دەبىنەت كە ئامانجە كانت بەرى دەھىنەت ئەوا خەلگى بۆخۆت كىش دەكەيت، دىزخ و ھەلۆيىستە كانيشىت بەشىۋەيەك دەبىت وەك ئۇوهى ئامانجە كانت بەرى دەھەن و يارمەتىت دەدەن بۆ بەدىھاتنى. وريابە و بەباشى ئامانجە كانت لە ئەندىشە تدا بىبىنە و بۆئەوهى بەپاستى بېبىتە بەشىك لەو كەتوارىيە زىيان.

۵- بېپىار:

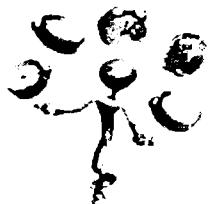
باوهە كو وەھاى دابىنەن كە تۆ دەزانىت چىت دەۋىت و مەمانەت بەخۆتە كە ئامانجە كەت پۇون و دىيارىكراو و كەتوارىانە و بەھادارە، ھەروەھا ئارەزۇويەكى مەزنت ھەبە بۆ بەدىھاتنى، دەتەۋىت وەخۆت بىبىنەتەوە كە تۆ بەپاستى بەدىت ھېنناوه، ئىستايىش

کاتی ئوه هاتووه که بپیاریکی ھۆشمەندانه بدهى و جاپى ئوه بدهى که تو ھەولى بەدھاتنى دەدەيت. لەبارەي خۆشويستنى ئامانجەكانته و ناگادارى دەرۈبەرت بکەرەوه و لەبارەيەوه بقیان بدۇى، دەبىنى ئەوانىش بەپىئى تواناي خۆیان دەستى يارمەتىت بۆ درېز دەكەن، لەبىرت بىت بپیاردانت لەبارەي ئامانجەكانته و دىيارى كردى شىپوازى چارەنۇستە، ئەو ساتى بە وشىارانەوه بپیارى لى دەدەي ئەوكات پىنگەت بەرەو بەدھاتنى ئامانجەت دروست دەكەيت.

٦- دەبىت ئامانجەكەت بنسىيەوه:

لى ئايا كوكا دەلىت: "نسىنەوهى ئامانجەكانت يەكەمین ھەنگاوه بۆ بەدھاتنى".
برايىن تراس دەلى: "شتەكە بە خامەيىك و كاغەز و تۆ دەست پىنەكەت".
كاتىتك دادەنىشى بۆ نوسىنەوهى ئامانجەكانت ئەوا دوو هيىزى مرويىت بەكاردەخەيت:
أ-ئەندامەكانى لەشت.. تو خامەيەك بەدەستەوه دەگرىت و دەستەكانى
دەجولىنىيەوه.

ب-چېپىركەرنەوهى ھىزى... تو بىر لە ئامانجەكانت دەكەيتەوه دەيان بىنىت، لەسەر پارچە كاغەزىتك دەيان نوسى و دەيان خويىنىيەوه، لەم كاتەشدا ھەست بە دووبىارە بۇونەوهى دەنگى خوت دەكەيت لە ھەناوته وھەموو ھەستەكانى دەرۈزىنى وھەموو ھەستەكانى لە لوتكەدا دەبن، بەم ھەنگاوهت شەقاوىكى تر لە بەدھەتىنانى ئاپمانجەكەت نىزىك كەوتۈتەوه.

٧- كات بق ئامانجەكەت دىاريپىكە:

ئامانج بەبى كاتى دىاريکراو ھىچ نىيە جىڭ لە ئاوات،
دەتوانى يارى تۆپى پى گۈيمانە بکەي بەبى بۇونى كاتى دىاريکراو؟ يارىكارەكان

به رده وام ده بن له سه ر یاریکردن و یاریه که ش هر گزتایی نایات ! ئوه کاته‌ی وختنکی دیاریکراو بو بـدیهـانـتـی ئـامـانـجـهـ کـهـتـ دـهـسـتـ نـیـشـانـ دـهـکـهـتـ تـۆـدـهـبـیـتـ خـاوـهـنـیـ پـاـبـهـنـدـیـ وـهـانـدـانـیـ بـهـهـیـزـ بـقـ بـهـکـهـ تـواـرـیـ بـوـونـیـ ئـامـانـجـهـ کـانـتـ لـهـ مـاـوـهـیدـاـ. گـرـ گـرـنـگـ ئـوهـبـیـتـ کـهـ پـلـانـ بـقـ بـهـدـیـهـاتـنـیـ ئـامـانـجـهـ کـهـتـ دـابـنـیـ ئـوـواـ گـرـنـگـ ئـوهـشـ دـهـبـیـتـ کـهـ کـاتـیـکـ دـیـارـیـبـیـکـهـ کـهـ بـهـ شـیـوهـیـهـ کـیـ کـهـ تـواـرـیـانـهـ هـهـولـیـ بـهـدـیـهـاتـنـیـ بـدـهـیـ وـهـ لـهـ کـاتـهـداـ تـواـنـادـارـبـیـتـ بـقـ کـرـدـنـیـ خـوهـنـهـ کـانـتـ بـهـ رـاستـینـهـ.

۸- سامانه بـزانـهـ :

سامانه کـانـتـ چـینـ؟ چـیـ شـتـیـکـ دـهـ بـهـ خـشـیـتـهـ وـهـ؟ سـامـانـهـ کـانـتـ هـرـچـیـیـهـ بـیـتـ لـهـ وـ چـوارـ بـهـشـهـیـ کـهـ زـیـانـتـ پـیـنـکـهـهـیـنـنـ: زـانـیـارـیـتـ، شـارـهـ زـایـیـتـ، یـارـمـهـتـیـ هـاوـیـتـیـهـ کـتـ، خـیـزـانـتـ، دـۆـخـیـ دـارـایـیـتـ، کـامـ لـهـ مـانـهـ دـهـ تـوانـیـتـ یـارـمـهـتـیـتـ بـدـاتـ بـقـ بـهـدـیـهـاتـنـیـ ئـامـانـجـهـ کـانـتـ؟ لـیـسـتـیـکـ بـهـ نـاوـیـ هـمـوـ ئـوـ کـهـ سـانـهـ بـنـوـسـهـرـهـوـ کـهـ تـواـنـادـارـنـ بـقـ یـارـمـهـتـیـ کـرـدـنـتـ وـ ئـوـانـهـشـیـ دـهـسـتـهـ لـاـتـ بـهـ سـهـرـیـانـدـاـ نـیـیـ، هـمـوـ ئـوـ سـامـانـهـیـ هـهـتـهـ وـ پـیـوـیـسـتـ پـیـیـانـهـ بـقـ بـهـدـیـهـاتـنـیـ ئـامـانـجـهـ کـهـتـ بـیـانـ نـوـسـهـرـهـوـ.

۹- لـهـمـهـرـهـ کـانـیـ پـیـگـهـتـ بـزانـهـ :

گـهـشـتـیـارـیـکـ بـوـوـیـ لـهـ کـهـنـارـاوـیـکـ کـرـدـ وـ دـیـتـیـ رـاـوـچـیـیـهـ بـهـ قـوـلـاـپـ رـاـوـهـمـاسـیـ دـهـکـاتـ، مـاسـیـ گـهـوـرـهـ پـاـوـدـهـکـاتـ پـاـشـ پـیـوـانـیـ فـرـیـیـ دـهـدـاتـهـوـ نـاوـ ئـاوـهـکـهـ! بـهـلـامـ بـچـکـولـانـهـکـانـ فـرـیـ نـادـاتـهـوـ!! گـهـشـتـیـارـهـ زـۆـرـیـ سـهـیرـ لـیـهـاتـ، بـقـیـهـ هـۆـکـارـهـ کـهـیـ لـهـ پـاـوـچـیـیـهـ کـهـ پـرسـیـ، ئـوـیـشـ لـهـوـلـامـاـ گـوتـیـ: ئـهـوـ تـاوـهـیـیـ منـ هـیـتاـوـمـ تـهـنـهاـ دـهـ تـوانـیـتـ مـاسـیـیـهـ کـیـ بـیـسـتـ سـانـتـیـمـهـ تـرـیـ تـىـدـاـ بـېـرـزـیـنـیـ وـ لـهـوـ کـهـوـرـهـ تـرـبـیـتـ بـهـکـهـ لـکـیـ منـ نـایـاتـ. ئـهـمـ رـاـوـچـیـیـهـ کـیـشـیـ خـۆـیـ بـهـ باـشـیـ دـهـ زـانـیـ وـ لـهـبـرـیـ ئـهـوـهـیـ هـهـولـیـ چـارـهـکـرـدـنـیـ بـدـاتـ کـهـ چـیـ مـاسـیـهـ گـهـوـرـهـ کـانـیـ لـهـ دـهـسـتـیـ خـۆـیـ دـهـداـ.

زوریک له کۆمپانیاکان توشى مايەپووچى دىئن و هاتوون" بەھۆى نەزانىن بۆ چارەكىدىنى ئۇ كىشانە ياخود پىتشىپىنى نەكىرىنىيەوە. بۆيە كە بىرۈكەيەكت بۆزىت بزانە چى شتىك كارىگەر و لەمپەرى پىنگەتە و كەئەمەت زانى دەستەوەستان مەوهەستە و بەدووى چارەدا بىگەپى .

بەمەش دەبىتە خاوهنى پىنگە و ئامپازى پىتىپىست بۆ بەرگرى لەخۆكىدىن لەبەرامبەر ھەر كىشەيەكدا كە دووجارت دەبىتەوە، تىرى بىسۇن دەللىت: "پەند لەوەدا ئىپە كە چەند جار لەزىياندا پېشت لەزەوى دراوە، بەلكو پەند لە جارەكانى ھەستانوەتە پاش ئەوەى پېشت لەزەوى دراوە" .

۱۰-كىدار:

كەسىك دەناسىت بزانىت چى دەۋىت و كەى دەيەۋىت؟ تىپىش دەگەيەنتى كە چۇنى بەدەست دەھىنەت، بەلام ھىچ شتىكى لەبارەوە ناكات.

لە وانەيەكمدا لە مۇنترىال ۲۰ دۆلارىيەكم لەگىرفانم دەرھىتىنا و لە ۲۰۰ بەشداربۇوم پرسى كە كى دەيەۋىت بەخاوهنى ئەم پارەيەبىت؟ ھەموان دەستىيان ھەلبىرى، تەنها يەك كەس نەبىت كە دەستى ھەلنى بىرى بەلام ھەستايە سەرپى و بەناو ھەمواندا ھات و پارەكەى لى سەندىم، ھەموان سەيريان لى دەكات! منىش گوتىم: ((ئەمەيە كىدار، دەبىت ئۇ كارە ئەنجام بەدەيت كە دەتەۋىت، نۇوهك تەنها ھىواي بەدىھاتنى بخوارى)), ھەموان دەستىيان دايە پىنگەنин و منىش لە كاتە بەدواوه بىريارمدا چىتەپارە بۆ بۇونكىرىنەوە بەكارەھېتىم. پلاندانان كارىكى باشە و دىيارىكىدىنى ئامانجە كانىش مەزىنە، بەلام گەرپلانەكت نەخەيتە بوارى جىبىھەجى كىرىنەوە و نەيىكەيت بەكىدار ئەوا ھىچت دەست ناكەۋىت. ئالان كۆكس دەللىت: "دەزانىم كە خەونەكان پىتىپىستن، بەلام پىنگەي جىبىھەجىكىرىن و بەدىھاتنى ئەم خەۋنانە ئۇوه دەست نىشان دەكەن كە ئايدا ئەم خەۋنانە بەدىدىن ياخود نا"،

ئەرسەنگاندن نىزىت: "مرقۇ بنچىنەي كىدارەكانىيەتى" ، بۆيە لەم ساتەوە دەستبەكە بە جىبىەجى كىدىنى پلانەكانت و دواتر دەبىنى كە بەختەوەر و خۆشحالىش دەبىت.

۱۱-ھەلسەنگاندن:

پياوىك ويستى بگاتە لونكەي چىايەك بۇئەوەي مەندىك ويتنەي يادگارى لهويدا بىرىت، ئەم كارەي يەك پۇزى خايىند، كاتىك گەيشتە لونكەي چىاكە تەواو ماندووو بىبۇو، دېتى كابرايەكى چىنى لهويى، بۆيە لىتى نىزىك كەوتەوە دەستى دايە گازىنده كىرىن لەوەي تاوهەكى گەيشتۇتە ئەم لونكەي چىايە زقد ماندوو بىبۇو، كابراي چىنى پىشكەنى و گوتنى: "گەر جارىكى تر ويستت بەسەر ئەم چىايەدا سەرىكەويت، ئەوا بىرپەرە ئەو لايمەكەي ترى چىاكە، لهويدا ترامىك دەبىنى كە بە يەك دۆلار تاوهەكى سەر ئەم چىايە دەتهينى" ، وەك دەبىنى ئەم كابرايە بەھۆي ئەوەي بەھەلە بەدېھىتانا نەخشەكەي خەملاندۇبو بۆيە رېنگەي ھەلەشى گرتىبۇو، كاتى زقد كوشتبۇو، وزەشى كەمى كردبۇو.

مەبەست لىزەدا زۇر ئاسان و بۇونە، كاتىك ويستت نەخشەيەكت بکەيتە كىدار لەچەند لايەكە وەھەلسەنگاندىنى بۆبکە و چى پىويستى بە گۈپان بۇو بىگۈرە، ئەمە باشتە لەوەي لەدوا دوايدا توشى پەزىوانى و داپۇوخان بېيتەوە.

۱۲-كىشىكى (مرونەت):

بەكىتكە لە كلىك سەركەكىيەكانى سەركەوتىن كىشىكىيە. كىشىكى توانايانى تۈيە بۆ ئەنجامدانى چاكسانىي و گۈپانكارى لە نەخشەكەتدا، ھەروەها جولانە بەدەسوبىد و خىرایى و ھەولدانە بۆ ئەنجامدانى كارى نويتىر بۇئەوەي بەئامانجەكەت بگەيت.

۱۳-پیداگیری-سوریوون:

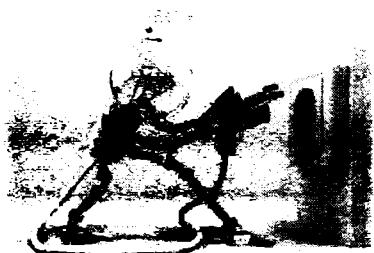
کالونی کۆلید دەلتىت: "ھىچ شتىك لەم جەنەدا ناتوانىت جىڭەي پىداگيرى بىرىتىوه، تەنانەت بەھەرەش ناتوانىت". ھىچ شتىك لەم جەنەدا لە پىاوانى ناسەركە وتوو باوتر و بىارتىنېيە كە خاوهنى بەھەرە و ۋىزىرى و زانىارىن، كە چى شىكست خواردووشن جەن، پېرىتى لە تاوانبىرانى خويىندوار، ئۇوه تەنها پىداگيرى و ھەتھىرىي (عەزىزمەت) كە ھىزى پەھا بە مرۆڤ دەبەخشن.

من بىرام وەھايە كە پىڭەي سەركەوتىن ھەميشە لە ۋىزىر دىروستكىرىنىدai. والىت دىزىنى پابەند بۇوه، بۆيە ئىستا تۇ سەرزەۋىنى خەونەكانى دەبىنى "دىزىنى لاند، ھەروەھا تۈمىس ئەدىسىقىن يىش پابەند بۇوه، بۆيە خەونەكانى كىرىد بە راستى، تۆيىش دەتowanى خەونەكانىت بەدى بەھىنى، پابەند و سوربە لە سەر بېپيارە كانىت و مەھىلە ھىچ شتىك بىتەلەمپەرى بەدىھاتنى ئامانجەكانى" ئەو ئامانجانەى تۇ دەتowanى بەدىيان بەھىنىت.

٤٣-چۆن ئامانجە گانت بەدی دەھینیت؟

((ئىتمە دەزىن نەوهك بەوشىوھىيە ئىمماڭە بۆ دەخوازىن، بەلكو بەوجوره دەزىن كە دەتوانىن بىزىن))

مياندر

١-ئامانجە گانت بنوسەرەوە:

ئەو ئامانجانەت لەسەر لەپەرەيەك بنوسەرەوە
كە دەتەۋىت بەدىيىان بەھىنىت، پىويسىتە
ھەنامانجىك تايىەت بىت بە بشىك لە^١
چواربەشەكى ئامانجى زىيان:

كەسىتى، پىشەبىي، تەندروستى، دارابىي، ئەم
لەپەرە بە باوهەكى مەميشە لە گىرفانىدىابتى، مەركاتىك بەيانىان بەناڭا ھاتىبەوه
بىخويىنەرەوە، كاتىك بۆكار دەپقى، بەرلىھە ئىمماڭە بىخويىنەرەوە، كەي وىستت
بىخويىنەرەوە.

٢-واي بىنەپىشە چاوى خوت بەدېت هېتىناوه:

پۇزىان سى جار ئامانجە گانت يادى خوت بخەرەوە. بەيانىان، دواي نىوهپوان، شەوان،
پىشىيارت بۆ دەكەم بەم شىپەيە ئەنجامى بىدەيى:

- (١) جىنگەيەكى هېتىن و ئاسودە بەخش و گۈنجاو بۆ حەسانەوە دىياربىكە.
- (٢) بەھىمنى مەناسەبىدە، چوار جار ھەناسەوەرىگە و نەوجا بە چوارجارىش دەرى
بىكەرە دەرەوە.

۳) چاوانت دابخه و ووهای بینه پیش‌چاوی خوت که ئامانجە‌كانت به‌دی هیناوه، هولبده به پوونی ئەمە ببینى. لەبیرت بىت ئەو ئامانجە‌ئاوهزى هەناوى وەرى دەگریت و وەرنامەپېشى بۇ دەکات، کاردەکات بۇ سازاندنت پەگەل جهانى دەرى تايىھەتىدا.

۴) چاوانت بکەرەوە! وىنەيەك لەپېش چاوت دروستىكە وەك ئەوهى خونەكەت كەرىتىتە كەتوارى و هەست بە جىبەجى بۇونى بکەيت. تاوهەكى جوانتر ئەم وىنەكەرنەت ببینى باشتىر و خىراتر دەتوانى ئامانجە‌كانت به‌دی بەھىنەت.

۲- دووباتى:

مەموو بۇزىك دووباتى ئەرېنى بۇ ئاوهزى هەناويت بەھىنەرە و مېزى دووباتى بقۇزەرەوە بۇ ھاندانى ئەم وەرنامەبەت و ئاراستەكەرنى بەرەو ئاستىكى قوللىرى لە ئاوهزى هەناويت، لەبیرت بىت كە دووباتىيەكانت پىيوىستە بەشىوهى ئەرېنى داھاتۇرىي بىت.

بۇنۇمۇنە:

((دەتوانم كام ئامانجە بويت به‌دی بەھىنەم. من بىرۇام بە تواناكانمە بۇ به‌دېھىنەنى سەركەۋىم)).

۴- پەفتارىكە وەك ئەوهى كە:

پەفتارىكە وەك ئەوهى ئامانجە‌كانت به‌دی هیناوه، قىسەبکە و هەناسەبەدە و بچۈلۈرەوە بەشىوهى يەك وەك ئەوهى شىكستت نەكەرەتلىكى بىت ((وەك ئەوهى سەركەۋىتت مسوڭگەتت)).

وەها پەفتارىكە وەك ئەوهى ئامانجە‌كانت هەرئىستا بەدی ھاتۇن، تۆ بەپاشى دەبىيىنى، ئەمەش پەيوهستە بەكەت وە بەرلەوهى بەدی بىتى. كاتىك لەتەمەنى شەش سالىدا بۇوم، خەونم بەوهە دەبىيى كەبىم بە بەپېوه بەرى گىشتى میوانخانەيەكى گەورە،

پاشی ئەمە ھەمیشە وەکو بەرپیوه بەری میوانخانە کان لەگەن ھاپپیکانندە پەفتارم دەکرد و گوتەم دەردەبپى و بە پىنگەدا دەرپۇشتم، نقد پىم پىنگەنىن، بەلام من توانيم بۆیان بسەلمىنم و لەسالى ۱۹۸۷ دا بۇوم بە بەرپیوه بەری گشتى يەكتىك لە گەورەترين ئوتىلە پېنج ئەستىزىرىيە كانى مۇنترىيال-كەنەدا.

وەکو ئەوھى بەرپیوه بەری گشتى بىم وەها پەفتارم دەکرد بۆيە بۇوم بە بەرپیوه بەری گشتى ئوتىلىكى گەورە. توانيم سود لە دەستەوازەسى ((وەکو ئەوھى)) بەكارىيەتىم، تۆيىش دەتوانى كەلگى لى بىبىنى و دواتر دەبىنى كە چۈن بە ئەنجامە كان سەرت سوپەمىنەت.

٥- بىرۇكەى يەك ئىنج:

ھەولىدە ھەموو پۇزىڭ شىتىك ئەنجامىدەي بۆئەوھى يەك ئىنج لە ئامانجەكەت تىزىكىت بکاتە وە.

٦- شىوانى من بەرپرسىيارم بەكارىيەتى:

بىرۇكەى ئەوھى كە بەشىكى لەكىشە كان دەست لى ھەلبگە ! ھەولى دۆزىنەوھى بىيانو مەدە و گەر كىشە يەك پۇويدا مەيخەرە ئەستقى ھېچ كەسىنگى تر، بەلگو خۆت بەرپرسىيارىتى كىشە كانى خۆت ھەلبگە و بەدووى چارەى گۈنجاودا بىگەپى و سودىش لە ئەزمۇنە ھەلە كانت وەربىگە بۆئەوھى پېچەوانە پاستەكەي بىبىنى.

گەر سەرزەنەشى ئەوانى ترىكەى ئەوا تۆ ھەرگىز ناتوانى توانا شاراوه كانت بەكارىيەتى، بەلام كاتىك بەرپرسىيارىتى تەواوى كىشە كانت لەئەستقى خۆت دەگرىت ئەوكات دەتوانى چارە سەرىش بىقىزىتە و دەبىتە دامىتەر و سەركەوتۇر لەچاو ھەركاتىكى تردا.

ئىستا بە تەواوهتى بويتە بە خاوهنى بىرۇكەي گونجاو لە بارەي چۈنپىتى دەست نىشانكىرىنى ئامانجەكانت و بە دېھىتانييەوە، بۆيە لە مېۋە دەسأپىبکە و ھەنگاوى گونجاوى بۇ بىنى و بىبەرە بەشىك لەو كەمینە يەى سەر زەۋى كە خاوهنى ئامانجى دىاريڭراون و كار بۇ بە دېھاتنى دەكەن، مەبەرە بەشىك لەو زۇرىنە يەى كە گازنە دەكەن و ھەميشە دەنالىن و ھىچىش بۇ پىزگاربۇون ناكەن. ھۇراس دەلىت: "مۇڭ ئازانىت چى دە توانىت، تاوهكى ھەولى بىنە دات". دەپت پىتكە و ھەولىدە و چىزلى سەركەوتى تەواو و ھەربىگە.

((خەون بىينىن بەرەي خەونى پىتۇر دەبىنى جوانى ئاوهنى مۇڭ، ئەنجامدانى نەوەي دەتەۋىت ئەنجامى بىدەي ھىزى خوازويستنى مۇڭ، مەتمانە بە خەزىت بىكە لەمەلبىزارىنى توانا كانىدا ئەمەش زىرەكى و بويىرى مۇڭ بىنە دەست مەيتانى سەركەوتىن))
بىرۇنارد ئادەملىنىسى

٤٤- سوده گانی دیاریکردنی ئامانجە گان له بواری گاردا:

((هېچ شىتىك نىيە له ژياندا لىنى بىرسىن بەلكو شت گەلىك ھەن لىيان تىنالىكىن))
مەدام كىرى)

له بوارى گاردا پىاوه مېشە ھەولى زور دەدات بۆ پاڭىرنى دلى كېپاران ئەگىنا وەها
نەبىت مۇۋەكەرەت دەۋەستىت.

ئەى چى دەربارە ئى كېپارانى دامەزداوه كەت؟

چى دەربارە ئى:

-١ سەرۆكت.

-٢ كارمەندانىت.

بەلى ئەوانىش كېپارىن، گەر قايىلمەندىييان بەدەست نەھىنى ئەوان كارت دەكەن سەر و
نواندىت بەلارپىدا دەبن و پەنگە كارىش بکەن سەر داھاتووی خۆت و دامەزداوه يان
كۆمپانياكەشت و بەفەتارەتىكتىدا بەرن.

-مەلى ئەوه بۆ رەخسا كەلەگەن ھەزاران كەسدا كاربىكەم، سەدان كۆمپانيا و
دامەزراشم تەى كردووه، نەمەش يارمەتى باشى دام بۆ فيرىبۇونى شىوازى كاركىرىشان،
بۇم دىياركەوت كەزۆركەس نازانن چۈن سەرۆك و كارمەندانىيان قايدل بکەن، پەنگە ھەمو
شىتىك ئەنجام بىدات بۆ قايىلكردى دلى سەرۆكەكەي، بەلام ناتوانىت و بەو شىۋەنابىت كە
سەرۆكى دەيەۋىت، ئەمەش بۆخۆى بەنەرىتى كار لە ئىش و پېنگەكەت دەكەت. بۇنەمەش
دەبىت لەبارە ئامانجى گەورە ئىمانجى كۆمپانياكەوه لە سەرۆكەكەت بېرسىت و ھەروەھا بۆ
قايدلكردى كارمەندان ئامانجى كۆمپانىيەكەيان بۆ پۇن بکەرەوه. پەنگە ئىستا لەخۆت

پرسیت: ئیستا من چون ده توانم ئەمە ئەنجام بدهم؟ سودى پشت ئەمە چىيە؟
بۇئەمەش وەلامەكە بەم شىوه يە دەبىت:

(أ) هەرئىستا پەيوەندى بە سەرۆك كارەكەتەوە بکە و دواى لىبىكە كە بەتايمەت بىز
ئانى نىوەرۆ بىبىنى، بۇئەوەي كەس نەتوانىت قىسەكانت بېچىتىت.

(ب) پرسىارى لىبىكە لەبارەي ئامانجى ماوه كورت و ماوه درىزى كۆمپانياكە و هەولىدە
بىيانوسىتەوە.

(ج) تۆيش ئامانجەكانى خۆتى بۇ بخەرە پۇو، داوى ئامۆشىارى لىبىكە.

لىزەدا سودەكانى پشت ئەمەت بۇ دەخەمەپۇو:

۱- ئەمە وەها لە تو و سەرۆكەكت دەكەت بىنە يەك دەستە و كارىز بەدىھاتنى
ئامانجەكاندان بکەن.

۲- پەيوەندى تو و سەرۆك كارەكەت باشتىر دەبىت.

۳- ئەمە هانى ئەويش دەدات بۇ ھاندانى لە بۇ ئەمە ئەويش يارمەتى تۆيش بىدات بۇ
بەدىھاتنى ئامانجەكانىت و ئەمەش دەبىتە بەشىك لە نەخشە پېگەي سەرۆكەوتتنان.

۴- ئەمە وەمات لىدەكت بە ھەلەكانى خۆتىدا بچىتەوە و كارىز بەدىھاتنى
ئامانجەكانىت بکەيت.

وەك دەبىنى سودە مەزنەكان و ئەوەشى پىويسىتت پىتىپەتى لەم كاتەدا برىتىيە لە
پاراستنى وشەكانى سەرۆكەكت و هەولىدان بۇ جىتبە جىتكىردى بەشىوه يەكى پىتكخراوانە.

ئىستايىش باوه‌كى بەرەو ئەندامانى دەستەكت هەنگاوبىنىيەن، ئەوانەي كە پىويسىتىان
بە يارمەتى و پىشىنگىرى تو ھەيە:

چۈن دەتوانى دىارييکىرىنى ئامانجىان پەكەل بەكارىيەتى؟

۱. كۆبۈنەوەيەك لەگەل كارمەنداندا رېكىخە.

۲. لەم کۆبونه وەیەدا کردارەی دانان و دیاریکردنی ئامانجیان بۆ یوون بکەرەوە و داوا لەھەر کەسیک بکە بىزۆکەی تايیەتى خۆى بخاتەپوو.
۳. پاشى دوو ھفتە کۆبونه وەیەکى بە دوا داچوونى پېتىخە.
۴. لەم کاتەدا باسى ئامانجە کانى کۆمپانيا کەيان بۆ بکە:
۵. ھەلیکیان پېتىدە بۆ پېشکە شکردنی ئامانجە کانیان.
۶. ھەموو ئامانجىك پۇخت بکەرەوە.
۷. ھەندىك ئامانج بۆ دەستەي کارکە رانت دیاريبيكە.
۸. کاتىك بۆ بەدھاتنى دیاري بکە.
۹. ئامانجە کانت بە تەواوهتى توماريكە و لە بەرگىراوهە بە ھەموو کارمەندانت بېھەخشە.
۱۰. بە دوا داچوون و ھەلسەنگاندى كشۇكىش لە بىر نەكەيت.

سودەکانى دیاريکردنی ئامانجە کان بۆ دەستەي کارکە رانت بېرىقى دەبىت لە:

- ۱ پەيوەندى باشتىر.
- ۲ ھاندانى خاستر.
- ۳ مەمانە بە خۆکردن بە چاکتر لە دۆخى پېتىشتر.
- ۴ دەرئەنجامى باشتىر.

بە شىۋەيەکى تايیەتى چاپىنکە وتن لە گەل ھەموو کارمەندانىدا بکە و يارمەتىيان بده بۆ بەدھاتنى ئامانجە کانیان و بە درېزايى پىنگە يان هان و كرمە يان بده. گەر يارمەتىيان بده بىت بۆ بەدھاتنى ئامانجە تايیەتىيە کانىان ئەوانىش كۆمەكىت دەكەن بۆ بەدھاتنى ئامانجە تايیەتىيە کانت. ئىستا دەتوانى بۆ خۆت ئامانجە مەزىنە کانت بېيىنى. بۆيە ھەر ئىستا تۆيىش ئامانجە کانت دیاريبيكە و ھەولى كردىنە كرداريان بده لە كاتىكى دیاريکراودا و دلىباشىبە لە وەى ھېچ زيان ناكەيت.

((پىگەي مەزاميل بەيەك مەنگاو دەست پىدەكتا))

تاوتىسى

لەم بەشدا چى پىيوىست بۇ لەبارەي ئامانجەوە، بەتازە و كۆنەوە بۆم بەردەست خىستىت، ئۇوهى ئىستا لەسەر تۆيە ئۇوهى كە ئامانجەكانت بخېيتە بوارى جىئىھەجى كىرىدەنەوە. هەرجى گومان و خۆبەكەم زانى ھەيە لەپشتەوەت فېرى بىدە. جىن مائى زىد دەلىت: "مەزامە دەتوانىت ئىسب بىاتەسەر كانياو بەلام ناتوانىت بەزىز ناوى دەرخوارىدىدات"، بەنەرمە نەرم دەست پىبىكە و ورده ورده خوانزوىست(ئىرادە) و توانايىت فراوانىتىرىپەكە، هەروەها هائى زىد دەشلىت: "ئەنجامى باش لە دەسپىتكى باشەوە سەرچاوه دەكىرت" ، بىرۇكەي ئەمۇقت دەبىت بە نويتەرى كاراكتەرى سېيت. ئەرسىز دەلىت: "ئۇوهى تايىبەت بىت بە بالاىيەوە ناسىنى بەس نابىت، بەلكو پىيوىستە زانىارى فراوان بەدەست بخەيت و مەولى بەكارەتىنانى بىدەي" ، بۆيە ئەنگەرەوە ناستەنگانەي كەلەپىشتن بۇ بىرپىنى پىيوىستت بەوهى هەرئىستا دەست پىبىكەيت، هەر ئىستا. چى درۆيەكى گەورەيە كاتىك مەۋھىت دەلىت: سېبى دەست پىدەكەم و ئەنجام دەدەم! خۇمنىش دەزانم سېبى يۇزىكى نوپىيە، بۆيە هەرئىستا تەلەزۇزىتەكت بکۈزىتىنە و كاغەز و پىنۇسىتىك بىنە و دەست بەم كەشتەت بىكە، لەبىرت بىت كە تەنها يەك ژىيانىت ھەيە بۇئەوەي پىنى بىزىت، بۆيە چىزى لىيەربىگە و خەم بۇ نادىيار مەخۇ و بىزانە چى مەۋھىت كەرىدىتى بۇتۇش كردەبىيە.

٤٥- هەولدانی کەسیتى بۆ دیارىکردنی ئامانجەكان:

ئىستا، بەپىيى كىنگىيان دىسانمۇرە
ئامانجەكان داپېزىزەرمۇرە.

لەزىزە مەربەشىنىكى چواربەشمەكەي زىاندا
ئەو شستانە بىنسەرمۇرە كە دەتەرىت
بەدىيەتىنەت.

لىستى لەپىشىيەكان كەسیتى :

.....
.....
.....
.....

پىشىيى

لىستى خەونەكان كەسیتى :

.....
.....
.....

پىشىيى

تەندروستى

.....
.....
.....
.....

تەندروستى

دارايى

.....
.....
.....
.....

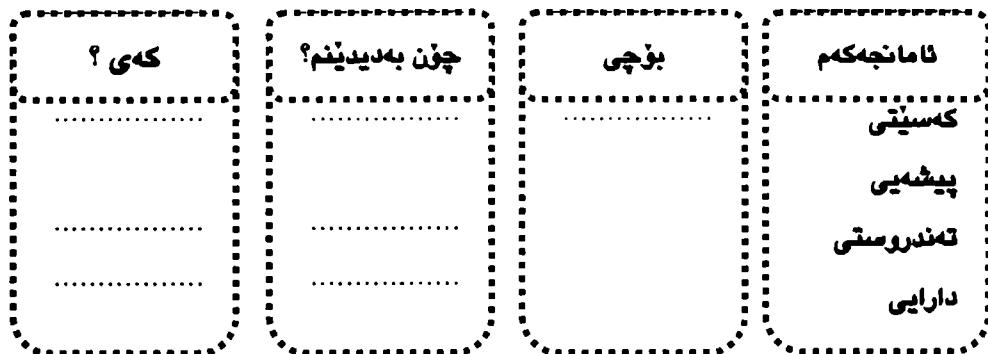
دارايى

.....
.....
.....

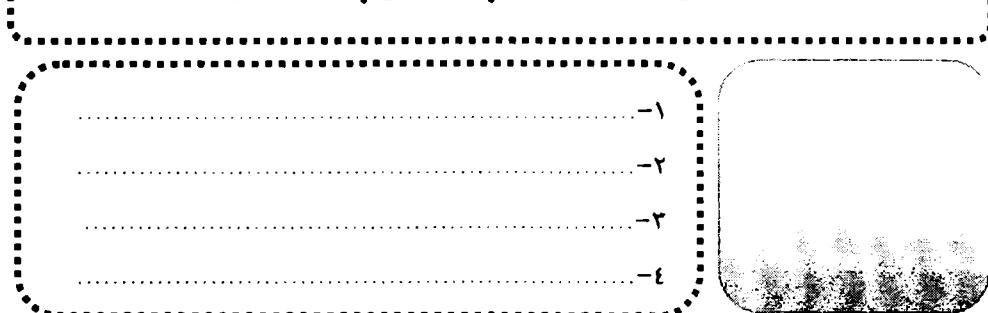
جیّبه‌جیّکردن.. جیّبه‌جیّکردن.. جیّبه‌جیّکردن

Action

بۆهه‌ر بەشیکی ژیانت ئامانچیک هەلبژیره و بزانه بۆچی دەتەویت بەدی بیتى و چۆن و
کەی بەدی دەھینیت؟

بەدیهاتنى ئەم ئامانجانە چۆن ژیانى پىش خستم؟

ھەرئىستا بىرپارى دىاريگىردى ئامانچەگانى ژیانت بىدە.

کلیلی حه وته م

به کاره‌هینانی کات ..

به‌های راسته قینه‌ی ژیان

((کات نه و تاکه شته به مرؤُث هه میشه هدولی کوشتنی ده دات، بلام نه نجامه که
هه میشه نه وه ده بیت که کات مرؤُث ده کوژیت))

هیزیرت سبنسر

۶-بۆچى خەلکى گاتى خۇيان بەفيرو دەدەن؟

((گەر خولەكىكت بەفيرودا ئەوا يەك كاتزمىرت بەفيروداوه، گەر كاتزمىرىكت بەفيرودا ئەوا پۇزىكت لەكىس داوه، گەر پۇزىك لەدەست چوو ئەوا هەمۇ ژيانىت لەدەست دەرچوو))

برايان تراس

كات پاره‌يە، كات زىرە، كات ژيانە. كاتىك كاتت بەفيرو دەدەي ژيانىت بەفيرو دەدەي ژيانىت بەفيرو دەدەي، كات تاكە شتە تاوه كورلە ژياندابىن خاوه‌نىن.

بنىامىن فرانكلين جارىكىيان گوتى: " كاتىك لەدەست چوو مەركىز ناگەپىتەوە" ، گەر كات بەم شىوه‌يە گىرنگ و پېتىويست، گەر كات تاكە شتە كە مۇۋەكان بى جىاوازى لە

ژياندا خاوه‌دىن، كەواتە بۇچى مۇۋەلە بەفيرودانى كاتى بەردەوامە؟ ئايا بەمۇى ئەوه‌يە كە گىرنگى نادات بە كات و ئەو شىوازەي كاتەكەي تىيدا بەسەر دەبات؟ ياخود بەماي كات نازانىت؟ وەلامەكە ئاسانە: مۇۋەكان گىرنگى بە كات و چۆنتىتى بەسەربىرىدىنى دەدەن، بەلام نازانىن چۆنى بقۇزىنەوە، ھىچ ئامانجىتكى دىاريکراوبىان نىيە هانىيان بادات و بىيان ورۇئىتىت، لىرەدا مەبەستم لە ھىچ ئامانجىتكى نىيە بەلكو مەبەستم ئامانجىتكە هانى كەسەكان بادات بەيانيان زۇو بەئاگاييان بىتىتەوە و هانىيان بادات بۇئەوەي تا درەنگانىك سەرقالىن و نەنون، ئامانجىتكى جۆرىتى ژيانيان بەرەو باشتىر بىگۈرىت، تاكى ئاسابى لە ھەلقەي ۋالادا دەخولىتەوە، بەيانيان زۇو بەئاگا دىتىتەوە و شەپى رېڭاوبان دەكات بۇ ئەوەي بەخىرايى بگاتە سەر ئىشەكەي، ئەوجا بگەپىتەوە بۇ مالى و خۇراك بخوات، سەيرى تەلەوزىن بگات، ئەوجا بىنۇتىت، سېھى دواتر بەئاگا بىتىتەوە و دەستىكاتەوە بە رۇيىشتىن بۇ سەركارەكەي، بەمەش لە خولانەوە لەتىو بازنه‌ي ۋالادا بەردەوام دەبىت، ئەم

کەسە بەردەوام گلهی دەکات لەوەی کە ژیان دادوهرانە نییە، ئەمە کات بە کەم دەزانن و گازەندەی ئەوەیش دەکەن کە کاتى تەواویان نییە بۆ ئەنجامدانى کاروبارە کانیان.

کاتىك دەستم كرد بە نوسینەوەي ئەم كتىبە لىتكۈلىنەوەييەم، بەشىك لە نەخشەي نوسينەوە كەم لە سەر بىنەماي چاپىيکە وتنى ۲۳۵ بە پىوه بەر دامەز زابۇو، لە ئەنجامى ئەوەشدا :

ھەستام بە ئەنجامدانى چاپىيکە وتن لەگەن بە پىوه بەرى گىشتى كۆمپانىيەكى گەورەي بەلىنده رايەتى لە مۇنتريال و لېم پرسى كە: ھەرگىز مۇلەتى ئاسايىي وەردەگرىت؟ گوتى: "چى؟ مۇلەت! گالت دەكەيت؟ وا بۇ ۴ سال دەچىت ھېچ مۇلەتىنكم وەرنە گرتۇوه!"، لېم پرسى بۆچى؟ گوتى: "چى پرسىيارىتىكى كە مۇلەتى، من بەۋپەپى توانامەوە كاردەكەم و خۆم ماندوو دەكەم و گەر وەها نەكەم كۆمپانىيەكەم شىكستى تووش دەبىت"، منىش پېم گوت: "بۆچۈونەكەت جوانە، بەلام گەر وەها بەردەوام بىت نەوا خۆت تەواو دەبىت لە بىرى كۆمپانىيەكەت!".

بە پىوه بەرىيکى تر گوتى: "قسە كىردىن لە بارەي بەكارخىستنى كاتەوە ئىشىتىكى ئاسانە، بەلام گەر تۇ لە جىنگەي من بىت دەبىنى كە ۲۴ كاتۇمىتىر بەس نىيە بۆ ئەنجامدانى ھەموو ئەوانەي مەبەستمە، من پېۋىسىم بە كاتى زىادترە!".

بە پىوه بەرىيکى تر داهىتىنانە گوتى: "ئایا دەزانى سەربارى نە و ھەموو يارمەتىيەي تەكەنەلۆزىيا پېشىكە شمان دەکات لە، كۆمپىوتەر و مۆبایل و ھىتەر كەچى من ھېشتاكە پېۋىسىم بە كاتى زىادترە بۆ ئەنجامدانى كارەكانم".

سەد خۆزگە تۆيىش بېرى گوئى لە بۆچۈونى ھىتەر بگرىت، ئىستايىش باوە كە گوئى لە بۆچۈونى شارەزاياني كات بگرىن. لە پەپتووكى: ((چۆن بە سەر كات و ژيانىدا زالىدە بىت؟)) دا ئىلىيان ئالىكن شارەزا لە بەكارخىستنى كات و خاوەنى پە فەرۇشتىرىن كتىبە كان دەلىت: "ھېچ شىتىك بەناوى كەمى كاتەوە بۇونى نىيە، ھەمومان وەك كەنامان ھەيە، كاتى تەواومان ھەيە بۆ ئەنجامدانى ئەوەي دەمانەۋىت و مەرامعانه".

مارتن فۇرتىنۇئى شارەزاي بوارى كات بۇ ماوهى ۲۰ سال خەريکى لىتكۈلىنى وەبوو
لەبارە ئەوهى كە مرۆڤى ئاسايى چۈن كاتەكانى بەسەر دەبات، لە ئەنجامدا گېيشت
بەوهى كە: مرۆڤى ئاسايى حەوت سال لە سەرئاۋ وگەرمادا بەسەردەبات، شەش سال
بە خۇراك، پىنج سال لە پىزەكاندا چاوهپوان دەبىت، سى سال لە چاوبىتىكەوتىن و
كۆبۈنەوە، سالىك بەدۇوى شتەكاندا دەگپىت، ۸ مانگ وتارى نەشياو دەست پېددەكات
و لە بەرخويەوە دەيرىتىت، شەش مانگ لەپىش بۇناكى سۈرەكەي ھاتوچۇدا چاوهپوان
دەبىت، ۱۲۰ كاتژمۇر ددانەكانى دەشوات، بۇۋانە ۴ خولەك لەگەل ژنه كەيدا قىسىدەكات،
۳۰ چىركە بۇۋانە لەگەل مەنالە كانىدا قىسىدەكات. كاتىك ئەوهەم بىنى كە ۷ سال
لەگەرمادا بەسەر دەبەين و ۲۰ چىركە يش قىسە لەگەل مەنالە كانىماندا دەكەين و بەراوردم
كىرد گوتە: ئەوهى گىنگە كاتى زىادتر نىيە، بەلكو چۈنتى دابەشكىرىنى كاتە بۇ
بەكارەيتىن. ئامانجى پشت ئەم بەشە ئاشناكىرىنى بە چۈنتى بەكارەيتىنى كاتە كانت
بە باشتىرين شىيە، بە جۈرىتىك قۇستۇنەوە كات بە باشتىرين شىيە دەبىتە پىچكەي
سەرەكى ژيانىت.

۴۷- دوو گوسبی ده رونی پیش به کارخستنی کات:

((جوریتی ژیانت به پلهی داناییت بتو به کارخستن و قوستنهوهی کاته وه
دیارده که ویت))

د. نبرامیم فقی

هموو شتیک له ژیاندا کاتی خوی هه،
جاریک دلشادی و جاریکیش خه مبار،
نمehش هوكاری قول و گوسبی ده رونی
له پشته. به کارخستنی کات په یوهسته به
دوو گوسبی ده رونی سره کی که پنگه
له مرؤفی ناسایی ده گرن له قوستنهوهی
کاته کهی به کارایی و نه دوو گوسبی پیش بریتین له:

۱- بها و باوه په کان:

ولیام جایمس ی باوکی ده رون ناسی نوئ ده لیت: "باوه پارمه تیم ده دات بتو
نافراندنی پاستیبه کان" ، تؤیش باوه پت له دوو سه رچاوهی سره کییه وه یادگر تووه:
یه که م: باوک و دایکت: ثاراسته کاری و پیتماییه کانیان له بارهی کات و چونیتی
به کارخستنی کاتیانه وه کاریگه ری گهورهی له سهرت ده بیت. گهر دایک و باوکت به باشی
کاتی خویان به کارخستووه نهوا زور جار تؤیش وه کو نهوان ده بیت، به لام گهر باوک و
دایکت له هلهی څالادا خولانه وه و زوریک له کاته کانی ژیانیان له ګازنده و ناقايلی
ده بیپین به کارخست و زور سهیری ته لو زوینیان کرد نهوا بها و گرنگی پنډانی تؤیش
بتو کات زور له وان ده چیت.

دووهم: کارتیکاره دهره‌گییه کان: ئەندامانی خیزانه‌کەت، ھاپوتکانت، خزم و دراوسي و مامۆستاکانى خويىندنگەت، ھروه‌ها ئەو شستانەی دەيخۇنىيەتەوە و دەزگاکانى پاگەياندىش پۆلۈكى مەزنیان ھەبە لە داکوتان و جىپپېگرتنى بۆچۈونت لەبارەی بەھا و گرنگى كاتەوە.

ئىمە لەگەل باوه‌رەكاندا گەورە دەبىن، باوه‌ر بەوه دەھىتىن كە بەكارخىستنى كات يان گرنگە ياخود بى كەلكە، ئەم باوه‌ر انەشمان دەگوازىتەوە بۇ مندالە كانمان. ھنرى فۇرد دەلىت: " گەر باوه‌پت وەھايە كە دەتوانى، ياخود ناتوانى ..ئەوه تۆ لەسەر پىنگە پاستى و ھەلت نەكىرىووه" ، قەيسەريش دەلىت: " مەقەكان ئامادەي باوه‌ر كىرىن بەوهى دەيانەۋىت باوه‌پى پى بېىنن" ، بۆيە پىۋىستە بۆچۈنە نەرىتىنە كانت لەبارەي بەكارخىستنى كاتەوە بىگۈپت ئەگىنا لەسەر ئەنجامدانەوەي ھەمان كار و وەرگىتنەوەي ھەمان ئەنجام بەرددە وام دەبىت.

۲- خۆ بە نەرىتى بىينىن:

لەوكاتەوەي ھاتوبىتە ئەم جەنانەوە تۆ سەرقالى خۆ پۇنياتنانىت، جاريڭ نەرىتىنی و جاريڭ ئەرىتىنی دەبىت لەسايەي باوک و دايىك و دراوسي و دەزگاکانى پاگەياندىن و ھەركەسىك پىنى دەگەيت. ئەم پىتكەيىنان و خۆبەرئامە پىزىكىرنە كار لە خۆ وېتە كىرىنت دەكات لەوهى چۈن خۆت دەبىنەت.

باوه‌كى نەمونە يەكت بۆبەخەم بەرددەست: ئەو نىرددەي كاركىرنەي كە ھەقدەستە كەي ۲۰۰۰ دۆلارە لەمانگىكدا و تاوه‌كى ۱۸ مانگ بەوپەپى توانابەوە كاردەكات و ۱۸۰۰ دۆلارى دەست دەكەويت، دەزانى ئەو ۱۲ بۆزەكەي تر چى دەكات؟ بەوپەپى ھېۋاشىبىيەوە كاردەكات؟ چونكە تەنها ۲۰۰ دۆلارى دەست دەكەويت، ئەم كاپرايە تاوه‌كى خۆى بەو شىۋە يە وىنە بکات كە شايەنى ئەوه يە تەنها لە مانگىكدا ۲۰۰۰ دۆلارى دەست بکەويت ئەوا هەربەم شىۋە يە كاردەكات، بۆيە خۆ وېتە كىرىنە كارىگەری گەورەي دەبىت

له سه ر هستکردن برامبه رکات و به کارخستنی کات، بودا ده لیت: "نهوهی تونیستا تینیدایت تنهایا نهنجامی نهوهیه که تو له بیرکردنها وه تدا تینیدا بوبته" ، نایا تو مرؤثیکی به سکار یاخود کارایت؟ بر له وه لامدانه وهی ئەمە له پیشدا لم بۆچونهی پۆبیرت شافر بپوانه له بارهی که سایه‌تى به سکار و کاراوه، که له کتیبه‌کەيدا به ناویشانی : ((ستراتیزیه‌تیه کانی تینپه راندن))، ده لیت:

کارا	بھسکار
• سەرگەوتتوو	• سەرقالن
• کارىسىر ئەۋانى تىدا نەدات	• کارىسىر خۆيىدا نەدات
• شقى پاست ئەنجام نەدات	• شتەكان بەپىكەي پاست ئەنجام
• ئەنجامى كارى نەست نەكمىتت	• نەدات
• بىباشى نەزانىتچ	• كارەكان بەرھو باشتىر نەبات
• مەلەمبىزىرت و ئەنجام نەدات،	• زىادتر ئەنجام نەدات بىز
• بەرھو باشتىر هەنگاول نەنات.	• بەدىھىئانى زىادتر، شتە ناپتۇيىستەكانى تىركەملىر نەكەت.

مرؤفی سه رکه و تنو همیشه گرنگی به نه خشنه پی ساغ و زامنی سه رکه و تنبیان دهدن،
بئنه وهی نه نجامی خوزراویان چنگ بکه و بیت و به قویه وه قایلمهندی نقدینه ش چنگ
بخن، نه وه کته نها خو وهها پیشان بدهن که سه رقالن.

((بیر له خوت بکه ره وه، هه موو پلذیك دوايin پلذی زیانته..ئه و کاتژمیرهی بې پېشەوھ لەتىي ناروانى، وەکو موجافات بې پېشوارىت دېت))

میراں

گه‌برزانی ته‌نها شه‌ش مانگی تر ده‌ژیت، چی ده‌که‌بیت؟ کاته‌کانت چون به‌سهر
ده‌بیت؟ بۆکوئی ده‌بیت؟ پیشتر بیرت لامه کردزته‌وه؟

له‌قسه‌کانی منه‌وه بۆت دیارکه‌وت که: "تاوه‌کو مرؤژ پتر کرنگی به کات برات،
ئۆوه‌ندەش سه‌رکه‌وت تووترا ته‌بیت و به‌های کات له‌لای مەزن و گه‌وره‌تر ته‌بیت"، گه‌ر
به‌جوانی بیربکه‌یت‌وه ده‌بینی که‌سانی سه‌رکه‌وت توو به‌چرکه کاته‌کانیان ده‌ژمیّن
له‌کاتیکدا که‌سانی ناسه‌رکه‌وت توو به کات‌ژمیّر و بۆزدانه کاتیان ده‌ژمیّن. که‌سانی
سه‌رکه‌وت توو هر ئیستا ده‌ست پیت‌ده‌کەن و به‌خیزایی ده‌جولینه‌وه، له‌کاتیکدا ده‌بینین
که‌سانی ناسه‌رکه‌وت توو ته‌مبەلی ده‌کەن و ته‌نها له‌کاتی ویستراودا ده‌جولینه‌وه.

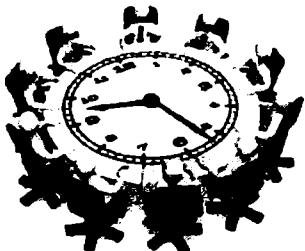
هاوپیّیه‌کم له‌باره‌ی کتیببکه‌وه قسه‌ی بۆ کردم، که ده‌بیویست بینوستیت‌وه، منیش
لیم پرسی: "که‌ی ده‌ست به نوسینه‌وهی کتیبکه‌کەت ده‌که‌بیت؟"، گوتی: "لیره‌وه
تاوه‌کو دووسالی تر"، گوتی: "پیت واده‌بیت که ئەم کتیبه مەزنە و یارمه‌تى خەلک
ده‌دات؟"، گوتی: "بینگومان"، گوتی: "کواته بۆچی ده‌بیت دووسالی تر چاوه‌پوانبیت بۆ
نوسینه‌وهی کتیبکه‌کە؟"، گوتی: "ئیستا کاتم نییه!". ئەم کەسە بیرۆکه‌یه کی مەزنی
ھەیه، بەلام ئەم بیرۆکه‌یه کەوتبوه نییو بەندیخانه‌ی کاته‌وه. ئەی چی له‌باره‌ی تۆوه؟
ئایا بیرۆکه‌کانت دواوەخەیت و ده‌یخەیتە لیستى چاوه‌پوانکردنە‌کانه‌وه" چونکه کاتت
نییه؟

۴۸-پیچ ته رزه کهی به پیوه به رانی گات:

((پیویسته هه ممو پقذیک و هابژین و هک نهودی دواین پقذی زیانمانبیت))

بابلیلیقس سیریس

۱- به پیوه به ری نقد پیکخراو:

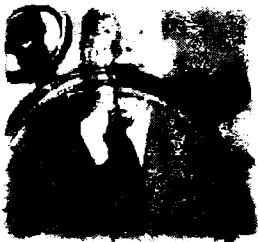
ئه م به پیوه به ره نقدی حاز به ویه کسانی تر
له باره وه بلین: نور سه رقال و پیکخراو. هه میشه
خریکی ئاماده کردنی لیستی نوییه. گر نهودی
پلانی بقی داناوه به دی نه هینا ئه وا نخش و
لیستی نوی داده پیژنیت وه و بـ هقی نقدی
لیورد بونه وهی بـ ئه م کاره کاتی نقد به فیپ ده دات. ئه م کاسه نهودنده گرنگی به وه
ده دات به پیکخراو دیاربکه ویت نهودنده گرنگی به وه نادات که کاره کانی به پیکخراوه بیی
نه نجام بدادات.

۲- به پیوه به ری نقد سه رقال:

ئه م به پیوه به ره هه میشه سه رقال دیاره و هاتوروچ قویه تی، به رده وام خه ریکی
نه نجام دانی شتیکه، ئه م به پیوه به ره گازه ندهی نهود ده کات که کاتی ته اوی نییه بـ
نه نجام دانی هه ممو ئیشه کانی پقذانهی. که سیکی کار گرانه و سه رپه شتی کسانی
ده ورویه ری ده کات، کاتی نییه بـ حه سانه وه، هه رو ها هه ست به توانیش ده کات گهر
کاتیکی که می بـ حه سانه وه و هرگرت، خق نه گر به راستی پیویدا و کاتیکی بـ حه سانه وه
ته رخان کرد ئه وا به باسکردنی کاره وه به سه ری ده بات، به خیزاییش توره ده بیت و لـ هم
کاته دا که س ناویریت توحشی بـ که ویت وه هه میشه لـ هی ده بیستی که به راستی کار ده کات

که چی کاتی ته‌واوی نبیه بۆ ئەنجامدانی ته‌واوی کاره‌کانی” چونکه شه‌و و پۆزیک ته‌نها
٢٤ کاتژمینه و به‌شی ئەم ناکات!

-شیئتی کات:

ئەم جۆره بەپیوه‌بەره رقد گرنگی بە کات ده‌دات و
کارکردن پەگەلیدا ئاسان نبیه، ئوره‌کەی ھەمیشه پەرە لە
نامپاز و کەرەستەی تایبەت بە پىكخستنى کات، وەکو
کۆمپیوتەر، فاکس، سىسىتمى تایبەتى دۆسىيەكان و ھېتى
لەم جۆره، گەرسەيرى خشتەی پۇۋانەي بىكەی دەبىنى

بەم شىوه يىه: ٦ خولەك بۆ قاوه‌لتى، ٩ خولەك بۆ كوبونەوە، ٢٠ چىكە پەيوه‌تى كىرىن
بە ھاوسەرەكەيەوە، گەر ئەوهى نەخشەي بۆى داناپۇو بەدى نەھيتنا ئەوا سەرزەنەشتى
ئەوانى تر دەکات و ھەمیشە گازەندەي ئەوه دەکات کاتى لەدەستداوە، بەگشتى
كەسىتكى گالىنەجارە و حازى بە پىداچۈونەوەي ھەمو دۆسىيەكانە و ھەرچىيەكى بەدل
نەبوو دەيسىرپىتەوە، بۆيە وريابە گەر لەلاي ئەم كەسە كاردەكەيت و پىتىج خولەك
دواپەكەي ئەوا كارت ته‌واپۇوە، ئەم كەسە شىئتى کاتە.

-جەنجالى:

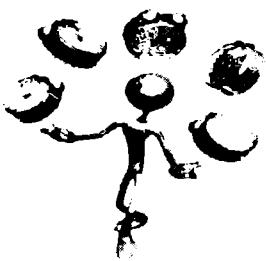
ئەم بەپیوه‌بەره نارپىكخراوە، دەبىنى لەھەموو كونجىتكى نوسىينگەكەيدا لەپەرە
لەسەر زەھى بلاڭىرىتەوە، لېرە لەۋى، خۆشى ئەم كەسانە لەۋەدابە گەر پىسيارى
شىئىكى لېتكەي لەبارەي دۆسىيەكانەوە دەبىنى بەئاسانىش دەتوانىت بىدۇزىتەوە.
خۆئەگەر لەبارەي كەسانى پىكخراوەوە لېيان بېرسىت ئەوا بە گالىنەجارپىيەوە دەلىت:
بۇونى نوسىينگەي پىكخراو ماناى بۇونى ئاوه زېتكى نەخۆشە، زۇرجارىش شتى لىنى
دەبىي و ئەوانى تر تۆمەتباردەکات كە دىزىپىانە.

۵- پیکخراو:

ئەم بەپیوه بەرە زۆر پیکخراوانە کاردهکات، دەزانیت چۆن پەگەل ھەموو کىشەکاندا دەجولىتەوە، دەزانیت چۆن گرنگى پىدانەکانى دەست نىشان دەکات. کارکردن لەگەل ئەم كەسە زۆر ئاسودە بەخشە، بەباشى بەھاي كات دەزانیت، بەراسىتى ئامانجي پشت ئەم بەشە دىارخىستنى تايىبەتمەندى ئەم جۆرە بەپیوه بەرانەيە.

۴۹-شەش سودەگەی پشت بە گاربودنی کات:

((ئەوەی ھەتە تەنها بىست و چوار كاتژمېرە، زمارەي كاتژمېرە كانى ئەمېز نەزيادە و
نەش كەمتر، گەر پۇيىشتن و تەواوبۇون ئەوا بىز ھەتامەتايە تەواوبۇون))
د.ئىبراهىم فەقى

۱- دەتوانى بەلاي كەمەوه بىزىانە دوو كاتژمېرى بەسۈددە چىنگ بخەيت:

كەتىك ستراتىزىتە كانى بەكارخىستنى كات
دەقۇزىتەوە نەوا بەلاي كەمەوه لەشە و بىزىكدا دوو
كاتژمېرت دەبىت كەبەسۇدن بىوت، ئەمەش مانت
دەدات و پېتۇيىت دەكات بىز ئەنجامدانى كارى
پېتۇيىت و گىرنگ، ئەوجا دەبىتەھۆى پىركىدى داھات
و باشتىركىدى ئەنجامى بىنچىنەبى ئامانجى كارەكت.

۲- لە بىزى كارتدا باشتىر دەتوانى ھەلى بسىرىتىنى:

كەتىك دەزانى چىن ھەموو بەرىبەرەستە كان تىپەپىنى، دەشتىوانى بەباشى بەسەر
كاتەكتەدا زالبىت و بەكارى بخەى، بەجۇرىك دەتوانى ئەو ئەنجامە چىنگ بخەيت كە
مەبەستتە.

۳- دەتوانى بەئاسانى زالبىت بەسەر دلەپاوكى و گوشارى كاردا:

بەكارخىستنى كات و ستراتىزىتە كانى پېتكخار يارمەتىت دەكات بۇئەنجامدانى كار
لەكات گەلتىكدا كە تۆ لە دۆخى دەرۈونى و هىزى خوازدا دابىت. چىت بويت دەتوانى

بەناسان ئەنجامی بدهی، ئەوجا بەتەواوەتی زالىدەبیت بەسەر کاتەکەتدا، لەم کاتەشدا دەتوانی بەناسانی زالبیت بەسەر ئەو دۆخانەی دلەپاوکى ھین و گوشاریەخشن.

٤- توانات زیاد دەبیت بۆ ئەنجامدان و تەواوکردنی کارەکان سەر شانت:

کاتىكى دەزانى کاتت بەباشى رېكىخەی و بەكارىيتنى کاتىكى زىزىت دەبیت بۆ ئەنجامدانى ئەوهى دەتەۋىت. بەم کاتە زۆرە بۆ دەستەبەرهەت دەتوانى ئاستى زانىنت بەرز بکەيتەوە و بەھەرەي نۇيىتر فېرىبىت و گۈئە لە کاسىت بىگىت ياخود كەتىبى ھاندەر بخويىنىتەوە.

٥- وزەى تەواوت بۆ دەستەبەر دەبیت:

کاتىكى ئەنجام دراوه کان زۆر و بەسۇد دەبن ئاستى ھاندانت فەرەتىردىن، بەخاوهنى وزەيەكى زۇرتىريش دەبن، ئەمە سەربارى ئەوهى كەتو کاتى تەواوت دەبیت بۆ گىرنگى دان بە دۆخى دەرروونىت و ئاستى وزەشت بەر زىزىر دەكەيت.

٦- کاتى زیادىرت دەبیت بۆ ئەوهى پەگەل خىزان و ھاۋپىكانتدا بەسەرى بەرىت: کاتىكى دەتوانى بەكارايى کاتت بىگىپى، کاتى زۇرتىرت دەبیت بۆ بەسەر بىردىنى لەگەل خىزانەكەتدا، كورپ و كچەكانت، ئەركە كۆمەلایەتىھەكانت جىتىھ جى بکەي و ھاۋپىكانت بەسەر بکەيتەوە.

۵۰-پازده دزه‌کهی گات (گه زورترین ویرانکاری ده‌تنهوه)

((گات گرنگترین شته که مرؤوف ده‌توانیت خه‌رجی بکات))

تیوغراستس

۱-پچرینه‌ری دوروبيژه (تله‌فون) بیه:

کاتیک په‌یوه‌ندی و قسے‌ای دوروبيژه‌بیه
ده‌تچرینه‌ئه‌وا ئه‌مه هزرت ده‌توجیخنی. بۇنمونه:
گه سه‌رقالی ئه‌نجامدانی کاریکی گرنگی که
ده‌بیت ئه‌نجام بدریت، لەناکاو زرنگه‌ی
دوروبيژه‌که‌ت هات و بیزوكه‌که‌ت ده‌پچرینت،
جا باوه‌کو قسے‌کاره‌که هه‌رکی و چیبیه‌کیش بیت،

گرنگیش نبیه چی ده‌ویت گرنگ ئوه‌بیه بیزوكه‌که کانی توی پچراندووه و هزرتی توچاندووه.
تۆ و بې‌پیوه‌به‌رانی هاوشیوه‌ی تۆ پۇزانه به‌ناوه‌ندی ۲۸ جار به دوروبيژه په‌یوه‌ندیتانا
پیوه ده‌کریت، بۆیه هه‌رکاتیک په‌یوه‌ندیبیان پیوه‌کردى تۆ لە بیزکردن‌وە‌کانت ده‌پچریتی،
ھه‌روه‌ها کاتیک بیزوكه‌بیه‌کت ده‌پچریت پیویستت به سى ئوه‌ندەی وذه‌ی پیشسووه بۆ
میتانا‌وە‌ی.

۲-پچرانه‌کانی تر:

ھه‌ندیک کەس بۆخوشی لەناکاو دینه‌سەردانت ياخود بۆ سکالادین، رەنگه برىکار و
فرۆشیاره‌کانت بىن. گه تۆیش بې‌پیوه‌به‌ربیت ئه‌وا پۇزى ۵ کەس بې‌بىن بۇونى مەۋىندى
پیشوه‌خت دینه سەردانت. ئە و كەسانه‌ی لە نیتو كارنامە‌ی پۇزانه‌تدا نىن کە دینه
سەردانیت ده‌پچرین و بیزوكه‌کانت ده‌پچرین.

۳- پچرانه کانی خوت هۆکار:

خرابترین پچراندن خوت پچراندنه.. بۇنونه: كە سەرقالى ئەنجامدانى شىتىكى لەناكاو بە يادگەتدا دىت كە دەبىت پەيوهندىيەكى دۈرۈتىشى ئەنجام بدهى، لە ھەموو شىتىك دەوهستى و ئەم پەيوهندىيە ئەنجام دەدەي ياخود بەشىتكى تىدا دەچىتەوە، ئەم كارە پۇودەدات كاتىك ھەلدىستىت بە ئەنجامدانى ئىشىك ياخود حەزىت لە ئەنجامدانىتى و نورجارىش بەداخستنى كارەكەت كۆتابىي دىت.

۴- كۆبۈنەوە و چاپىنەوە:

تۈزۈنەوە و لېكۈلەنەوە كان دىياريان خستووە كە بەپىوهبەران بەتىكپاى ۲۸٪/ى كاتەكانيان بە كۆبۈنەوە و قىسەكىرىن پەگەن كارپەوانكاريان(سەركىتىرەكەي)، كارمەند و بەپىوهبەرانى بەش و لېژنەي جىبىئەجى كارياندا بەسەر دەبەن. كۆبۈنەوە كان لە ليستى دزە تايىتەكىنى كاتن سەبارەت بە بەپىوهبەر.

۵- دواخستن/ تەۋەزەلى:

ئىدوارد دىنگ دەلىت: "دواخست نىزى كاته"، دواخست ماناي ئەوهىي ئىشى ئەمپۇ بخەيتى سېھى، كەبەمەش ھەرگىز ناتوانى ئەنجامى بدهى" چونكە ھەمدىس دوا دەخەيت. بەپىوهبەرى ئاسايى نورجار بەفاكتەرى چەندىن هۆكار و بىيانوو كارەكانى دوا دەخات، كەچى پاستىكەي ئەوهىي ئەم بەپىوهبەرە حەزى بە ئەنجامدانى ئەم كارە نىبىي، بۇيە تاوهكى دەتوانىت لىنى بەدوور دەكەويت و ھەلدىت.

٦- پۇستە و كارى لاپەپەمى:

مايكل فۈرتىنۇ دەلىت: " بەپىوهبەران لە ئىيانياندا ۸ مانگ بە كىرىنەوەي پۇستەكەيانەوە بەسەر دەبەن" ، كەرلەو بەپىوهبەرانەي حەزىت لە خوتىندەوەي

پوسته‌ی تایبیه‌ت به خوت و خویندنه‌وهی هموو ئه و گوتارانه‌یه که بوقت هنیردر اون، ئه و تۆ کاتیکی نۇرى بەنرخت بەفېرۇ دەدەی، هەروه‌ها ئەنجامدانی کاری لاپەپەبى لەشیوه‌ی نوسینه‌وهی يادگاریش کاری دەست پەتالان و بەفېرۇ دەران و بکۈزانى کاته.

٧- راپورتەكان:

راپورتەكان بەگشتى، حا راپورتى کارگىپى بىت ياخود پۇزىانه يان ھەزمارى، ياخود راپورتىك بىت لەبارەي پېرۇز تایبەتىه كەتەوه يان راپورتى بانكىت بىت ھەموويان دىزى كاتە بەنرخەكانتن" چونكە پیویستيان بەكاد بەفېرۇدانى نۇرە، بەلام ئەم ماناي ئەوهىبى له خویندنه‌وهى نوسینه‌وهى راپورتەكان خوت قەدەغە بکەيت، بەلگۈ كىرنگ ئەوهىبى بىزىنى چۆنى دەنسى دەخوينىتەوه و چەندە كاتى بەنرختى بۆ دەفەوتىتى.

٨- تىكەلاوکىدىنى پىشىيەكان(ئەولەوييات)

پەنگە بە ئەنجامدانى کارىكتەوه سەرقالان بىت، ئەوجا لەناكاو شىتىكى تر ئەنجام دەدەيت و دواتر دەگەپىتەوه بۆسەر كارە بنچىنەبى كەت. تىكەلاوکىدىنى كارە پىشىيەكان ماناي ئەوهىبى تۆ دەتەۋىت كارگەلىتكى زۇر لەبەك كاتدا ئەنجامبىدەي! لەمبارەبى بابلىلىق سىرس دەلىت: "ھولىدان بۆ ئەنجامدانى بۇوشت لەبەك كاتدا ماناي نەكىرىدىنى ھەردووگىيانه".

٩- ماندووبونى زىاد:

ئەمە ماناي ئەوهىبى بە ئەنجامدانى کارىتكەوه خەرپىك بىت دواتر دەستى لى ھەلبىرى، كەچى دواتر بگەپىتەوه بۆ تەواوکىدىنى. ئەمەش ماناي وەھايدە تۆ کاتىكى زۇرت بۆ ئەنجامدانى يەك كار كوشتووه.

۱۰- نەخشەی نازیرانە:

زۆرجار لیستیک دەنوسیتەوە کە ناوی ھەموو ئەوشستانەی تىدايە کە دەتەویت ئەنجامى بدهى، ئەوهندە زۆر و قورسۇن کە بەچەند پۇزىكىش ناتوانى ئەنجامىيان بدهى، بەم كارهە تو خۆت توشى دلەراوکى دەكەيت و كاتەكەپشت بە ئەنجام نەدانى ھىچەوە دەكۈزى.

۱۱- نارتىكخستان:

كاتىك نوسىنگەكەت پىك ناخەيت و ھەرشتىك تۈرپەدەيتە جىڭەيەك ئەوا بۆ دۈزىنەوە دۆسىھ و شتە گىنگ و پىنۋىستەكانت كاتى زۇرت دەۋىت و بەفيپۇدەدەيت.

۱۲- سىستىمى نەگونجاو بۆ ھەلگىرنى دۆسىھكان:

كاتىك خاوهنى سىستېمىكى گونجاو نەبىت بۆ ھەلگىرنى دۆسىھكانت ئەوا كاتى نقد بەفيپۇدەدەي لەگەران بەدووى ئەو دۆسىانەي پىنۋىست پېتىان دەبىت و ناتوانىت بىياندۇزىتەوە. ئەمەش بىنگومان تۈرپەيى و ھەلچونت پى دەبەخشىت و توشى نەخۆشى ھەمەجۇر و كىشەي زۆر و كات بەفيپۇدانىشت دەكات.

۱۳- پەيوەندى كۆمەلایەتى:

بانگىشتىرىدىن بۆ قاوهلىتى، نانى نىوەپۆ يان ئىتوارى، ئاھەنگى پېشوارى ياخود تەنانەت خواردىنەوەي شەروەتىكىش كاتىتلى بەفيپۇدەدات. بەپىوه بەر كاتىكى زىرى بە كۆبۈنەوە بەفيپۇدەدات و بەھۆيەوە پەيوەندىيە كۆمەلایەتىكاني ئەنجام نادات، ئەوهى لىرەدا ئەنجامى دەدات ئەوهى كە نازانىت چۈن چى دەكەت و بۆ كام بانگىشت دەبىت بېرات و كامىش دەبىت پشت گۈئى بخات.

۱۴- نه‌توانین بۆ گوتنى (نه‌خین)

لەناکاو ھاپریتیه کەت دیتە نوسینگە کەت و داوات لىتىدەکات
پەگەلیدا بېرىقى بۆ نان خواردن، بېرىقە بەرىتىكى تر
بىتەسەرداشت بۆ خواردنەوەی كۆپتىك قاوه، سەرکارە کەت
بانگت دەکات تۆيىش بەبى دواخستن دەبۇرى و كارەكانى
خوت دواوەخەيت، گەر نه‌توانى بلېنى نەخىر كاتى نزد
بەفيپۇ دەدەي و بەم ھۆيەوە كارگەلېتك ئەنجام دەدەي حەزى پى ناكەي، بەھۆيەوە كاتى
نقد بەفيپۇ دەدەي.

۱۵- ئامېزى نەگونجاو:

پەنگە كەرسەتە و ئامېزەكانى نىتو نوسينگە کەت كۆن و خەوشدارىن، ئەمەش
پىتىسىتى بەوهىيە راستە و خۇپا يۈەندى بە كارمەندىاي چاڭىرىدىنەوە و بىكەي. خراپى ئامېز
و ئامېزى بەكارهاتۇ دەبىتە ھۆى ھەلچۇنت، ئەمەش دىزىكى مەزنى كاتت دەبىت.
ھەروەها تۆيىش دەتوانى دىزگەلېتكى دىكەي كات بخەيتە نىتو لىستەكەي پىشىۋۇرەوە و
بەھەموو شىۋەيەك ھەلى خۆلادان بدهى لە ئەنجامدانى.

٥١- بىست رىگەي زۆر گارا بۆ پاراستنى گات:

((ئىستا تەنها ئەم خولەكەت ھەيە... ئەو خولەكانەي ھەيتە بىيانپارىزە، ئەوجا دەبىنى گىرنىكى بە كاتژمىر و پۇزە كانىش دەدەيت، ھىز و زالىتىت بۆ دەستە بەر دەكتە))

برايان قراسى

ئىستايش لىستىكت پىشىدەست دەخەم كە بەرھەمى ۲۲ سال
كاركىدن و توپىزىنەوە و لىتكۈلىنەوەمە، بۆ پاراستنى گاتە
بەنرخەكەت، ئەمەش بۇئەوەيە فىرىت بکەم كە چۈن ستراتىزىيەتى
پىويسىت دادەپىرىشى بامېبەستى خۇقايمىكىن لەھەمبەر دىانى
كانتدا.

١- پچىتەرى دووربىزە (تلەفۇنى)

(أ) ئەوهى پەيوەندى پىوه كردۇرى دەتوانى پىنى بلى كە ئىستا ئىش ھەيە و دەبىت
پېقە دەرهەوە، ياخود بۆ كۆبۈونەوەي گىرنگ دەپقۇم و داواي لىبىكە كاتىكى تر تەلەفۇنت
بۆ بکاتەوە.

(ب) داوا لە كار پەوانكار(سڪريتەركە)ت بکە، وەلامى پەيوەندىبىه دووربىزىيەكانت
بداتەوە و لەبرى تۆزدا نامە و پەيامەكان وەرىگىرتىت. لەم كاتەدا دەتوانى بېپارى
ئەوهبدەي كەي دەتەۋىت وەلامى پەيوەندى دووربىزىي و نامەبۇھاتوھەكان بەدەيتەوە.
كاتىكى بى ئىش و چالاكىت پەيوەندى دووربىزىيەت ئەنجامىدە، بۇنمۇنە پاشى نان خواردىن،
يان پاش كاتى كاركىدت، هىچ كاتىش وەلامى پەيوەندىبىه كان مەدەرەوە مەگەر
لەدۆختىكى تۆر پىويسىتا نەبىت.

۲- پچرانه کانی تر:

- (أ) کاتیک که سیک قسسه پی ده بپیت تو به پیوه قسسه له گلدا بکه بؤته وهی دانه نیشیت و به زووترین کات قسسه کانی ته او بکات.
- (ب) پیشناهیکی بؤ بکه که تو ده ته ویت دواتر له ده ره وه بیبینی یاخود نانیکی له گلدا بخوی یان شتیکی پیشان بدھی.
- (ت) له ببری ئوهی که سی بیروکه پچرپنه رت بیتنه سه ردانت تو بپرده سه ردانی، بهم شیوه یه ده تواني که هی بتھ ویت کوتایی به قسسه کان بیتني و بیروکه کانت به نه پچرپاری بھیلیته وه، کاته کانت به نر خدار بیبه وه به کار بیتني.
- (پ) گه رویستت له بیزارکاری دوور بیت ئوا ده رکی نوسینگه که ت دابخه و داوا له کار پاییکاره که ت بکه هر که سیک دیت بیگنپیتھ وه و داوا لیبکات دواي نیوه برق بگه پیتھ وه، یان له سه ده رکی داخراوی نوسینگه که ت بنوسه : " تکایه بیزارمان مه که " .. بهم پیگه یه ئوانی تریش رادین و پیز له کاته که ت ده گرن و کاتی خوشیان به باشی به کار دینن.
- (ج) هه رووه‌ها کورسی که م له نوسینگه که ت دانیو بؤته وهی که سانی که م بیتنه نوسینگه که ت و هانیان مده بق دانیشتن و مانه وه له نیو نوسینگه که ت.

۳- پچرانه کانی خوت هۆکار:

هه ولبده کاره کان يه کجاری ئه نجام بدھی، هه رگیز کاره کانت دوامه خه و به چپی تیشك بخه ره سه ره کاره ئه نجامی ده دھی، گه ره استت به ماندو بیی کرد یان زانیت بیرت شیواوه ئوا چپیز کردن وه ت ئاراسته ئه نجامه کان بکه، که به سود بقت ده گه پیتھ وه.

۴-کلبوونهوه و چاپینکه وتن:

له سره تاوه له خوت بپرسه: چی پووده دات گه ر بئنه و کلبوونهوه یه نه پرم؟ نه وجا
ئه مانه ئه نجام بده:

- أ- گه ر وله لامه که ت نه وه یه که: "هیچ پوونادات" و نهوا مه پق بق کلبوونهوه که.
- ب- گه ر وله لامه که ت: "هیچ پوونادات بلهام ده بیت بزانم چی پووده دات" نه و ده توانی
که سینکی تر له برى خوت بنیرى.
- ت- گه ر وله لامه که ت بهلى شتیك پووده دات ه، نهوا نام کلبوونهوه یه بخه ره نیتو
لیستی ئه نجام در اوه کانى بق زانه توه.
- .

۵-با خستن/اته و زهلى:

گه شتیك هه بیت له لیستی نه و شستانه که ده بیت نه نجامى بدهى و پتر له سى جاره
دوا خستت ووه، نیتر ده ست لهم خروهت هلبگره و وازى لیبینه، هر نیستا لاپه په و
کاغه زیک به ده سته ووه بگره و نام پرسیاره له خوت بکه: "چی پووده دات گه ر هیچ
نه کم؟ و تاچه ند نام بق من گرنگه؟"، دواتر نه مانه ئه نجام بده:

- أ- گه ر وله لامه که ت نه وه ببو که گرنگه نهوا نه نجامى بده.
- ب- گه ر وله لامه که ت نه وه ببو که گرنگه بهلام که سینکی تریش ده توانیت نه نجامى
بدات نهوا بە يە كېتكى دىكەي بسىپىرە.
- ت- گه ر وله لامه که ت: هیچ پوونادات و گرنگ نېيە ببو نهوا وازى لیبینه.

۶-پۆسته و کارى لاپه پەيى:

أ- مەسته بە ماشقاپىكىنى كارپەونكارت بق وەرگرتنى نامە و پۆسته كانت و
ئه نجامدانى كارى لاپه پەيى و لە يەك جياڭىدنه و و پېتەخستنیان و خستنە بۇرى گرنگە كان
بۇتقۇ.

ب-پوسته کانت بخه‌ره نیتو دوسيه‌ه لگریکی تایبه‌تیبه‌وه و کاتیک ئاستى نه‌نجام‌دانی
چالاکیه کانت نزم ده‌بیت‌وه نه‌وجا سه‌یریان بکه.

ج-وه‌لامدانه‌وه‌ی پوسته و نامه کانت بخه‌ره نه‌ستۆی که‌سینکی تر.

د-نه‌نجام‌دانی دووکار له‌یک کاتدا. بۇنۇمە: موئىدەت پەگەل پزىشىكدا ھې و دەزانى
پىيىست بە چاوه‌پوانى دەبىت، بۆيە نه‌و دوسيه و لابه‌رانه‌ی پىيىستان لەگەل خوت بىان
بە و لىيان بپوانە و پىيىاندا بچوره‌وه، بەمەش دووکار له‌یک کاتدا نه‌نجام دەده‌ی و کاتت
بە چاوه‌پوانى سره‌ی دكتوره‌وه ناكۈزىت.

٧- راپورتەكان:

ئەم پرسىارە لەخوت بکە: چى پوودەدات گەر ئەم راپورتە نەنسىم؟ كەسىنکى تر
دەتوانىت لە جىڭەم بىنوسىت؟ گەر وەلامەكەت: ھىچ پۇونادات بۇو، كەواتە مەينوسە،
بەلام گەر پىيىست بۇو ئەوا با كەسىنکى تر بىنوسىتەوه و دواتر خوت چاۋىكى پىيدا
بخشىنەرەوه، دەشتوانى لەو کاتانەدا بىنوسىت كە چالاکىت كز و لاوازه.

٨- تىكەلاوکىدىنى پىشىيەكان(ئەولەوييات)

لىستى هەموو نه‌و شتانە بنوسەرەوه كە دەتەوېت نەمۇق نه‌نجاميان بدهى، نه‌وجا
بەپىتى گرنگىيانلىستەكە دابېزەرەوه. بە گرنگىزىن دەست پىتىكە، بەو شتانى كە
دەبىت راستەوخز نه‌نجام بدرىت، نه‌وجا ئەوانەی كە دەتوانى دواتر نه‌نجاميان بدهى،
نه‌وجا لەكۆتاشدا نه‌وهى كە متى دەتەوېت بىنوسەرەوه. لە لىستەكەندى كاتىك بۇ
چاوبىتكەوتىيىش ديارىيىكە، كاميان لەپىشىر و گرنگىزبۇو ئەنجامى بده، نه‌وجا بۆئەوانى
تىرى كە متى گرنگ هەنگاوشىنلىكى.

٩- ماندوویونی زیاد:

ھر ئەمپۇ دەست پېتىكە و شتەكان يەکجار ئەنجام بده، گەر ئەمپۇ كۆمەلتىك لىست و دۆسیەت لەپىش دەستە و گىرنىڭ ھەر ئەمپۇ تەواويان بىكە ياخود بەكەسىتكى ترى بسپىرە و كارى ئەمپۇت مەخەرە سېھى” چۈن گەر ئىستا كاتى ئەنجامدانىت نەبىت نەوا لەداھاتوشدا بۇت نالويت و كاتت نابىت: بۇيە كەدەستت پېتىكە زۇولىنى بەرهەو.

١٠- نەخشەئى نازىرانە:

بەزىرانەوە لە نەخشەئى كاركىرىدىت بىوانە، لەخۇت بېرسە: ئايىا دەتوانم نەخشەكەنم بەپىتى ئەو كاتەئى بۇم دىيارىكىرىدىن ئەنجام بىدەم و جىتىپەجى بىكەم؟ گەر وەلامكەت نەخىرە ئەوا نەخشەكەت بىگە و چاكسازىييان تىدابكە.

١١- پىكىخستن كارىيە:

- أ- ھەموو رەفەئى نوسىنگەكەت پەتال بکەرەوە.
- ب- لىستى ناوى ئەو شتانە بنوسەرەوە كە بەپاست دەتەۋىن و پىتىيىستت پېتىيانە، نەوانى تر لەكۈل خوت بکەرەوە.
- ت- ئەم جۆرە نوسىيانە لەخۇت دووربىخەرەوە: دۆسیەئى گشتى، دۆسیەئى ھەممەجۆر“ چۈن ناچارت دەكەن بەردەواام لابېرەئى تىريان بۇ زىابىكەي و پېتىيانەوە سەرقالى بىت.
- پ- ئەوهەي كە دەزانى نۇد گىرنىگ و پىتىيىستە بۇ ئەنجامدانى كارەكانت تەنها ئەوانە لە نوسىنگەكەت بەھىلەرەوە.
- ج- دۆسیەيەك بکەرەوە باوەكە لەخۆگىرتەئى ئەو كاراتەبىت كە بىزىانە دەتەۋىت ئەنجامى بىدەي، ھەولىبدە چى تىدا نوسراوە ھەمووئى ئەنجام بىدەي.
- ح- بەجوانى و پىكىخراوەيى و خاۋىتىنېيەوە كارانت نەنجام بده.

خ- پىويستە لە نوسىنگە كەندا تەنها يەك شت لەپىش چاوبىت.. ئەو كارەى دەتەۋىت ئەنجامى بىدەي.

۱۲- سىستمى گونجاودابىنى بۆ ھەلگرتى دۆسىيەكانت:

لەبىرت بىت پىويستت بە سىستمىكى گونجاوه بۆ ھەلگرتى دۆسىيەكانت بە كۆدى پەنگاپەنك. بە كارپەوانكارت بلى: لىستى ناوى ھەموو دۆسىيەكانت بۆ رېك بخات و بەم پىنگە يەش دەتوانى چىت بويت بە زۇوترين كات بىدۇزىتەو " گەر پىويستت بەوە بۇ خوت بۇي بىگەرنى. دۆسىيە ناپىويستە كان لە خوت دووربىخەرەوە " چونكە بەبىي هىچ گرنگىيەك شوينەكەت قەرەبالىغ دەكەن. لەبىرت بىت كە ٨٠٪ ئەو شستانەي دەيختە نىيو دۆسىيەكانتەوە دووبارە لىيان ناپوانىتەو، بۇيە بەرلەوەي ھەر شتىك ھەلگرىت لە خوت بېرسە: چى پوودەدات گەر ئەم لايپەرەيە ھەلتەگرم؟ گەر وەلامەكەت: هىچ بۇو، ئەوا تۈرى بىدە و فېرى بىدە، گەر وەلامەكەشت گىرنىڭ و پىويستتە بۇو ئەوا بىخەرە نىيو دۆسىيەكانتەوە و ھەموو ٩٠ پۇز جارىك پېياندا بچۈرەوە و كاميان كۆن و بىن كەلگ بۇولە نوسىنگەكەت لايان بەرە، نابىت بە هىچ شىۋىيەيەك قەبارەي ھىچ دۆسىيەيەك لە يەك ئىنىج زىادتىركات.

۱۳- پەيوەندى كىرمەلائەتى- كلىبۇوتەوە:

لە خوت بېرسە: چى پوودەدات گەر ئەپۇم بۆ ئەم بانگىشتىكىدە يان نانى ئىتارى خواردى؟ گەر وەلامەكەت مىچ پۇونادات بۇو ئەوا ھەرئىستا پەيوەندى بىكە و مەونىدەكەت رەتبىكەرەوە و گەر ئاسانلىقىش بۇو ئەوا كەسىكى تر بەھەنئىرە با نوينەرايەتى تۆ بىكەت، ياخود خوت بېرۇ و نەختىك لە وىي بىتىنەرەوە و دواتر بە خىرايى ئەو جىنگە بە جى بېتىلە.

۱۴-فینی گوتنی (نه خیّر) به:

مهیله وشهی ناخیر وههات لیتیکات هست به تاوان
بکهی، باشت رو هایه بیلیی لهبری نهوهی کانه
به نرخه کهت له دهست بدھی و خشته کاره کانت
قره بالغ بکهی به کاری ناپیویسته وه، که نامه ش باری
سهرشان و ده روندت سوکتر ده کات و گوشاره کانی
سه ریشت که متر ده کات. بؤیه به رله وھی بلیی : بهلی، له خوت بپرسه: چی پووده دات گر
بیژم: ناخیر، گر و لامه کهت: هیچ پوونادات بیو، که واته به بزه وھ بلی ناخیر.

۱۵-ثامپانی نه گونجاو:

تازه ترین و باشترين و گونجاو ترین ثامپر به کاربینه. ثامپری له رگرتنه وھی دوسیه و
ق واله کانت بگوره و دانه کی باشتربینه، نامه ش کاتیکی نقدت بز ده گه پیتھ وھ و
تو په یش نابیت. کرپنی ثامپر وھ کو وھ برهینان و ئه نجام ببینه نهوه ک خرجی، هروه ها
له ثامپری ناپیویست و ناگرنگ به دورو ببه ”چونکه ده بنه هقی خاکردن وھت له نیش و
کارت و کوشتنی کانه کانت.

۱۶-کاتی نان خواردن:

گر هه مووان نیوه پوان ده بقىن بز نان خواردن ئدوا تۆ به نیو کاترزمپر پیشی هه موان
بېق ياخود نیو کاترزمپر پاشی هه موان، بهم کارهت هم باشت خزمەت ده کریی هم
خۇراکە کەت ززو بز ده هېین و خېراتر لىئى ده بیتھ وھ و کاتی باشت بز ده گه پیتھ وھ.
هه روھ ها له کاتی خۇراکدا ده توانى کە سېك بانگىشت بکهی کە نېشت پېنې تى بز نه وھی
دورو چۈلە کە به يەك بەرد بېتىکى.

۱۷- دووریزیز(تله‌فون) کهت دابخه:

خەلکى نزىكەی دوو كاتژمیر و نيو يان زىادتى رېۋىنە لەپىش تەلەۋۇزىن بەسەر دەبەن، بەپشت بەست بە توپىزىنە وەكان. خۆت مەدەرە دەست ئەو خۇوه خراپە و دەست لە زۇر سەيركىرىنى تەلەۋىتىنە ھەلبىگە، باشتىر وەھايە ئەم كاتە پەگەل خىزان و وەچە كانتدا بەسەر بەريت، دەتوانى حەزىز لەچى بەرنامىيەك بۇو سەيرى بىكەيت و دواتر ئامىزەكە بىكۈزۈننەتىنە.

۱۸- كاتى نوستن:

زۇرىك لە پىزىشكان دەلىن: خەلکان لەكات گەلىكىدا دەنون كە لەپۇرى جەستە وە پىتىيەتىيان نىيە، ياخود لەكاتى ماندووېي و شەكەتىدا دەيانەويت بىنون. ئەمانە تەنها بەپىنى خۇو و نەرىتىكەن دەنون. بۇيە زۇو نوستن و زۇو ھەستان باشتىرين ئامۆشىيارى بەنرخە بۇتان، لەلايەن پىزىشكانە وە ئامادە كراوه و چەسپىتىراوېشە بۇتان.

۱۹- كاتى فېرىن:

يەك كاتژمیر لەنېو فېرىك بەبىنەتىنە ھېچ پەپەنەتىنە ھاوتايە پەگەل ؟ كاتژمیرى نوسىنگە كەت بە پەپەنەتىنە. بۇيە داواى ئەو بىكە كە شوينىنە كەت لە تەننىشنى پەنجەرە وە بىت و دوورىش بىنە لە سەرئاۋ و چىشتىخانە كەوە. بەم جۈزەش ھېچ كەسىك ناتوانىت بىت، پەپەنەتىنە. دەتوانى ئەم كاتە بۇ ئامادە كردىنە پاپۇرت و كارى لاپەپەبىت بقۇزىتىنە. من بۇخۇم لەكاتى گەشتى فېرىك بىيىمدا زۇرىك لە لىتكۈلىنە وە كانم تەواودە كەم. لەنېو فېرىك گەر ويستت شتىكى بەنرخ بىنوسىت لە سەيركىرىنى تەلەۋىتىنە و خويىندىنە وەى بۇۋىنامە و گۇڭارە كان بەدوورىبە.

۲۰- همو سالنک با مانگیک زیاوهت هه بیت:

گر بتوانی همو پوژیک یه ک کاتژمیر زووتر به خه ور بیتنه وه نهوا هفتنه پینج کاتژمیرت بز ده گه پیته وه، گر لیکدانی ۵۰ هفتنه بکهی نهوا ده کاته ۲۵۰ کاتژمیر و دابه شی ۸ کاتژمیر نیشی پوژانهی بکه ده کاته ۳۱ پوژ یاخود مانگیک له سالنکا.

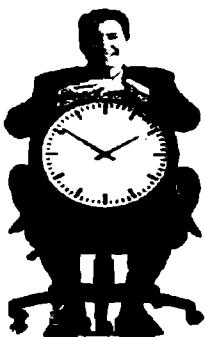
$$31 = \frac{1 \times 5 \times 50}{8}$$

نهوکاتهی ده زانی نه م کاته به دانایی به پیکهی نهوکات ده تواني به پیژهی ۳٪ داهات زیادبکهی، ده چیته پیزی که سانی سرهک و تنو، نهوکه سانهی به باشی کاته کانیان پیکختستوه. بزانه گه ریه کاتژمیر بز نه خشہ سازی و پلانکاری خه رج بکهی نهوا هاوتابه به ۴ کاتژمیر کارکردن. و اته داهاته که ت یه کسان ده بیتنه وه به ۴۰۰ .

۵۲- چون ده‌توانی خووی کارا بُو به کارخستنی کات گه‌شہ‌پیشده‌ی:

((زورکه‌س ده‌لین: کاتم نیبه بُو نه خشیدانان یان پیکخستن. به‌راستی سه‌بین گهر
کاتیان نه‌بیت !))

د. ناصر ابراهیم فقی

- نه‌میز ده‌ست پیشکه و به‌پیوه به‌رینکی کارابه بُو کات.
- به‌لینتیک به‌خوتبده "بُوئه‌م" و نه‌وجا به‌لینی نه‌وهش
به‌چواردوویه‌رت بده که ده‌بیته به‌پیوه به‌رینکی کارا.
- بروات به‌وه هه‌بیت که به‌پیوه به‌رینکی کارای کات ده‌بیت.
- چاوانت دابخه، بحه‌سیره‌وه و هه‌ولبده و‌ها خوت بیبنی
که به‌پیوه به‌رینکی کاراییت و پیزی کات ده‌گریت.
- لیستیک ئاماده‌بکه هه‌موو نه‌وانه‌ی تیدابیت که نه‌میز
ده‌تھویت نه‌نجامی بدهی، نه‌وجا به‌پیشی پیشیبیه کان(نه‌وله‌ویات)ت پیزبه‌ندیبیان بُو بکه،
له‌گرنگ‌که بُو کم گرنگ، هه‌ولبده نه‌م لیسته شه‌وان ئاماده‌بکه‌ی بُو نه‌وهی کاتی
نیشکردن‌لت لی نه‌گریت، کاتیک چالاکیت خوت به نوسینه‌وهی لیسته‌وه سه‌رقان مکه.
- هه‌ولبده هه‌میشه زوو بروی بنوویت و هه‌موو پوزیکیش به‌لای که‌مهوه ۱۵ خوله‌ک
زوروتر به‌ئاگا بیتیه‌وه "چونکه ئاوه‌زی هه‌تاوی له‌کاتی به‌یانیاندا زور بـئاگا و هوشیار و
داهینان کاریشه.
- هه‌ولبده له‌پیشی هه‌موو کارمه‌ندانته‌وه برویت بـوسار کار، به‌مهش که‌سی تر
ناتوانیت بت پچرینی.

- ۸ هەولبەدە ھەمیشە ئامادەبیت، کاتىك دەتەویت ئىشىك نەنجام بدهى، ھەموو ئوانەي پېتىسىت پېيانە پېش دەستياب بخە: كۆمپیوتەر، پاستە، دۆسىيە، خامە، ھەموو شىتكى تر، بەم كارەشت ھزىت ئاتوچى "لە گەران بەدووى شتەكاندا.
- ۹ ھەرچى كارى لاپەپەبىت ھېبە بەيەكجاري نەنجامدا و دواتر لە خوتىان دوور بخەرەوە.
- ۱۰ پېۋەدە گەورە دەتوانى دابەشى چەند بەشىك بکەيت/بەشى بچووك. ئەوجا دەتوانى بەش بەش نەنجاميان بدهى.
- ۱۱ ھىزى دەيى: گەرتۇشى كارىتكى قورس و بىزاركار بۈويت و ھەستت كرد ناتەویت نەنجامى بدهى، ئەوا بۆماوهى ۱۰ خولەك پىاسەبکە و دواتر وەرەوە بۆسەر دەنجامدانەوەي ھەمان كار، كاتىك دەست بەكارەكە دەكەيتەوە ھەست بە تەواوبۇنى دەكەيت. ئەوجا تىشك بخەرسەر نەنجام و ھەستكىرنە كانت كاتىك لە پېۋەدە دەبىتەوە.
- ۱۲ ھىزى وەرنامەپېڭىرىدىن دەروون: ھەولبەدە ھەموو پېۋەدە ھەموو بۆخۇت دووبات بکەيتەوە كە تو بەپىوه بەرىتكى كارا و چالاك و پېزگىرى كاتىت، كاتىك ئەم نامەيە دووبارە دەكەيتەوە ئاوهزى ھەناوارى بە دۆخى پاستەقىنهلى وەردەگرىت و كار بۆ بەديهاتنى دەكتات. خۆ بەرنامەپېڭىرىدىن بکەرە بەشىكى كارى پېۋانەت. ئەمەش چەند نۇونەپەكە دەتوانى پېۋانە نەنجامى بدهى:
- من بەپىوه بەرىتكى باشى / من بە باشى كاتە كانم دەگۈزەرىتىم.
  - من بە باشى سىستەمەكەم بەكاردىنم و دەپارىزم.
  - دەتوانم بە باشى كاتە كانم بقۇزمەوە.
  - ھەموو پېۋەدە لە ھەموو لايەكەوە باشتىر و باشتىر نەنجام دەدەم بۆ باشتىربۇون.

۱۳-مئى ۲۱ : ئەم خۇوه بۇماوهى ۲۱ پۇز لەسەرىيەك ئەنجامىدە، ئەوغا بۇ ھەمىشە خۇوى پېۋە دەگرىت. دەتوانى ئەم كىردارە يە خىراڭىز بىكەي و بىبىتە بەپىوه بەرىنگى كاراي كات، لەپىنگەي:

أ- گەنۋەكقۇ: دەتوانى لەگەل ئەو كەسىدا قىسە بىكەي كە دەزانى ئەو بەباشى كاتەكانى پېكخىستۇوه و بەكاردەھىننەت.

ب- كلالوى بەپىوه بىردىنى كات لەسەر بىكە: واى دابىنى تۆ مەشق پېككارى و بۇماوهى يەك مانگ مەشق بە كارمەندانى دەكەيت لەبارەي چۈننەتى بەكارھەننەن كاتەوە. بۇيە لەمۇرۇوه دەتوانى بەخىراڭىز و باشتىر فىيرىت و بەپاستى بەوه بىبىت كە دەتەۋىت بىبىت.

ت- ستراتىزىيەتى (چى دەبىت گەن) بەكاربىتنە: ولیام جایمس دەلىت: "گەر باشتىر دەۋىت وەها ئەنجامىدە كە باشتىر بويىتە" ، گەر وەها رەفتار دەكەي وەك ئەوهى شارەزابىت لە بەكارخىستۇنى كات ئەوا ئەم مېزە بۇدەچىتە نىتو ئاوهزى هەناوېتىو و دواترىش بەوه دەبىت كە دەتەۋىت. ئەم بەشەم بۇ دانادۇر بۇ فىيرىبۇون و يادگەرنى ئەوهى بەپاستى پېۋىسەتتە، لەگەل ئاشناپۇون بە بەكارخىستۇنى كات و چۈننەتى بەكارھەننەن لە ژيانى بۇزىنەدا. كاتىك بەھەر كەن دەكەيت بە كىردار ئەوا خۇوابىننەت و خۇرېزگەرنىت بەشىتە بېتىۋە يەكى كارا زىاودە بىت. ھەروهە بەھەت بۇ باشتىر دەگۈپىت، ھەروهە باوھەرىشت وەھادە بىت وەك ئەوهى كات تاكە شتى بەنرخى ھەبۇمان بىت و تاوه كە ماوين گەر بەكارى نەخەين لەدەستى دەدەين. زالىبە بەسەر كاتى خۇتىدا و ئازەوهەرى كەشتى ژيانتبە، ئەوغا دەچىتە پىنلى ۲٪ كەسى ژىرەكانى جەنەوە" پىنلى ئەو كەسانەي گەيشتۇون بە سەركەوتىن و ويسىتراوه كان.

ھەولى زىادىرىنى بەرھەمەكانت و باشتىرىدىنى ناستى زيانى بىدە، لەبىرت بىت گۇتەرى
فەيلەسۇف ئەلمانى پىشى ۱۰۰ سالن گتوبەتى: " زانست بەس نېيە پىيوىستمان بە
جىبەجى كەنەتلىقى، ئارەزۇو بەس نېيە پىيوىستمان بە ئەنجامدانىتى ".

ھەرئىستا بىر يارىبىدە كە

بە بەرىنۋە بەرىيىكى كارا و كات بەكارەتىنەرىيىكى سەركەوت و تۈۋىپىت ..

کلیل هه‌شتم

سه‌گردایه‌تی کردن

ریگه‌یه‌ک به‌ره و لونکه‌ی نه‌نjamدان

((کاتیک هه‌لده‌ستیت به‌کاری به‌ریوه‌بردن و ده‌ته‌ویت ناوازه و نایاب بیت، ده‌بیت
وه‌کو نه‌ستیره‌ی باکوربیت، کاتیک ئه‌و له‌جینگه‌ی خوی ده‌مینیت‌وه نه‌ستیره‌کانی تر
به‌دوریدا ده‌خولینه‌وه))

کرنفرشیقس

۵۳ - شیوازی تو چونه؟

((هه مو مرؤفیک له هه ناویدا هه مو شستانه دهسته بمن که ئاماژه‌ن بق شکمەند
نواندن و پیزگرتن له برامبهر، بلام گرنگی پى ناده‌ن))

منشوس

هر گۇرانىبىزىك شىوازى تايىھتى خۆى
هې بق كىرانى وتن: نەو شىوازە دەنگى
تىدا بەكاردەھىتىت (چىنى دەنگى)
ئاماژەكاني پوخساري، جولەكاني
جەستەي و هەمو نەوشستانەي تر كە
وەھايلى دەكەت لە گۇرانى بىزىانى ترى
جودابكات‌وھ، هەروھا هەر وىنەكىشىك

خاوهنى تايىھتى مەندى خۆيەتى بق وىنەكىشىن و هەمو سەماكارىنەكىش بەجودا لەوانى تر
دەپەقسىت، خۆنۈن (ئەكتەر) يش. لەپاستىدا هەرىيەكە لەئىمە خاوهنى تايىھتى مەندى و
شىوازى تايىھتى لەزىاندا كە كار لە ھەلبىزدەنەكاني دەكەت. ئەم نەونەيە كار لە
خوازويىستىش دەكەت. هەر بەپىوه بەرىتكە خاوهنى شىوازى تايىھتى خۆيەتى، كەواتە
شىوازى تايىھتى تو چىبىھ؟ ئایا تو سەرۆك كارىتكى كارايت، يان سەركىرە يان تەنها
بەپىوه بەرى و هيچى تر؟ جىاوازى لەتىوان ئەمانەدا دەبىنى؟ بىنگومان جىاوازى نەد
ھې.

سەرۆك كار ئەو كەسىيە تەنها فەرمانەكان دەردەكەت و خەلکانى دەرەپىشتى ئاراستە
دەكەت. بىرۋاي وايە هەميشە لەسەر پاستە و هەميشە پەخنەي ئەوانى تر دەكەت،
ئەمەش وەھا لەوانى تر دەكەت بىردىۋام توشى شەرمەزارى بن لە پۇوبەپۇر بۇونەوەي،

ھەمیشە ئەوانى تر لۇمە دەکات بەبى پۈوەنلىق ھېچ ھەلەيدك. سەرۆك ھېز و سزا وەکو ھۆکارىيەك بۆ ھاندان بەكاردەھەتىت لەپىتاو تەواوکىدىنى كارەكاندا، ئەم دوپىاتى ئەۋەش دەکاتەوە كە ئەوانەي لەدەوروپىشتىن ھەمیشە بەئاگان لەم سەرۆكەيان و ئەمېش ھەمیشە دەلىت: من سەرۆكم، يان شويىن قىسىملىنى من دەكەوبىت، ياخود بېز سەرجادە. بەلام ئەنجامدەر كەسىتكە مەتمانە بەوانى دەوروپىشتى ناکات. زۆربىمى كاتى بە ئەنجامدەن كارەكانى خۆى بەسەر دەبات. ئەم ھەمیشە دەنالىتىت بەوهى بەراستى كاردەکات و كاتژمۇرىتكى زۇرىش لە ئىشىرىدىن بەسەر دەبات و يارمەتى لەوانى ترەوە بۆ نایات و تەنانەت كارمەندانىشى يارمەتى ناكەن. ئەم كەسە ناتوانىت بىرۋا بەوه بکات كەسانى ترىش وەکو ئەم بەتوانان بۆ ئەنجامدەن كارەكانى ئەم، بۆيە مەتمانە بەوانى ترىش ناکات و ھەمیشە لە گوماندىاي. بىنگومان ئەم بەپىوه بەرە بپواي بە پى سپاردىن نىيە، پىتى باشە خۆى ھەموو كارىيە ئەنجامبدات. ئەم كەسە ھەمیشە سەرقالە و زۇر ئىزىز و خاوهن زانىيارى و ئەمكدارىشە بەلام گوماناوبىيە و مەتمانەي بەكاس نىيە و ئەمەش وەھايلى دەکات ھەست بە خەمۆكى و ناثارامى بکات و خۆى ھەموو خەوشىيەكان لەئىستەر دەگرىت و كارى خۆى بەكەس ناسپىرىت.

بەپىوه بەر بەپىتى كىدارەي بەپىوه بىردىن كارەكانى پائى دەکات، لە ئەخشەدانانەوە بۆ

پېپاردان و ئەوجا بۆ چاودىرى و بەدواداچۇون ھەنگاو دەنتىت. ئەم كەسە شويىن كەوتەي سىسىتىمى دانراوى كۆمپانياكە بۆ ھەلسۈراندىن و بىرەودان بەكارەكەي. پامىارىتى كۆمپانياكە پەرتوكى

پېزىزىتى. ئەم دەتوانىت ۷۵٪ ئەكتەكانى بۆ پۈونكىرىنى وەي كارە كارگىتىپە كانى تەرخان بکات و كار بە ئەنجامە ئاراستە بۇوه كانى دەکات. لەكۆتاشدادا سەركىدە ئەو كەسە يە كە تواناي ئەنجامدەن ھەموو كارىيەكى ھەي بە چاكسازىيەوە، ئەوجا دەيختە

بوارى جىيەجى كىردىن و بە ئەنجامى خوازداو دەگات، ئەم كەسە مەشقىپتىكراو يېكى زۆرباشە، هاندراو و هاندەرىشە، خۇى توانايى دروستكىردىنى ذەستەي كارى يارمەتى دەرى مەيە، لىتها تووه لە پەيوەندى دروستكىردىدا، بە توانايى لە چارەكىردىنى كىشەكان، حەزى بە سەركىشىيە، بېپار دەرىكى لىتها تووه، چاودەپۇانى پۇودانى شتەكان ناكات بەلكو خۇى ئەنجاميان دەدات و پېش پۇوداوه كان دەكەۋىت، گرنگى بە ئەندامانى دەستەي كارى دەدات وەك چۈن گرنگى بە ئەنجامەكانىشى دەدات، كاركىردىن پەگەل ئەم كەسە زۇر بەچىز و ويستراوه.

كىثارى فۇرچۇن جىياوانى نىوان بەپىوه بەر و سەركىدەي بەم شىۋىيە دىيارى كىردووه:

بەپىوه بەر كارى كارگىتى ئەنجام دەدات.

سەركىدە نويكارى ئەنجام دەدات.

بەپىوه بەر يارمەتى بەرددە وامبۇون لەكار دەدات.

سەركىدە گەشە بەكاردەدات و پېشى دەخات.

بەپىوه بەرپىشت بە زالىتى دەبەستىت.

سەركىدە پىشت بە متمانە دەبەستىت.

بەپىوه بەر كارەكان بەرىنگەي پاستى خۇى ئاراستە دەگات.

سەركىدە كارى دروست ئەنجام دەدات.

سەركىدە خاوهنى تابىئەتمەندى داهىنان كارىيە، شتەكان بەجوانى دەبىتىن، دوباتكار و چىپيركىردىن وەئىشە، متمانەيى نۇرى بەخۇى و دەستەكەيەتى. كارى بەپىوه بىردىن بەباشى ئەنجام دەدات و خاوهنى پەوشىتىكى نۇر سوپاس گۈزاريانى يە.

لەھەندىتكىكلىپدا (ھەلقەي فىئركارى) ئەم پرسىيارە ئاراستە دەكىتىت:

پروات و هایه بتوانم بیم به سه رکرده؟ یاخود: سه رکرده کان له دایک ده بن و دروست ناکرین، یاخود: زورگرانه فیزی هونه ری سه رکردایه تی بیت، یاخود: ئەم تواناییم نییه... هتد. ئەوانهی بهم شیوه یه بیرده کەنەوە ئەوا خاوەنی بیزۆکە بەکى چەسپاوى وەھان کە سه رکردایه تی خەونتىکى نەکرده بىيە! بەلام بە كۆتاپى ھاتنى كۆپەكە بۆچۈونىيان دەگۈرىت و ئامادەي ئەنجامداتنى نەکرده ترین كارىشىن بۇئەوەي بىن بە سه رکرده و ئەم كەسانە ئەوەي پىويستيان تەنها بۇونى بۆچۈونتىكى دروست و تىڭىيەشتىنە لەماناي سه رکردایه تى. فرانسيس بىكۈن دەلىت: "مېھ شتىك نییه ئەوەندەي كەمى زانىارى مرقۇ توشى گومان بکات".

((مرقۇ بەختەوە رتايىت تاۋەكىو بىرۋاي بەوەن بىت بەختەوەرە))

بابلىلىقۇس سىرس

لە بەرناھەي زمانەوانىانەي دەماردا گۈيمان يەك ھەبە دەلىت: "گەر مرقۇ ئىك توانى ھەرشتىك ئەنجامبدات... كەواتە ھەر مرقۇ ئىك تريش دەتولتىت ئەمە ئەنجام بىدات"، بۇيە تۈيش دەتowanى فىزىي ھەمووشتىك بىت، فىزىي مەلە و سەما و وىنەكتىشان و چىشت لىتىنان و كاراتىيە و ھەرشتىكى تريش بىت" گەر مرقۇ ئىك بەر لە تۇ فىزىي بىت. بەلام ئەم بىزۆكە بىزۆكە ئەتكەنلىك پىسا ھەلى دەسۈپتىنى، لەپىشىانوھ بۇونى ئارەزىوو بۇ فىزىيۈن و دەستكە وتنى ئەوەي دەتەۋىت. ئەوجا دەبىت بىزانىت چۈن ئەمە ئەنجام دەدەي و جىبەجىنى دەكەيت بەھەمان پىنگە و شىۋاز و جولە، مەروھا پابەندبۇون بە كاسى يەكەميشەوە، لەم كاتەشدا تۇ دەبىتە خاوەنی ھەمان ئەنجام، ئەمەش پىتى دەگۇتىت:

تاوتىنگارى لى

پىزۆگرمىسانى (بەرناھە سازى) زمانەوانىانەي دەمار، دەتowanى بەھەمان شىۋازى كەسىتىكى سەركە وتۇ قىسە بىت و بجولىتىوھ و ئەنجامبىدەي، دەبىنى وھەكىو و سەركە وتۇ دەبىت. بىرايان تراس خاوەنی

کتیبی ((۱۰ کلیل بۆ هیزى کەسیتى)) دەلتیت: "گەر لەو کەسانە بکۈلىتەوە کە سەرکەوتتوو بۇونە و ھەمان شىۋازى ئۇوان پەفتارىكەی ئۇوا تۆشىش دەتوانى وەکو ئۇوان سەرکەوتتوبىت، بەلام گار چوپتەوە سەرکەسانى شىكست خواردۇو تۆشىش وەکو ئۇوانلت لى دېت".

ئىستايىش پىت دەلتىم: تو دەتوانى بېيت بە سەركىرىدە يەكى مەزن، ئەمە يە ئامانجى پشت ئەم بەشه.

ھەندىك بپوايان وەھايە خويىندە وەي كتىب و ئامادە بۇونى لە كۆرەكان و تۈزۈنە وەي ھەندىك دۆخ وەھايىن لىدەكەت بە سەركىرىدە بن! ھەر وا بەم ئاسانىيە ھىچ دەستكە وەتكە بۇونى نىيە. بۇ بەدبەختى ئەمە بەتەواوهتى لەمەموو كەتوارىيەكەوە دوورە" چونكە خويىندە وە تۈزۈنە و ئامادە بۇون لە كۆرەكان تەنها ئامرازى يارمەتى دەر و پىنۋىتنى كارى تۇن بۇ بۇون بە سەركىرىدە نەوەك خويىان بىڭۈپن بۇ سەركىرىدە، ئەمانە زانىن و زانىارى بەھېزىت لەبارەي سەركىرىدایتى كەردىنەوە فىزىدەكەن و پى دەبەخشىن. فرانسيس بىكۈن دەلتىت: "زانىن لاي خۆيەوە هېزە".

زانىنىش بەتەنها بەس نىيە، تو پىويسىت بە ئەنجامدانى كار و كردىشە لەپال زانىنە كەتدا. سەركىرىدایتى پىويسىتى پابەندىيە بە ئاستى ناوازەيىھە، شىۋازىكى تايىھەتى زيانە، كىدارە يەكى بەردى وام چاكسازى تىدا كراوە و فەلسەفە يەكە پىويسىتى بە تىگە يىشتى قول و بەكارەتتانى بۇزانە يە.

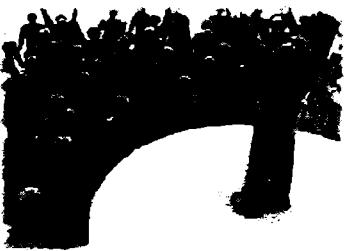
تەنها لە وشەكە بپوانە ((سەركىرىدایتى)) وەست بە هېزە كەي بکە دەبىنى ئەم وشەيە ئازە وەرلىخورى كاشتىيەكە دە ئافرينى و دەنويىنى.

ئەم بەشه مەموو ئەو زانىاريانەت بۇ پىش دەست دەخات كەبۇ بۇون

به سه رکرد ه پیویستت پییه‌تی. ته‌نها نه‌وه ده مینیت‌وه تویش لای خوت‌وه پولی
راسته قینه‌ت ببینی و نه‌وه زانیاریانه‌ی پیت ده دریت به کاریان بینی. تو به نه‌نجامدان و
کردار فیرده‌بیت پتر له‌وه‌ی له خویندنه‌وه‌وه فیرده‌بیت، و هک نه‌ره‌ستو ده‌لیت: "نه‌وه
شتانه‌ی پیویسته فیریان بین، فیریان نابین تاوه‌کو نه‌نجامیان نه‌دهین".

۵۴- ۲۰ تاییه‌تمه‌ندی بۆ سه‌رکردایه‌تی:

((لەسەرهەتای پۆژەکانی بە هیزیدا دەبیینی پر بزه‌یه و سلاو لە موan دەکات))
ئەفلاتقۇن

پىتىاسەی من بۆ سه‌رکردایه‌تى بە تىپەربوونى
سالان لە بۇونىدا دەبىت گۆپان. تاوه‌کو
تۈزۈنە وە كانم فراوانىر و كاره‌كانم زىادىر و
پۇستە كانم جۇراوجۇرتر بۇون باشتىر ئاشناي ماناي
سەرکردایه‌تى كىردىن بۇوم، بۇيە ناتوانىن تەنها
بەيەك وشە و دىپ پىتىاسەی سەرکردایه‌تىت بۆ

بىكم. سەرکردایه‌تى تەنها كىدارەيەك نىيە و بەس، بەلكو شىوازى زيانى بە پىتوەبەرە
سەركەوتتۇرە كانە. سەرکردایه‌تى خاوهنى تايیه‌تمه‌ندى بە هىز و مەزنە، وە كو ئەوتتۇرە
وەھايە كەلە باخچەكەتدا دەيچىنى و پىويىسىتى بە چاودىرىيە، مەموو پۇتىك ئاۋى بىدەي و
لە گژوگىاي زياناوى و بىن كەلە پىزگارى بىكەي "بۇئە وەي لەكتىدا بەرى خۆى بىدات و
تۇيىش شانازى پىتوەبەيت. سەرکردایه‌تى پىويىسىتى بە سىستىم و پابەندى و پىتىداگىرى و
سوربۇونە، بۇئە وەي پۇز لە دواي پۇز گەشەبکات و هىزى پىرتى پىن بېھ خشىت. ئىستايىش
باوه‌کو بىست تايیه‌تمه‌ندى سەرکردایه‌تى كارات بۆ بخەمە بەردەست:

۱- نەخشەدانانى ورد و دروست:

ئەفلاتقۇن دەلىت: ((سەرهەتا گىنگتىرين بەشى كاره)), تۈزۈنە وە كان بەوە گەيشتۇن
كە سەرکردە كان ۸۰٪ ئاتەكانىيان بە نەخشەدانان بە سەر دەبەن و ۲۰٪ بۆ جىئەجى
كىرىنى . پەنگە ئەمە نەختىك زىادە پۇيى بىت، بەلام بىزىكەكە ئەوەيە كە سەرکردە كان

نقد گرنگی بە نەخشە دانانی تەندروست دەدەن" بۆ زامنکردنی سەرکەوتى نەخشە کانیان و لیکۆلینە وەی وردی ئەنجامە کانیش دەکەن.

سەرکرده کان ھیچ شتىك بۆ نەگەر و بەخت و لەناکاوا ناھىئەنەو، لیکۆلینە وەی وردی ھەموو دۆخە کان دەکەن بەر لە دەستکردن بە ئەنجامدان. تۇماس ئەدىسقۇن دەلىت: "ھەرگىز پۈناسات شتىكى بەھادار لەناکاوا ئەنجامت دايىت"، ھەروەھا سەرکرده کان نەخشە دانەرى رى دەر و لېھاتۇن.

۲- پىكھستن:

لە پەندىكدا دەگۇتىت: "پىكھستن يەكەمین فەرمانە کانى ناسىمانە". برايان تراسى ئىزىزى: "پىكھستن يەكەمین فەرمانى زەۋىيە"، سەرکرده باش بەھاى كات دەزانىت نەوەك تەنها بۆ پىكھستنى كات و پارە و كۆشىشە کان، بەلكو بۆ چىڭ خستنى ئەنجامى باشتىر. دەبىنى نوسىنگەي سەرکرده پىكخراوه، نەو شستانى پىيوىستىتى ھەمبىشە لە نزىكى خۆيەوە و پىزى پېشەوە دايىان دەنلىت و ھەموو بۇزىلىكىش لىستى ئەنجامدرارە پىيوىستە کان دادە پىزىتىوە و بەپىتى لەپىشىيان ئەنجامىيان دەدات و كارى نوى ئەنجام نادات تاوه کو ئەوكارەي بە دەستتەوە گىرتىۋەتى تەواوى نەكاش، ھەروەھا خاوهنى سىيسمىتىكى تايىتى ھەلگىتنى دۆسىيە کانە بە وردى و تازە ترین شىۋە. سەرکرده لە چىۋە يەكى پىكخراو و گونجاودا كاردە كات.

۳- دىيارىكىدىنى ئامانجە کان:

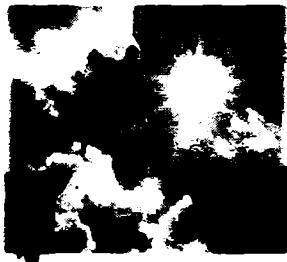
بپوام وەھا يە ھىچ سەرکەوتىنەكى مسۇرگەنابىت تاوه کو پېشەخت ئامانجە کانت دىيارى نەكەيت. سەرکرده هىز و گرنگى دىيارىكىدىنى ئامانجە کانى باش دەزانىت. سەرکرده کاتى

گونجاو ده‌ره خسینی بۆ به‌دیهاتنى ئامانجە‌کانى جا تاييەتى بن يان نيشى، سەركرده كات بۆ خيزانە‌كە يشى ديارى ده‌كات، كات بۆ هيوايەتە تاييەتى‌كاني و خويىندەوه و حەسانەوه و گەشەپىدانى كەسىتى و كاركردن بۆ گەشەپىدانى دەستەي كاريشى دەره خسینى و ديارى ده‌كات. سەركرده هاوسمىنگى دەنۋىتلىكتى لەنیوان ئامانجە جۇراوجۇرە‌كاني بۆ به‌دېھىنانى باشتىرين ژيان و مانەوهى خۇيىشى وەكو سەركرده مسوگىرده‌كات.

٤- بېيار دروستىكىرىن:

سەركرده پاھاتووه لە سەر چۈننەتى بې كەشە و دلەپاوكى. سەركرە چىزلى بېيار دروستىكىرىن وەردەگرىت و چاوه پوانى پوودانى شتەكان ناكات، بەلكو بېيارى پوودانى دەدات.

٥- سەركىشى:

سەركرده حەزى بە سەركىشىبىيە و چون باش دەزانىت سەركەوتىن پىويىستى بە سەركىشىبىيە. سىمۇن دى بوقوار دەلىت: "مرۇڭ لە ئازەل بالاتر دەبىت نەك بەوهى ژيان دروست ده‌كات بەلكو بەوهى سەركىشى ئەنجام دەدات".

٦- توانايى پەيوهندى:

سەركرده زۇر بەزۇو تواناي بەستىنى پەيوهندى ھېي، گۇنگىزىكى زۇرىباشە، دەزانىتت كەي قىسىدە‌كات و چۈن بىزىكە‌كани دەرۈزىتىنى و نامە و پەيامى خۆى دەگەنلى. دەزانىتت چۈن پووبەپوو ناكۆكىيە‌كان دەوهەستىتەوه و پەخنە‌كان وەلام دەداتەوه و

خاوهنى توانايىه کى گەورەي ھۆگرييە و تەنانەت سەرسەختترين مۇقۇھ كانىش دەكاتە ھۆگرى خۆرى.

٧- بەكارخىستنى گۈرپانكارى:

سەركىدە پىشوازى لە گۈرپانە كان دەكەت، لە پاستىدا گۈرپانكارى بەشىكى تايىھەتى پەفتارەكانى يۇۋىنەتى دەبىت، حەزى بە پۇتىن نىبى و نايە ويت دووجار يەك كار نەنجام بىدات، لە وەش گەيشتۇوه كە گۈرپان تاكە سەرچاوهى راستى ژيانە. ھەروەها پېشىبىنى ئو گۈرپانە دەكەت كە بەسەر بازاردا دېت و بەپىتى ئەم شىيمانانەش پەفتار دەكەت.

كۆنفوشيوس دەلىت: "كەر مۇقۇھ بىرى لە سورەتكەردىو، ئەوا تۆف و نالە لەنزيكەوە ھەست پىددەكەت".

٨- مەلسۇرپاندى دلەپاوكى و گوشارى كار:

سەركىدە ھەميشە خاوهنى ئو بۆچۈونە يە كە بەردەواام كارىيۇخۇي دەكەت تەنانەت كەرلاي كەسيكى تىريش كاربەكتە. حەزى لەكارەكەيەتى و چىز لەنجامدانى وەردەگرىي و لەمەترسى دلەپاوكى تى دەكەت، بۆيە دەزانىتىت چوقۇن مەلى دەسۈرپىتىن و بۆ بەرژەوەندى خۇي بەكارى دەھىتىن. زۇرتىك لەو سەركەدانەشى من چاوم پېتىان كەوبتۇوه گوتويانە كە بۆ خۇبىزگارىكەن لە گوشارى دەرۈونى يۇۋىنە بۆ چەند خولەكتىك پىاسەدەكەن يان لە يانەيەكى وەرزىشى تەندىروستىدا بەشداردەبن بۆ خۇبىزگارىكەن لەم گوشارە كەلەكەبوانە سەريان. سەركىدە بەمەموو شىتۇوه يەك ئامادەي خۇ ماندووکەرنە" بۆ زالبۇون بەسەر دلەپاوكى و گوشارى كاردا.

۹-پی سپاردن:

سه‌گرده بپوای بهوانی ترو گرنگی کاتیشه. متمانه‌ی به دهسته‌ی کاره‌که‌یه‌تی و ده‌زانیت که‌ی و چون و به‌کیشی ده‌سپیرینت له‌بؤ به‌دیهانتنی نامانجه‌که‌ی. هروه‌ها باش ده‌زانیت که پیویستی به ئه‌نجامدانی ئه‌م کارانه‌یه به‌بؤ ئوه‌ی دهستی ۋالابیت له‌بؤ ئه‌نجامدانی کاری ترو بەردەوامبۇن له پېشکەوتن.

۱۰-بینین و داهینان:

سه‌گرده خاوه‌نی هه‌ستىكى ناوازه‌ی کارکردن، ئه‌و توانای بىنېنى شت گەلىكى مەبە كەسانى تر بەئاسانى نايپىين و لىتى ناگەن. هروه‌ها خاوه‌نی بىرۆكەی داهینانكارانه و بۆشىن هزنانه‌شە. سەربارى ئوه‌ی جاروبار پەخنە ئاراسته‌ی ئەندىشە‌كانى دەكرىت، بەلام بەتىپەپبۇونى كات خەلک دەتوانن له‌و تىبىگەن كە بۆچى سەرگرددە بەم شىۋىيە له‌شتە‌كان دەپوانىت.

۱۱-مەشق و فىرگىردن و دروستكردىنى دەسته:

سەرگرده خۆى راھىنەر و مەشق پىنكارە و چىز لە پاھىنان كردن به دهسته‌ی کاره‌کەی وەردەگرىت و بەهای کارى بەگىانى دەسته‌بىيەوە وەردەگرىت و گرنگى نقدىش بە دەسته‌کەی دەدات، ئەندامانى ھاندەدات بؤ کارگردن و فىرى ئوه‌شىيان دەكەت چون بەئامانجى خۆيان بگەن و بىرەو بەئامانجە‌كانى دامەزراوه‌ی کار تىدا كردوشىيان بکەن. منسىوس دەلىت: "مېچ پەسندانىك بق سەرگرددە مەزنتر نىبىه له‌وه‌ي كە سەرگرددە يارمەتى پىاوانى خىرى دەدات بق مەشق وەرگىتن له‌سەر ھىز و کارايى و کارىگەرى)).

۱۲- هاندان:

سەرکردە بۆخۆی کەسیتکی هاندراوە (پالنەر و ھۆکارى ھەبە کە وەھاى لىدەکات لە دەرەوە و ناوەوەيەو بجولىتەوە بۆ بەدیهاتنى ئامانچەكانى). سەرکردە لە گرنگى هاندان و مەوداي ھېزەکەی تىدەکات. بۆيە ئەۋەپى ھەولى كەسانى نېتو دەستەكەی دەدات و پەسن و سەتىشيان دەکات جا بەتەنها بىت يان لەپىش چاوى مەمو نەندامانى دەستەي کارەكەي و نەوانەي باشترين كار نەنجاميدات باشترين پىزى لىدەفتىت. كىنيس بلانكار لە كتىبەكەيدا ((بەپىوه بەرى يەك خولەك)) دەلىت: "خەلکى سەيريان دېت لەوهى كارى پاست ئەنjam دەدەن".

۱۳- بەھەرەكان:

سەرکردە کەسیتکی زانستدار و ژىر و خاوهن ئەزمۇن و پېشىنەي مەزنە. دەزانىت لەبارەي چىيەوە قىسىدەکات، ھەميشە بەدۇرى ئەو ھۆکارانەدا دەگەپىت كە گەشە بە توناناكانى دەدات و ئائىتى نواندىن و ئەنجامدانەكانىشى باشتى دەکات، وەكى: خويىندەوە و گۈيگىتن لە كاسىت و ئامادەبۇون لەكتىپى هاندان و خولى فىركارى تايىھەت بەپىشە و بەھەرەكان و تونانى كەسیتى، زۇرى حەز بە بەھەرەي نوى و باشتىرىدىنى جۇرىتى ژيانى و چەشنى كارەكەشىتى، ھەميشە لە خەباتدایە بۆ ھەللاشاخان سەر چىاكان بەرەو سەركەوتى مەزن و گەپىشتن بە تەواوى نامانچ و مەبەستى خۇزداو.

۱۴-متمانه:

سەرکردە خاوه‌نى متمانەتى تەواوه بەخۆى لە پۇوبەپۇ بۇونەوهى قەيرانەكاندا،
دەزانىت چۆن بەسەر ھەر كىشىيەكدا زالىدەبىت كە
دووچارى دەبىت، لېيەوه فىرىي شى نويىش دەبىت.

متمان بەخۆکىدىن دەبىتەھۆى پىزىگىتنى لەلایەن
دەستەكەيەوه ھەركەسىك لەگەلىدا كارىكەت ھەست
بە ئارامى و متمانەش دەكات.

۱۵-جولە و كىدار:

سەرکردە كەسىكى نقد بىزىك و بەجولەيە و دەزانىت دەستە ماناى گوته و كىدارە،
ھەميشە لەجولەدایە بۆ ئەنجامدانى كارەكان و كاتىك نەخشە دادەنلىت و كات بۆ
ئامانچەكانى دىيارى دەكات، ئەوا بەخىرايىش دەجولىت بۆ ئەنجامدانى كارى پىيوىست.
كۆنفۇشىيۇس دەلىت: "كەسى سەرکردە لە قىسەكىرىدىندا ئاسايىيە، بەلام لەكىداردا سنور
پەپىن و ئاتاسايىيە".

۱۶-پابەندى:

سەرکردە زۆر پابەندى ئەو نەخشانىيە كە دايىدەپىزىتەوه، دەزانىت سەركەوتىن
پىيوىستى بەكاتە و ئاشنائى هيىزى پابەندىشىيە و ھەركىز بەئاسانى خۆى بەدەستەوه
ئادات. ئەمەكدار و پابەندە بەكارى دامەززاوه كەيەوه و نەو گۈپەشى كە سەرکردادىتى
دەكات بۆ گەيشتن بە باشتىرين ئامرازى پىزىيان و بەديھىتىنى ئامانچەكەي.

۱۷- وزه:

سەرکردە وزهیە کى مەزنى ھېيە، گرنگى بە خوھ خۇراكىيە کانى دەدات، پېز لە جەستەي دەگرىت، ھەمۇ پۇزىك بېتىكى گونجاو ئاودەخواتەوە، بەپىكى مەشقى وەرزىشى ئەنجام دەدات، خاوهنى وزهیە کى باشى جەستىي و ئاوهزىبى كە ئەمەش يارمەتى دەدات بۇ ئەنجامدانى ئەو كارانەي دەيەۋىت ئەنجاميان بىدات.

۱۸- سۆزەكان:

بەچاپۇشىن لەوهى لەبارەي سەرکردايەتىيەوە بىستۇتە و فىرىي بويتە، دەبىنى ھەميشە سەرکردە كەسىنلىكى سۆزدارى ھەستىيارە، ھەزى بەوهى كە ئەنجامى دەدات لەچوارچىوھى سۆز و خۇشەویستىدابى و پۇز بە دواي پۇز ئەنجامدراوە كانى پىتە خوش دەۋىت.

۱۹- كشۇكى و تواناي گەنگاندن:

سەرکردە خاوهنى گىانىتىكى كشۇك و قايلبۈونە بە گۇرپانكارى، پلانەكەي دەخاتە بوارى جىببەجى كردىنەوە و پىتىيەوە پابەند دەبىت و پىنداگىرى لەسەر جىببەجى كردىنى دەكتە، بەلام گەر بقۇي دىاركەوت نەخشەكانى ئەنجامى خۇزداوى نادەنئەوا بەخىرایى بەدووى نەخشە جىنگىرەوە دا دەگەپى بۇ گەيشتن بە ئامانجى خۇزداو، بۇئەمەش ئەپەپى مەولى گونجاندىنى نەخشەكانى دەدات لەگەل كار و دۆخەكاندا بەمەبەستى بەدىھاتنى ئامانجەكانى.

۲۰-سپارده:

سەرکردە کە سىتكى توندە / بەھىزە لە كاتى پىويسىتدا، بەلام لەگەل ئەوهدا دادوھر و

داخوازە، زۇد بەئەمەكە بۆ دامەززاوه و دەستەي كار و
كېيار و سەردانكارانى. ھەروەھا سەركىشى بە خودى
كارەكە يەوه ناكات، ناپاكى لە سپارده ناكات و
پاستىگۈي و پەندى زۇرى لادەستە بەرە و لەلاپەن
ئەندامانى دەستەكە يەوه زۇد باس دەكريت.

بەلى، ئەوانەي پىشۇوتەر گىنگەر تايىەتمەندىيە كانى سەرکردە بۇون، تۈيىش دەتوانى
ئەوهى بۆ زىياد بىكەي كە سەرکردە بە ژيرانە و سوروبۇنە وە كاردەكەت و بەرلە ھاۋپىتكانى
دەپواتە سەر كار و پاشى ھەموانىش دەگەرىتى وە. ھۆراس دەلىت: "ژيان ھىچ بەئىمەي
مرقۇ نابەخشىت بەبىن ئەنجامدانى كارى سەخت"، ھەروەھا باپلىلىقۇس سىرس دەلىت:
"كارەكان پىويسىتى بە كاتىكى زۇرە بۆئەوهى بە نايابىيە وە بگاتە نەخى پېڭەيشتن".

۵۵-چوار شیوازه‌گهی سه‌رکردایه‌تی کردن:

((دواین هلبزارده‌ی سه‌رکرده نه‌وهی له پشتیوه که س‌گله‌یک به جنی بهیلت خاوه‌نه باوه‌ر و حز و ئاره‌زروی به رده‌وامی دانبند به کاره‌کانی))

والتر لیمعان

بیست سال له مه‌وبه‌ر، کاتیک خه‌ریکی وانه خویندن بیوم له باره‌ی کارگیری ئوتیله‌کانه‌وه، فیتری شیواز گله‌یکی جوزراوجوزری سه‌رکردایه‌تی بیوم، فیتری نه‌وهش بیوم کنه م سه‌رکردانه دابه‌شی دووجوزری سه‌ره‌کی ده‌بن: ست‌مکارانه و دیمۆکراتی.

۱-ست‌مکارانه / نئۆتۆکراتی:

نه م سه‌رکرده‌یه همه‌میشه به کارمه‌ندانی ده‌لیت وه‌هابکه‌ن و نه‌نجام بدهن، نه‌وانیش بېبى هیچ نه‌ملا و نه‌ولایه‌ک جیبه‌جیتی ده‌که‌ن. نه‌میش تاکه سه‌رچاوه‌ی بپیاره‌کانه و گرنگی به کاره‌کانیش ده‌دات و تیشك ده‌خاته سه‌ر نه‌نجام‌کان، بؤیه ده‌بیینی له‌کار و ناستی به‌ره‌میدا ناوازه‌یه، به‌لام له‌پووی په‌یوه‌ندییه مرؤییه‌کانه‌وه لاوازه.

۲-دیمۆکراتی:

له‌گله کارمه‌ندانیدا پرقدره‌کان تاوتری ده‌کات و به گرنگی‌وه له پیشنبیاره‌کانیان ده‌پوانیت، نه‌وجا دوابپیار له‌باره‌یه‌وه ده‌دات. سه‌رکرده‌ی دیمۆکراتی گرنگی به پوونکردن‌وهی کیش‌کان ده‌دات برق ده‌سته‌ی کاره‌که‌ی و یارمه‌تیبیان ده‌کات برق دوزینه‌وهی چاره‌کان و تیبینی نه‌وهش ده‌کریت گرنگی ده‌دات به په‌یوه‌ندییه مرؤییه‌کان و کارکردن به گیانی ده‌سته‌تیبیان.

هه‌میشه هستم به وده کرد ئه م ته‌زانه ناته‌واو و که موکورتن، بؤیه به‌رده‌وامبوم له‌سەر لیکولینه‌وه و تویزینه‌وه تاوه‌کو له کوتادا بزم دیارکه‌وت که چوار جۆرى سەرەکى سەرکردایه‌تى هه‌يە و ناتوانن له‌يە کتر جودا بینه‌وه. ئەمەش نمونه‌يە كە:

کاتىك دەستم دايى ئەنجامدانى وەرزشى تىنسى سەرمىز (بنگ بونگ)، ئامانجى بۇون بە پالەوانى يارىيەكە بۇو. من زۇر بەختو وەربۇوم بە دۆزىنەوهى مەشقوانىتىكى ناوازه... مەشقەوانەكە له‌سەرەتاي مەشقەكانەوه چەندىن چىزىكى بۆ گىراماوه لەبارەي بنگ بونگ‌وه و باسى زمانى يارىيەكە بۆکىرمى، ئەوجا مەنگاوه بە مەنگاوه فيرىي چۈنىتى يارىكىرىنى كرد. پۇۋانه سى كاتىزمىز لەھەفتەيەكدا حەوت پۇڏ و بۆماوهى شەش مانگ مەشق دەكىد، ئەوجا وەها لەگەلمدا دەستى پېكىرد وەك ئەوهى لە يارى كۆتايى و پالەوانىتىكەدا بىم، ئەوجا بەرده‌وامبوم لەسەر مەشق پېكىردىن تاوه‌کو تاپادەيەكى زۇرباش فيرىي يارىيەكە بۇوم، دواتر يارىكىرن رەگەل يارىكارە جىاوازەكانى يانەكاندا بۇي پېتكىخستم، كاتىك دلىيابۇو لەوهى كاتى ئەوهەتاتووه ھانى دام بۆ بەشدارى كىرىم لە يارى نىتىدەولەتى، توانيم بىم بە پالەوانى تىنسى كۆمارى مىسر، ئەوجا سەرلەنۈئ لەگەلمدا دەستى پېكىرده‌وه، دىسانەوه ئاراستەي كىرمىم و مەلەكانى بۆ پاستكىرمە‌وه و ھەروەھا فيرىي فىل و ھونەرەكانى يارىيەكە كىرمىم، ئەوجا بۇومە بەشدارى پالەوانىتى جىهان كەله ميونخ ئەلمانيا ئەنجام درا.

ئايا ئەو مەشق پېكىكارە سەرکردە بۇو؟ كارەكەي سودى ھەبۇو؟ بىنگومان، بەلنى. توانى هەر چوار تەرزەكانى سەرکردایه‌تى بەكاربىتىت، بەپىنى كات و ھەلۋىستەكان:

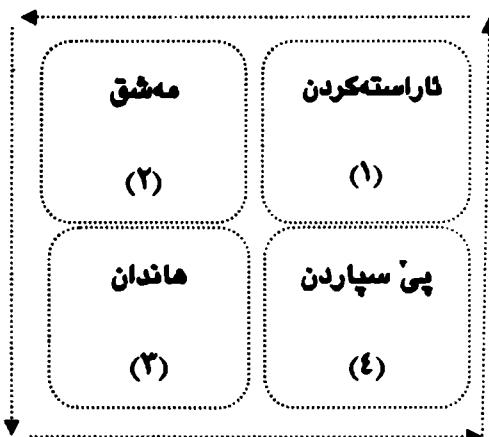
- ١- ئاراستەكىرىن: لەسەرەتاوه بە قىسەكىرىن لەبارەي يارىيەكە و ناسىينى لەگەلمدا دەستى پېكىرد.

- ٢- مەشقكىرىن: ئەوجا دەستى دايى مەشقپېكىرىنىم، لەسەر ئەنجامدانى يارىيەكە.
- ٣- ھاندان و يارمەتى و پشتگىرى: هەميشە لەپالىم بۇوه و ھانى داوم و پشتگىرى كىرىدۇوم.

۴- پی سپاردن: واى لىکردم بەشدارى پالهوانىتىيە كان بکەم و بۆخۆم کارى خۆم نەنجام بدهم.

زۆرىك لە بەپىوه بەران دەكۈنە ھەلەئى ئەوهەوە كە خەلکى دادەمەززىتن و پېتىان دەلىن: ئەمە بکەن و ئەوهە بکەن، ئەوجا بروايىان وەھايە بەبى مەشقىپىكىردىن و ھاندان كارمەندە تازەكان كارەكانىيان نەنجام بدهن. نەنجامى ئەمەش شىۋاندى بىرى كارمەندە تازەكان و تېكدانى كارەكە و نۇرىبۇونى پېزەمى دەست لە كاركىشانو و دەبىت. تۆ پېتىيەست بەوهە يە راستە و خۇچ چاوت بە كارمەندە تازەكانىت بکەۋىت، فېريان بکەى و پایان بېتىنى لەسەر ھەموو شىتىك، تاوهەكۆ تەواو دەزانى ئەوان لەھەموو شت تىدەگەن، ئەمە ھەنگاوى يەكەم دەبىت، ئەوجا راھىتنانىيان بەشىوه يەك كە بەبى يارمەتى ئەوانى تىريش بىتوانن كارەكانىيان نەنجام بدهن، سېتىيم: دەبىت لەبوارى كاركىردىدا ھەلى تەواويان پېتىدەي بۆ متمانە بەخۇكىردىن، ئەوجا ھەنگاوبىنى بۆ قۇناغى دوايىن كە ئەويش پى سپاردىن.

ئىستا پاش ئەوهەي پى سپاردىنت نەنجامدا، ئەوجا جارىكى تەئاراستەيان بکەرەوە فيئى بەھەرە و كارى نۇتىيان بکە و چوار شىۋاوز و تەرزەكانى سەركىردايەتىيان پى ناشتابكە، بۆئەوهەي بەردەوام سەرقالىن بە ئەنجامدانى كار و فېرىبۇونى شتى نۇئى و ھەولۇدان بۆ گەيشتن بە نەنجامى ئامانجى خوازداو.

۵۶- چون دهسته‌لات به دست ده‌هیئت و به‌گاریشی دیئی:

((نه‌نها یه‌ک خالی و هستاوم بده‌ری بؤئه‌وهی له‌سه‌ری بوه‌ستم، نه‌وجا منیش
هه‌ساره‌ی زه‌وی ده‌جولینمه‌وه))

ثارخه‌میدس

کاتیک تواندارد هبیت بؤئه‌وهی به‌سه‌رکرد هبیت، پیویسته
له‌بیری نه‌که‌یت تو خاوه‌نی نازناویکیت ده‌بیت پیزی
بگریت، تو یاریچی ده‌سته‌که‌تی، به‌لام ده‌بیت جاربه‌جار
پیاری گورپینی یاریکاره‌کانیش بده‌ی "چون نه‌مه
له‌برژه‌وهندی هه‌مواندا ده‌بیت. ولیام شکسپیر جاریکیان

کوتی: "جب‌اوای نیوان سیوی چاک و خراب نقد کامن"، ده‌بیت بزانیت چقن یاری
ده‌سته‌لاداریتی خوت ده‌که‌یت، بؤئه‌مه‌ش فرموده به‌م ریگه‌یه ئاشنابه:

۱- و‌هه‌لا هه‌موان بکه و‌ای بیبن که تو زالی به‌سه‌رئه و دخانه‌ی پیویستی به
سه‌رکردایتی و که‌ستیتی مه‌زن.

۲- هه‌روه‌ها پیشانی نه‌وانی تریشی بده که تویش خاوه‌نی به‌هره و زانیاری
پیویستی بؤئه‌نجامدانی کاری باشت له‌وان.

۳- بیروکه‌ی نوی بھینه ناراوه، ریگه‌ی سه‌رکیشانه هه‌لبژیره، له بؤچونی نه‌وانی
تریش بپرسه و و‌هه‌ایان پیشانبده که تو خاوه‌نی توانایه‌کی باشیت بؤ پیشخستنی
نه‌نجامه‌کان.

له‌م کاته‌دا نقد و شیاره‌ه لوه‌هی نه‌که‌ویته داوی ناویانگی و نازناوه‌که‌ت‌وه و نه‌نها پشت
به نازناوه‌که‌ت ببه‌ستیت بؤ به‌دسته‌ینانی پیز.

ئیستا ده تواني ببیت به سەرکردەيەكى كارا و ئەوهى پىويستت تەنها به بىپاردانە بىز

جىبە جىكىدن. سەرکردايەتى بىزەر رېنگەي تايىھەتى خۆت لە زيانىدا و دەبىنى كەتۋە دەست بە گۈرانكارى دەكەيت و لىرەوەش زالىدە بىت بە سەرتەواوى زيانىدا و لەمەر چواربەشەكى زيانىدا سەركەوتىن و پىتشكەوتىن بىردى وام بە دەست دەخەيت.

سەرکردايەتى كارگىپى نىبىه و بەس بەلكو تەرزىكى فەلسەف و شىوارىتكى زيانە.

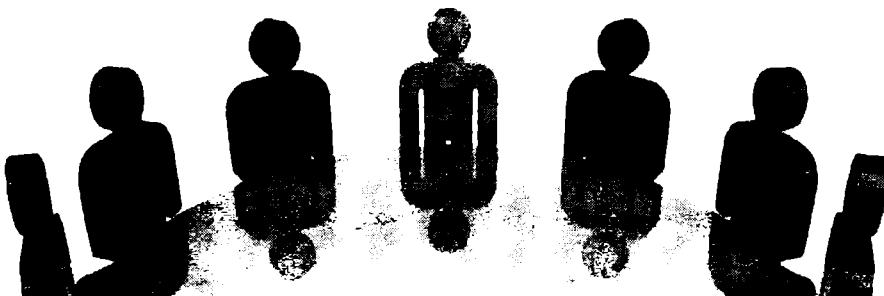
((پىويستە لە سەرنەوانەي دەيانەوەيت بىن بە دەستە لاتدار دەست بە دۆزىنەوەي سەرکردەي خۇيان بىكەن، ئەوانەشى بە سەركەپكى كارانىاندا زالىدە بن پىويستە بە هيىز و مەزنىن، ئەوانەشى دەيانەوەيت بە هيىزىن دەتوانى هيىزى ئەوانى تىرىش بە كارىتىن، بۆئەوهى هيىزى ئەوانى تىر بۆ خۆت بە كارىتىن پىويستە خۆشە ويستىيان بە دەست بخەي، بۆئەوهى خۆشە ويستى ئەوانى تىر چىڭ بخەيت دەبىت خۆت ھەلبىسۇرپىنى، بۆئەوهى خۆت ھەلبىسۇرپىنى پىويستە كشتكۈك بىت)). كتىبى سەرکردايەتى ستراتيئى-چىنى.

ھەرئىستا بۇيارىدە كە بە بەرئۇهە بەرئىكى كارا بىت..

کلیی نویه‌م

دروستکردنی دهسته ..

هیزینکی ره‌ها بو دامه‌زراوه‌ی سه‌رکه‌وتورو

((ئەو بىنەمايىھى ئاواھزى ئاراستەكراوى لەسەر دادەمەززىت ئەوهى كە دوو يان زىياترى كەسان لە شوينىن كەوتى يەك ئامانجدا كۆششى زىادتر دەكەن و لەگەن گىتنىبەر يەك ئاراستەي هزى ئەرىيىدا هىزىك پېكدىنن كەناپۇوخىت))

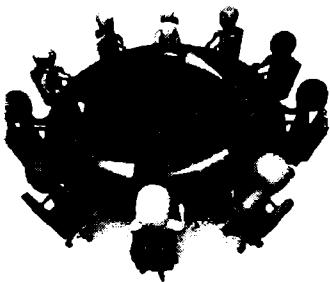
نابلىقىن ميل

۵۷- دهسته‌ی کار..شوین دهست دیار:

(یهک شتی زور گرنگ له ژیان فیربیوم نه‌ویش نه‌وهیه که ده‌توانم هه‌موو شتیک نه‌نجام بدەم به‌لام ناتوانم به‌ته‌نها نه‌نجامی بدەم، هیچ که‌سیش ناتوانیت نه‌مه نه‌نجام بداد)

د. رزیقت شولر

پیاویکی پیر ده منداله‌که‌ی لهده‌وروپشتی خوی کۆکرده‌وه، نه‌وجا هه‌ریه‌که‌یان چیلکه

داریکی پیدان و داوای لیکردن يهک به دوای يهک بیشکینن. منداله‌کان زوریان سه‌یر لیهات و له‌نیو خویاندا کرديان به چربه چرب و پرسیار کردن له‌باره‌ی ئەم په‌فتاره‌ی باوکيانه‌وه، به‌لام باوکيان داوای لیکردن چى پى گتون نه‌نجامی بدەن، نه‌وانیش نه‌نجاميان دا، کاره‌که بۆ هه‌ندیکیان ئاسان و بۆ

هیندیکیش گران و ناره‌حهت بۇو، هه‌رچونیک بیت توانییان داره‌که بشکینن. نه‌وجا باوکيان که نه‌مه‌ی بىنى بزه‌یه‌کی کرد و دواتر هه‌ریه‌که و چیلکه داریکی ترى پیدان و داوای لیکردن هه‌مووی پیکه‌وه بېسته‌وه، نه‌وانیش وەهایان نه‌نجامدا. نه‌وجا داوای لیکردن دانه دانه هه‌ولى شکاندئى ئەم كۆله چیلکه داره بدەن، به‌لام هه‌موویان تاقیان کرده‌وه و نه‌يان توانى. نه‌وجا باوکيان داوای لیکردن بە جوانى گوتى بۆ پادىرن و پاش نه‌ختیک بیددنه‌نگى نه‌وجا پىتى گوتى: " كوره‌کانم دېتانا کاتیک هه‌ریه‌که و چیلکه يەكم پیدان توانیت بیشکینن ، به‌لام کاتیک هه‌موو چیلکه داره‌کانم پیکه‌وه بۆ كۆکردن‌وه نه‌نانه‌ت زیانیکیشى پیکه‌یەن. نه‌مه بە سەر نیوه‌شدا جىبەجى دەبیت، گەر جىابىن‌وه و ناكۆكىن بە ئاسانى بە سەرتاندا زالدەبن و له‌ناوتان دەبەن، به‌لام گەر وەکو يەك دەسته پیکه‌وه كزوه‌بۇون نه‌وا هیچ که‌س ناتوانیت زەفرەتان پى

بەریت، بەلى نەمە ئامانجى ئەم کارەى من بۇو: هېز لە كىتىدايە، يەك دەستەبۇن ئەمەشنى ھەلە بۆ دۈزمن".

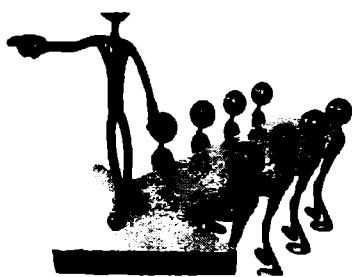
بىرۇكەى دەستەى كارمان لەممو شوينىكدا پىويستە، گەر لە ئازەلەيش بپوانى دەبىنى شىر و پلەنگ و گورگىش بە دەستەوە پەلامار دەدەن و پاودەكەن، ئەم بىرۇكەى دەستەى كارە دەگەرىتىوە بۆ دېرزمۇان، باوداپىرانى سەرەتايمان راھاتبۇن لەسەر ئەنجامدانى كارى ھەرەوهىزى لەپىتناو مانەوهدا. كاتىك دەرىيىشتن بۆ پاۋ، چاوا تىزەكان بۇ پاسەوانى و چاودىرى دادەنرا، ئەوهشى لە پاکىدىدا خىرابۇو ھەلەستا بە ئەنجامدانى كارى پاوكىدن. لە جەنگى جىهانى دووهمىشدا ئەو ھېزەى بەگىانى دەستەبىيەوە كارى دەكىد سەركەوتى مەزنى تۆماردەكىد. سەركەوتى بەرددەوامى ژاپۇنىيەكان توانادارىييانە بۇئەنجامدانى كارى ھەرەزى و دەستەبىي، گىرنگ نىبى بەلايانتو وە كىن خەلات دەكىزى. گىرنگ ئەوهىي كارەكەيان ئەنجامى ھەبى و پىنگەوە سەركەوتوبىن، ھەرئەمەشە وەھاي لە ئاپۇن كىدووھ بېتىت بە يەكتىك لە دەولەمەندىرىن دەولەتلىنى جەنان.

بەلى، دەستەى كار شىوازىكى كاركىرىنى كارا و بەردارە" چۈن ھەلى ھەستكىرن بە بەپرسىيارىتى بۆ ھەمو توڭىكى دەستەكە دەپەخسىتىت، ئەمەش وەھاييان لىدەكەت پىر پابەندىن و بەسوربۇنىشەوە كارەكانىيان خاستر ئەنجام بىدەن و چاوهپوانى بەدېھاتنى ئەنجامى مەزن بن، كاركىرن بەگىانى دەستەبىيەوە يارمەتى خەلکى دەدات بۆ بەدېھاتن و بەرددەست خستنى باشتىرىن چىز و متمانە بەخۆكىرن و خۆ بە بەھاردارزانىنىش دىننەتى بۇون. ئەمەش لاي خۆيەوە دەبىتە ھۆى باشتىرىنى پەيوەندىبىيەكان و و پەتكەرنى ئەنجامەكان و بەدېھاتنى بەرئەنجامى ناوازە. دەستى كار بە ھەمو ئاسانىبىيەكەوە ھېزى بىنچىنەيى ھەموو دامەزراوه يەكە.

((ئەزىزەوە و داهىتىن و دەستكەوتى مەزن پىويستى بە ھارىكاري دەستگەلى نىدە))
ئەلىكساندەر گرامام بىل

گهر دهسته‌ی کار ئوهنده گرنگی هه بیت، که واته بچى زورینه‌ی دامه‌زراوه‌کان به‌کاری ناهیتن و کەلکى لى نابین؟ تاوه‌کو وەلامى پرسیاره‌کانم بىزىمەوه له سەدان به‌ریوه‌بەر و کارمه‌ندانم پرسیو، به‌تاپیهت ئوانه‌ی کە بىرۇكەی دهسته‌ی کار به‌کارناهیتن، زور قسم له‌گەلدا كردوون، زوربەشيان بهم شىوه‌يە وەلاميان دايىنه‌وه:

- ئىتمە بپوا بەوه ناكەين ئەم بىرۇكە كارابىت و کەلکى بىئىتمە هه بیت.
- بپواناكەين ئەم بىرۇكە يە له‌گەل جۆرى ئىشەكەي ئىتمەدا بگونجىت.
- ئەمە تىچۇونى زوردەبىت و كاتىش زور بەفيپۇ دەدرىت.
- ئەرك و ماندووبۇنى زقرە.
- ئوهنده سەور و تەھەمولمان نىيە بقۇ ئوهى له‌گەل كارمه‌نداندا دانىشىن.
- ئەمە پىيىستى بەوه يە خۆت مەشقىپىكار و مامۇستا و بەدواچونكارىش بىت، كى ئوهنده كات و سەورى هە يە ئەم كاران بىكات؟ بەپاستى ئەمە سۆپەرمان و مۇۋىسى سەيرە كار(خارق) دەۋىت.

سەير ئەوه يە بەریوه‌بەران ھەمېشە كۆپۈونە و
له‌گەل كارمه‌ندانىاندا ئەنجام دەدەن و ئاراستەيان
دەكەن و پشتىيان پى دەبەستن بقۇ بەدېباتنى ئەو
ئامانجەي دەيانەۋىت، كەچى رېقىشيان لە بىرۇكەي
دهسته‌ی کارە، لېرەدا تاكە جيازىيەكى ئەم
بەپىوه‌بەرانە و دەستەكاران ئوهى يە كە ئەم

بەریوه‌بەرانە ھەمېشە داوا لە كارمه‌ندانىان دەكەن وەهابكەن و وەھا نەكەن و گەر
ھەلەيەكىش پۇوبىدات دەيخەن ئەستىۋ ئەوانى تر و خۆيانى لى بەدۇوردەخەن. دەست
دەكەن بە ھەپەشەوگۇپەشە و ھەمېشە گوشار دەخەن سەر كارمه‌ندانىان و دەيانەۋىت
بەم رېكە يە ئەنجامى خوانداو چىڭ بخەن. ھۆراس جارىكىيان گوتى: "ئەو ھېزەي دانايى
جىب دەگىرتەوە بەملى زىد كېشىۋە دادەكەۋىت"، ئەم بەریوه‌بەرانە مېچيان دەست

ناکەویت و بە ترسنۆکانه تر لە کارمەندانیان چاوهپوانی ھەلیکن بۆ دەست لە کارکێشان وە.

لیکۆلینه وە کان دەلین کە زۆریک لە بەریوە بەران لە دەستەی کار دەترسین لە بەر نەوەی لەم کاتەدا ھەست بە کەمبۇونەوەی دەستەلات و ئاسایشى دەکەن، ياخود پەنگە کیشەی تايیەتیان ھەبیت کە پەیوەست بیت بە خودەوە، لە راستیدا رەگەل دەستەی کاردا پېچەوانەی ئەو بىرچۇن راستە، ئەوان دەتوانن ئاسایشدارتر و دەستە لاندارتىريش بن.

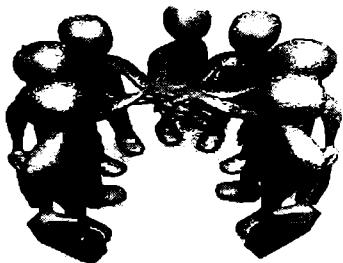
گەورە ترین بىنەماي بەریوە بىردىن بىرىتىيە لە: "گەر باوهەرت بەوانى تىر ھەبۇ دەتولنى بەرچۇو بىنافرىنى، بىنەوەي باشتىرىنى ئەوانى ترىش بەدەست بخەيت، تىز بە باشتىر لەوان بىرېكەرەوە و مەمانەشىيان پېتىكە"، لە بىنەوەي دەستەي کار مىزىتكى ناوازە دەبەخشىت بۆيە ئامانجى پاشت ئەم بەشى كتىبە يە.

۵۸- پینچ بنه‌ما بو دروستکردنی دهسته- گرویی کار:

((گر هه مووان به سه‌رکه وتن پیکه‌وه بهره‌و پیشه‌وه ده‌بُن، نهوا سه‌رکه وتنیش خوی گرنگی به خوی ده دات(خوی ده هینتنه بون))

هنری فزود

پیویسته دهسته‌ی کار له سه‌رینه‌مایه‌کی به‌هیز پونیات بنریت. متمانه و پیز دو کوله‌که‌ی سه‌رکه‌کی و به‌هیزی پاریزه‌ری دهسته‌کان

بو بوبه‌پو بونه‌وهی که شه ناهه‌مواره‌کان. ئه م دوو کوله‌که‌ی به سودن بو پونیات نانی دهسته و له‌پیکه‌یه و دهسته‌که ده‌توانیت به‌سه‌ر چیاں سه‌رکه وندانه سه‌ریکه‌وینت و بگاته به‌رزایی و لوتكه‌ی نویی دورتر و به‌پیت تر. پینچ بنه‌مای سه‌رکه‌کی

هه‌یه که دهسته‌ی کاری له سه‌ر پونیات ده‌نریت، ئه وانیش:

۱- متمانه:

جون. ئا. هۆمز ئامازه به‌وه‌دکات که: "هیچ شتیک لوه باشتئ نییه بق دل که خوت نزم بکیت‌وه و ئه‌وانی تریش بق بزرزتر

ئاراسته‌بکه"، ده‌بیت يارمه‌تی ئه‌ندامانی دهسته‌کات بدھی بؤئه‌وهی هه‌ست به متمانه‌کردن به‌خویان و تواناکانیان بکەن له‌بو به‌دیهاتنى سه‌رکه‌وتن و له به‌رامبئر ئه‌مشدا متمانه‌یان به‌رامبئر به تو زیادتر ده‌بیت، هه‌روه‌ها متمانه‌یان به دامه‌زراوه‌که و

ئه‌ندامه‌کانیشی ده‌بیت. هه‌روه‌ها دهسته پیویستی به که‌شیکه متمانه‌ی تىدا زالبیت،

هه رووهها نهندامه کانیشی پیویسته بروایان به وه بیت که کارکردن به دهسته بیی یارمه تبیان ده دات بو ناسان گه یشن به ناما نجی دهسته که و تایبه تی خویشیان، به تایبیت ده تو ان به ناما نجی که م به دیهات تو وه کانیشیان بگن.

۲- گرنگی پیندان:

هر مرؤثیک ملوانکه به کی شاراوهی هه بیه که له سه ر سنگیه تی و له سه ری نوسراوه: " وه هام لیکه هه است به گرنگی بکه م" ، هر نهندامنیکی دهسته که ت ده یه ویت هه است به گرنگی پیندانی بکه می، له پاستیدا نهندامانی دهسته که پیویسته به باشی هاریکاری به کتر بکه ن و گرنگی به بیه کدی بدنه ن، هه رووه ک چون گرنگیش به دامه زراوه که یان بدنه ن. گرنگی پیندان یه کنکه له و بنه مايانهی که دهسته که می له سه ر داده مه زریت نه وه ک له بواری کاردا به لکو له لایه نی ژیانی که سیتیشه وه.

هر رووهها پیویسته هر نهندامنیکی دهسته که چاپیتی نه وه نه کات که س کاره که می نه م بکات، به لکو ده بیت نیشی خوی به باشی و به بی دواکه وتن نه نجام بی دات، ده بیت تزی به پیوه به ریش نه وه یان بودیار بخه که به پاستی گرنگی بیان پی دهده می. پهندیکی لاتینی هه بیه ده لیت: " نه وهی بوکه سیتکی نه نجام دهده می له پاستیدا بو خوتی ده که بیت" ، کاتیک گرنگی به که سیتک دهده می نه وکات هه است به گرنگی خوت ده که بیت، هه رووهها نه ویش له به رام به ردا گرنگیت پی ده دات، لیره وه به خته وه رهها به رجه سته ده بیت.

۳- پابهندی:

من باوه پم وه هایه که کاری پاسته قینه و قورس هۆکاره بو سه رکه وتن، سه رکه وتنیش به لوتکه ت ده که بیه نیت، به لام پیویستیشم ان به پابهندی و پیندا گیری به بو مانه وه له

لوتكه" به بهرده‌وامي، پيوسيته ئندامانى دهسته‌كه پابهندى كار و ئامانجە كانى دامەزراوه‌كە بن، هروه‌ها پيوسيته لەسەريان پابهندى ئامانجە گشتى و تاييەتىه كانيش بن.

٤- هاريکاري:

گەر كۆمەلەتكە سى ئاسايى پىتكەوه هاريکاربۇون ئەوا دەتوانن كارى ئاسايى ئەنجام بىدەن و ئەنجامى ناچاوه‌پوانکراو بهردهست بخەن، بە هاريکارى كەسانى ئاسايى دەتوانن بگەن بە ئاستى ناوازە و سەركەوتى بى سەنور. ليئەوهش پيوسيته لەسەر ئندامانى دهسته‌كە پىتكەوه هاريکاربىن لەسەر بىنەماي بەرژەوه‌ندى گشتى نەوهك بەرژەوه‌ندى تاييەتى. پەندىتكى چىنى مەيە دەلىت: "گەر بە بىچۇونى مەزار كەس قايلبىت دەبىتە خاوهنى هيىزى مەزاركەس، بەلام گەر لەگەل بىچۇونى دەمەزاردا تاجىزىبىت يەك دانەشيان تياناپىت كەلكى بىتەت".

٥- بهشدارىتى لە بىۋاپاستى (مسداقىيەت) دا:

پيوسيته هانى هەموو ئندامانى دهسته‌كەت بىدەيت بۇئەوهى بەپاستى بىۋايان بېكەتىرەتتى. دەبىت بەوهيان راپىتنى كەناتوانن بەتەنها كارەكانىيان ئەنجامبىدەن بېبى يارمەتى هاوكارى دهسته‌كەيان، پىك وەكى دەستەيەكى يارىچى تۆپى پى. دەبىنى ياريكارەكان بەخىرايى پادەكەن و حؤلات ئەنجام دەدەن و پاسات دەكەن بىق بىدەوه، كاتىك بىدىيان وە هەمووييان لەو بىدەوه بەدا بهشدار دەبن و ئەوان دەلىن: بىدەمان وە نووهك بىدەمه وە.

٥٩- حەوت بنەما بۆ دروستکردنی دەستەیە کى سەرگەوتوو:

((کە کۆبۈرىنە وە كە سەمان لەرى تر باشتىنىي))

كىنیس بالانشارد

گەر بپيارتدا بۆ جىنگە يەك بېرقى ئەوا
پىويىستە بزانى بۆچى بۆ ئەو جىنگە يە دەپرقى،
دواتر بزانى بەچى بۆى دەپرقى؟ پىويىست بە
نەخشەپىڭە يەكە كە بىت گەيەنلىت بەو جىنگە
يان شويىنە و بەئاسانى بى كىشە بتوانى لەۋىدا
خۆت بېينىتە وە. ئەمەش ديسانە وە ھاوتايە

لەگەل كىردارەي دروستکردنى دەستەدا. لەسەرەتاوه دەبىت بپياربىدەي كە دەستە
دروست دەكەيت و مەتمانەت بەوە ھەبىت كەئامە بەپاستى خواتى تۈيە ئەوجا دەبىت
نەخشە پىڭە يەك دابپىزى بەرە و سەركەوتىن. بۆئەمەش پىويىست بە پىپەرييەكە،
سىسەتىك، نەخشە يەك پىڭەت بۆ پۇون بکاتە وە و پىشانبدات، بۆئەوەي بتوانى
دەستەيە كى بەھىز و پەتە و سەركەوتوو پۇنيات بىنلىي، لىزەشدا دەبىت بزانى كە ئەم
پىڭە يە ئاسان نىيە. سىنكا لەم بارەيە و دەلىت: "پىڭە يە كى چەفت و چىلە ئەو
پىڭە يە دەتكەيەنلىت بەرزايىھە كانى سەركەوتىن". بۆيە پىڭە بىدە منيش نەو نەخشە
پىڭە يەت پىشان بىدەم كە يارمەتىت دەكات بۆ پۇنيات نانى دەستەي كارى سەركەوتوو،
ئەمەش ئەم حەوت بنەما يە دەگىرىتە وە و لەخۆ دەگىرىت:

١- دروستکردنى دەستە:

بەلىنى بپياردان لەسەر دروستکردنى دەستە گرنگە، لەوەش گرنگتر بەشدارپىنگەرنى
كەسانى گونجاو و ژمارەي كەسەكان و بىنچىنەي دىاريىكىدىنائە، بۆيە پىويىستە سەركەدە
بەباشى گرنگى بىدات بە پىتكەھىنانى دەستە، نابىت هەرلە خۆيە وە كەس گەلەك بخاتە نىتو

دهسته‌که یوه ته‌نها له به‌ره‌وهی به‌دلی خوین، به‌لکو پیویسته له‌سر بنه‌مای شیاوری بیت، هه‌روه‌ها پیویسته داوا له ئندامه دیاریکراوه‌کان بکات یارمه‌تی بدهن بتو هه‌لبژاردنی که‌سانی گونجاوی تر. جاریکیان به‌پیوه به‌ریک پیتی گوت: " توانای سرکه‌وتني من به‌نده به هه‌لبژاردنی کارمه‌ندگه‌لیکی گونجاو بتو کارکردن ره‌گله‌لمدا، کاتیک لیم پرسی چون نه‌م کاره ئنجام ده‌ده‌بیت، گووتی: " من نه‌و که‌سانه هه‌لده‌بزیرم که ره‌فتاریان جوانه و حه‌زیان له‌پیشکه‌وتون و گه‌شه و به‌تاییت نه‌و که‌سانه‌ش ئاره‌زیوی کاکردنی ده‌سته‌بی ده‌که‌ن ".

۲-مشق:

پاش دیاریکردنی ئندامه‌کانی دهسته‌که، سه‌رکرده هه‌لده‌ستیت به مشق‌پیکردنی دهسته‌که یاخود که‌سیتکی تر بتو ئنجام‌دانی نه‌م کاره پاده‌سپیزیت. له‌سره‌تادا هه‌لده‌ستیت به ئاراسته‌کردنی کارمه‌ندان بتو نوه‌ی کارمه‌ندان بزانن ده‌بیت چی بکەن و له‌چی به‌دورین، هه‌روه‌ها به‌پیوه به‌ره‌که هه‌لده‌ستیت به ناسینی کارمه‌نده تازه‌کان به ئندامانی تری کارکه‌ری، ئه‌جقا به‌کار و ئیشی ئه‌وانی تریشی ئاشنا ده‌کات. ئینجا هه‌موو ئامرازه پیویسته‌کانی کارکردن به ئندامه تازه‌که ده‌به‌خشیت، هه‌روه‌ها پیویسته به‌پیوه به‌ره‌که به‌ت‌واوه‌تی به‌ئاگابیت له‌وهی نه‌م کارمه‌نده به توانایه بتو ئنجام‌دانی نه‌و کاره‌ی پیتی ده‌سپیزیت. زوریک له دامه‌زداوه‌کان پینگه به کارمه‌نده تازه‌کان فادهن ئاشنای کپیار و سه‌ردانکاران بن مه‌گهر سی مانگ به‌سر بون به کارمه‌ندییاندا تیپه‌ر بوبیت. مشقی باش خاسته‌هانی کارمه‌نده‌که ده‌دات بتو جوان نه‌نجام‌دانی کاره‌که‌ی، به‌مه‌ش ئه‌نجامی خوارزاو به‌رده‌ست ده‌خات. لیزه‌دا په‌ندیکی به‌ناوبانگ ده‌هینتموه که ده‌لیت: " ماسیه‌ک بدهره که‌سیک نه‌و پیژه تیرت کردووه، فیتری ماسی گرفتی بکه هه‌موو ته‌منی تیرت کردووه ".

۳- په یوه ندی:

ئوکاته‌ی باشترين کارمه‌ند بز کارکردن هله بژيردریت و به باشی مهشقیان پی ده کریت و ئاماده‌ی ئەنجامدانی کاره کانیان ده بن، لم کاته‌دا پیویسته له سه ر سه رکرده کرداره‌ی په یوه ندی ئەنجام برات. هەندیک له به پتوه به ران بروایان وەهایه که پیویسته له سه ر کارمه‌ند خۆی کاری خۆی به پشت به سق بە خۆی ئەنجام برات، نهوجا زوریان سهیر لیدیت کاتیک کارمه‌ند که دهست له کارده کیشته وە ! ئەوان نازانن ئەم کارمه‌ند بؤیه دهستی له کارکتاشاوە تەوە چونکه میچ هاندەریکی نه بوروه بز کارکردن و میچ کەسیک نه بوروه ئاراسته‌ی رینگه‌ی راستی بکات، به کورتی له بەرثه وەی په یوه ندی به وانی ترە وە پچراوه بؤیه دهستی له کارکتاشاوە تەوە. هەربؤیه پیویسته دەركى په یوه ندی پەگەل کارمه‌نداندا بکەیتە وە به تایبەت کارمه‌ند نازەکان. هەولبده بەردەواام پەگەلیان کۆبیتە وە و کەی پیویستیان پیت هەبۇو له لایان ئاماده بیت. گرنگ نییە چى دەکەیت، گرنگ ئەوەیه به باشی ئاراسته يان بکەی و په یوه ندیيان پەگەل دروستبکەی، بۇئەمش پیویسته ئەم خالانه پەچاو بکەیت:

- واي تېنگە يەنە سەرکەوتنى ئەم سەرکەوتنى ھەموو کارمه‌ندانی ترى دامەزراوه کەيشە.

- وەها پەتار له گەل ھەموو کارمه‌ندىكتدا بکە وەکو ئەوەی باشترين بىت.
- گرنگى پېدىانى خۇتىان بز دياربخە، به مرۆڤ لېيان بپوانە نەوەك کارمه‌ند.
- بەزىرى ناوى خۇيان بەكارىتىنە، بىزەيان بز بکە و پېياندا ھەلبده و پەسىيان بىدە.

۴- بینین-بچوون:

پیویسته له سه‌رکرده یارمه‌نداشی بدات بـئوهی ئه‌وانیش بـچوون و پـانگه‌ی خـیان دـابمه زـینن و گـشه پـنیدهـن، هـروهـا پـیویـسته هـانـی بـیـزـکـهـ کـانـیـانـ بـدـهـی و پـهـسـنـیـانـ بـکـهـ بـئـوـئـوـهـی بـیـزـکـهـی نـوـیـترـ بـهـیـنـهـ ئـارـاوـهـ.

۵- دیاریکردنی ئامانج:

سـهـرـکـرـدـهـ هـلـدـهـ سـتـتـیـتـ بـهـ بـهـشـدارـپـیـتـکـرـدـنـیـ ئـهـنـدـامـانـیـ دـهـسـتـهـکـهـیـ بـقـ دـیـارـیـکـرـدـنـیـ ئـامـانـجـهـ کـانـیـ دـهـسـتـهـکـهـ وـ نـوـسـینـهـ وـهـیـ رـاـپـوـرـتـیـ سـتـرـاتـیـزـیـ وـ نـهـخـشـهـیـ کـارـ، لـهـپـیـنـاـوـ بـهـدـیـهـاتـنـیـ ئـامـانـجـهـ مـهـزـنـهـ کـانـدـاـ. کـهـ دـهـسـتـهـکـهـ شـتـ بـهـشـدارـ دـهـبـنـ لـهـ دـاـپـشـتـنـهـوـ وـ دـیـارـیـکـرـدـنـیـ ئـامـانـجـهـ کـانـیـ دـهـسـتـهـکـهـ ئـهـواـئـمـ کـارـهـ پـتـ هـانـیـ دـهـسـتـهـکـهـ دـهـدـاتـ بـقـ بـهـدـیـهـاتـنـیـ ئـامـانـجـهـ کـانـ. تـوـمـ بـیـتـرـزـ دـهـلـیـتـ: "بـهـهـقـیـ ئـهـزـمـونـ وـ شـارـهـزـایـیـمـهـوـ هـمـموـ کـهـسـ لـهـهـمـوـ شـتـداـ بـهـشـدارـپـنـدـهـکـهـمـ" .

۶- پـیـزـگـرـتـنـ:

پـیـوـیـسـتـهـ لـهـ سـهـرـکـرـدـهـ وـ هـمـموـ ئـهـنـدـامـانـیـ دـهـسـتـهـکـهـ ئـاـمـنـگـ بـگـیـپـنـ وـ خـوشـیـ دـهـرـبـنـ" لـهـ کـاتـیـ سـهـرـکـهـ وـتـنـیـ هـرـ کـارـمـهـنـدـیـکـیـانـاـ.

Certified بـهـرـیـهـ بـهـرـیـ گـشتـیـ نـوـتـیـلـیـتـ بـوـومـ لـهـ مـؤـنـتـرـیـالـ وـ بـیـوـانـامـهـیـ (The CFBE) (Food And Beveraga Executive Association) وـهـ وـهـرـگـرتـ، وـتـارـیـکـیـ پـیـرـزـیـاـیـمـ لـهـ سـهـرـکـرـدـهـ کـوـمـپـانـیـاـکـهـ وـهـ پـیـ گـیـشـتـ، بـؤـیـهـ منـیـشـ وـیـنـهـیـکـیـ ئـهـمـ وـتـارـهـمـ نـارـدـ بـوـ خـاوـهـنـیـ کـوـمـپـانـیـاـیـ کـارـتـیـاـکـرـدـوـومـ، ئـهـمـشـ وـهـهـایـ لـیـکـرـدـمـ نـقـدـهـستـ بـهـ مـهـزـنـیـ وـ گـرـنـگـیـ خـۆـمـ بـکـهـمـهـوـ، لـهـنـاـکـاـوـ کـاتـژـمـیـزـ ۳۰:۴ـیـ پـاشـ نـیـوـهـرـقـ بـانـگـیـشـتـ کـرـامـ بـقـ کـارـیـکـیـ لـهـنـاـکـاـوـیـ زـقـرـ گـرـنـگـ، توـشـیـ سـهـرـسـورـمـانـ هـاـتـمـ لـهـوـهـیـ دـهـبـیـتـ قـهـوـمـاـبـیـتـ؟ـ!ـ کـاتـیـکـ پـوـیـشـتـمـ

بۆ شوینى دیاریکراو بینیم ھەموو ھاوبەکانم کۆبونەتەوە و بەبۇنەی بەدەستەتەنەن ئەم بپوانامەیەن نەھەنگ دەگىپەن و دیارىبىيەكىشىان بۆ ئاماھە كردووم كەناو و نازناوى تازەي منى لەسەر ھەلکۈلرلابۇو، بىنگومان ئەمە ئەوهندەيتەنەن دام بۆ باشتىر كاركىدن و خۇ بە باش زانىن و چىزىيەننەن لەكاركىرنەكەم.

٧- ھەستىرىنىڭ بە يەك ئامانجى:

لەكۆتىدا پاش ئەوهە سەركىدە دەستەكەي دامەززاند و ئەندامانى دیارىكىد و فىرىى كىرىن چۈن بىن بە ئەندامى يەك تىيم و پىنگەوە كارىكەن، ئامانجى پشت ئەم كۆكىرنەوە يەيان پى راپكەيەنەت، لەكەن ئەو كۆرانكارييانە بەم ھۆيەوە بەسەر خۇيان و دامەززاوهەكە و ژيانىشىياندا دىت. ھەستىرىنىڭ بەتاڭ ئامانجى لەگىنگەتىرىن بىنەماكانى سەركەوتىنە، نەوهەك تەنها لەبوارى كاردا بەلکو لەبوارى ژيانى تايىەتىشماندا.

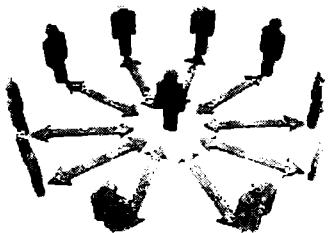
دروستىرىنى دەستە كارىتكى زۇرباشە، بەلام گەر ئامانجىكى دیارىكراو لەپشتەوە نەبىت ئەوا بە خىرايى ئەم دەستەيە ھەلەدەوەشىتەوە و بۇونى نامىنەت، بۆيە ھەستىرىنى بەيەك ئامانجى ھۆكەر بىنچىنە سەركەوتىنى دەستەيە. بەرلەوەي دەست بە دروستىرىنى دەستەي كاركىرىنىت بىكەي، ياخود گەر ھەيشتە و دەتەۋىت كاراترىمى بىكەيت، نەوا بۆ چەند خولەكىك بۇھەستە و دواتر بگەپتۇھ بۆ خۇيىندەۋەي بەشى پېشەوە و دەبىنى وەلامى زۇربەي ئەو پرسىيارانە تىندايە كە بە مىشكىتدا دىن.

ئەو حەوت بىنەمايەي بۇمان خستىتە پۇو وەكى نەخشەپىنگەيەكى بەنرخ وەھان و ئاسانكارى و خىرايى پەتىشمان پى دەبەخشن بۆ دروستىرىنى دەستەيەكى كارى كارا. بابلىليوں سىرس دەلىت: "رەتىن ئەوانە ئامۇزىگارى وەردەگىن، كەمن ئەوانە ئىسىدە سود لەم ئامۇزىگارىيە وەردەگىن" ، بۆيە ورىيابە و بەباشى سود لەم ئامۇزىگارىيانە وەرىگەرە، دەبىنى چۈن پىنگەت بەرە سەركەوتىن بۆ خۇش دەكەن. بىنگومانبە لەوهە ئەو حەوت بىنەمايەي پېشىووتر بەرى پەنجى دەيان سال لىيكتۈلىنەوە كاركىرنە، باشتىرىن پىنگەن بۆ بەدىھەنەن ئەسەتەيەكى كارى سەركەوتتوو.

٦٠- کی پیویسته بهینته نیو دهسته کهنهوه (هلهزاردنی کهسانی گونجاو):

((کاتیک دهسته‌یهک دروست دهکه مه میشه بهدوی ئه و کهسانه دا دهگه‌ریم که حەزیان لە بردنه‌وهی، گەر ئەمانه م نەدقزیبە و ئەوا بەدوی کەسگەلیکدا دهگه‌ریم که پقیان لە شکست بىتھوه))

۵- پوس بروت

کی هلهزاردنی بۆئەوهی لە نیو دهسته‌ی
کاره‌کە تدابیت؟ کەس گەلیک هلهزاردنی بۆئەوهی پیک
وه‌کو تۆبن؟ یاخود کەس گەلیک هلهزاردنی هەست
بە ئاسوده‌بى دهکەيت بە کارکردن لە گەلیاندا و پیک
هاوبىریار و نزیك بۆچوونتن؟ یاخود کەس گەلیک
هلهزاردنی پیچه‌وانه بۆچوون و راتن و زیانت قورستر دهکەن؟
گونجاو نەوهی کەس گەلیک هلهزاردنی لە گەل خوتدا گونجاوبن. بەلام بۆ بىبەختى ئەم
کەسانه ناتوانن نۇر يارمەتىت بدهن بۆ بەدیهانى ئامانجە‌کەت "چون تو پیویستت
بە کەسانى جۆر و بۆچوون جياوازه" بۆئەوهی لە بوانگە‌ئى جياوازه‌وه ئامانجە‌کان بۇ عن
بکریتە‌وه، کەس گەلیک بۆچوونیان لە بەکتر بچىت، بەلام جياوازىييان نۇرتىرىت. نەمە
ھەمووى بەشىك دەبىت لە يارىيە‌کە "چون يارمەتىت دەکات بۆ دېتنى دۆخە‌کان
لە بوانگە‌ئى جۆراوجۆرە‌وه و پەنگە بۆچوونى وەمات بۆ بخە‌نە بەردەست كە نۇر
بە سوودىن.

هندیک نونهای که سایه‌تی که دهسته‌کهت پیویسته‌تی:

۱- جیبه‌جی کار: ئام کاسه گرنگی به کردار و نهنجام ده‌دادات، به خیرابی بپیارده‌دادات، خاوه‌نی که سیتیکی بـهـیـزه و حـهـزـی بـه سـهـرـکـیـشـیـه و مـرـقـیـهـکـیـ کـارـاـوـ جـالـاـکـ و دـهـسـتـپـاـکـیـشـهـ.

۲- کـرـمـبـیـوتـهـرـ نـاـسـاـئـمـ جـوـرـهـ کـهـسـهـ حـهـزـیـ بـهـ کـوـکـرـدـنـ وـهـیـ زـانـیـارـیـ زـوـرـهـ،ـ حـهـزـیـ بـهـ لـهـسـهـرـخـوـکـارـکـرـدـنـ وـ بـرـپـیـارـنـهـ دـانـیـ بـهـ پـهـلـیـهـ.ـ زـوـرـ نـارـامـگـرـ وـ بـفـهـکـارـهـ،ـ حـهـزـیـ بـهـ تـوـیـزـیـنـهـ وـهـیـ دـوـخـهـ جـوـدـاـکـانـهـ"ـ بـقـ دـلـنـیـابـوـنـهـ وـهـ لـهـوـهـیـ کـهـ بـرـپـیـارـیـ درـاوـ رـاـسـتـیـیـهـ.ـ ئـامـ جـوـرـهـ کـهـسـانـهـ رـاـسـتـیـتـ پـیـشـانـ دـهـدـهـنـ لـهـسـهـرـ بـنـهـمـاـیـ کـهـتـوارـیـ وـ رـاـسـتـیـنـهـیـ.

۳- کـارـگـیـپـیـ:ـ ئـامـ کـهـسـهـ گـرـنـگـیـ بـهـ کـارـوـبـارـیـ کـارـگـیـپـیـ دـهـدـاتـ وـ حـهـزـیـ لـهـ بـهـ دـوـادـاـچـوـوـنـکـرـدـنـ،ـ حـهـزـیـ لـهـ پـاـپـوـتـ وـ کـارـیـ لـاـپـهـرـیـیـ،ـ پـاـبـهـنـدـیـ نـهـخـشـهـپـنـگـهـکـانـهـ،ـ حـهـزـیـ لـهـ زـالـیـتـیـشـ بـهـسـهـرـ دـوـخـهـکـانـدـاـوـ ئـامـ کـهـسـهـ توـانـاـیـ گـیـپـانـهـ وـهـیـ دـوـخـیـ نـاـمـهـمـوـارـیـ هـیـ بـقـ دـوـخـیـ نـاـسـاـیـ خـوـیـ.

۴- سـهـرـهـنـجـ رـاـکـیـشـ:ـ ئـامـ کـهـسـیـتـیـیـ رـزـرـ بـهـ سـوـزـ وـ مـیـهـرـهـبـانـهـ وـ دـهـزـانـیـتـ چـقـنـ هـمـیـشـاـ هـانـیـ هـمـوـوـ ئـهـنـدـامـانـیـ دـهـسـتـهـکـیـ دـهـدـاتـ بـقـنـهـ وـهـیـ بـهـرـدـهـوـامـ باـشـتـرـ وـ باـشـتـرـ دـیـارـبـکـوـنـ اـ ئـهـنـجـامـ بـدـهـنـ.ـ کـیـ لـهـگـلـیـداـ کـارـبـکـاتـ رـزـرـ هـهـسـتـ بـهـ خـوـشـهـوـیـسـتـیـ وـ چـیـزـبـینـنـ دـهـکـاتـ لـایـ ئـهـنـدـامـانـیـ دـیـکـهـیـ دـهـسـتـهـکـ خـواـزـداـوـهـ.

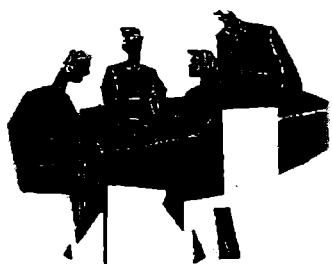
۵- خـوـنـبـیـنـ:ـ ئـامـ کـهـسـهـ توـانـاـیـ بـیـنـیـنـیـ دـوـورـیـ هـیـهـ،ـ دـاهـیـنـانـ کـارـهـ،ـ بـیـرـوـکـهـکـانـ زـوـرـجـارـ بـهـنـرـخـنـ،ـ رـزـرـ گـرـنـگـیـ بـهـ وـرـدـهـ شـیـکـارـیـ نـادـادـاتـ،ـ بـهـگـشـتـیـ تـیـشـکـ دـهـخـاتـهـسـاـ دـاهـاتـوـوـ.

چند لهو که سانه‌ی پیشتر لعنیو دهسته‌که‌ی خوتدا ده‌بینیت؟ و هك ده‌بینی جیاوازی به‌سودو پیویسته. به‌پاستی سازاندنی ئم جوره که‌سایه‌تیانه پیکه‌وه کاریکی نائاسانه به‌لام به‌چیزیشه، لهه‌مووی گرنگتر دهستکه‌وتنی دهسته‌یه‌کی بی‌خوش و مهزن و به‌هیزه.

۶۱- چون وها له دهسته گهت ده گهیت بهره هم هین بن؟

((گه که سیک شیمانه‌ی شتیکی کرد و خهونی پیوه بینی "مرؤه گه لیکی تریش ده توانز بزوی بکهن به راستی))

جلس فرن

پاوجیبیک هه بلو ناوی جون بلو، که سیکی بالا برز و چوارشانه و کله گهت بلو، تا پاده یه کی زور باشیش ژیریبوو، هه موو پوزیک ده چووه را و بار له خورئاوابون نه ده گه رایه وه، پوزیکیان هاوریتیه کی بینی که جون خه مبار دیاره بزویه هوزکاره که لیپرسی، ئه ویش گوتی: " من هه موو ته منم له خورهه لاتنه وه بزو خورئاوابون خه ریکی راوكدن بوم، که چى هیجم به بھیچ نه بلوو، " هاوریتکه يشی پیکه نی و گوتی: " پیویستت به که سانی تره کله گه لتدا کاریکهن و یارمه تیت بدنهن".

جون سوپاسی هاوریتکه کرد و دهستی دایه گه بان به دلوی که سگه لیکدا بزو یارمه تیدانی، توانی ده که سی زور بھیز بدوزیت وه بزویه وه له گه لیدا کاریکهن. له بھرئه وه جون له وان ژیرتر و خاوه نه زمونتربوو بزویه دهستی دایه پاهینانیان له سر چونیتی و شیوازه کانی راو، له سر نام کارهی به رده وام بلو تاوه کو ئاماذهی کردن.

به یانییک جون کۆی کردن وه نه مهی پی گوتن: " هاوریتیانم، من فیرى چونیتی راوكدشم کردن، کواته ئیستا ئیوه يش ئاماذهی کارکردن. بزویه ئه میز ئیوه به بی من ده یون بزو راو، تاوه کو ده توانن هه ولی خوتان بدنهن، هیوام سه رکه تنانه"، پیاوه کان زور بهم قسانه دلخوش بلوون" چونکه جون متمانه‌ی پیشانه و ئیستا ئه مانیش به بی جۇز ده توانن راوبکهن. پیاوه کان پویشتن و ماسیه کی زوریان هینایه وه، ئه مهش جونی نه دلشارکرد" چون دهسته بکی هه بی و به باشی کاری بزو ده که.

به‌لام پاشی شهش مانگ هستی کرد به‌رهه‌می کاری دهسته‌که‌ی که‌می کرد ووه، خاوه‌نی همان هست و حه‌زی پیش‌ووت‌نین، له‌به‌رئه‌وهی نه‌بیزانی چی بکات، بؤیه جون پویشته‌وه بولای هاوپیکه‌ی جارانی داوای یارمه‌تی و پاویزی لیکرد، هاوپیکه‌یشی به‌جونی گوت: "کاریکی باشه بتوانی دهسته‌یهک دروست بکه‌یت، به‌لام گه‌ر نه‌توانی به‌رده‌وامیان پیتیده‌ی ئه‌وا تو ئازاری خوتت داوه، بؤیه پیویستت به‌وه‌یه هه‌میشه پیاوانت بخه‌یتنه به‌ر گره‌وه‌کیشنه نویوه".

جون دهسته‌که‌ی کوکرده‌وه و پیسی راگه‌یاندن: "ئه‌میق ده‌پوین بق پاو به‌لام له‌جینگه‌یه کی تر، ئامانجمان راوکردنی ۳۰۰ ماسی گه‌وره‌یه" ، بین‌گومان دهسته‌که پویشتن بق تاقیکردن‌وه‌یه ئه‌م سه‌رکیشیبیه نویوه و پر جوش و خوش بیون و توانیان له‌گه‌ل خویاندا ۳۰۰ ماسی گه‌وره بھیننه‌وه، به‌م بونه‌یه‌وه ئاهه‌نگیکی گه‌وره‌یان سازدا. له‌پیزه‌وه، به‌م شیوه‌یه جون فیتری ئه‌وه‌بیو که بق بره‌ودان به‌کاره‌کان پیویستی به تاقیکردن‌وه‌ی سه‌رکیشی نوی و نه‌نجامدانی کارگه‌لیکه پیشتر ئه‌نجامی نه‌داییت.

بیرۆکه‌ی پشت ئه‌م چیزۆکه ئه‌وه‌یه که ده‌توانی به‌ئاسانی دهسته‌یه‌کی مه‌زن دروست‌بکه‌ی، به‌لام گه‌ر نه‌زانی چون ده‌بیکه‌ت به دهسته‌یه‌کی به‌رهه‌م هین ئه‌وا هیچ چنگ ناخه‌یت و له‌برامبهردا خشته‌ی موچه‌پیدانه‌که‌شت زور ده‌بیت. تو پیویستت به‌وه‌یه هه‌میشه دهسته‌که‌ت سه‌رقاڭ بکه‌یت به‌جوریک چیز له کاره‌کانیان بیین، هروه‌ها فیتری ئه‌وه‌شیان بکه‌ی چون ده‌بنه که‌سینکی به‌رهه‌م هین. لیرەدا پیتىچ بیرۆکه‌ت دەخەمە به‌رده‌ست بؤئه‌وه‌ی دهسته‌ی کاره‌که‌ت به‌رهه‌م هېتىن:

۱-کارکردن بکه‌ر شتىكى به‌چىز:

زور گرنگ و پیویسته هستکردن به‌چىزوه رگرتىن له کارکردن لاي ئاندامانى دهسته‌که‌ت دروست بکه‌یت" بؤئه‌وه‌ی بتوانی به‌م کاره‌ت له‌ناوچه‌ی مەرك يان ناوچه چوارگوش‌بیه‌کان پىزگارى بکه‌یت. پیزه‌وه‌یه کی تاييەتىان پى

گره وه ناسته نگ هرچیه ک بیت ده بیت، بونمونه گه ر ویست بری فروشت به ۱۰٪ زیادتر بکه بیت ئه وا کتبونه وه بکه ئه نجام بده، له پیش چاوی ئه ندامانی دهسته که تامانجه کان پوونبکه ره وه و وهایان لیبکه بیر له پینگه گه لیلک بکه نه وه که توانادرار بیت بتو بیدهاتنى ئامانجى تو و چۆنتى جىپه جى كردنى پىشىياره کانىش بخەرە بەر باس. ئەوجا کاتىك بۆ بە دەھىنانى دىاري بکه و داوايابان لیبکه دەستىيە كاربىن و لەبارەي سەركىشىيە وە بۇيان بدوئى و رپایان بىنە لە سەرسەر كىشى قېولىرىدىن بەمەرجى بۇونى نەخشەي سەركەوتلى پېشۈوه خت، لە گەل ھاندانىان بۇ ئەنجامدانى كارى نوئى و فراوانلىرى كىشىيە بوارە كانىيان لە چاۋ بارى ئاسايىي پېشۈرۈياندا.

۳- پروکسی هفت:

له کوبونه وهی داهاتوودا ده توانيت به بیرونکهی هفتہ دهست پئيکهيت. بونمونه:
کوبونه وهیک له پژئی دوشنه ممدا ببھسته، داوا له هه موو نهندامانی دهسته کهت بکه دو
بیرونکهی نويت بؤ بینن به مه بهستی کامکردنه وهی پیژهی سکالای کپیاران و زالببورز
به سه ر دوچه که دا، په گه ل باشتراكدنی دوچی کپیار و سه ردانکاران و پترکردنی به رهه،
يان هه رشته کی تر يارمه تیت بکات بؤ باشتراكدنی کارابی دهسته که و ئه نجامداني کاره
کیپرکنیکاری دامه زراوه که ت. يك هفتے يان پئی بې خشے بونه وهی بیرونکه نوييکهت بزا
بینن، هروهه ده تواني يهك بدوابي يهك تاقى شىوارزى بيرکردنه وهی هه موو نهندامانه
بکه يتهوه. ئوچا هسته به دابه شکردنی بارپرسياريتى بۇ نهوهى ئەم بیرونکه نوييابان
بېخېتىه بوارى جىئې جىتكىردنە وه. بیرونکهی هفتہ چەندىن سودى ھە يە:

- یارمه‌تی ئەندامانی دەستەکەی دەدات بۆئەوەی داهىنەرتىن.
- یارمه‌تىت دەكەت بۆ بەردەست خستنى بىرۇكەی نوى لە بۆ بەدېھىنانى ئامانجەكانىت لە كەملىرىن كاتدا.
- ھەموان لەناوچە ئاسودەبۇون و پۇكانەوە و تەمبەلى پىزگاردەكەت. دۇن بىۋت دەلىت: " كەسى مەزن ئەو كەسەيە ئازەز و مىشىكى ئەوانى تربەكاردەھېتىت" بۆ ئەنجامدانى كارەكانى خۆى".

٤-كىشەي ھفتە:

ئەوجا دەتوانى كۆپۈنەوە يەكى تربەستىت و ناوى بىنىي كىشەي ھفتە، بەوەي پېرسىيارى ئەو كىشانەيان لىبىكە كە پۇوبەرپۇي دەبنەوە، ياخود كىشەكىان بۆ بخەرەپۇو كە پېيوىستى بە ھاوكارى ھەموويانە بۆ گەيشتن بە چارەسەرلى گونجاو، ئەجا ھەلىكىيان بىدەرى بۆ ئەوەي لە كۆپۈنەوەي داھاتوودا كىشەكانىت بۆ بخەنەپۇو، ياخود بەرەو چارەكىدىنەنگاوبىنېت-بەپىي پلانى دىاريڪراوى گونجاو، بىرۇكەي كىشەي ھفتە يارمه‌تىت دەدات بۆ:

- وەھا لە دەستەكەت بىكەيت يارمه‌تىت بىدەن بۆ بىدقىزىنەوەي كىشەكان و چارەكىدىنىشى.
- باشتى ئاگادارى ئەو كىشانە دەبىتەوە كە پۇزانە دوچارى دەستەكەت دەبىتەوە.
- وەھا لە كارمه‌ندانىت دەكەيت بىرېكەنەوە و لەھەناوەوە ھەست بەپېرسىيارىتى و پابەندى بەرامبەر دامەزراوه و دەستەكەيان بىكەن.

٥-سەردانىيەكانى ھفتە:

دەتوانى دەستەكەت ھەموو ھفتەبەك بەرىتە گەشت، ئەم گەشتەش بۆ كۆمپانىا كىتىپكى كارەكان ياخود بۆ بازار و شوينە ھاندەر و چاوكارەوەكان دەبىت، بەتايمەت ئەو

شوین و ناوهندانه‌ی که به سه رکه و تن به ناویانگن، نه ماهش بُوقیریبوونی نه وهی که نه مانیش وه کو ئوان بتوانن سه رکه و تن چنگ بخهن، بهم شیوه‌یهش نهندام کانی دهسته‌ی کاره‌کهت چاوکراوه‌تر و به سودتر ده بن. هروه‌ها ده تواني نهندام گله‌لیک له دهسته‌کهت بهه‌نیریته سه ردانی که سانی کیپرکی کارت و دواتر پاش گهیانوه را پورتیکت پیشکهش بکن له باره‌ی چه‌شنى کوبونه‌وه و چونیتی پیشوازی و نهندامانی کاره‌کان و نه مانیش هه‌موو ئهو زانیاریانه‌ی به دهستیان هیناوه به هه‌موو نهندامانی دیکه‌ی دهسته‌کهت بگهیه‌ن، نه ماهش یارمه‌تی خوت و دهسته‌کهت ده دات بُوق ناشنابون به هه‌موو گورانکاریه کانی بازار و تؤیش ده تواني باشت بخه‌یت بازاره‌وه و له پیشتر پیشکهش بکه‌یت.

پینچ بیزکه‌کهی پیشوتر هانت ده دهن بُوق نه وهی وه ما له نهندامانی دهسته‌کهت بکه‌یت زیرتر و بُقکارتر و دامینه‌ر و ماندراوتر کاربکن. هروه‌ها پیویسته هانی نهندامانی دهسته‌کهت بدھی بُوق کوبونه‌وه لعده‌ره‌وهی ره‌وتی کارکردنا، بهم بستی خواردن‌وهی قاوه یان نانی نیواری، به تاییه‌ت به هفتانه و مانگانه و پاش ته اوکردنی کاتی کارکدن. هروه‌ها بُوق پیشتن بُوق نه و جینگیه ده تواني سود له پای نهندامانی دهسته‌کهت وه بگریت.

من بُوخوم کاتیک به پیوه‌بهر بیوم راهاتبیوم له سه نهندامانی کوبونه‌وهی کی نان خواردنی مانگانه بهم شیوه‌یه: یه‌کتک له نهندامانی دهسته‌که هله‌دهستیت به میوانداری کردنی هه‌مووانی تر له مالی خوتی بیت یان هر جینگیه کی دیکه، هرکه‌سیک بیت پیویسته دوو قاپ خواردن له گه‌لن خویدا بهتیت، قاپیک شیرینی و قاپیکیش هر خواردنیکی تر، هه‌موومان پیکه‌وه کزده بیوینه‌وه و کاتنیکی زقد خوشمان به سه ده برد. بُویه دلنجیابه له وهی ئم پینگیه بُوق زقد یارمه‌تی ده ره ”بُوق نزیکردن‌وهی نهندامانی دهسته‌کهت له بکتر و ئافراندنی پیز و خوش‌ویستی له نیوانیاندا.

٦٢- چون له گه ل ئه وانه دا ره فتارده گه بیت حمزیان له گوشه گیریه؟

((هه موو مرؤفینکی مه زن یارمه تی له هه موو که سیکه وه و هر ده گریت "چونکه نامانجیان پوخت داهیتانا نیکی باشتره له هه بووه کان و باشتريشه له به رده ست بووه کانی هه ر مرؤفینکی تر))

پاسکین

که سی گوشه گیر حهزی به کار ته نهاییه و گه رب دهسته بی کاربکات ههست به ناره حهتی ده کات. گرنگ نییه که تو خوت ئم که سهت هینابیتنه نیو دهسته ای کاره که ته وه یان پیشتریش هه بووه، گرنگ نه وه بیه بزانی چون ره فتاری ره گه لدا ده که بیت، بونه مه ش کزمه لیک بیروکه ای پیویست و گرنگت پیش دهست ده خه م:

١- چاوپیتکه وتنی ئه نجام بده:

به ته نهایی چاوپیتکه وتنی له گه لدا ئه نجام بده و هه ولی دوزینه وهی کیشکه کی بده.

٢- ره فتار و مه رامی له یه کتر جودابکه ره وه:

ره نگه ره فتاری هه له یان نه خوازراوبیت، له کاتیکدا نیت و مه رامی پاکه. گریمان بیک هه بیه ده لیت: "له پشتی هه ره فتارتکه وه مه رامیکی ساغ هه بیه"، بونه مه ولی دوزینه وهی مه رامه کانی بده و به جوانی تیشکی بخاره سه ر.

٣- دیاریکردنی ئامانچ:

ئامانجىيکى بۆ پىش دەست بخە و هانى بە دىھىتانانى بده "بۇنەوەي لەم پىگەيەوە پەفتارەكانى بگۈرىت، بۇئەمەش كاتىكى ئەنجامدانى بۆ دىاريبيكە.

٤- لە كاتى كردارەي گۈپاندا دەستى يارمەتى بۆ درىزىيکە:

فېرى بىكە، راي بىنە و يارمەتى بده "بۇباشتىركەنلى بەھرە و توانايسەكانى، گەر لە جىزى شەرمۇكان بۇو، راي بىنە بۆ بە دەست ھىتاناى مەتمانەي ئەوانى تر.

٥- ھەلسەنگاندىن:

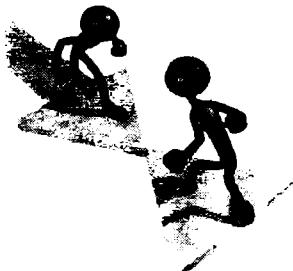
كاتىك ئەوكاتەي دىاريستان كردووه بە كۆتا ھاتۇرە جارىكى تر چاپىيىكە وتنى پەگەل ئەنجامىدە و ھەلسەنگاندىنەكى تەواوى ئەوەي ئەنجامى داوه بۆ بەردەست بخە.

٦- دوورخىستەوە:

گەر سەرنەكە و تىت لە گۈپاندىنى، پاش ئەوەي بە راستى ھەولى خۆت لە گەل دابۇو، زانىت ھىچ سودىيىكى نىيە و ناكۈرىت، باشتىرەھايە بۆ ھىشىتەوەي دەستەكەت بە ساغى و بى كىشەيى ئەندامىيىكى بکەيت بە قورىبانى و دەرى بکەيت، واتە ئەم كەسە دووربىخەيەتەوە.

۶۳- چون له گهله کیشە کانی نیو ئەندامانی دەستە کە تدا رەفتار دەکەيت؟

((کاتیک کیشە و ئاستەنگت توش دەبیت، له بیرت بیت خاوه‌نى ئاوه‌زىنکى مەزنیت))
هەرقەندە ھولبەدە و تىپىكۈشىت بۇ پىكەتىنانى دەستە يەكى باش، ئەوا ھەر توشى
جۆرىك لە ململانى و كىشەي ناوخۇبى دەبیتەوە.

لەم کاتەدا پىویستە قىسەلەپۇ و ھارىكارىبىت، بەلام
ھاولن مەدە خوت لەم كىشانەوە تىۋەبگلىنى و
خۆيىشت لە ئاستىدا گىل مەكە و بەدانايىبەوە دادوھەرى
ئىوان كارمەندە ناكۆكە كانت بىكە و لاپەنگىرى ھېچ
كامىكىان مەكە، تەنها كۆتۈرى ئاشتىبە و ھېچى تر.
ولىيەم شكسپير دەلتىت: " ئافرىقەرانى ئاشتى لە سەر

زەوى پېرىنىن" ، بەلام وریابە و دەبیت لە كاتى پىویستدا بېپار توندىبىت. بۇ رەفتارى كەرن
پەگەل ئەم جۆرە ناكۆكى و ململانىتىانەدا پىویستە بەزىرىبى تەواوھەوە رەفتارى بىكەيت بۇ
دۆزىنەوە چارەسەرى پىویست و دوورخستنەوە دەستە كەت لە كىشەي گەورە.

۱- هانى كارمەندانت بىدە بۇ دۆزىنەوە چارەسەرى كىشە کانىيان- خۇيان كىشە کانى
خۇيان چارە بىكەن-، بۇئىمەش دەبىت بويىرى تەواويان ھەبىت بۇ دانىشتن و گەتكۈركى دەن
بە دەنگىنکى نزەم و گونجاو بۇ دۆزىنەوە چارە.

۲- گەر ئەم سودى نەبۇ پىویستە هانا بۇ كەسى سىيەم بەرن، كەسىتىك
ھەر دوولايان مەتمانەيان پىتى ھەبىت.

- گەر ئەمە يش سودى نەبۇو ھانىان بده كەسىنگى تر بکەن بەناوىزىيون و گۇنىي
لىېگىن و پىپەۋى فەرمائىشتەكانى بکەن.

كەر ئەمەنگاوانە دادى نەدai پىتىستە ئەمەنگاوانەي لاي خوارىچىتىبەجى

بىكەيت:

خۆت بىزىرە نىتو كىتشەكەوە و باڭگى ھەردووكىان بکە بۆ نۇسىنگەكەت، ئەوجا:

أ- باسى ئامانجى كاركىرىدىنى دەستە بىيان بۆبکە.

ب- داوايانلىكە بەچىرى تىشك بخەن سەر ئەنجامەكان، نەوهەك سەرپەفتار يان
ئەوهەي لەبابردوودا گوتراوه.

ت- داوا لەھەر لايەكىان بکە باسى تايىەتمەندىيە باشەكانى كەسەكەي تر بىكەت.

پ- پرسىيارى باشتىرين رېنگە چارەيانلىكە بۆ كۆتايىي هيئان بە دۆخەكە.

ج- پرسىيارى ئەوهەشيانلىكە تۆ دەتowanىت چىيان بۆ بىكەيت؟

ح- داوايانلىكە ئەخشەيەك دانىن بۆ دووركە وتىنەوهە لە دووبىارە بۇونەوهە ئەم
كىشىيە.

خ- ئەوهە گەنۋيانە پۇختى بکەرەوه و ستايىشى ھەردوولا بکە بەوهە ئەندامى بەك
دەستەي كارن، ئەوجا ھەپەشە ئەوهەشيانلىكە گەر كۆتايىي بەم كىشىيە نەھىئىن
ئەوا...

د- بەدواچۇونيان بۆ بکە: لەم كاتەدا نابىتتى بەزۇويى بېپارىبەيت، لايەنگىرى هېيج
لايەكىش مەكە، ھەروەها خۆيىشتەھولى دۆزىنەوهە چارەسەرى كىشەكەيان بۆ مەدە،
پىتىستە خۇيان چارەكىشەكانىيان بکەن. بەم جۆرە دەتowanى يارمەتىييان بەدەي بۆ
ئاشنابون بە چۈنۈتى پەفتاركىرىن لەم دۆخانە لەداھاتورودا. بە بەدواچۇونكىرىن و
ھەولۇدان بۆ چارەكىشەكان نۇرپىاش يارمەتى دەستەي كارمەندانىت دەدەيت بۆ
باشتىر كاركىرىن و خۆبەدورگەرن لە بارگاوايكارە ئازارىيەخشەكان.

((بالنده بق نهودی بفریت پیویستی به دوو باله))

جیسی جاکستن

جاریکیان له دوو تاتپر پرسیارکرا چی دهکن "یه که م گوتی: " من تات ده برم و ده یکه م به برد" ، دووه میش گووتی: " من له نیو دهسته یه کدا کارده کم، که به هه موومانه وه نه م باله خانه یه دروست دهکه بیت " دووکه س له یه ک جیگه دا یه ک کار دهکن ، به لام دووشیوانی دهربینی جیاوازیان ههیه . و هک ده بینی دهسته کار به سود و به که لکه ، بؤیه گه ر دهسته کارت نییه ، هرئیستا به پاستی بیر له دروستکردنی بکره وه ، به لام گه ر هیشه نهوا کاربؤ کاراکردنی بکه ، یارمه تی دهسته کارکه رانت بدہ بق باشتربون .

هه ولبده خزت به دووریگریت له توانجی نه رینی له باره ه دهسته کارکه رانته وه . بق بیبه ختنی مرؤثی قسه تال و ده مشپر نقرن له دهور پشت و به هه موو توانایانه وه کاربؤ که مکردن وهی توانایی و به نه رینی کردن دهکن ، کونقوشیوس لم باره یه دا ناماژه ده کات و ده لیت: " نهوانه یه پنگه کی جیاواز ده گرن ناقوانن ناموز گاری یه کتریکن " ، که سانی نه رینی خاوه نی پنگه کی تایبه تی خویانن ، بؤیه گوییان بق شل مکه . دهسته کاره که ت بکره به شیک له ژیانت . لم بواره دا قسه کی هیزودت له بیربیت که ده لیت: " دووسه ر باشتره له یه ک سه ر " ((دوو تاوه زله یه ک ناوه ز باشتره)) ، شکسپیریش ده لیت: " یه ک بزگشت و کشت بق یه ک ". هه ولبده بیت به یاریکاریک له نیو دهسته که تدا " چونکه هیچ که سیک ناتوانیت به ته نهانه هه مووشت بکات و له یه ک کاتدا له دووجنگه بیت . دهسته کارت بکره شیوازی تایبه تیت له ژیاندا ، نه وجای ده بینی دهکه ویته سه ر پنگه و به ره و سه رکه وتن هه نگاوده نتی .

کلیل ده یه م

پی سپاردن

ریکه یه ک به ره و نازل دی

((هړکه سیټک دووشت به دهستي بگړیت ئوا یه کهک له دهستي ده خزی و ده ردیت))

سړچلوه غولنډلارو

٦٤-شت به‌که‌س ده‌سپیزی؟

(له‌یه‌کدا ساتدا هه‌ناسه‌وه‌ربگری و هه‌ناسه‌ش بدھی کاریکی ئاسان نیبه))

ذیوتیقیس

چى؟ بسپیرم؟ تو شیت بویته؟ دەتەویت لەکارەکەی
دەست بکىشمه‌وه لەکارەکەی خۆم خۆم بۇ كەسىكى تر
؟ دەتەویت دەستەلەندارىتىم نەھىلى يان توشى
سەرزەنىشتكىرىدىنى سەركىرەكامن بىمە‌وه؟ وابزانم داوم
لېدەكەی دەست لەکارىكىشمه‌وه؟

ئەم دەستەوازانە بەلاي تزوھ ئاشنان؟ بۇچۇونى تو لەبارەى پىسسپاردنە‌وه چۈنە؟
ئىش بەکەس دەسپیزى؟ ھەندىك لە بەرپىوه بەران، بەتاپىت تازەكائىان، لە وشەى
پىسسپاردن ھەلدىن، وەك ئەوهى توشى ھەستىيارى بۇوبىن لەبەرامبەرىيدا. بەلام ئايى دەزانى
ئەمانىش بۇچۇنىكى باشىان بەرامبەر ئەم كىدارەيە ھەب، گەرتىبىنى بکەی دەبىنى
كارمەندىك بەرلەوهى بىبىتە بەرپىوه بەر زقد چالاك و لىپاتوو بۇوه، كام كار قورس بۇوه
ئەم چىزى لە ئەنجامدانى بىتىيە، ھەميشە پىزى بۆدەھاتە‌وه و ھەموان سوپاسىيان
دەكرد لەبەرامبەر ئەنجامدانى كارەكاندا. ئىستاپىش وا بوهتە بەرپىوه بەر و دەھىەویت
ھەركارىتكىپىۋىست بىت ئەنجامى بىدات بۇ دەستكە وتنى پىزى و سوپاسىنامە و دىيارى و
خەلەتكەرنى. گەر زالبىت بەسەر كارەكەيدا ماناي وەھايە خۇرى ھەموو كارەكان ئەنجام
دەدات. ئايى پاش ئەم ھەمووه ئىتمە دەتوانىن داواى لىپىكەين كار بەكەسانى تر بسپىزىت
و بەرىيکاريان دابىنىت؟ ئەم كەسە لەم كاتەدا راستەوخۇ وەها ھەست دەكتات تو داواى
ئۇوهى لېدەكەيت دەست لەکارەکەی بەربىدات ياخود وەها ھەست دەكتات كە تو بەباشى
نازاپىت و لەم كاتەدا ھەلۋىستىكى بەرگىيکارانە‌ى دەبىت لەبەرامبەر بىرۇكەي برىكاردانان

یان پى سپاردن. لىرەوە پیویستى بە تىگەيشتن لەم كردارەيە دىاردەكەويت، نە پیویستى بە گورىنى بۆچۈونەكانىتى لە بەرامبەر ئەم كردارەيە.

دەبىت تىگەيەنەت كەئەم ناتوانىت لەم مۇو

سانىكدا لە گشت جىگە يەك بۇونى ھېبىت و كارەكان

ئەنجامبدات. دەبىت بەوهەش ئاشنايىت كە چۈز بار

قورسى سەرشانى خۆى بە پىسپاردىنى كەسانى تر

سوكتى دەكاتەوە. ئەم پیویستى بەوهەيە لەم

تىگەت بۆئەوەي بەردەوامىت لە سەركەوتىن بە سەر

پلەكانەي كارگىزىدا، يان ئەوهەيە بىرۋاي بەپىسپاردن دەبىت ياخود ھەرگىز پىنة

ناكەويت. لەھەندىك دامەزراوه و كۆمپانىيادا ھىچ بەپىوه بەرىك پلە بەرزناكەن وە مەگ

كەسيكى لە جىگەي خۆى دانابىت و كارەكانى خۆى پى سپاردىبىت، تەنانەت ھەنە

دامەزراوهى تر ئەو بەپىوه بەرهە كار بە بىريكاردانان ياخود پىسپاردن ناكات دەر

دەكەن! گومانى تىدانىيە كە بەپىوه بەر زقد بەتowanىيە و بە باشتىرىن شىوه ئەتowanى

كارەكان ئەنجامبدات، بەلام ئەم بۆ ھەمو سات و كات و دۆخىك وەھانابىت

زورجارىش دەرەقەتى ئەنجامى ھەمو كارانە نابىت كە لە سەرى كۆدەبنەوە، تاوهە

چەناكەي كېشە و ئىشى بۆ كۆدەبىتەوە، لە راپۇرت و كۆبۇنەوە و وەلامانەوەي نامە

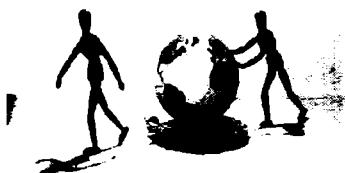
نوسراؤه كان و... هەند. گەر بەپىوه بەر بىريكار يان پىسپىردراروىكى نەبىت ئەوا خۆى ب

قەتىس بۇويى دەبىنېتەوە لەنئۇ دۇخ گەلىكى زقد و نەخوازداوى توانا شىكتىندا. پاڭ

ماوهەيەكى كەم ئەم بەپىوه بەر دەست دەكەت بە گازنە كردن و لەپىشكەوتىن دەوهەستى

و ئەنجامى باشتىرى نابىت، ھەربۆيە بىزانە كە پىسپاردن يان بىريكاردانان لە كورت مەودا

ماوهەي دوورىشدا سودى زقدى بۆت ھەيە.

٦٥- ئەو شەش ھۆکارەی وەھا لە بەرپۇھەران دەکەن رقىان لە پى سپاردن(بىرىكاردانان) بىتەوه:

((ئەنجامدانى دووشت لە يەك ساتدا ماناي نەكىدىنى ھېچ كاميانە))

بابلىلىقىس سىرس

باشه بۆچى بەرپۇھەران رقىان لە پىسپاردنە ؟ ئەم ھۆکارانە لە كەسىكەوە بۆنەوى تر دەگۈرىت، ھەندىك لەم ھۆکارانە قولىن و پەيوهست بە بەھا و باوھەكانى خودى كەسەكەوە، ئەمەش يەكتىكە لەو ھۆکارانى چارەكىرىنى قورس و نائاسانە، بەلام ماناي وەھانىيە كە چارە ناكىرىت. تاوهەكى مرويەك بىتوانىت بۆچۇنى بەرامبەر پىسپاردن بىگۈرىت كاتى نۇرى دەۋىت و ماندووبۇن و سەور يان ئازامىگى نۇرىشى گەرەكە.

بىزىمۇنە گەر كەسىكە لە ژىنگىيە كەدا گۈشكەرابىت كە مەتمانەكىرىن تىيىدا قەدەغە بۇوبىت و ھەميشە ئەم دەستەوازىانە بەركىتى دەكەوتىن: باوھە بە كەس مەكە، كەسەكانى دەوروپشت خراپىن، مروقەكان ھەميشە دەيانەۋىت بىت خانە چالاوه، مەتمانە بەسەگەكەت بىكە و مەتمانە بە مروءە مەكە ! ئەم جۆرە كەسانە كە گەورەبۇن و بۇن بە خاوهەن بىپار ئەوكاتىش ھەر ناتوانىت مەتمانە بەكەس بىكەت.

ئەم جۆرە كەسە رەنگە كارمەندىكى نۇرىباش بىت، پىيوىست نەبۇوه يەكتىكى تر بەبرىكارى خۆى دابىنى و شتەكانى پى بىسپىرىت، بۇيە ھېچ كەسىكە باوھەپى وەھا نەبۇوه كەبۇ ئەندامىتى نەگۈنچىت” چون ھېچ كات بۆچۈنەكانى خۆى بۆ ھاۋپىكەنانى نەدركەندۇوە و لە گوماندابۇوە. ئەم كارمەندە توشى گرفتى زۆر دەبىت كە بۇوبە ئەندامى دەستەي كاركەران و بەتايبەتىش راھاتن لەسەر پىسپاردن بەلايەوە زۆر گرانە، رەنگە ھەميشە لەدۆخى بەرگىرىدابىت و زىيانى زۆر لە خۆى و دامەززاوه كەيشى بىدات” گەر بۇوبە بەرپۇھەران.

به لام که پوویدا و ناچارکرا پیسپاردن به کاربینتیت ئوا خۆی بهم دەسته وازانه چەکا دەکات: "من بەریوه بەرم، ئامە کاری خۆمە"، گەر ھاوکارە کانى يارمەتى نەدەن ی کۆپىنى بۆچۈنە مەنگە کانى ئوا بەردەوام دەبىت لە سەر زيان گەياندن بە دامەزراوە ک خۆیشى" بەھۆى پىپەوکردنى شىۋازى ئۆتۈكراتى لە سەرزەنە شىتكىدىنى ئەوانى تر گومانىن لەھەموو شىت و كەسىتىك. ناھەستىرىن بە ئارامى وەھاى لىىدەکات بە خراب لە کارمەندانى بپوانىت و لە سەر ھەلەئى بچۈوك سىزايى گەورەيان بىدات و تەنانە لەئىشە كېش دەريان دەکات و ھەميشە سکالادەکات و ناقايلە، ھەميشە دەلىت: "لە پۇزىگارەدا ناتوانى مەتمانە بەھېچە كەسىت بکەيت"، لەم كاتەدا پىويىستە كارگىنپ دامەزراوە کە داواي خۆچاڭىرىنى لىېكەت و پىتنۇنىنى بکات بتو گەيشتن بە دۆخى ئارامى مەتمانە كىرىن بەوانى تر، نەگىنا لە سەر دروستىرىنى كېشە بەردەوام دەبىت.

چەندىن ھۆکارى تر ھەن كە رەفتارىرىن لە گەلپاندا ئاسانترە و بە سوکىر چارە دەن بە سەرياندا زالىدەن بەپىچەوانە ھۆکارە كە پىشۇوتەرە. لىرە شدا شەش ھۆکارت ی بەردەست دەخەم كە وەھا لە بەریوه بەران دەکات لە پیسپاردن ھەلبىن:

۱- لە دەستدانى زالىتى:

بەریوه بەرە كە وەھا پاھاتۇ خۆى ھەمووشتىك ئەنجام بىدات و بە سەر ھەموو لق بارە کاندا زالىبىت و ئەنجامە کان خۆى دىارييکات، بۆيە دەرسىت ئەم دەستە لە دەستبدات گەر كەسىنگى تر لە جىنگە ئى خۆى وەکو بىرىكار دابىتىت يان كارە کانى خۆ پى بىپىرىت.

۲- کات بە فېرۇدان:

ئەو بەریوه بەرەي خۆى كارە کانى ئەنجام دەدات بى مەتمانە كىرىن بە کارمەندانى، بۇ كار سپاردن بەوانى تر بەکات بە فېرۇدان دەزانىت" چون پىويىستى بە فېرکىرىن

راهینانه و هروه‌ها ناچاری قایل بونه به‌هله سره‌تاییه‌کانی، بؤیه پیش باشتره خۆی کاره‌کانی ئنجامبدات و ئم کات و په‌نجه‌ی بفیرق نه‌دات، بلام که رناچارکرا بريکاريک بۆخۆی دانیت ئوا گازه‌ندەی ئوانی تر ده‌کات به‌وهی کاتی ده‌کوژن.

٣- لە دەستدانی توانای هەلسوراندن و بەرژه‌وهندی:

کاتیک بەپیوه بەرهکه لە ئنجامدانی هەندیک کار دەست هەلده‌گریت وە‌ها هەست دە‌کات ئیتر توانای هەلسوراندنی کارمه‌ندە‌کانی نەماوه و ناتوانیت بەرژه‌وهندییه‌کان پیاریزیت و بەمەش رەنگه کاره‌کەی لە دەست بچیت.

٤- لە دەستچوونی دیاری و بەخشش:

بەپیوه بەره‌ها هەست دە‌کات بە دانانی بريکار يان پیسپیردکاریک ئوا هەرچى دیاری و خەلاتە كەپیشتر پیش دراوه لىرە بەدواوه پیش نادریت، هروه‌ها چىزیش لە ئىشەکەی لە دەست دە‌دات، بؤیه بە پیسپاردن قایل نابیت.

٥- ترسان لە سەرزەنەشت کردن:

بەپیوه بەرهکه دەترسیت كەسىك بکاته بريکاری و شتە‌کانی پى بسپیرىت كەچى نە‌توانیت بە باشى ئەنجامى بدت، بؤیه سەرزەنەشت دە‌کریت، بەم ھۆيىوه رەنگه باجى ئم هەلاتە‌بdat و لە ئىشەکەی دە‌ربکریت.

٦- توانبارنە‌کردنی کارمه‌ندان:

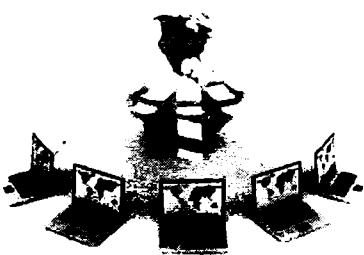
بەپیوه بەرهکه نايە‌ويت لومەی ئوانی تربکات بؤیه خۆی کاره‌کانی خۆی ئەنجام دە‌دات.

ئایا خوت له میچ کام لهو دۆخانەی پېشۇوتىر دەبىنىتەوه؟ له گەل میچ كامىك لە
بەرىيە بەرەكانى پېشۇوتىر باسکراودا كاردىكەيت؟ ياخود خوت وەھايىت؟ گەر بە بەلىٽ
وەلامت دايەوه، نەوا هەرنىڭىمدا دەست بەگۈرپان بکە” چون سودى دانانى بىرىكار نۇد نۇد
دەبىت و قازانچ و كاتىشىت پىز باشتى دەبىت و ماندو بۇنىشىت كەمتر دەبىت.

٦٦-ده سوودی پی سپاردن-بویکاردانان (تفویج):

((بهیله باوه کو هر مرؤثیک ئو هونه‌ره ئەنجامبدات کە دەیزانیت))

ئەرسەتكەنانس

ئىستا بهیله باوه کو سوودەكانى برىكاردانان
ياسخود پىسىپاردىن بىز بخەمەپۇو، لەگەن
پۈونكىرىدەن وەرى چۆنیتى باشتىركىدىنى دۆخى كات و
دارايىت و ھەموو لايەنەكانى ترى ژيانست. لېرەشدا
دەسۋىدى زىپىنى پىسىپاردىن بىز دەخەمە
بەردىست:

١-ھەلسۈراندىنى كات:

كاتىك ھەندىك كارت دەخەيتە ئەستۆى ئەوانى تر، بەم كارەت كاتىكى باشت بىز
دەگەپىتىوە لەبۇ ئەنجامدانى كارى زۆر گىرنگ.

٢-زىادبۇونى بەرھەم:

گەر ويستت كاتت زىادىي و كارى ناگىرنگ ئەنجام نەدەي و بەھەت نويتىر بىي و كارى
باشتىر بىز زىادىكىرىنى ئەنجامت ئەنجامبىدەي ئووا پىسىپاردىن بەكارىتىنە.

3- دروستکردنی دەستەیەك كۆلەكە كانى مەتمانەبىت:

كاتىك هەندىك لەكارەكانىت بە ئەندامانى دەستەكەت دەسىپىرى ئەوا تو مەتمانەيان پى دەبەخشىن و ئەوانىش ھەستى پېدەكەن و بەھۆيەوە توانايان بۆ زىادبۇنى ئەنجامدانەكان باشتىر دىاردەكەۋىت.

4- گەشەپىدانى بەھەرەكانى دەستەكەت:

كە كار بە ئەندامانى دەستەكەت دەسىپىرىت ئەوكات يارمەتىيان دەدەيت بۆ فيرىبوونى بەھەرە و كارى نويىر و زىاوېبوونى زانىاريەكانىيان. پىسپاردىن يارمەتىيان دەدەت بۆ گەشەپىدان بە خودىيان و دەرپەپىن لەناوچەي حەسانەوە و تەوهەزەلى و بەدەست ھەتىنانى ئامانجى كاربۆكرارو.

5- زىادبۇونى قايىلمەندى كارمەندانت، كەمبۇنەوەي پىژەي دەستلە كاركىشانەوە:
 كاتىك ئەندامانى دەستەكەت فيرى بەھەرە و زانىاري نوى دەبن لەپىگەي پىسپاردىنەوە ئەوا ئەمە هانىيان دەدەت بۆ دۆزىنەوەي كارى راستەقىنەي خۆيان، دروستکردنى ۋىيانىيان، ھەروەها پىر لە يەكتريان نىزىك دەكاتەوە ”بۇئەوەي يەكتىبىيەكى مەزن و پتەو پىتكەپىن. ئەمەش لاي خۆيەوە وەهابيان لىتەكەت ھەست بە قايىلمەندى و خۇشويىستنى كارىكەن و بۆماوهەيەكى نۇريش لەنتىو دەستەي كاركىردىدا بەتىنەوە و دەست لە كاركىردىن نەكىشىنەوە.

6- زىادبۇونى ھاندان:

كاتىك ئەندامانى دەستەكە ھەست بە مەتمانەدارى تو بەخۆيان دەكەن - واهەست دەكەن تو مەتمانەت پېيانە - و ھەلى فراوانى فيرىبوونى بەھەرەي نوى لەپىشىيانە، ھەروەها كايىيە بەھەرەو پىشەوە چۈنيان بۆ رەخساوە، ئەمە لاي خۆيەوە هانىيان دەدەت بۆ بەرزىكىدەنەوەي ئاستى ھاندانىيان و زياوڭىرنى بەرھەميان.

۷- به دیهینانی زالیتی زیادتر:

به کارهینانی پیسپاردن به گونجاوی و سود و هرگز نمی‌بهرده وام له به دوازده‌چون
یارمه‌تی زقدبوونی دهسته‌لاتت دهدن له سه‌ر شیواری به رهم و نهنجامه‌کان. تو به
پیسپاردن هله‌لیک به خوت دهده‌یت کله دوروه‌وه له دوچه‌کان بنواری و نه‌وجا
برپاره‌کانیشت باستر و گشتگیرتر و ته‌نانه‌ت دیاریکراوت‌ریش ده‌بیت و به‌ناسانیش
ده‌توانی به سه‌ر دوچه‌که‌دا زالیت.

۸- هه‌لسه‌نگاندنی باشترين که‌سی دهسته‌ی کاره‌که‌ت:

کاتیک هه‌ندیک کار به دهسته‌ی کارکه‌رانت ده‌سپیریت نه‌وکات هه‌لی نه‌وهت بق‌پیک
ده‌که‌ویت لیبيان بروانی کاتیک کاری نوئ نه‌نجام دهدن، به‌مهش ده‌توانی له‌ناستی
تواناییان بق پووبه‌پو بونه‌وهی دوچه نویه‌کان تیبگه‌یت، بهم کاره‌ش ده‌توانی خاله
به‌هیز و لاوازه‌کانی نه‌نجام‌دانیان دیاریبکه‌ی.

۹- که‌مکردن‌وهی دله‌پاوکی :

پیسپاردن ناچارت ناکات له هه‌مو جیگه‌یه‌ک بعونت هه‌بیت و خوت هه‌مووکاریک
نه‌نجام بدهی " چونکه تو نه‌نجام‌دانی هه‌ندیک له م کارانه‌ت به نه‌ندامانی دهسته‌که‌ت
سپاردووه، نه‌مهش بیگومان هه‌لی نه‌وهت بق ده‌ره‌خسینیت نه‌وکاره نه‌نجام بدهی که
پیت گونجاوه و حه‌زت لیبیه‌تی و چیزی لی ده‌بینی، نه‌مهش لای خویه‌وه هه‌ستکردن‌ت به
دله‌پاوکی که‌متر ده‌کاته‌وه.

۱۰- پیشکه‌وتن:

کاتیک پیسپاردن نه‌نجام ده‌ده‌یت ده‌توانی خوت کاری گرنگتر نه‌نجام‌بدهی، نه‌مه‌یش
لای خویه‌وه ده‌رکه‌کانت به‌کراوه‌یی بز دخاته‌سه‌رپیشت بق پیشکه‌وتن و سه‌رکه‌وتن
به سه‌ر پله‌کانه‌ی گه‌یشن‌ت به‌ناوه‌ندی خوازداوی پیشیاوت. تو نئیستا ده‌توانی خوت برپار
له سه‌ر مه‌زنی و قازانجه گه‌وره‌کانی پیسپاردن بدهی.

٦٧- ئەوکارانه چین دەتوانى بەوانى ترى بسپىرى؟

((ئەوانەي حەزىيان لەگۇرانى وتنە ھەميشە گۇرانى خۇيان دەدۇزىنەوە))

پەندىتىكى سۈدىيى

جۇرى ئەو كارانه چين كە دەتوانم بەوانى
ترى بسپىرىم؟ كامىان لەپىشترە بۆ پىسپاردن؟
چۆن دەتوانم متمانە بەوانى تىركەم كە ئەو
كارەي پېيان دەسپىرىم وەكۆ ئەوهى دەمەويت
و مەبەستىم بۆم ئەنجام دەدەن؟ ئايا پىت
وانىيە خەلکانى تر واهەستىكەن من
دەيانقۇزمەوە بۆ بەرژەوەندى خۇم؟

لەزۇربەي كۆرەكانمدا ئەم چەشىنە پرسىيارانەم بۇوبەپۇو دەبىتىمەوە. بەرىۋەبەران
دەيانەويت كىدارى پىسپاردن قازانچ بکەن، بەلام نازان لەكۈيۈھ و چۆن دەست پىبىكەن!
ھەميشە بەدووى بىيانودان بۆ ئەنجام نەدانى پىسپاردن.

ھەميشە بەپىئى ئاماڙەكانى پروگرام سازىي زمانەوانىانەي دەمار لەبارەي هيىزى
خودىيەوە وەلامى پرسىيارەكان دەدەمەوە، لەچوارچىيە ئەنجامدا، لېيان دەپرسىم:
گەر پىسپاردن ئەنجام بدهى چى ئەنجامىنكت چىنگ دەكەويت؟ ئايا پلاننىكت بۆ ئەمە
ھەيە؟ سامانەكانت چىن؟ چۆن دەتوانى ئەم سامانانەت بەباشتىرىن شىيە بەكارىتىنى؟"
ئەم جۇره پرسىيارانە يارمەتىيان دەدات بۆ چېرىكەرنەوە لە ئەنجامەكانى پشت
بەكارەتىنانى پىسپاردن نەوهەك تىشك خىستەسەر ھەولۇدان بۆ خۆدزىنەوە لەبەكارەتىنانى
پىسپاردن.

کاتیک پله‌ی به‌پیوه‌به‌ری گشته‌ی ئوتیلیکی پینچ ئه‌ستیره‌بی مۇنتریالم بەدەست ھىناو دەستم دايە دروستکردنى كەنال‌كاني پەيوەندى، بەستى كۆبۈنەوە، تەواوكىرىنى راپورتى پىويست بۇ بە‌پیوه‌بردى ئوتیلەك، دەبۇو نەخشەدانىم، سىيىتم چاكىكەم، كۆبۈنەوە ئەنجام بدهن و بەدووى ئەنجامەكاندابم، لىستى كۆبۈنەوە كانم بەم شىۋىھ يە بۇ:

- ۱- پىزىانە: لە كاتژمۇر ۹ تاوه‌كى خولەك بۇ تاوتۇيىكىرىنى ئەنجامى كارەكانى يېڭى پېشىووتر و دانانى پلانى كارى ئەمپۇ.
- ۲- ھەموو سووشەمانىك: لە ۲ بۇ ۴ ئى پاش نىوه‌پۇ، كۆبۈنەوەسى لېڭىسى جىبەجىكارى بۇ تاوتۇيىكىرى بېيارە گىنگەكان و نەخشەبۇ دانانى.
- ۳- ھەموو سىشەمىيەك: لە ۲ بۇ ۴ ئى پاش نىوه‌پۇ كۆبۈنەوە لەگەل بەشى ئۇرۇرەكان، بۇ تاوتۇيىكىنى ئەوھى كارىگەرى دەبىت لەسەر ئەم بەشە.
- ۴- ھەموو چوارشەمانىك: لە ۲ بۇ ۴ ئى پاش نىوه‌پۇ كۆبۈنەوە لەگەل بەشى خۇراك و تاوتۇيىكىرىنى كار و كۆسپەكان.
- ۵- ھەموو پىنچ شەمانىك: لە ۲ بۇ ۴ ئى پاش نىوه‌پۇ كۆبۈنەوە لەگەل سەرۆكى بەشەكان بۇ تاوتۇيىكىنى ھەموو كىشەكان و چۆننىتى باشتىرىدىنى ئاستى خزمەت و بەرزىكىرىنەوە ئاستى بەكارخىستى ئۇرۇرەكان.
- ۶- ھەموو ھەينىيەك: لە ۱۰ بۇ ۱۱ ئى بەيانى كۆبۈنەوە لەگەل بەشى دارايى، بۇ مەتمانەدان (تەسدىقىرىدىن) ئەنجامى ھەۋماڭارىيەكان.
- ۷- ھەموو ھەينىيەك: لە كاتژمۇر ۲ بۇ ۲۰ ئى خولەك كۆبۈنەوە لەگەل بەشى بازارپارى و فروش.

ئەمانە و سەربارى كۆبۈنەوە تايىھەتى و جىبەجىكارىيەكان كە راھاتبۇوم بەردەوام لەگەل سەرۆكەكە مدا ئەنجام دەدان، بۇ ماوهى سىمانگ بەردەوام بۇوم لە بەستى ئەم

کۆبۈنەوانە، لەم ماوه يەدا ھەستام بە مەشق پىّكىرىنى چەند كەسەتكە بە گونجاوم زانىن بۆ يارمه تىيدانم، بۆيە پاشى سى مانگ شىۋازى كۆبۈنەوە كامن بەم شىۋە بەي لىيەت:

- ۱ كۆبۈنەوە پۇزانە بېيە كان بوبىه پۇزىتكە نا پۇزىتكە.

- ۲ كۆبۈنەوەي جىبىھە جىكارى بەشىۋەي كۆبۈنەوە لەكاتى ناخواردىن ئەنجام دەدرا.

- ۳ كارى كۆبۈنەوە ھەنjamadan بە بشى ۋۇرە كامن سپاراد بە سەرۆك بەشەكە.

- ۴ كۆبۈنەوەي بەشى خۇراكىم بە سەرۆكى بەشەكە سپاراد.

- ۵ كۆبۈنەوەي سەرۆك بەشە كامن بەكەسانى تر سپاراد، بۆيە ناچار نەدەبۈرم خۆم ئەنجامىيان بىدەم.

- ۶ سەرۆكايەتى كۆبۈنەوەي بەشى فرۇش و بازارپەكارى بەكەسى گونجاو درا.

لەنئۆ ئەم كۆبۈنەوانەدا كەي زانىبام ئامادەبۈنم پىيويستە ئامادە دەبۈرم و دواتر بەكەسييکى ترم دەسپاراد، بەم كارەم توانىم نزىكەي دەكتەزىمەر لە ھەفتە يەكدا بۆم بىگەپىتەوە و لەجىنگەيدا كارى گىرنگەر ئەنجام بىدەم، زۇرجار تەنها وەكىو بىنەر دەچۈرمە كۆبۈنەوە كانەوە. ھەروەھا سەرچەم كارە لەپەرە بېيە كامن بەكەسييکى گونجاو سپاراد تەنها ئۇ و كارانە نەبىت كەدەبۈو ھەرخۆم ئەنجامىيان بىدەم، بەلىٽ من بۆخۆم بەم شىۋە بە كارە كامن بەكەسانى تر دەسپاراد، تۆيىش دەتowanى ھەمان كارى من ئەنجامىبدەي، بۇئەمەش پىيويستە:

- ليستى ھەموو كارى پۇزانەت ئامادە بکەيت.

- كارە پۇتىنې كانى وەكىو ياكارى نوسىن و كارى لەپەرە بىت بەكەسانى تر بىسپىرە.

- ئەوكارانەي كاتى زىزىت لىدەبەن بەكەسانى ترى بىسپىرە، بەتايمىت كۆبۈنەوە كان.

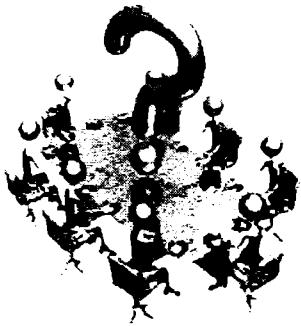
- وەلامدانەوەي داوهەتنامە كان بەكەسانى تر بىسپىرە.

تەنها پىيوىستت بەوهى خۆت ئەو شتانە ئەنجام بدهى كە دەزانى ھەر دەبىت خۆت ئەنجاميان بدهىت. بەكورتى: ئەو كارانەي دەتوانى بەكەسانى ترى بسپىرى وەكوبىيارىتكە و خۆت دروستى دەكەيت، بەلام بەرلەوهى پىسپاردن ئەنجام بدهى پىيوىستت بەوهى بىزاني بۆچى ئەنجامى دەدەتى و چۈن ئەوكاتەش دەقۇزىتەوە كەلە پىسپاردنەوە بۆت دەگەپىتەوە؟ ئەوجا دەبىت لەسەرخۇر دەستبىكەيت بەكىدارى پىسپاردن. ئەوجا ھەر لە دەسبېتکەوە دەست بە بەدواچۇونكىرىن بکە، ئەوجا نەختە نەختە خۆتىيانلى بەدوربىخە و مەتمانە بەكەسى پىسپاراو بېخشە، بۆئەوهى ئەويش مەتمانە بەخۆى پەيدابكاش و كارى پىيوىست ئەنجامبىدات. لەم بوارەدا گوتەپەكى پۇناندۇ پىكىنە لەپېرە كە گوتى: "كەسانى گونجاو دابىمەزىتىنە، رايان بىتنە، پىييان بسپىرە، ئىتىر دەست مەخەرە كارىياندۇ".

٦٨-پیسپاردن چۆن ئەنجام دەدەيت؟

((دەتوانى کارىك بە كەسيك بسىپىرىت، بەلام ناتوانىت بەرپرسىيارىتى ئەو کارەي سپاردووته لەئەستۇر نەگرىت))

فرانك.ف.هوب

ئىستايىش باوهەكى دەست بەوهەبکەين كە چۆن پیسپاردن ئەنجام دەدەيت؟ بەلام بەر لە ئەنجامدانى ئەمە پېيوىستان بە تىڭەيشتنى راستىيەكى گرنگە، ئەويش ئەوهە يە كە: پیسپاردن تىابۇرى سەركىشىيە، ھەربۇزىيە پېيوىستە ھەر لە سەرەتاوه خۆت راپىتى لە سەر ئەوهە تاوهەكى چى راپەيدە يەك تەھەمۈلى شىكىت و لەئەستۆگرتىنە لەكەن دەكەيت؟ ئەوجا سەر لەنۇي خۆت راپىتىنە و ئەمەش يازدە كلىلە بۆ چۆننەتى ئەنجامدانى پیسپاردن:

١) لىستى ھەموو كارمەندانىت بنۇسەرەوە، ئەوانەي حەزىيان لەكار پیسپاردىن، خالى لاواز و بەھىزىشيان بنۇسەرەوە:

بۆنۇونە

خالى لاواز	خالى بەھىز	ناو
پىلى لەكارى لەپەرمىيە	پەيمەندىكارينىكى چاكە	چىنچىر
نۇردار شەتكان	خىرايە	چەققۇز
فېرتاپىت	ورىمەكارە	چۈمان
خۆسۈرگۈرە، مەننە	حەزىزى بە گرمۇھ	چىاتان
پىلى لە قىسىكىرىدىنە بە	ئاستەنگە	
دۇرد بىزى		

- (۲) لیستی ئەو کارانه بنوسه ره و کە دە تە وىت بە وانى ترى بسپىرىت.
- (۳) كاتىكى ديارىكراو بۇ ئەنجامدانى كارەكە ديارىبىكە.
- (۴) هەولبىدە هەركە سېتكە بەپتى بەھرە و لىيھاتووبيي كارى پى بسپىرىت.
- (۵) چاپىتكە وتن لەگەن ھەمو كارمەندە پىشوه كانت ئەنجامبىدە و پرسىارى چۈنىتى چارەكىرىنى ئەم دۆخەيان لىبىكە، لە كارداھە وەيدا دە توانى تىبىينى ئەوه بىكەيت كە حەزى لە دووبارە كاركىرىدىن، ھەروھا خالە حەزېتكراوه كانى كاركىرىنى دەزانى.
- (۶) دۆخەكەي بۇ پۇن بکەرە وە، پىشىبىنې كانى خۆتى تىبىگە يەنە و دلىابە لە وە لە دۆخەكەت گەيشتۇرە.
- (۷) لە كىردارە ديارىكىرىنى ئاماڭجا بە شدارى پىنگە.
- (۸) پىنگە كاتى جىبەجى كىرىنى كارەكەي دەست نىشان بىكەت ((وريابە لەو كەسانەي بىرلەيان وەھايە دە توانى بە ئاسانى و خېزايى كارەكە ئەنجامبىدەن)).
- (۹) نەخشەكە بنوسەرە وە لە بەرگىراوه يەكى بىدەرى و لاي خۆيىشت لە بەرگىراوه يەكى بەھىلەرە وە بۇ بە دوا داچۇون.
- (۱۰) سىيىتمەن بۇ چۈنىتى پەيوەندى كىرىن و پىشىكە شىكىرىنى پاپۇرتە كان ديارىبىكە، ھەفتانە سى جار دە بىت لەگەلەيدا دانىشىتە وە، ئە وجا نەختە نەختە ئەم كۆپۈن وانەش كەم بکەرە وە.
- (۱۱) بە دوا داچۇون، ئەم وشەيە تىبابۇرى كلىلى سەركە وتنە، لە بىرەت نەچىت نابىت كار بە وانى تر بسپىرى و تەواو دەستىيان لى ھەلبىرىت، دە بىت بە جوانى بە دوا داچۇن يان بۇ بکەي، بۇئە وە دۆخەكان لە دەستى خۆت دەرنە چن.

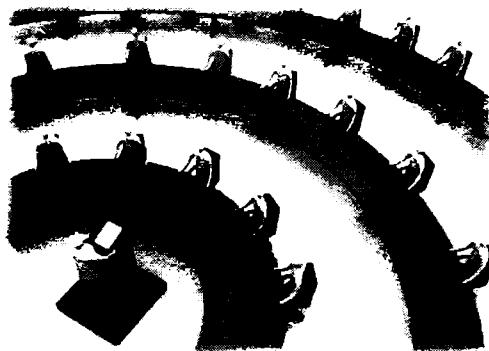
گرنگ

- زیاده رهوى مهکه له پىسپاردن.. ئەگىنا دەستللات لەدەست دەدەيت.
- پشتیوانى بپيارى كەسانى كار پىسپىردرافت بکە، بە بپيار و مەلەكانيشيان قابل بە، لەبىرت نەچىت كە خۆتىش مەلت كردووه. كۆنقولشىۋس دەلىت: "بەيىلە كەسىكەي تر كارى خۇرى بکات بەبىن دەست تىۋەردانى تر".
- نەخشەي جىڭىرەوەت مەبىت بق نەخشەكەي ترو لەكاتى شىكىت مەتنانىدا بەكارى بىتە.
- هەر ئەركىيكت بەكىن سپارد بۆلەكەي لىنى مەستىئەرەوە نەگىنا نەو كەسە دەست بە خۆ بەكەم زانىن دەكات و مەتمانەي بەخۇرى و دەستەكەيشى نامىنېت.
- ئىستا توپ بە تەواوەتى لەسۈدەكاني پىسپاردن گەيشتۈرى و دەزانى چۆن كات و پارە و كەم ئەركى و وزەي نۇرت بق دەگىتىتەوە و يارمەتى خۆت و دامەزراوە كەشت دەدات بق پىتەكەشەكىدەن و گەيشتن بە لونكەي نوئى. هەر ئەمپۇ دەست پىتەكە و بەيىلە كە پىسپاردن بېبىتە بەشىڭ لەشىوانى سەركردىايەتى كىرىنت، گەر پۇويىدا و بەخېرىايى نەگەيشتىت بە ئەنجامى خۇزراو نەوا خۆت بىنۇمىد مەكە و بەكەم سەيرى خۆت مەكە، ئارام و سەورەت دەبىت و لەبىرت بىت ئەوكاتى كارىيكت ئەنجامدا تۆيىش مەلت كردووه و دواتر دەستاولىتەوە. هەرگىز دەست لە پىسپاردن مەلمەگەرە، بەلكو بىرەوى پېيدە. توماس ئەدىسۇن جارىكىيان دەلىت: "زىرىيەي كەسانى شىكىت خوارىسو نەولەن نەيان زانىوھ چەندە لەسەر كەوتتەوە نىزىكىن كاتىڭ خۇيان بەدەستەوە داوه". پىسپاردىنى مەندىتكە كار بە دەستەي كاركەرانت يارمەتىيان دەكات بق دەستكىردن بەگرنگى خۇيان و بەكارخىستنى تەواوى وزە و تواناكانىيان بق گەشەپىدانى خود و دامەزراوە كە و بەدەست مەتنانى سەر كەوتن. لە كەتىبى چىنى بق سەركردىايەتىدا هاتووه: "مەيمۇنەتكە بىخارە قەفسەوە دەبىنى وەكى بەرانى لىدىت! نۇوهك لەبەرئەوەي نازىرىيەت يان خېرىا بەلكو لەبەرئەوەي شوين و پۇويەرە گۈنجۈرى دەست ناكەۋىت بق دىيارخىستنى تواناكانى".

کلیلی یازده‌هم

کۆبۈنە وەكان ..

دەبم .. يان نابم

((كۆبۈنە كان دەگۈنچىت بىنە نەمامەتىيېك و پارەيى زۇر لە دامەززاوە كەت بەفېرىق
بىدەن، ياخود دەبنە ناز و فەپىي و ئامىزىك بۇ بەدىھاننى سەركەوتى خوازداو)
د. نېيرامىم فەقى

۶۹-ئا یا ئەم كۆبۈنەوە يە زۆر گۈنگە؟

((گەر كارەكە بە بىنگومانى دەستى پېكىد، ئەوا بە گومان كۆتايى دىت، بەلام گەر قايل بۇو كە بە گومان دەست پېتىكتا ئەوا بىنگومان بە بىنگومانى كۆتايى دىت))

فرانسيس بىكىن

ھەرگىز پۇويىداوه لە كۆبۈنەوە يە كىدا پەتر لە يەك كاتژمۇر خوت راڭرىتىت و دواتر گوتپىت: "باشە من لىرەدا چى دەكەم؟" ، ياخود لە كۆبۈنەوە يە كىدا ئامادە بىبۇي و وەھات ھەست كەربىت كۆتايى نايات و لەخوت پېسى بىت: "باشە بۇچى ئەم كۆبۈنەوە يەم رېك خىست؟". لېپىتە ھەرگىز كۆبۈنەوە يە كەت پېكىختىتىت بە بى ئاماڭىتىكى دىيارىكراو و لەۋىدا گوئىت لە سکالا و گازەندى سەرۆكت بىت لە كارمەندانى ژىردىست، بە وەھى ناقاپىلە بە پەفتار و شىۋازى كاركىدىن. گەر وەلامە كەت بۇيەكىت لەو پېسىارانە ئى پېشىو بەلى يە ئەوا بىزانە كە كات و پارەيى زۆرت بە فيرق داوه.

رېنگ نەزانىت تەنها لە ئەمەريكا باكوردا بۇزىانە نزىكەي ۲۰ ملىون كۆبۈنەوە ئەنجام دەدرىت. لە ليكۈلەنەوە يەكى دامەزراوهى سرى ئىم (3M) كە لە سالى ۱۹۸۸ دا ئەنجامى داوه دىاركەوتتۇر كە بەرپىوه بەرانى جىبەجى كارىي نزىكەي ۲۲ كاتژمۇر لە هەفتە يە كىدا بە بەستىنى كۆبۈنەوە وە بە سەرددە بەن، تەنها ۵۲٪ ئەم ھەمو كۆبۈنەوانە يېش كارا و بەسۇدن، لە كاتىكدا ۲۲٪ ئەم كۆبۈنەوانە دەتىت بە پەيوەندىيە كى دوورىيىزى ياخود بە نامە يەك ئەنجام بىرىت و پېتىقىسىتى بە كۆبۈنەوە نىيە.

له گوئاری سه رکه و تن (SUCCESS) تویزینه و یه ک بلاوکراوه توه که تییدا هاتووه: له تویزینه و یه کی نویدا که له سار ۲۰۰۰ به پیوه باری جیبه جنکاریدا نه نجام دراوه. دیارکه و تووه که زوربهی نه م به پیوه برانه زورینه کاته کانیان به کوبونه و یه به سار ده بدن به پیزه ۷۹٪، نه م کاته لخوگرته کاته کانی خوناماده کردن بو کوبونه و یه ناگریته و یه، هروهها جیبه جنکاران و یهای ده بین که سییه کی نه م کوبونه وانه بیبهره مه و کات و پارهی زوری تیدا به فیپ ده دریت که ده گاته ۲۷ ملیار دلار له همه مو کیشوه ره کدا.

تویزینه و یه کی دیکه هیه ده لیت: پیاوی کاری ئاسابی نزیکه ۱۲ کاتژمیره، فتانه به کوبونه و یه به سارده بات، هروهها ۲۲ کاتژمیریش به کارگتپی ناوهندی، به لام به کارگتپی بالاوه نزیکه ۴ ریز به سارده بات، هروهها تویزینه و یه که ده لیت: نزیکه ۵۲٪ی نه م کوبونه وانه بیبهره من و تنهها ۴۷٪ی نه م کوبونه وانه به که لکن، نه م به پیوه برانه ده یانه ویت پیمان بلین: هر کاتژمیریک کله کوبونه و ہدا به ساری ده بین نزیکه ۳۰ خوله کی به فیپ ده دپرات.

**بزجاري داهاتوو که بزجاري دهی به بهستنى کوبونه و یه پیویسته پولم
پرسیارانه بکهیت:**

- ئایا به راستی نه م کوبونه و یه گرنگ؟
- ئامانچ لە بهستنى نه م کوبونه و یه چیبیه؟
- ئایاده توامن کوبونه و یه که نه نجام ندهم و لە بريدا په یوه ندييکی تەلەفقى ياخود به نامه يه کيشه که چاره بکەم؟
- ئایا لە بىگە کوبونه و یه تاكە سېيە و یه ده توامن ئامانچە كام بېنیك؟

گه ر بینیت کوبونه‌وه که ۱۰۰٪ گرنگ و پیویسته نهنجامی بدھی نهوا ده بیت نه
پرسیارانه ئاسته‌ی خوت بکیت:

• کي ده بیت بانگیشتى کوبونه‌وه که بکه؟

• ئايا بېراستى پیویستم بەم ھەموو کوبونه‌وانه يە؟

• ئايا ده بیت لەم کوبونه‌وه يەدا ئاماذه بەم؟

گه روەلامه‌کەت ناخیر بۇو پیویست بە پیسپاردن، بەلام گه روەلامه‌کەت بەلىيە نهوا
ئەم پرسیارانه ئاراسته‌ی خوت بکە:

• ئايا ده بیت لەم کوبونه‌وانه دا ئاماذه بەم و تاوه کو كوتايى دېت نەپقۇم؟

• ئەم کوبونه‌وانه چەندە كاتى دەۋىت؟

لەكىرتادا لە خوت بېرسە: ئەو کوبونه‌وه يە چەندە كات و پارەدی دەۋىت و بەرھەمى
چىيە؟ دەتوانى چەند خولەكىك بە خوت بەدەيت بۇ شىكىردنەوهى تىچۇونى راستەقىنەى
کوبونه‌وه کە، بىشزانە كە شىكىردنەوهى وەلامه‌كان و تىچۇونى کوبونه‌وه كان بېنىكى باشى
پارە بۇ دامەزداوه کەت دەگىرىتىوه. خوت لە بەستىنى کوبونه‌وه دوورمەگرە، بەلكو
لەپىچەوانەوه دەبىت کوبونه‌وه ئەنجامىدەي، بەلام بەرھەم داربىت و ئاماذه بوانىش
لە كاتى کوبونه‌وه كەدا بۆلای خوت كېش بکەيت و مەھىنە كوبونه‌وه كە لەدزى خوت
بشكىتتەوه.

٧٠- حوت هۆکاری پشت بهستنی کۆبۈنەوەكان:

((گرنگ نىيە خەلکى چى لەبارەى بهستنی کۆبۈنەوەكان و دەلىن ياخود بىروايىان
چۆنە، گرنگ ئەۋەيە كۆبۈنەوە هەرەيە و ھەميشەيە))

كلىد و بىرسقىن

كۆبۈنەوە بۇوهتە شىتىكى گرنگ و
پىويىست بۆ سەركەوتى دامەززاوه كان،
ھەروەھا چەندىن كاتىش ھېيە كەدەتوانرىت
كۆبۈنەوە نەبەستىت و لە بىردا نامەيەك
بەئىردىرىت ياخود بەتلەفون كېشەكە
چارەسەر بىكىت يان كەسىك بەئىرى ياخود
بانگى كەسىك بىكريت، بەلام زۆر جار نامە

ھۆكارە بۆ زىيان گەياندن بەخوت و دامەززاوه كەت، وەرە باوهەكى پىنگەوە بەجوانى
بىرېكىيەوە: ئايا بىروات وەھايە كە نامە كارابىت؟ بەلنى بىنگومان بەسۇد دەبىت گەر
بۇخۇشى بىت و بىتە ويىت زانىارى زىيدە بار بەكەسىك بگەيەنىت بەتايمىت لەپىنگەى
خۆراكپىدانى پەرچىكراوه (فيدباك) وە، بەلام بەنلە باوهەكى پىرسىيارىت لىپىكەم: بۆ
نوسىنى ئەو نامە پىرسىيارىيە چەندە كاتت دەويىت؟ ئەى كارپەوانكارت چەندە كات
بەفيپۇ دەدات بۆ نوسىن و بلاۋىرىتە وە ئەم نامانە؟ ھەروەھا لەو خولەكەوەي
نامەكەت ھەنارد چىتەر تۆ ناتوانى ھەلنى بىسۈپىنى و چى ھەلەيەكت تىيىدا كردىتتى تازە
لەدەست دەرچووه و گەر ھەلەتىنگەيشتن بىوبىدات ئەوا توشى خەمۆكى و كات بەفيپۇدان
و ونېتى و تەنانەت بىرۈزكەراتىيەتىشت دەكەت، ئەمەش لای خۆيەوە ھۆكارە بۆ نەھىشتنى
ھاندان لای كارمندان. لەپاستىدا توپىزىنە وەكان بەۋە پاڭەيشتۇن كە نامە مىچ

سودیکی نیبه و بینکه لکه بۆ په یوه‌ندی کارگیپری. له پاستیدا مه بهست لیزه‌دا ئووه نیبه که هه موو جۆره نامه‌یه ک بی کله‌که به لکو له پوانگه‌ی کارگیپری و به پیوه‌بردن‌ووه سودیکی ئه‌وتۆی نابیت و زۆرچار هله تیکه‌یشتن پووده سەرتەن

کۆبونه‌ووه کانیش بۆ رۆر مه بهست ده به ستیریت: هه‌ندیک بە پیوه بەر نازانن له کوتایی پۇزى کار(دە‌وام)دا چىپكەن! هه‌ندیکی تريش بۆخۆ به سەرقال پیشان دان کۆبونه‌ووه ئه‌نجام دەدەن، ياخود بۆخۆ بە گوره پیشاندان، ياخود هەر بۆخۆشىبە و كردويانە بەخۇو کە دەبىت هەفتەی جارىك يان دووجار کۆبونه‌ووه ئه‌نجام بدرىت، لیزه‌شدا گىنگتىن ھۆکاره کانى پىشت به ستىنى کۆبىنە‌ووه کانت بۆ دەخەمەپوو:

۱- نەخشە پېژى:

نەخشە پېژى (پلاندانان) بە كىك لە ھۆکاره گرنگە کانى پىشت به ستىنى کۆبونە‌ووه کانە، نەخشە پېژىبە هەموو جۆره کان دەگرىتى‌ووه، جا باز اپكارى بىت ياخود فروشتن، يان فراوانىكردن يان سەرلەنۋى دەستىپتىكىرن و .. هەند، گرنگ ئووه بە ئامانجى بە پیوه بەرەكە لە بهستىنى ئەم کۆبونە‌ووه يە خۆراكپىتدىنى پەرچىڭراوهى ئەرتىيى دەبىت لە گەل خستنە پووى بىرۇكە نوئى بۆ داپاشتنە‌ووه نەخشە باشتى.

۲- بېپيار دروستىكىرن:

بە پیوه بەرەكە ئەندامانى بانگىشتى کۆبىنە‌ووه يە دەكات و تىدا تاوتىيى بابەت يان دۆخىك بىكەن و بېپيارىكى بە كۆمەلى لەبارە وە بىدەن، ئەم بېپيارە جىاوازە لە بېپيارى تاكەكەسى و يەكلانىي بە پیوه بەر ”چون ئەم بېپيارە كاراترە.

۲- گهیاندنی زانیاریه کان:

رنهنگه به پیوه بهره که کتبونه وه به کارمهندانی بکات بو گهیاندنی تازه ترین زانیاریه کان بهئوان، هروهها تازه ترین ناراسته کانی بازاری کار و چونیتی جولانه وه په گه ل کومپانیا کیبرکی کاره کاندا.

۴- چاره کردنی کیشه کان:

مهندیک کتبونه وه ده به سنتیریت بو چاره کردنی کیشهی نیوان کارمهندان و چاره کردنی سکالای کپیاران و ئه و کازندانه کاریگه ری له سه ر ناراسته کانی کارکردن ههیه. ئامانجی بپیوه بهر له پشت به ستنی ئم کتبونه وه بیوه گهیشته به باشترين ئەنجام و چاره سه ر.

۵- هاندان و پاداش:

رنهنگه کتبونه وه که بو پی هەلدان و پېزلىنان بیت له کارمهندیکی کارا له پیش چاوی هەموانی تر، ئەمەش بو هاندانی ئەوانی ترە.

۶- مەشقپیکردن:

یەکیکی تر له هۆکاره کانی پشت به ستنی کتبونه وه کان مەشقپیکردن و به رزکردن وهی ئاستی توانایی و باشتراكردنی شاره زاییانه و ئەمەش له شیوه خستنه بیوی زانیاری و پېنمايی ده بیت، له گەل فیرکردنیان به شیوازه نوییه کانی فروش یان خزمتی کپیاران ياخود هرجوریکی تر له و مەشقانه که به سود ده بیت بو دامەزداوه که.

۷- دروستکردنی دەسته کار:

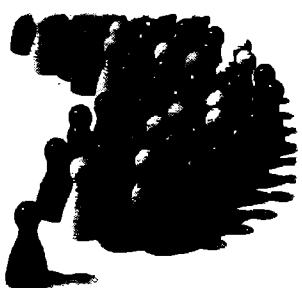
کتبونه وه کان به سود ده بیت بو دروستکردنی دەسته کارز دەسته کار هاویه رپرسیارن، بپیاردهرن، ئامانج دیاریکار و هنگاوونه رن بو به دیهینانی ئه و ئامانجە خوازراوانه.

وەک دەبینی که کتبونه وه کان تەنها ئه وه نییه کارا و به سودبن، بەلكو یەکیک دەبیت له هۆکاره کانی سەرکە وتنى پاسته قىنە، ئەوهی لىرەدا پېتىپسته تەنها فېرىپۇنى چونیتى بەستن و قازانچىگەنی کتبونه وه کانه "لەپیتاو به دیهینانی ئامانجە کانتدا".

٧١- حوت جوْر خه‌لک له نیو کۆبونه‌وه کاندا:

((لیزنه چیبه جگه له کۆم‌لیک خه‌لک خوله‌ک په چاوده‌کەن که چى کاتژمیر بە فیپز
دەدەن))

میلسکن بربل

١- زال :

ئەم جوْرە کەسانە بۆ ماھیە کى زۆر لە دامەزراوه کەدا
کارى كردووه، بۆيە واهەست دەكەت کە خاوه‌نى
شارەزايىھە کى باشە و لەمەموان بە زانىاري تە، بۆيە
ھولىدە دات زالبىت بە سەر شىوانى کۆبونه‌وه کاندا.

٢- خويىندەوار:

ئەم جوْرە بېرواي وەھايە وەلامى ھەموو پرسىيارە کانى لە لادا بەردەستە و بۆيە
شىكىرنە وە پۇونكىرنە وە ئەنلىت و دەخاتە بۇو ھەرىپىيە بەھۆيە وە
ئەوانى تر ھەست بە بىزازى دەكەن لە كاتىكدا بخويىشى كەسىكى بىتمەلام و چاكىشە.

٣- پچىتنە:

دەبىنى ئەم كەسە لە ناكاوا قىسىدە دەكەت، حەز دەكەت ھەموان بىزانىن كە ئەميش شت
دەزانىت و وەلامى ھەموو پرسىيارە کانى لە لادا بەردەستە و تەنانەت زور جارىش لە باپتە
دەردەچىت و باسى شت گەلەتكە دەكەت نەلەدۈرۈ و نەش لە نىزىك پە يوهندى بە
باپتە كە وە نىيە.

٤- حەزكار بە قسەي لاوەكى:

ئەم جۆرە كەسانە حەزيان بە وەيە لە گەل كەسى تەنېشىدا قسەبکات، جا گرنگ نىيە بەلايەوە كىيى تر قسە بۆ ھەموان بکات، ئەم كەسە دەيە وىت سەرەنجى ئەوانى تر بۇلاي خۆى كىچش بکات و لە كۆبۈنەوەكە بەدۇرۇبت.

٥- نەرىنى:

ئەم كەسە ھەميشه ھەستە نەرىنىيەكانى دەربارەي كۆبۈنەوەكە دەخاتە پۇو، ياخود بەرامبەر ئەوانى تر، مۇۋەقىكى نەرىنى سۆزدارە، ئەوانى تر وەما تىىدە گەپەنتىت كە ئەم كۆبۈنەوەي سودىتكى نىيە و باشتىرەھايە ھەرنە بەستىرىت و داوا لەوانى ترىش دەكەت وەكۆ ئەو بېرىبکەن و بۇئەوەي ھەست بە پەشىمانى نەكەن.

٦- شەرمۇك:

ئەم جۆرو كەسە متمانە و پېزىلە خۆگىرتى لە دەستداوە، ئامادەي ئەنجامدانى ھەمووشىتىكە تەنها لە ئەوهەنە بىت لەم كۆبۈنەوەيەدا قسەبکات، لە پاستىدا ئەم كەسە ئامادە بۇونى لەم كۆبۈنەوەيەدا وەكۆ كارتۇنىك وەھايە و لە سەر كورسىيەك دانراپىت، بەلام سەربارى ئەمە بە تەنها گەر خۆى كارېكەت كەسىنەكى كارا و زۇرجارىش بە كاركىرىنى لە گەل دەستە كەيدا كارايى خۆى دەنۈنىت.

٧- شىوار-پەشۇكاك:

كاتىتكى گۆئى لەم جۆرە كەسانە دەگرىت ھەرچى دەكەيت لىتىان ناگەيت و يەك دېپى بە سودىيانلى وەرناگرىت. گەر پرسىيارىتلىكى دەبىتى وەلامى پرسىيارىتلىكى تر دەدەنەوە، ياخود دۇو وەلامت دەداتى و لىت دەپرسىت: "مەبەستت چىيە؟ ياخود كامىيان باشتە؟".

کاتیک بزانی چون په‌گهله نم جوړه که سانه‌ی نیو کوبونه وه کاندا په‌فتارده که یت نه و
ئاشنای خاله به هیزه کان ده بیت بو چوښتی باش به کارهینانیان، تو ده تواني له جهانی
تایبېتی نه واندا بیاندوینی و پییان بگه، به ګومانبه له وهی هر که سه ته‌نها یه ک شیوه
له و که سیتیانه‌ی تیدابیت! به لکو پتر له‌یه ک چه شنه که سیتیان هه‌یه. هه‌ولبده
کوبونه وه کانت به چیزبکه و هه‌ر له سره تاوه له شیوازی په‌فتاری هه‌موان دلنيابه و
تیبینی بکه. بزانه تاوه کو باشتہ هه‌ولی تیگه یاندنسیان بدھی نه‌روهندesh نه‌نم کوبونه وانه‌ت
به سود و کاریگه رتر و به نه‌نجامتر ده بن.

٧٢-هه‌هۆکارى پشت شکست هینانى كۆبۈنەوەكان :

((خودى كۆبۈنەوەكان شتىكى ناكارا و بىبىرەم نىن، بەلكو ئەوه خەلکن وەھاى لىدەكەن))

د. نېبراهيم فەقى

بۇچارە پەشى زۇرىك لە كۆبۈنەوەكان چارەنوسى شکست دەبىت، ئەم سەربارى

ئەوهى كە زۇرىك لە دامەزراوه و بەپىوه بەرانى جىبەجىكارى بىرتكى زىدى پارە لەبۇ سەرخىستنى ئەم كۆبۈنەوانە خەرج دەكەن، باوهە كۆئىستايىش لىت بېرسىم: بۇچى زۇرىك لە بەپىوه بەران سەربارى ئامادەكارى وردىش كەچى كۆبۈنەوەكانى شکست دەھىننەت؟ وەره باوهە كۆپىكەوە سەيرىكى ئەو هۆكارانەبکەين كە لەپشت شکست هینانى كۆبۈنەوەكان:

١-نەكىرىنى ئامادەكارى پىۋىسىت:

نەبۇنى ئامادەكارى پىۋىسىت و گونجاو هۆكارىنەكى گرنگى پشت شکست هینانى كۆبۈنەوەكانە. بەپىوه بەر بەبى ئامادەكارى بىش وەخت داوايى كۆبۈنەوە دەكەت و چى بەمىشكىدا ماتەمۇسى دەلىت. نەبۇنى ئامادەكارى بەزىيان و بىس سودە، كىشە و ناكۆكى لەنیوان ئەندامە ئامادەبۇوەكانى كۆبۈنەوەكانەدا دروست دەكەت و بەھۆيەوە شکست بە كۆپىنەوەكە دەھىننەت.

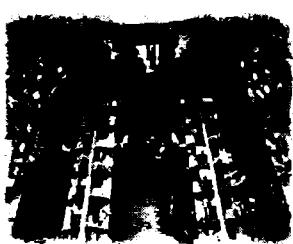
۲-نېبۇنى ئامانج:

ئەنجامدانى كۆبۈنەوە بەبى ئامانج وەكى لىخورپىنى تۇتومبىلە بەبى ئاراستە دىيارىكراو، ھەردووكىيان بەھىچ كوتايىيان دىت. بانگىشت كىردىن بۇ كۆبۈنەوە بەبى ئامانجى دىيارىكراو ماناى شىكست و زيانە گەياندە بەھەمووان. زۇرجار بەستىنى كۆبۈنەوە بۇوهتە خۇو، ھەربىيە بنچىنە ئىشلىش دەبىت.

۳-دانە پىشىنەوە ئىختەى كار:

پەنگە بەبى دارپىشىنەوە ئىختەى كارى ئاراستە كىردىن لە كۆبۈنەوە كە بەپىوه بەرىك كۆبۈنەوە يەك ئەنجام بىدات، خەلكان بۇ كۆبۈنەوە كە دەچن بەبى ئەوهى بىزانن بۆچى بۇي دەچن. نېبۇنى ئىختەى كار ھۆزكارى پىشت فراوانبىسوونى ئەندىشە و بلاوبۇنەوە واتەوات و دەركى قىسى قۇرپ بۇ ھەمووان دەكاتەوە. ئەمەش ناچارى بەپىوه بەرىكەت لەھەندىك دەرك بىدات كە ھىچ پەبىوه ندىيەكى بە كۆبۈنەوە كە نىيە و كاتى خۆى و ھەموانى تىريش بەفيۋىز بىدات و كۆبۈنەوە كەش شىكست دەھىننەت.

4-زىادە ژمارە ئامادە بۇوان:

بەپىوه بەرى بانگى كارمەندىكى زىر دەكەت بۇ كۆبۈنەوە كە وەھاى باوهەرە تاوه كو زۇرتىرىن ئەم باشتىر كاريان دەكاتەسەر و ئامانجە كانيان بۇ پۇونتىردىكەتەوە. بەلام توپىزىنەوە كان سەلماندوويانە تاوه كو ژمارە ئىشداربۇوانى كۆبۈنەوە كان زۇرىتىت مەلى قىسى كىردىن و وېتەويت و پەشيمان كىردىن وە زىادتىردىت، ھەروەها كاتى كۆبۈنەوە كەش زىياد دەبىت، تەنانەت گەر خۇراكپىدانى پەرچىكراوە (فېيدباڭ) ئەنجام بىرىت بەھۆى زۇرى ئامادە بۇانەوە نىرخى ئەم فېيدباڭ كەم دەبىتەوە و بەبەھايش نابىت.

٥- ئاماده بۇون لە زۆر كۆبۈنە وەدا:

ئایا ئەنجامدانى كۆبۈنە وەزىز ھۆكاري باشتىرىبۇونى ئەنجامەكانە؟ بەپىتى شارەزاياني كۆمەلتىنسى و بەتاپىبەت پۆبىرت بـ نلسۇن و پېتىر ئىكۈنۈمى نوسەرى كىتىبى "كۆبۈنە وە كارىتكى باشتىر" وەلامى ئەو پرسىارەرى پېشىوتىنە خىزى دەبىت. زۆرى كۆبۈنە وە كان ھۆكاري بۆ وىۋۇنى داپۇوخان لاي ئەندامانى دەستەي كارت. زۆر و دووبارە بۇونى كۆبۈنە وە كان وەھات لىدەكتە لە ئەنجامدانى كارەكانىت جىياوازلىرىت، وەلامدانە وە بۆ ھەموو بانگىشىتە كان كارىتكە بۆ كەمبۇونى بەرھەم و ھۆكاريشە بۆ بىزازابۇن و كەمبۇونە وە بەھاي كۆمەلاتى.

٦- فاكىكى تايىپەتى:

لەكاتى بەستىنى كۆبۈنە وە كەدا بەپىوه بەر
ھەلدەستىت بە پىگەدان بە ھەندىتكە لەكارمەندانى
بۇئە وە لەكاتى كۆبۈنە وە كەدا بەرامبەرى كەتىر
بوھستىنە وە، بەو بىرلەي ئەمە دەبىتەھۆرى ئەنجامىتى
باشتىر، بەلام لە راستىدا ئەمە پىتىگە يەكە بۆ دروستىبۇونى
بەرەكارى و بەھۆيە وە كۆبۈنە وە كە شىكست دەھىتتىت.

٧- پەخنە:

كەر بەپىوه بەر كۆبۈنە وە كەى بۆ ئەوه بەستىتىت كە
پەخنە لە پەفتار و بۆچۈونى ئەوانى تىرى بىرىت ئەوا
ئەندامانى كۆبۈنە وە كە هەست بەترس و داپۇخارى
دەكەن، ئەمەش بىڭىمان ھۆكاري بۆ شىكست ھىنان
بەم كۆبۈنە وە يە.

٨- بەشدارىتى نەكىدەن:

لەزۆر كۆبۈنە وەدا دەبىنى تەنها بەپىوه بەر قىسىدەكەت و پىگە بەوانى تەنادات فزەبىكەن، ئەوجا دەپرسىت گەر يەكىك تىبىينىيەك ياخود قىسىيەكى ھەبىت! لەزۆرىبەي كاتەكانىش وەلامىك بۇ تىبىينىيەكانى ئامادەبوان نابىت، رەنگە يەك ياخود دووكەس قىسىبىكەن، يان ھەر ھىچ نەگوترىت. ئەم جۆرە كۆبۈنەوانە بىرۇكراپىن و ھۆكارى پشت بىزاركىدىنى ئەوانى تەرە و ئامادەبوان ناچارىدەكەيت ھەست بە كەمپىتى خۇيان بىكەن و ئەمەيش ھۆكارە بۇ شىكىت ھېنانى كۆبۈنە وەكان.

٩- دىيارىنەكىدىنى كارى داماھاتۇو:

كاتىك كۆبۈنە وەكە زۆرىبە باشى بەپىوه دەچىت و ھەموان دەتوانن بەشدارىن و كىشەيش دروست نابىت، بەپىوه بەر لەكۆتادا داوا لە ئامادەبوانى ناكات لەداماھاتۇدا دەبىت چىبىكەن. بەلكو تەنها سوپاسى ئامادەبوان دەكەت و بەھىچ شىۋىيەكى ئاراستەي كارمەندانى ناكات. ھەربۇيە كۆبۈنە وەكە بەشىكىت كۆتايى دېت.

١٠- نەكىدىنى بەدواداچۇن:

بەپىوه بەر بانگىشىتى كارمەندانى دەكەت بۇ كۆبۈنە وە و ئاراستەكانى دىيارى دەكەت و دواتر كۆبۈنە وە كۆتايى دېت، بەلام گىرنگى بە بەدواداچۇنكردن بۇ پىتنماپىيەكانى ناكات و چى شىتىكى لە كۆبۈنە وەكەدا بە ئەندامانى سپارد دواتر لەبىرى دەكەت. بىزانە كە بەبىي بەدواداچۇن كۆبۈنە وە كان سەركە وتۇو نابىن.

بىيگومان دەشتوانى ھۆكارى تەر بۇ شىكىت ھېنانى كۆبۈنە وە كان بىزىتى وە، بەلام بىرۇام وەھايە - بەپشت بەست بە لېكۈلىنە وەكانى - لىستەكەي پېشىووتر ھۆكارە سەرەكىيەكانى لەخۇ گرتۇوە. ھەولىدە جارىكى تر لە كۆبۈنە وەكاندا نەكەۋىتە ئەو ھەلە باوانە وەكە دەبىنە ھۆى شىكىت ھېنانى كۆبۈنە وەكە، لەم چوارچىۋىيەدا قىسىيەكى

جیم پۇن ئىنسەری كتىبى: "لەژيانىكى ناوازەدا" ت بۆ دەھىتىم وە كە دەلتىت: "ەزكارى پشت شىكست بېپارى ھەلەيە و ھەموو پىزىك دووبارە دەبىتەوە" ، بۆيە وريابە لەدووبارە بەستنى كۆبۈن وەي ناكارا، ھەولىدە لە ھەلەكانى پېشىۋوتتەوە فيرىبىت، لەھەلەي ئەوانى ترىيشەوە فيرىبىه و بەرەو سەركەوتىن پىگەت بىقۇزەرەوە. پەندىك ھەيە تىيىدا ھاتووە: "لەھەلەي ئەوانى ترەوە فيرىبىه" چونكە كاتت ئەوهندە تىرىنېيە بىكەويتە ھەمان ھەلەوە".

۷۳-پازده بشه له کاتی ئاماده‌بۇون له كۆبۈنەوە گاندا:

((ئەوەی مرۆغ دروستى كردىت دە توانىت بىگۈرىت))

فريديك مۇرفىرسلىن

بەرلەوەي بېرىي بىز هەر كۆبۈنەوە يەك ئەم لىستە بخويتەرەوە:

(۱) كەدەزانىت ئامادەنىت مەپۇ بىز

كۆبۈنەوەكە و باشتۇرۇھايى دواى بخىي بىز
گانىتىكى تر.

(۲) مەركىز دوامەكەوە لە كۆبۈنەوەكە،

جاپىيانو و ھۆكارەكانىش مەرچىيەك بن.

(۳) بانگىشتنى كىسى نۇدەكە بىز

كۆبۈنەوەكە، تاوه‌كى ئەزىزلىكە زۆرىتىت كۆبۈنەوەكە بىبايە ختر دەبىت.

(۴) خوت ئەو زانىياريانه دابەش مەكە كەنيشى كارپەوانكارىتە، بۆئەوەي كاتى نۇرت

لە دەست نەچىت.

(۵) قىسە بەكەس مەبپە.

(۶) ھىچ قىسەيەك بە دوژمنكارانە تايىەتىيانە وەرمەگىرە.

(۷) شەپە قىسەمەكە.

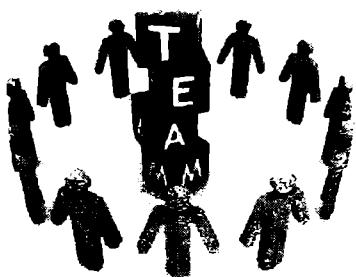
(۸) مەبە تاكە كەسىڭ قىسەبکات، رىڭە بەوانى تىريش بىدە.

(۹) لە پىتكەكەوتىن مەترىسە، گەر تايىەتى نەبۇو.

(۱۰) مەپەشە لەكەس مەكە.

(۱۱) رىڭە بە زمانى زىز و پىس مەدە و بەكارىشى مەھىتىنە.

(۱۲) نەرتىنيانه قىسەمەكە.

- ۱۳) رشینگه به قسه کردنی لاوه کیانه مده.
- ۱۴) کاتی زورتر له کاتی کوبونه و هکه ت به کارمه هینه.
- ۱۵) له بیری نه کهیت پاسپارده و سوپاس گوزاری پاش ته وا بیونی هموان ئاراسته ئی
ئاماده بیوان بکهی.

٧٤- بیست بنه‌ما بو سه‌رخستنی کۆبونه‌وه کان:

((تۆ لە بەرئە‌وهی سەرکردەی دەستەکەتى، بۆیە تۆ بەرپرسى لە ئافراندىنى ئەو
ژینگە يەى كە تاوتۇنیكارىيە کان دەكەن بە پېشىيار و بېپارى باشتىر))

كلىيوبراسقۇن

ئىمە ئىستا لە هۆكارانە تىنگە يىشتن كە خەلکى
لە پېتتاویدا كۆدە بنه‌وه و ئەو فاكىتە رانە شمان زانى
كە دە بنتە هۆزى شىكست هىننانى ئەو كۆبونه‌وانە،
ھەروھا ئەو ھەلانە شمان خستە پۇو كەلە كاتى
بەستنی كۆبونه‌وهدا پېتۈيىستە ليتى بە دوورىين،
ئىستايىش كاتى ئەوه ھاتورە گىزگەتىرىن بنە ما كانى
سەرخستنی كۆبونه‌وه كانت بۆ بخەمە پۇو،
ئەوانىش:

۱- ئامادە بە:

ھەولى دارېشتنە‌وهى خشته‌يى كارىتكى بىدە كە ھەممو ئەو بابە تانەي تىدابىت كە دەتە وىت
باسى لىتوھ بىكەيت، ھەروھا كات و پۇز و شويىنى لى قىسە كردىنىش بىنوسەرە‌وه، جا
تايىبەت بىت بە كارى كۆبونه‌وه كە ياخود نا.

۲- پېشتر خشته‌يى كارە‌كان بە دابېرىۋاوى دابەش بىكە:

بەلايى كەمە‌وه پېتۈيىستە ھەركە سىپۇز بەر لە كۆبونه‌وه كە خشته‌يى كارە‌كانى
كۆبونه‌وه كەي پېيدىرىت، بەمەش ھەلى بەشدارى كردن و ھەولۇدان بۆ خۇئامادە كردن
بەوانى تىريش دەدەيى، لەگەل پېكخستنی كاتى كار و مەۋئىدە‌كانى دىكەيان.

۳- تنهای کسه گرنگ و سره کیه کان بانگشت بکه:

تویژینه و کان سه لماندویانه سه رکه توتوترین و باشترین کوبونه و کان نه و کوبونه وانه که ئاماده بوانی له نیوان شەش بۆ ھاشت کەسن، بؤیە وریابە و دەبیت کەسانى مەبەست و گرنگ داوهت بکەیت.

۴- هەمووان ئاماده بکه:

بەر لە بەستنی کوبونه و کە دلنيابەرەوە لەوەی ھامو نەندامە کانت ئاشنای کوبونه و کەن و دەبیت بزاپن چى پوودەدات و دەوتەت و نەوانیش دەبیت چى بکەن. گەر يە كىكىيان پاپۇرتىكى ھەي ياخود قىدىيۆيەكى ھەي بۆ پېشکەش كردن پەتۈيىستە بەباشى ئامادەي بىت، بەم شىۋەيە زامنى بەباش تەواوپۇنى کوبونه و کە دەكەت و خۆت لە شتى له ناكاوا بەدۇور دەگرىت و توشى ھەلچۈونىش نابىتەوە.

۵- پېشتر دەست بەسەر كىشە كاندا بگە:

بەر لە بەستنی کوبونه و کان لە نەبۇون يان خامۇشبوونى كىشە ئىتىوان نەندامانى کوبونه و دلنيابەرەوە، بەم كارەش خۆت لەكاردانەي نەرەتى لە كاتى کوبونه و کەدا بەدۇور دەگرىت.

۶- بەرلە كاتى ديارىكراو ئامادە بە:

ئامادە بۇونت بە كاتىكى باش بەر لە دەستكىردن بە کوبونه و کە ھەلى نەوەت پېتىدەدات كە بەباشى بە بابەتە كاندا بچىتەوە، بە شوين و كەرەستە كانىشىتدا بچۈرەوە. ھەروەها ئامادە بۇونى پېش وەختى لە پووداوى له ناكاواى نەخوازراو بەدۇوت دەخاتەوە و مەمانە پەپىزىشت لاي ئامادە بوانىت پەت دەبىت.

۷-گرنگی به پیکختن بدء:

داوا لەيەكىك لە ئامادەبۇوان بىك، بۇ نمونە كار پەوانكارەكت كە ئاگايى لەكات بىت و كەسىنگى ترىش بىرۈكە كان بىنوسىتەوە بە خالى كورت، بەم شىۋەيە لەكانتىكى دىاريڪراودا پىنگە بەوانى تر دەدەي بەشدارى كۆبۈنەوەكە بن و گىيانى يەك دەستەبى لەنئۇ كارمەندانىدا بىرەو پىز دەدەي.

۸-ئامانجتىيان بۇ پۇونبىكەرەوە:

كانتىك كۆبۈنەوەكە پىك دەخىرت ئامانجى پشت بەستنى ئەم كۆبۈنەوەي بۇ ئامادەبۇان پۇونبىكەرەوە. راستە دەستەكت ئاشنای خشتهى كارەكان و ئامانجى پشت بەستنى ئەم كۆبۈنەوەيەتن، بەلام گرنگە جارىكى تر ئامانجەكەتىيان بۇ پۇونبىكەيەوە و بەبىريان بېتىنەتەوە، بۇنۇنە دەلىتىت: "ئىمە ئەمپۇ كۆدەبىنە بۇ دۆزىنەوەي باشترين چارەسەر بۇ نەھىيەتىنى گازەندى كېياران" ، ياخود: "دەمانەويىت ۱۰٪ پىزىھە فرۇشمان بەرزىكەينەوە" ، گرنگ نىبىئ ئەمپۇ چىت ئامانجە گرنگ ئەوەي بەرلە دەستكىدىن بە كۆبىنەوە ئامانجەكانت بۇ ھەموان پۇونبىت و پۇونبىكەتەوە.

۹-بىنچىنەيەكى بەھېيىز دابېزىزە:

ھەولىبدە كۆمەلېك پىسا بخەيتە پېش دەستى ھەموو ئامادەبۇوان، وەكى:

- أ- پىزىلە بۇچۇونى ئەوانى تر بىگە.
- ب- پىزىلە ھەستى ئەوانى تر بىگە.
- ت- ھەلى قىسەكىدىن بەوانى ترىش بىدە.

دانانى ئەم جۆرە بىنما و پىسایانە ھەمووان مەتمانەپىنگراوتىر دەكات و باشتى لەيەكدى تىنەگەن و لەقسەي لابەلا ناترسىن.

10- کاتى گزبونه وه دیاربیکه:

گرنگ نوھە يە کاتى دەست پىنکردن و گوتايى هاننى گزبونه وه دیاربیکە، کاتى حەسانە وە يش دەست نىشان بکە. لەپىرت بىت کاتىك تۆ پىز لە کاتى دیاربىراوى خشته‌ي كاره كەت دەگرىت پىزت لاي ھەمووان باشتىر دەبىت و گەر كاتى نۇرتىرت پىويىست بۇو لە ئامادە بۇوان بېرسە گەر قايل نەبۇون پىت ناخوش نەبىت و قىسە كانت بۇ جارى داھاتۇو ھەلبگە.

11- لە کاتى گزبونه وە كەدا کاتىك بۇ حەسانە وە دیاربیکە:

ناتوانى ھەمووان ناچاربىكە يى بۇماوه يە كى زۇر گۈئ بۆيەك كەس بگەن بە بى حەسانە وە، بۆيە بۇونى کاتى پشۇو يان حەسانە وە و خواردە وە شەروەتىك يان پەرداخىك ئاو ياخود بۇيىشتەن بۆسەر ئاو و جەگەرە كىشان ھەلىنىكى باش دەدات بۇ نوئى بۇونە وە تواناي وە رىگرتى زانىيارى لاي ئامادە بۇوان و باشتىر پەيوەست بۇون بە گزبونە وە كە وە.

12- ژىنگى يەكى ئارام بىنا فېرىزىنە:

پىنگە بە ھەمووان بده كە بە بى ترس لە سزا بە پىزە وە بۇچونە كانيان دەرىپەن.

13- پاۋىز بە ئەوانى تر بکە:

ھەولىدە ھەمووان بە كارايىيە وە بە شدار پىپىكە، بۇچۇن و پایان وەرىگەرە و پرسىيارى كراوه يان ئاراستە بکە و هانى قىسە كىرىدىيان بده.

14- گۈئ بۇ گىنگىدانە كان بگە:

باشتىرين پىنگە بۇ دروستكىرىنى ھۆگىرى گۆنگىرتىنە لەوانى تر، وە هايان پىشان بده وە كە وە تۆ بە باشى گوينيان لى دەگرى و گىنگىيان پى دەدەي، هانىيان بده بۇ قىسە كىرىن و پرسىياريان لىپىكە و هانىيان بده بۇئە وە هەست بە گىنگى دانى تۆ بە خۇيان بکەن.

۱۵- هیمن و له‌سه‌رخزیه:

گرنگی بهوه مده له کوبونه‌وه‌که‌دا چی پوویدا و له‌لاین چه‌ند که‌سینکه‌وه چی گوترا،
گرنگ ئوه‌یه به‌سه‌ر سوزه‌کاندا زالبیت و ئه‌وانی تر له‌تو گه‌یشتبن، بؤیه کاریکی ناساییه
له‌پیتناو به‌رژه‌وه‌ندی دامه‌زراوه‌که‌دا له‌گه‌ل تودا ناکۆکبن ياخود هاوېچون نه‌بن.

۱۶- له‌خشتئی کاره‌کان ده‌رمەچق:

گه‌ر پوویدا له‌ناکاوا باسى بابه‌تیکت کرد له‌دره‌وه‌ی بابه‌ته سه‌رەکیه‌که ئه‌وا به‌خیرایی
بگه‌ریوه بؤسه‌ر پیزه‌وه‌ی تاییه‌تی خوت، هروه‌ها گه‌ر که‌سینکی تر له بابه‌ته ده‌رجوو به
قسه‌ی جوان و خوش ئاراسته‌ی بابه‌ته سه‌رەکیه‌که‌ی بکه‌ره‌وه. هولبده له‌خشتئی
کاره‌که ده‌رنەچیت و مەچوره سه‌ریاسکردنی خالیکی نویتر تاوه‌کو خاله‌که‌ی پیش‌سووتر
به‌باشی نه‌گه‌یه‌نیت و ئاماچه‌که‌تی پی‌نه‌پیتکیت.

۱۷- دان به‌هله‌که‌تدا بنی و دواتر له‌سه‌ر کارکردنت به‌رده‌وامبه:

تۇ مرؤفیت و هله‌کردنیش شتیکی هه‌بۇوه، گه‌ر هله‌لت کرد دانى پیتا بنی و خوت
تیک مده و دواتر بگه‌ریزه‌وه بۇ قسه‌کردنی دروست و بزانه ته‌واوى و بى خوشى ته‌نها
لاي خوايە و بى خوايە.

۱۸- گیانی پابه‌ندی له‌ناخى هه‌مواندا بچیتە:

کوبونه‌وه‌که گرنگ نابیت گه‌ر هه‌مۇو ئاماده‌بۇوان هاوېچونت بن، به‌لام گرنگ ئوه‌یه
تىگه‌یشتنیک له‌نیوان‌تانا هه‌بیت بۆئه‌وه‌ی پشتيوانى ئه‌وانیش به‌رده‌ست بخهیت، ياخود
تەنانەت يارمەتیان بدهی بۇ پوونکردن‌وه‌ی هه‌ندىك شت.. بىرۆكەکه ئوه‌یه يارمەتى و
پشتيوانى ئه‌وانی به‌رده‌ست بىنى گه‌ر پیویست بۇو بۇ پیشکەوتن.

۱۹- خشته‌ی کاری داهاتوت دابرپیژه:

به ر له ته واوبونی کوبونه وه که دلنيابه ره وه له پوختکردن وهی گرنگترین مههست و بریاره سره کییه کان و نه و بوقونانهی پنی گهیشتوی، نه وجا نه خشنه کاری داهاتو دابرپیژه وه و به رپرسیاریتیه کان دیاریبکه و داوا له خوبه خشنه کانیش بکه نه نجامی بدهن و به جیبه جنی کردنی هندی ئامانجی دیاریکراو ده توانيت کوبونه وه که ته واوبکه بیت به تاییهت کاتیک زانیت نه خشنه که ت چوه ته بواری جیبه جنی کردن وه و ئامانجی پشت کزبونه وه که به دیهاتو وه.

۲۰- پیویسته به دواداچوون بکه بیت:

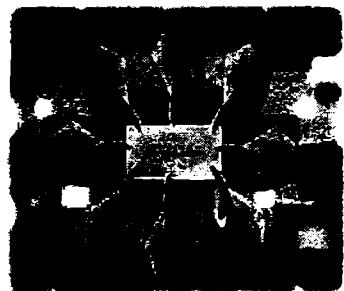
گه ر شتیکی گرنگ مههست له به پیوه بردندا هاوتسای نه خشنه دارشتن بیت نه وا به دواداچوونه. دلنيابه له وهی که ته بپنی نه خشنه و پلانه که به دواداچوون بز کاره که ت ده که بیت بز زامنکردنی سه رکه وتنی خوت و سه رکه وتنی کوبونه وه که شت. پاشی ۲۴ کاتژمیر گرنگی به دابه شکردنی پوونکردن وه و نه نجامدراوه کانبده، هه رووهها ده تواني له هه موو جیگه یه کی دانیی و هه می خویندن وهی بز هه مووان بپه خسینی.

کاتیک بیست بنه ماکه پیپه و ده که بیت خویشت سه بیت له نه نجامی کوبونه وه کانت دنیت! ده بینی به هیز و ریز و کاراتریت وهک له جارانت، کات و پارهی رزیویشت له به فیروزان بز ده گه پیته وه، هه رووهها نه وانهی له ده روپیشتی تون پیزی زیادترت لیده گرن و به چاوی سه رکرده وه لیت ده روان.

۷۵- خشته‌ی کار.. چیه؟

((خشته‌ی کار وه کو نه خشنه وايه، ده تگه به نيت به ئامانجى خوازداو به كورترين و ئارامترین پېگەش))

د. نېبراهيم فەقى

خشته‌ی کار يەكىن لە گۈنگۈرىن ئەو ئامرازانەي بە پىوه بەر دە توانىتت بۇ باش بە پىوه چۈونى كۆبۈنە وە كانى سودى لى وەربىگىت. خشته‌ی کار كات و پارەي زوقت بۇ دە گېرىتتەوە، كارمەندانت ھۆشىيارىر دە كات بە رامبەر كۆبۈنە وە و كارەكان، كە نەمەيش هانت دە دات بۆئە وەي بە چىرى تىشك بخەيتە سەر باپتە كانى كۆبۈنە وە كە، بىزانە پۇيىشتىن بۇ ھەر كۆبۈنە وە يەك بە بىي خشته‌ی کارى پېنځراوى باش ئامادە كراو باشترين و خىراترين پېنگىي بۇ شىكست" چون بە بىي بۇونى خشته‌ی کار بە ئاسانى لە باپت گەلەك دە دەيت ھىچ پېيەندىيە كيان بە باپتى بنچىنەيىھە نىيە و بە ھۆيە وە كاتىكى زۇر بە فيق دە دەيت و نەوانى تريش پەريشان و بىزازىش دە كەيت. بۇ نەگبەتى زۇرىك لە بە پىوه بەران بە بىي داراشتە وەي خشته‌ی کار كۆبۈنە وە كانىيان رېك دەخەن و سەيرىشيان لە سەر نە كەوتلى دە كۆبۈنە وە كانىيان دىت! لېرەدا پېيىستە بەر لە بەستىنى ھەر كۆبۈنە وە يەك دلىنيابىتە وە كە كۆبۈنە وە پېيىست و گۈنگە، نەوجا ئامانجى كۆبۈنە وە كەت بىنوسىتە وە نەو باپتەنانە يىشى دە تەۋىت تاواتىتى بکەيت لە كاتى كۆبۈنە وە كەدا و نەو ئەنجامەيش دىارييەكى كە دە تەۋىت پىنى بگەيت. پاشى ئەمە پېيىستت بە تۆمار كەرنى ناوى ھەمۇ ئەو كەسانە كە پېيىست دە كات بىنە كۆبۈنە وە كە وە كاتى كۆبۈنە وە و شويىنە كە يىشى دىارييەكە. داوا لە كارپەوانارت بکە لەم خشته‌ی کارەت چەند دانە يەك بۇ لە بەربىگىتە وە بىيەنلىرىت بۇ كەسانى داوهت يان بانگىشت كراو و باشتە وە هايە ئەمەيش بە سى پۇز بەر لە دەستپېتىرىدىنى كۆبۈنە وە كە بىت. تو بەم كارەت يارمەتىيان دە دەيت بۇ باشتە خۇ ئامادە كردن.

لیزه دا نمونه‌ی چەننیتى دروستکردنى خسته‌ی کارت بۆ بهردەست دەخەم:

نمونه‌ی خسته‌ی کار

خسته‌ی کاری کۆبۈونەوهى فروشىمكان

بۇدۇ بېروار: پىيىنج شەممە ۱۴ ئى مارسى ۲۰۱۴ .

شۇين: مۇلى کۆبۈونەوهىكان.

كاتى دىيارىكراو: ۷۵ خولمك.

لە: ۲ ئى پاش نىومەق تارەكى ۱۵:۴ خولەكى پاش نىومەق.

ئامانجى کۆبۈونەوهىكە: زىادىكىنى بېرى فروشىمكان بەپىزەھى ۱۰٪ .

بايەتى تاوترىيەكىن (بايەتى کۆبۈونەوهىكە)

- ۱ پىداچۇنۇرە بە بۇونكارىيەكانتى کۆبۈونەوهىكەي پىشۇورتىر ۱۰ خولمك.
- ۲ خەلاتىكىنى بەپىز جۇن بەمۇي كارەباشەكانتىمە ۵ خولمك.
- ۳ بەپىز پۇلەن دەست بە پىش گوفتارى کۆبۈونەوهىكە دەكات ۵ خولمك.
- ۴ بەپىز دوسن راپۇرتىيەك پىشىكەش دەكات ۱۰ خولمك.
- ۵ تاوترىي بۇچۇونەكان ۱۵ خولمك.
- ۶ بېرىارەكان ۱۰ خولمك.
- ۷ نەخشەي كار ۱۰ خولمك.
- ۸ كۆتايسى كۆبۈونەوهىكە ۱۰ خولمك.
- ۹ تىڭىرىاي كات ۷۵ خولمك.

سوپاس

پىویسته ئەم خسته‌ی کارە وەكى داوهەتنامى فەرمى بۆ ھەموو ئامادەبوان بەننېرىت.

دىلىابە لە باشى بە كارەتىنانى پىگە و مەزنى دەستكەوتى سەركەوتى كۆبۈنەوهەكانت.

٧٦-شەش گلیل بۇ بهستى كۆبۈنەوەي كارا و بهەيىز:

((كۆبۈنەوەي مەزن و بەرھەم بەخش تەنها نابەسترىن، بەلكو بەباشى پىكخراوه و
گرنگى پىدراؤھ))

نەيتىنەكانى ساركەوتى بەرىۋەپەر

پاش چەندىن سال لە ئەزمۇن كە دەكاتە
بىست و پېنج سال، لە پىگەي توپىزىنەوەي پىر لە
ھەزاركىتىپ و پارچەقىدىق و كۆبۈنەوەكىرىن بە¹
سەدان بەرىۋەپەر و قىسىكىرىنى جىزراو جىزراو
لەكەلىياندا، گەيشتىنە شەش گلیل چارەسەرى
وەما كە كۆبۈنەوەكانت بەسۇد و بەچىز و
بەرھەمدار دەكەن.

١-بەدوا داچۇونكىرىن بۇ پىشىيارەكانى كۆبۈنەوەي پابردوو:

پىویستە بە بەدوا داچۇونكىرىن كىشىگىرانەي كۆبۈنەوەكانى پابردوو دەست بە
كۆبۈنەوەكە بىكىت: ئەو شتانەي لە كۆبۈنەوەكەي پىشۇوتىدا ساركەوتىن يان شىكتىشى
ھېتىناوه، ئەمان بىخەرە نىئو نەخشەي كارى داھاتووتەوە.

٢-پىز و خەلات:

ھانى كارمەندانىت بىدە، ئەوه يان يادبىخەرەوە كە ئەمان تايىبەتمەندىن لەكارەكانىيان،
ھەروەھا پىویستە بە بۇونى خەلاتى كەسانى بەھىز و كارجوان بىكى و ھەمووانىش ھان
بىدە بۇ ئەوهى پىرۇزىبايى لە ھاپىتكەيان بىكەن و ھانى ئەمانىش بىدە بۇ جوان يان
خاسكارى" بۇئەوهى لەداھاتوودا ئەمانىش خەلات بىكىن.

۳- میوانیتکی جوانبیز داوه‌تی کوبونه‌وه‌که بکه:

رەنگە ئەم میوانە کەسینکى قسە کارى پەوانبیزى بەناوبانگ بیت، ياخود سەرۆکى کۆمپانیاکە، ياخود کارمەندیکى نۆر لىھاتوت بیت "بۆئەوه‌ی کارمەندە کانت فېرى چۈننەتى قایلکىرىنى میوان و كپىاران بن و گلەيى و كىشەكانيان نەھەتلىت. بىڭومان بىرۆکەی گوتاربىزى بەناوبانگ و سەركەوتى هانى کارمەندانى دەدات بە باشتىرين شىۋە خۇيان ئامادەي كۆپنەوه‌کە بکەن.

۴- ۋىدىيەك پېشانى ئامادە بوان بده:

ۋىدىيەك لەبارەي گەشەپىدانى کەسىتى ياخود لەبارەي هاندانەوه ئامادە و پېشىكەش بکە "بۆئەوه‌ی چىز بە كوبونه‌وه‌کە بىبەخشىت و سود لەم كاتە وەرىگىرت و بەرەمدارى بکەيت، ھەروەها دەتوانى ۋىدىيۇي هاندان و خزمەتى كپىاران ياخود ھەرشتىكى ترى لەم جۇرە پېشىكەشى ئامادە بۇوان بکەي. دەبىت سوود لەم چەشىنە پىنمايىھ وەرىگىرت و بىكەيت بە بىنەمايدەك بۇ سەركەوتى كوبونه‌وه‌کانت.

۵- خۇ به قسە كىردنەوه مەگرە:

خۇ مەرج نىيە لەسەرتق كە مەرقسەبکەيت و دەمت دانە خەيت، دەبىت ئەم بەرپرسىيارىتىيە دابەشى بکەي "بۆئەوه‌ی ھەلى سەركىردايەتى كوبونه‌وه‌کە بەوانى ترىيش بىبەخشىت، بەم پىنگەيەش يارمەتىييان دەدەي بۇ دىيارخستى توانابى و بەھەرە كارگىرەكانيان و زىادىكەرنى مەتمانە بە خۆكىردن.

۶- ناوى ھەموانت لە بېرىبىت:

كانتىك لەگەل ئەوانى تردا قسە دەكەيت بەناوى خۇيانەوه بانگىيان بکە، بىڭومان بە لەوهى ئەمە كارىگەرەي گەورەي لەسەر دەرونيان دەبىت و گىرنگى پىدانى تو لەپىش چاوا دەگىن و واھەست دەكەن تو بە پاستى كىنگىيان پى دەدەي.

۷۷-کەی کۆبۈنەوە دەبەستىت؟

((سى شىت هەن لەزىاندا بتوانى پېشىپەننىييان بىكەى: باج، مردن، كۆبۈنەوەي نىقد).
مايك مۇد

كات و شويىنى ھەلبىزىدرابى كۆبۈنەوەكەت كارىگەرى
گەورەيان دەبىت لەسەر ئەنجامى كۆبۈنەوەكەت، جا
بەسەركەوتىن بىت ياخود شىكىت. ئىستايىش باوهەكى
بىزانىن كەى پېيوىست بە بەستى كۆبۈنەوەيە:

۱-كۆبۈنەوەي قاوەلتى:

لەكاتى قاوەلتى بەيانىدا دەتوانى كارمەندانىت كۆبىكەيتەوە. گەر بەپىوه بەرەكە كارابىت
ئەم جۆرە كۆبۈنەوانە بەرەمدار و گىرنگە و تاكوتايىي پۇزىكە كارىگەرى لەسەر
ئامادەبوانى كۆبۈنەوە دەبىت و تەنانەت ھەندىتكى جارىش تاوهە كۆ يەك ھفتە كارىگەرى
لەسەرى دەمىننەت.

۲-كۆبۈنەوەي كارەكانى بىزىانە:

بەپىوه بەر دەتوانىت بەيانىان كاتىزمىر ⁹ كۆبۈنەوە بەكارمەندانى بىكات بەمە بەستى
زامنكردى بەباشى و گونجاوى بەپىوه چۈنى كارەكان، ئەم كۆبۈنەوەيە بەنۇرى
تىنالپىت لە پازىدە خولەك و پېيوىستى بە بەپىوه بەرىنگى بەھىز و ھاندەرى كارمەندانە.
نۇرىك لە كۆمپانيا كان ئەم كۆبۈنەوانە بە پېيوىست دەزانىن. كۆبۈنەوەي كىدارەكانى
پىزىانە، ھەموو پۇزىك نۇرىك لە كارمەندانى كۆمپانيا و دامەزراوه جۇراوجۇرە كان لە

ناوه‌ندی خویان لە کاتى ديارىکراودا کۆ دەکرىتەوە. لايەنی خراپى ئەم كۆبونەوە يە ئەوەيە كە بە ناپىويست و رۇتىن بکرىت، بۇيە لەم كاتەدا زۇرتىك لە كارمه‌ندان ئامادەي كۆبونەوە كە نابن.

٣- كۆبونەوەي بەيانيان:

پەنگە بە پىوه بەر بېپارى بە سەتنى كۆبونەوە بەك بىدات لە كاتژمۇر ۹ بۆ ۱۰ ئى سەرلەبەيانى ياخود لە ۱۰ بۆ ۱۱ ئى سەرلەبەيانى، ئەم جۇرە كۆبونەوانە بەزۇرى بۆ بېپارىدانى بە كۆملە، هەرچەندە هەندىك لە کاتى كارمه‌ندان دەكۈزۈت، بەلام بە سودە بۆ زىادكىرىنى فرۇش و باشتىركىرىنى پازە.

٤- كۆبونەوەي نانى نيوه پۇز:

لە کاتى نانى نيوه پۇدا بە پىوه بەر دە توانىت كۆبونەوە يەك پىك بخات، ئەم كۆبونەوە يە بەزۇرى لە يەك كاتژمۇر زىاترە و دەگاتە دوو كاتژمۇر، ئەم جۇرە كۆبونەوانە سەرکەوتۇوھە ”چونكە كارمه‌ندە كان خویان بۆ نان خواردىن پۇو لە جىنگىيە كى ديارىكراو دەكەن، هەروەھا پاشى نان خواردىن ئاستى وزەيان نىزم دەبىتەوە كە پىتىسى بە هاندان و دووبارە و روزاندەن بۆ باش كاركىدن و چىڭ خىتنى ئەنجامى خوازداو.

٥- كۆبونەوەي پاش نيوه پۇز:

ئەم كۆبونەوانە بەزۇرى كاتژمۇر ۲ ئى پاش نيوه پۇز بۆ ۴ ئەنجام دە درىت. زۇرتىك لە كۆمپانيا كان پۇزىكى تايىپەتىيان بۆ ئەم جۇرە كۆبونەوە يە ديارىكى دووھە دووشە مان ياخود ھەمۇ دوورىقۇچ جارىك بىت و ھەلى پىتىشتە زانىنى كاتى كۆبونەوە بە كارمه‌ندان دە درىت، ئەم جۇرە كۆبونەوانە بە كەلکە بۆ باشتىركىرىنى دۆخى پازەي

کارمه‌ندان، چاره‌کردنی گازه‌نده و سکالاگان، باشتراکردنی بهره‌م و زیادبوونی فروش‌ه‌کان.. هتد.

۶-کوبونه‌وهی دره‌نگان:

به پیوه‌به ر داو ا له کارمه‌ندانی ده کات کاتژمیر^۵ ی سه ر لئیواری بین بق کوبونه‌وهی، ئه م کوبونه‌وهی له ۱ کاتژمیر زیادتر ناخایه‌نیت، لم کاته‌دا خله‌که کان که مترين هاندانیان ماوه‌ته و پۇزىكى نور سەختيان به پىکردووه، حەزیان له گەپانه‌وهی بۇمال، بۆیه ئه م جۆره کوبونه‌وانه کە مترين شەرەقسە و جياوازى بۇچوونى تىدا دياردەکەويت و نۇوترين بېپارى تىدا دەدرىت و هەمووان بە ئاسانى بېپاره‌کان قايل دەبن ”چونكە گرنگ ئوه‌هیه کە زوو لم کوبونه‌وهی بىنه‌وه و بېۋەن ماله‌وه.

۷-کوبونه‌وهی بېپەل:

کاتىك گرەوه ئاستەنگىك توشى به پیوه‌به ر و کاروباري کومپانىا و دامەزراوه‌کە دەبىتىه‌وه به پیوه‌به ر داواى کوبونه‌وهی بېپەل ده کات، لم کاته‌دا پېتىيسته نور بە وردى و ئىرانه‌وه کار و قسە‌کانى بخاتەرۇو. لە بەرئەوهی ئه م کوبونه‌وانه بېپەن بۆیه باشتىر وەھايە به پیوه‌به ر ئاگادارى ھەموو کارمه‌ندانى خوارذاوى بکات کە بق کوبونه‌وه بانگىيان دەکات و کاتى ئه م کوبونه‌وانه پېشتر ديارينه کراون و كەى ويسترا دەتوانرىت ئەنجام بدرىت. بق چاره پەشى زۇرىك لە به پیوه‌به ر کان ھەوال و پېش ھاتە نوپىيە کان تەنها بۇخويان ھەلددەگىن و بە کارمه‌ندانى پاناگە يەن، نورىكى تريشيان بەبى ئامادە‌کارى دەپواته کوبونه‌وه‌کەوه، ئەمەش ھەموان توشى شۆك دەکات و لە برى قازانچ زيان بەخۆى و دامەزراوه‌کە يىشى دەگە يەنیت و قازانچى ئه م جۆره کوبونه‌وانه بە نۇرى كەمترە لە زيانه‌کانى.

۸-نامه‌نگی هاندان:

به پیوه بهر ئەم جۆره کۆبۇنەوانە نەنجام دەدات بۇئەوەی کارمەندىتىکى لىھاتۇو يان پېشىكە و تۇو خەلات بىكەت، ئەم جۆره کۆبۇنەوانە كورتن و مەبەست لىتى هاندانى نەوانى تىرىشە بۇ باشتىر كاركىردن، لەم کۆبۇنەوانەدا دەتوانزىت شەروعەت يان قاوهەيەك پېشىكەش بىكىتىت و نامه‌نگى كورت و خۇش بەبۇئەي ئەم خەلاتكىردنەوە بىگىپدرىت.

۹-کۆبۇنەوەی بايدىنى ھىزى:

به پیوه بهر ئەم جۆره کۆبۇنەوانە دەبەستىت بۇ تاوتۇيىكىرىدىنى بىرۈكەيەك ياخود دانى بېپارىئىك، ئەم کۆبۇنەوەيە لە ھەرجىيەك و كاتىتكە بېت دەتوانزىت بېبەستىت. گرنگ نىيە لە كۆننەيە رەنگە لە توسىنگەي بەپیوه بەرەكەش بېبەستىت. ئەم کۆبۇنەوانە كورت مەودان و بەزىرى پىر لە پازىدە خولەك ناخايىەن. ئەم کۆبۇنەوانە پىكەيەكى ناوازەيە بۇ پۇنیات نانى دەستەي كار بە بەئامانجى چاندىنى مەتمانە بەخۇكىردن.

۱۰-کۆبۇنەوەي مانگانە:

بەزىرى ئەم جۆره کۆبۇنەوانە ھەموو سەرى مانگىتى ئەنجام دەدرىت بۇ تاوتۇيىكىرىدىنى قازانچ و چۆننەتى كارەكان و بەراوردكىرىنى بەدۇخى دارايى پاستەقىنە. بەشىۋەيەكى گشتى بەپیوه بەرەكە داوا لە چاودىرى دارايى دەكەت پۇونكىرىدەوەيەك لەبارەي ھەڙمازەكانووه بخاتەپۇو بە بەراوردكارييەوە. زۇرىك لە دامەزداوەكان لەبەرگىراوەي ئەم جۆره کۆبۇنەوانە پىش وەخت پېشىكەشى ئامادەبوان دەكەن، دواتر داوا لە بەپیوه بەر دەكىرىت قسەي خۆى بىكەت، ئىنجا پېشىنيارەكان دەخىرىنەپۇو و نەخشەي كارى مانگى داھاتۇو دادەنرىت. ئەم جۆره کۆبۇنەوانە يان زۇر ھاندەرە ياخود يۇخىنەرە! پېشت بەستە بە قازانچ و زيانەكان و پەفتارەكانى بەپیوه بەر. زۇرىك لە بەپیوه بەران ئەم ھەلە دەقۇزىنەوە بۇ پىر ھاندانى كارمەندانىيان، لەكاتىكدا ھەندىتىك بەپیوه بەرى تر قسەي

ناخوش و بیزارکار به کارمه‌ندانی ده لیته‌وه و دواتر هره شهی ده کردنیان ده کات. لیره‌وه پیویسته زود وریای ئم جوره کوبونه‌وه مانگانیه بیت و کاریکه‌یت بتو نه هیشتنه کان به پیگه‌یتیه کان به پیگه‌یتیه کان به لکرتنه به پرسیاریتیه کان و دارشتنه‌وهی نه خشنه‌یه کی باشت و به هیز بتو زیادکردنی قازانچ و داهات و سه زه‌نه شت نه کردنی نهوانی تر.

۱۱-کوبونه‌وهی و هرزانه و نیوه‌ی سالانه و سالانه:

ئم کوبونه‌وانه تاراده‌یه کی نذر له کوبونه‌وه مانگانیه بیه کان ده چیت، ته‌نها جیاوازیه‌که‌ی نه‌وه‌یه ژماره‌ی ئاماده‌بوان نقدن، هندیک له به پیوه‌به رانی جیبه‌کاریش ئاماده‌ی ده بن بتو خستنه بروی هندیک گورانکاری کپوکی.

۱۲-کوبونه‌وهی گهوره‌ی سالانه:

ئم جوره کوبونه‌وانه همیشه سالانه ده به ستربیت و شیوه‌یه کی کلاسیکی تایبه‌تی هه‌یه. لم جوره کوبونه‌وه‌یه دا سه رُوك کومپانیا و جینه‌جینکار و کارگتیپیه ناوه‌ندیه کان و چاودیره کان و خودی کارمه‌ندانیش تیدا به شدار ده بن.

به نقدی ئم جوره کوبونه‌وانه له شوینی نایاب و خوشدا ئه نجام ده دریت و کسانی به ناویانگ و نور زیر بانگیشت ده کرین و نورجاریش برگه‌ی بتو خوشیشی تیدایه. لم جوره کوبونه‌وانه دا خه‌رجیبیه گهوره‌کانی و هکو ئاماده‌کاری و تیچونه‌کانی گهشت و خوراک و خواردنه‌وه کانیش تاوتوی ده کریت، بؤیه پیویستی به ئامادکردنیکی نذر باشی پیشوه‌خته‌یه. گهر کوبونه‌وه‌یه کی و هما گهوره ئه نجام ده دهیت نهوا به لای کامه‌وه شه‌ش مانگ به رله ئه نجامدانی دهست به خو ئاماده‌کردن بکه و به لای کامه‌وه سی جینگه‌ی گونجاو هلبزیره و داوا له کارمه‌ندانت بکه به کوپا باشترينیان هلبزيرن و ليسی کرنگترین ورده کاریه کان بنسه‌ره‌وه، له بیرت بیت ئه و نوتیل یان هزله‌ی هملی ده بزیریت

پیویسته کارمەندانی پیشینەی میوانداریکردنی ئەم جۆره کۆبونەوانەیان ھەبیت و ھەمووشتیکی تایبەت بەم کۆبونەوانەیان لەلادا بەردەست بیت. بۇنەمەش بېرى بۆ ۋۇتىلەكە خۆت چاپىتكە وتن لەگەل بەرپیوه بەرى ۋۇتىل يان ھۆلە دیارىکراوهەكە و بەرپیوه بەرانى بەشى خۆراك و ئۇورۇ و مىزەكان بکە و ھەلیان بسىنگىتە.

ھەروەها باشتەر وەھايە كەسىتكى بە تواناي پىخشارى کۆبونەوانە كان دىيارىبىكەي بۆ يارمەتى دانت لە پىكخىستنى كارەكان و بەدۇرۇبۇن لەھەر دۆخىتكى لەناكاو پۇودراوى نەخوازداو. توپىزىنەوەي بىرى خەرجىيەكان بکە لەگەل ۱۰٪ ئى زياوه يش بۆ كاتى لەناكاو. زىادتر لەيەك جۆر قىسەكار بدقزەرەوە بۇنەوەي خۇيىشت نەختىك بەھىسىتەوە، ئەو جا پیویسته بىزانى بۆچى ئەم کۆبونەوانەي پىك دەخەيت و ئەم ھەلە بەباشى بقۇزىتەوە.

۷۸- کۆبۈنەوە كانت لە كوي دەبەستىت؟

((دۇوبارە كىرىنە وە بېپيارى ھەلە بە پۇزانە دەبىتە ھۆى شىكست ھىتىانت))

جىم بىن

ئىستايىش باوهە كۆتىشكى بخەينە سەر ئەو

شويىنانەي دەگۈنچىت بۆ ئەنجامدانى كۆبۈنەوە:

۱- كۆبۈنەوە لە شويىنكار:

(أ) نوسىنگە بە پىوه بەر: پەنگە بە پىوه بەر

بانگى چەند كارمەندىكى بکات بۆ كۆبۈنەوەي

تايىبەتى لە نوسىنگە كەي خۆى ، باشى ئەم كۆبۈنەوە يە ئەوهە تىچىرونى نىيە، بەلام خەوشىيەكەي نۇر پەچرەنەن بە ھۆى پەيوەندىيە تەلە فۇنىيەكانەوە، سەربارى ئەوهە نۇر كارمەند ھەست بە ئاسودەيى تاكەن لە نوسىنگە بە پىوه بەر.

(ب) ھۆلى كۆبۈنەوە كان: زۇرىك لە كۆمپانىيا كان خاوهەنى ھۆلىكى تايىبەتىن بۆ كۆبۈنەوە و لە خۆگرتىنى مىزىكى گەورە و مەموو ئامىرى دەنگى و بىنابىيە. ئەم ھۆلى

كۆبۈنەوانە نۇر بە سودن چونكە كات و پارەيى نۇر بۆ دامەززاوهە كە دەگىرىتەوە و بە خىرايى دەتوانى كۆبۈنەوەي تىدا ئامادە بکەي. بەلام كىشىي ئەم ھۆلى پەچرەنە كان،

بە تايىبەت لە كاتەيى ھەموان پىشىۋىدەكەن زۇرىنە دەگەپىنەوە بۆ جىنگە كەي خۆيان و سەيرى ئەو نامانە دەكەن كە بۇيان هاتуورە و پىدىچۈنەوە بە چۈنچىتى ئەنجامدانى كارەكانىيان دەكەن، زۇرجارىش درەنگ دەگەپىنەوە نىتو ھۆلى كۆبۈنەوە كە چونكە كە دەرەنە دەرەوە بۆ پىشوو وە رىگرتىن نۇر سەرقالى دەبن. بەشىۋىدەكى گشتى، كۆبۈنەوە لە نىتو شويىنى كاردا باشتىرە، وەك گۇتم كات و پارەيى نۇر دەگىرىتەوە جا كۆبۈنەوە ھەرچۈن و كەي و بۆچىيە كىش بىتىو بەلام باشتىريش وەھايە كە ھۆلى كۆبۈنەوە كان لە

هەر دامەزراوه و کۆمپانیا یەکدا لەجىگە یەکى نىزىك نەبىت لەشويىنى نىشكىدىنى
كارمەندەكانەوە و ژاوه ژاوى نەياتە وەسەر.

۲-کۆبۈنەوە لەدەرەوە ئاوجەي كار:

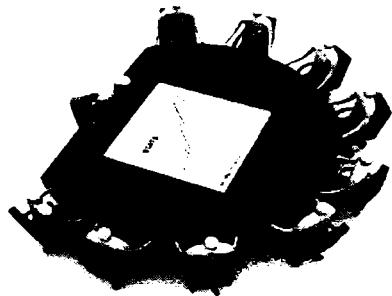
ئەم كۆبۈنەوانە دەتوانى لە مىوانخانە يەك يان چىشتىخانە يەك ياخود ناوهندىكى كۆپىي
يان ھۆلىكى تايىبەتى ئەنجام بىرى، ياخود هەر جىگە یەكى تر كە لەگەن بۇچۇنى
بېرىۋە بەر و دەستەي كاردا گونجاوېتت، ئەم شويىنى كۆبۈنەوانە تىچۈنيان زىدە بەلام
پىگە یەكى باشىش دەبىت بۇ بەدېيەتىنى گۇرانكارى لە دەستەكەدا. كۆمەلتىك دەمزراوه و
كۆمپانيا ھەن مانگانە خواردىنىكى بەكۆمەلتىك رېتك دەخەن و بانكىشىتى گوتارىتىزىكى
بەھىز دەكەن بۇ ھاندانى كارمەندانىيان.

بىرۇام وەھايە دەتوانى كۆبۈنەوە لەدەرەوە شويىنى كارت لە ھەرجىتكە یەك بىت
ئەنجام بىرىت، من بۇخۆم چەندىن كۆبۈنەوەم لە باخچە گشتىه كاتدا ئەنجام داوه!
بۇچى نا؟ ھەواي پاقۇز دىيمەنى جوان و كەشىنلىكى ئارامبەخشە. بىرۇام پېيىكە ئەم
كۆبۈنەوانە لە كۆبۈنەوە فەرمىيە كان باشتىر و بەبرەم و سەركەوتۇوتە. جارىكىيان
كەشتىكىم بۇ سەر كەنارى دەرييا پىكھىست، كارمەندام بە خىزانىانەوە ئامادەبۈون، يەك
كاتىزمىر كۆبۈنەوەم لەگەن كىردىن، ئەوجا خىزانەكائىش بەيەكتىر ئاشنا و ناسيا بۈون،
چىزىشىيان لەكەش و جوانى دەرياكەش وەرگرت. بىنگومان ھەركەسە و تىچۈونى گاشتى
خۆى لەئەستۇ گرتىبۇو، بەلام زۇدجارى تر كۆمپانيا پارەي خۇراكى بۇ خەرج دەكىردىن.
ئەم كۆبۈنەوانە زۇر لەيەكتىر ئىزىك دەكردىنەوە و كاتى گونجاوى پى دەبەخشىن و
كۆبۈنەوە كەشمان سەركەوتۇو دەبۈو. ئەندىشەت بقۇزەرەوە، ھېچ كەسىك نىبى بلىت:
كۆبۈنە وakan ھەردەبىت فەرمى بن، بەلكو دەبىت بەبرەم و كارا و ھاندەرين.

٧٩-كۆبۈنەوەكان رېزگرتن لەخود

((گرنگى بە پىشك بده لقەكان خۇيان گرنگى بەخۇيان دەدەن))

پەندىكى چىنى

لەسالى ۱۹۸۶ دا رېيشىتمەنلىقى كۆبۈنەوە كەوه لە كاليفورنيا، كەتابىيەت بۇو بە خۇ ناساندىن، هەمومان دە بەشدارى بۇو بۇين، كۆبۈنەوە كە بە باشى بەرىۋەچۈر، لە بەرئەوەي دۇرپەذىپىنكەوه بۇوين بۆزىيە بە باشى يەكتىمان ناسى. لە دووه مىن بۆزىيە كۆبۈنەوە كەدا

قسەبۇكارمان لەنلىقى باخچە كە راي گرتىن و بە بازىنە دايىشىستاندىن و داواى لىتكىرىدىن بە نۇرە پەسىنى تابىيەتمەندىيە باشەكانى كەسە كەى تربىدىن. ئەوجا داواى لىتكىرىدىن ھەرىكەمان ۱۰ تابىيەتمەندى باشى خۇمان بىنوسىنەوە لە ماوهە دەخولەكدا، بىنگومان نەمە وەھاي لىتكىرىدىن ھەست بە گرنگى و مەزنى و پېزىدارى خۇمان بکەين.

ئەم بېزىكە يەم زىز بەلاوه پەسەند بۇو، بە جىزىيەت بېرىارمدا لە كۆبۈنەوە كانىدا بەكارى بىتىم و ناوى ((بازىنە رېز لە خۆگرتن)) م لىتىابۇو، لە ئىنچامىشدا دەستە كەم ھەستىيان بە مەزنى و باشى خۇيان دەكىرد و دەستىيان دايە تىبىينى كەنلىنى تابىيەتمەندىيە سوباس گوازارىيەكانىيان. كەواتە تۆپىش بۆچى مەولى تاقىكىرىنەوە ئەم شىۋازە نادەيى؟ ئەمە ھىچى تى ناجىت، بەلام وەھا لە كارمەندانى دەكەت ھەست بە گرنگى خۇيان بکەن و بە باشى رېز لە خۇيان بگىن. پەنگە بىنېتىت كە ھەندىك كۆبۈنەوە فەپىيە و ھەندىكى ترىيش گەپىيە، ئىستا دەبىت ئاشنائى ھەمۇ شىتەنەبىت كەلە كۆبۈنەوە كاندا پېتىمىت بىنیان و بۇئەمەش ئەم بەشە بە باشى بخوینەرەوە و بەپۇختى بە خالى يەك بەدواى يەك

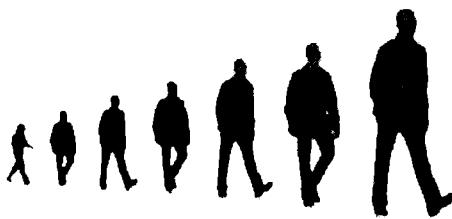
دایان بېرىزىرەوە، ئەوجا بىخەرە بوارى جىئىھە جىئىكىرىنەوە و دەبىنىت دەكەۋىتەسەر رېڭەت بەرەو بەدىيەتىنلى ئامانجىت. ھەولبىدە داھىتىنەربىت و كۆبۈنەوە كانت چىزىھە خش بىكەيت، چاوه پىتى ئەوەمەكە كۆبۈنەوە كانت بەرە مدارىن دەبىت خوت وەهایان لىپكەي.

بېياربىدە كە كۆبۈنەوەي سەرگەوتۇو بېستىت ...

کلیلی دوازده‌یهم

دامه‌زراندن ..

جیاوازی دروست ده‌کات ..

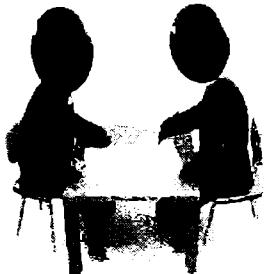

((وهك چون شويئنى شيكارىيەكان دەكەويت ئاوهايىش شويئنى دلىت بىكەوه، يەكتىكىان
ھەلمەبىزىرە، بەلكورەردووكىيان كۆپكەوهو))
ريچارد ئا. ملىقان

۸۰- ئاماده‌بە.. گاره‌كە ئاسان نىيە:

((كەرويىشك پووخساريلىكى جوانى ھېيە، بەلام ژيانى تايىھتى كەرويىشك فەتارەتە.
بەپاستى بويرى ئەوەم تيانىيە باسى ئە و شتە خراپانەت بۇ بىكەم كە كەرويىشك ئەنجامى
دەدات))

پەندىكى سەرچاوه نادىيار

پىچارد كە بەپىوه بەرى بەشى دەرامەتى مەرقىبى لە
كۆمپانىايەكى گەورەدا جارىكىان گوتى: "پېنج سال بەر
لەئىستا، ھەستم بەوه كەپىويىستم بەكەسىنگى تەرە¹
ھاوېشى ژيانم بىكەت، بۇيە دەستم دايىھە گەپان لەمەموو
جىتكەبەك بۇ ھاوسەرىتكى باش دەگەرام، چاوم بەنقد
ئافرهت كەوت و حەزى خۇم بۇ دەرىپىن، بەردىۋام
لەگەپاندا بۇوم تاوه كو لەكۆتادا كارۋىلىنم دۆزىيەوە. كارۋىلىن ئافرهتىكى تەمنەن ناوه‌نجى
و جوان، ئىزىدە ئاسودە بەخش بۇو، بۆماوهى دووسال خەرىكى مەعىيدكارى بۇوين، گرنگ
نەبۇو بۆکۈي دەپىشىتىن گرنگ نەبۇو كاتىكى خۇشمان بەسەردەبىد. بۇيە داواى
ھاوسەركىرىم لېتكەردى، ئەوكاتەتى پىيم قايل بۇو وەھام ھەست دەكەردى بەختە وەرتىرىن مەرقىشى
سەر زەويم، بەلام بە تىپەپىوونى ماوه يەكى نۇركەم بەسەر مانگى ھەنگۈينىيەندا ھەستم
بە گۇپانىتىكى پىشەبىي كەردى و لە پەفتارى كارۋىلىندا، زۇر دلىپىس بۇو، گەرنەختىك لە
ئىشەكەم دىز بەھاتمايەتە و كىشە دەستى پېتىدە كەردى و بۆماوهى يەك ھەفتە قىسى لەگەل
نەدەكرىم، ھەموو ھەولىيەندا بۇ پىزگاركىرىنى ھاوسەركىرىيەكەمان، بەلام دواجار ناچار بۇوم
قاپە ژەھەرەكە بخۆمەوە و بە جىابونەوە قايل بۇوم، بەلىنىتىستا بەتنەها دەزىيم، پېتىيىستە
دىسانەوە دەست بەگەپان بىكەم، بەلام دەترىسم دىسانەوە ھەلەي كوشىدە بىكەم و كەسى

نه گونجاو هلبزیرم، به لئى ژن خواستن و کارمهند دامه زراند و هکو يەك وەھاتان، نازانى باشت كردۇوه يان خراب تاوه كو بەتەواوه تى لىئى نېزىك نېبىتەوە" ، پىچارد ئەمەي گوت و لىئى دا و بۆيىشت.

بەلئى بىگومان دامه زراندىنى کارمهندىكى نوى و كردىنى بە بەشىك لەدەستەي کارت وەكو ھاوسمەركىرى وەھايە كە كەسىتكى تربە ھاوبەشى ژيانىت ديارىيىكە، بۆيە پىيوىست بە ھەنگاوانانى پىيوىستە بۆ دانى بپيارى دروست و دۆزىنەوەي كەسى گونجاو و چاپىنکەوتىنى و دواتريش دامه زراندىنى. بەلام پاشى ماوەيەك دەبىنى ئەم كەسە ئەوه نەبۇوه كە تۆ بەدوویدا دەگەپايت، لەكتى چاپىنکەوتەكدا خۆى بە قورپىكى جىباوانى لەخۆى سواغدا و پىشاندابۇو، بەلام ئىستا كە قورپى پاستەقىنەي خۆى دىاركەوتەوە بەكەلکى دامه زراند ناييات.

لەكەلمدا ھاۋىاي بەوهى دامه زراندىنى کارمهند كارىتكى ئاسان نىيە؟ هەرگىز پۇوېداوه كەسىتكە دامه زراندىي و دواتر ناچاربۈويتە دەرى بکەي ياخود خۆى نامەي دەست لەكاركىشانەوەي پىشكەش كردۇوه؟ كەرتۆپىش وەكىو مەزۇفەكانى تربىت ئەوا وەلامەكت بەلئى دەبىت. لىرەدا ھەموو ئەۋەز ئامپارازە پىيوىستانەت بۆ دەخەمە بەردىست كە پىيوىستن بۆئەوەي کارمهندى باش لە خراب جودابكەيتەوە و خراب دامه زرېتى، بۆئەمەش پىيوىست بە فيئريونى بەھرە و ستراتيزىتى ئاوه زى و پىشەيى نۇيىيە بۆ دانى بپيار لەسەر بىنەماي ئاوه زە زانست(لۆجىك) و پەيىردىنە پۇوداۋ(حەدەس)ت، بەلئى ئەمەيە ئامانجي پشت ئەم بەشه.

۸۱-نۆ هۆگار دەبنەھۆی زۆربۇونى تىچۇون لەگاتى دامەزراندىدا:

((زيانى گەورە بە بچوک دەست پىدەكەت، ھەربۇيە پىيوىستە گرنگى بە زيانە بچوکەكان بىدەى بۇ خۆلادان لە زيانە گەورەكان))

د.ئېبراهىم فەقى

ئايا ھەركىز تىچۇونى دامەزراندى كەسىكتە ھەزىمىرىدۇوه؟ نۇر بەپىوه بەر ھەن گرنگى نۇر بە فەرۇشەكان، بازاپكارى، بودجه دەدەن و ھېچ گرنگىيەك بە دامەزراندى نادەن. لە لىتكۈلىنەوە كاندا ھاتووه كە: بەپىوه بەران ھەركىز بەشدارتابن لە كىردارە دامەزراندى كارمەندى نويىدا، واي دەبىنن كارى ئەوان نىبىه و كارى ئەوان شتى تەرە. جارىكىان لەگەل خاوهن كۆمپانىيەكى ناوهنجىدا قىسەم كرد و لېم پرسى كە ئايا بەشدارىت لەكىردارە دامەزراندىدا؟ گوتى: "من بىرام بە پىسپاردىنە، بەپىوه بەرىتكەم بۇ ئەم كارە داناوه. كەواتە ئىتە خۆم بۆچى بەشدارىم؟ دەتەۋىت لەھاندانە كانىيان كەم بىكەمەوە لەگاتىكدا ئۆكەسە من دامناوه بەتەواوهتى ئاشنای ئىشەكە ئۆخىتى؟".

گوتى: نەخىر، ئەوجا پىرسىيارىكى ترم ئاراستە كىردى: "چى بۇودەدات گەر كەسى نەگونجاوى دامەزراندى؟" پىتكەنى و گوتى: "ئەمە شىتىكە دەبىت لەگەلەيدا بىزىن! بۆخۆى لەھەلەكانىيەوە فيرددېتى".

بۇ چارە رەشى ئەم بەپىوه بەرە بەھەلە لە بىرۇكەي پىسپاردىن و دەستە كار گەيشتىبوو، خۆى لە بەشدارى كىردى لە كىردارە دامەزراند دوورخىستىبووه تەنها لە بەرئەوهى بىرأى بە پىسپاردىن ھەبۇو! بەلام مەبەست لىرەدا ئەوهى: گەر كەسى پىسپىراو بەھەلە كەسىكى دامەزراند ئەوا پىزەيە ھاندانى نۇرىنەي كارمەندانى نېر دامەزراوه كەت نزم دەبىتىوە. پۇزىكىان سەرۇكى ئەنجومەنى كارگىتى كۆمپانىيەكى گەورەم چاوبىتكەوت و لە بۆچۈنۈم پرسى لەبارە كىردارە دامەزراندىوە، ئەويش

گوتی: "دامه زراندنی که سینکی هله پنهنگه بیتنه همیزی نهودی همومان بق دواوه به ریته وه، بهم همیزه وه کات و پاره و شهکه تی ناپیویست خهرج ده کهین، بؤیه من له کردارهی بپیاردان له دامه زراندنی که ساندا به شدار ده بم"، نهوجا ئەم پرسیاره مثاراسته کرد: "بەلام تۆ کارمه ندت نقد نقده و کهواته چون کاتت ده بیت و ده تپه رژیته سەر بە شداریکردن له دامه زراندنی کارمه ندی نویدا؟"، بە چاویکی نقد متمانه وه لیئی پوانیم و گوتی: "من ئەم کاته ده دوزمه وه، کارمه ندانمان وەکو کپیاره کانفان وەھاتان، گەر کەسی گونجاو دانه مەزینین، پنهنگه کپیارمان نەمینیت"، گومانی تیدا نیبی ئەم جۆره بە پیوه بەرە سەرکەوتی و بەھای کارمه ندی باش ناشنایه. دامه زراندنی کەسی هله ده بیتە همیزی زیان گەیاندنی نقد، باوه کو بە دیاریکراوتر قسے بکەین و لەو نۆ هۆکاره بکۆلینه وه کە وەماله بە پیوه بەر دەکەن هله بکات و له کردارهی دامه زراندا پاره و کاتی نقد خهچ بکات، نەوانیش:

۱- لە دەستدانی کات بق دامه زراندن هله يە:

کاتی نقد بق نەخشە دانان، هل بزاردن و چاپیتکەوتى تايىھەتى و دەستكەوتى سەرچاوه کان و دواتر دامه زراندنی دادەتى و بە فېرۇز دەدەي، هەروەھا کاتی نقريش لە دەست دەچىت لە ناساندنی ئەم کەسە تازە يە بە کار و سروشتى کارە كە.

۲- لە دەستدانی پاره بە مەشق و رامىنان:

دامه زداوه كەت پارەي نقد خهرج دەکات لە مەشق پىنگىنی کارمه ندان، كومپانىيابى IBM پىنگە بە کارمه ندى فرۇشە کان نادات بە تەنها کارېکات مەگەر ھەشت مانگ بە سەر دامه زراندىدا پۇيىشتىت! ئەم كۆمپانىيابى مەشقى باش بە کارمه ندەكەي دەکات و فيرىي ليھاتووبي فرۇش و بەھەرەي تايىھەتىشى دەکات. دەزانى ئەم كۆمپانىيابى چەندە پارەي لە كىس دەچىت گەر پاش مەشق پىنگىنەكە کارمه ندەكە دەستى لە كاركتىشىا يە و

له کومپانیاکه پویشته دهره‌وه، بیگومانی کومپانیاکه پاره‌یه‌کی بیشوماری به‌فیز ده روات.

۳- هله‌کان:

کارمه‌ندی نوی هله‌ی زور دهکات تاوه کو فیری نیشه‌که‌ی ده‌بیت و متمانه به‌خوی دهکات. ئەم هله‌لانه په‌نگه بیت‌هه‌وی لهده‌ستدانی هه‌ندیک کپیار، کارمه‌ندیک له‌ بشی شتن نزیکه‌ی پینچ سه‌د په‌رداخی شکاند له‌ماوه‌ی سی‌مانگی سره‌هتای نیشه‌که‌یدا، ئەم سه‌رباری ئەو شتائی تریش که پیش‌بینیت نه‌کردووه، بیگومانبه لوه‌ی بارل مه‌شق پیکردنی ئەم کارمه‌نده هله‌ی گه‌وره ئەنجام ده‌دات.

۴- موچه و زیاده‌که‌ی:

بیگومانین له‌وه‌ی که موچه‌ی دراو به کارمه‌ند به‌جوریک له و به‌رهیتان ده‌زانین، به‌لام کاتیک کارمه‌ندکه ناکارا ده‌بیت و به‌ره‌میکی نابیت موچه‌که‌ی وه‌کو خه‌رجی لیدیت، خه‌رجی نور، بؤیه ئەو موچه‌یه‌ی به کارمه‌ندیکی نه‌گونجاوی ده‌به‌خشیت زیانه.

۵- کاریگه‌ری خراب:

بوونی کارمه‌ندیکی نه‌رینی له بیزکه و بره‌فتار له‌نیو کارمه‌ندکانی تردا ده‌توانیت ژه‌هره‌که‌ی بلاوبکاته‌وه و کار له باوه‌ریان به خویان و دامه‌زداوه کارتیدا کردووه‌که‌یان بکات و به‌هؤیه‌وه متمانه لهده‌ست بدنه.

۶- دابه‌زینی گیانی ماناوی له‌شوینکاردا:

گه‌ر ئەم کارمه‌نده جوریک له په‌رکه‌می هه‌بیت و به‌رده‌وام ئاماذه‌ی به‌رگری بیت و له نان‌وه‌ی ئازاوه به‌رده‌وام بیت، ناچاری ده‌رکردنی ده‌بیت، ئەم‌ش لای خویه‌وه کار له

گیانی ماناوی کارمه‌ندانی ترت دهکات. بینگومان کرداره‌ی ده‌رکردنی هر کارمه‌ندیک کاریگری خراپی لە سەر دەرونى ئەوانى تر دەبیت.

٧- ورتەورتەکان- دەنگزکان:

کارمه‌ندی خراپ رەنگە ببیتە هوی دروستکردنی قسەی پاشە ملى بۆنەوانى تر و ورتە درتى زۆر دروستبکات، کاتیک کارمه‌ندەکان دەزانن هەلە کراوه لە دامەزداندنى ئەوکات واتھواتەکان زۆرتەر و بەھېزتر دەبن. هەندیک دەلین: تۆ بەھۆی خزماتیبی وە داتھەزداندووه، كەسانى تريش دەيان چىرقى تر دەگىزپەن وە دەخنه پالت.

٨- لە دەستدانى متمانە:

دەستەی کارمه‌ندانت متمانە کردنیان بە تۆ لاواز دەبیت، بەھۆی ئەم هەلە بپیاردانەت وە. بۆيە زقد وریا و بەھۆش و بى دلە پاوکتىبە لە کاتى دامەزداندنى کارمه‌ندى نویندا.

٩- دۇوبىارە دامەزدانەت وە:

کاتیک بپیارى دامەزدانەت وە كەسىنکى تر دەدهى لە جىتكە ئەويتر ئەوکات دىسانە وە پارە و کات و وزەيەكى زىرىت بە فيپۇ دەدەي. ئەمانە ھۆكاريگە لىنکن وەها لە کرداره‌ی دامەزداندن دەکەن ببیتە کرداره‌يەكى تىچۈون زۆر، ئەم بەشە يارمەتىت دەدات بۆ خۇ بە دورگىرن لەم هەلە و كەموکورتىيانە لە کاتى بپیاردان لە دامەزداندنى کارمه‌ندىكى نوئى.

۸۲-هشت هۆکار وە‌ها لە بەرپوھە‌بران دە‌گات كە‌سانى نۇگونجاو

دابمەززىن:

((گەر ئە‌وە‌ندە زېرى پېشىبىنى كېشە‌يەك دە‌كە‌يت، ئە‌وە‌ندە‌ش زېرىت تىيدا‌يە كە
چارە‌سە‌رى بۇ بە‌دۇزىتە‌وھ))

د. بە‌تېرىت شەللىرى

دۇزىنە‌وھى كارمە‌ندە باشە‌كان كارىكى گران
نېيە. بە‌لام لېرە‌دا چەند پرسىارىك ھەي: ئايا ئەم
كە‌سە باشانە‌دىيان دە‌مە‌ززىنلى بۇ ئىشە‌كەش
گونجاو و باشى؟ ، خاوهنى بە‌ھە‌رى گونجاون؟
ئاراستە‌يەكى دىاريکراویان ھەي؟ ئايا ئەوان
ئامادە‌مىشىق و ئامادە‌كردىن؟ حەزىزان

لە‌پۇشتنە بە‌مەيلە‌كى زىادتى؟ ئايا ئەوان حەزىزان بە سەرکە‌وتن وگە‌شە‌ى دامە‌ززاوھە‌كە‌ى
تۆ و خۇيىشىانە؟ ھەموو ئەم پرسىارانە و پرسىارىگەلى زۇرتىريش پېۋىستى بە وەلامە بەر
لە دامە‌ززاندىن. پەنگە ئىستىتا بېرۇكە‌يەكى ھەلت ھەبىت لە‌بارە‌ى چۈنپىتى دامە‌ززاندىنى
كارمە‌ند و خراپىيە‌كانىيە‌وھ. ئىستايىش وەرە باوهە‌كىو پېتىكە‌وھ ئەو بېپىارانە بە‌دەين كە وە‌ها
لە بە‌پوھە‌بران دە‌گات بېپىارى نارپاست بە‌دەن و كە‌سانى نە‌گونجاو دابمەززىن:

۱-نە‌بۇونى ئە‌زىعون:

پەنگە بە‌پوھە‌بر ھەستىت بە دامە‌ززاندىنى كارمە‌ندىتكى نوى، لە‌بە‌رئە‌وھى ئەم
بە‌پوھە‌برە! لە‌كاتىكدا ئەم بە‌پوھە‌برە ھىچ ئە‌زمونىتكى لە‌گەل ئەم جۇرە كارە‌دا
نېبووه.

۲- نه بیونی ئاماده بی پیشوه خت:

پەنگە بەرپیوه بەر لىستى نەوشنانە پیویستىيەتى ئامادە نەكربىت، ھەميشە بىر لەو پرسىارانە دەكتە وە كە بەدیارىكراوى ئاراستەي كارمەندەكەي بکات و نازانىت كام جۆرە وەلامى كەسى بەرامبەر گونجاوە.

۳- سوك سەيركىرىنى دۆخەكە:

بەرپیوه بەر كاتى تەواوبەم تازە كارمەندە نادات و لە كاتى چاپىنەكە و تەنەكەدا وەلامى پەيوەندىيەكان دەداتە وە، وەما دەزانىت دامەزاندىن كارىتكى قەشمەجاپيانە و هيچە و كاتى نۇرى پیویست نىيە.

۴- پەيوەندىيەكان:

بەرپیوه بەر چاوى بە كارخوازىتكى تازە دەكەۋىت، تەنها لەبەرئە وە كارمەندىتكى تر پېيىدا هەلداوه بۆيە بە ژىر و گونجاوى دەزانىت و پەسندانەكە بەم دۆخەوە دەبەستىتە وە و بېيارى دامەزاندىنى دەدات.

۵- بېپىاردان بەپشت بەستن بە ناونىشان:

بەرپیوه بەر كە بەپشت بەستن بە پۇوخسار و نەوانەي چاوى بىنۇيويەتى بېپىاردەدات.

٦- بېپىاردانى پشت بەستو بە ھەستەكان:

بەرپیوه بەر بەپشت بەستن بە ھەستەكانى چەندان كەس دادەمەزىتىت و گىنگى بە راستى و كەتوارى نادات، بۆيە دەكەۋىتە ھەلەي دامەزاندىنى كارخوازى نەشياوهە.

۷-گئی نه‌گرتن:

به‌پیوه‌به‌ره که هر قسده‌کات، به‌بین ئوهی بواری به‌کارمەندە کە بدادت قسەبکات.

۸-نەگەرانه‌وھ بۆ بپوانامە و به‌ھەرەکان:

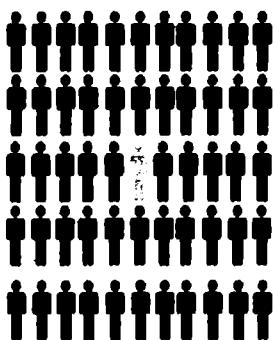
به‌پیوه‌به‌ره که به چاوپىكە وتنە تايىھەتىيە کە قايل دەبىت و دواجار بپيارى دامەززاندى دەدات به‌بین گەرانه‌وھ بۆ به‌ھەرە و بپوانلەمەكانى .

بەلىّ، ئەم ھۆکار و پەوتارانە وەھا لە به‌پیوه‌به‌ر دەکەن بەھەلە بپياريدات، بپيارى نادروست دەربىكا و كەسانى نەگۈنجاو دابىھەزىننىت .

۸۳-۵-هۆکار بو دۆزىنەوەي گەسى ناوازە:

((سەركەوتن و شكسىت وەكى بەرىۋەبەر بەپلەي يەكىم پەيوەستە بە توانايىتەوە بو
ھەلبىزادنى دەستەكەت))

د.ئبراهيم فەقى

دۆزىنەوەي بەھەرەي كارخواز يەكتىكە لەئىشەكانى
كارگىپى، ھەندىك لە بەرىۋەبەران بەئاسانى دەتوانى
كارخوازى بەھەرەدار بىدۇزىنەوە، لەكتىكدا بەرىۋەبەرگەلى تر
پشت بە ئازانسىكانى دامەززانىن دەبەستن لەبو
دۆزىنەوەي كارمەندى گونجاو بۇ ئىشەكە، ئىستايىش
لىرەدا باوترىن رېنگىكانى دۆزىنەوەي بەھەرەي راستەقىنەت
بۇ بەردەست دەخەم:

۱-كارمەندانى ئىستا:

بەرلەوەي لە جىڭىيەكى دىكە بەدووى كارمەندى بەھەرەداردا بگەپتى، ھەلبىك
بەكارمەندانى خۆتبىدە بۇ دۆزىنەوەي بەھەرەكانىيان.

۲-كارمەندانى پىشىو:

ئەو كەسانە دەگىرىتەوە پىشىر لە دامەزراوهكەي تۆدا كاريان كردووه و بەھەر ھۆكاريڭ
بۇوه وازيyan لەئىشكىدە مەيتاوه-جىڭە لە بىتىوانا و دېمىنە تايىھتىيەكان-پەنگە بەدووى
پىشكەوتى زىادتر لە جىڭىيەكى تر ئەم ئىشەيان بەجى مەيشتىتىت، ئەم كەسانە باشتىن
لەكەسانى تازە و نامۇ "چۈن پىشىر ئاشناي دامەزراوهكەي تۆ بۇونە.

٣-ھەلبىزادن و پاك پشتگىرى:

دەتوانى پەيوەندى بە بەپتۇھەرگەلى ترەوە بکەيت و باسى ئەوكەسانەى بۇ بکەى كە پتۇيىستت پېيانە، دەتوانى لەكارمەندانىشىت بپرسىت لەوهى گەر كەسىتى كەم تايىەتمەندىيانە ئاشنان ئىوا دەتوانن باڭىشىتى دامەززاندى بۇ بکەن.

٤-كۈلىچ زانكىكان:

ناوه دىگەلىتكەن تايىەتن بە دامەززاندى كەلە خويىندىنگە و زانكۆكاندا بەردەستن، نقد بەسۇد دەبىت كەر پەنا بەوانىش بېرى و ھەندىيكلە خويىندىكارانەت بۇ بەنەنەن كە خويىندىيان تەواوكردووه و ئەو زانىاريانەشت پېشىكەش بىكەن كەلە بارەى ئەو كارخوازانەوە پتۇيىستتە.

٥-سەندىيەكاكان:

زورجار دەتوانى پەنا بېھىتە بەر سەندىيەكەن كەلەنلىكى وەكى ئەندازىياران و ئاوه دانكىرنەوە و ھەزىمارى و ..ھەندى، داوايانلىتكەى كەر كەسىتى كۈنچاۋ بۇئۇكارەى تۆ ئاشنا باوه كە بۇتى بەنەنەن.

٦-ناوهندەكانى دامەززاندى:

لەھەموو ناوهندىيەكى دامەززاندىدا ناوى ئەو كەسانە ھەن كە كارخوازن، دەتوانى پەيوەندىيان پتۇھەبکەيت، دەبىنى دەيان كەسى كارخوانى گۈنجاوت بۇ دەخەنە بەردەست.

۷-کتیرکنکاران:

سهرباری نهاده توشی به په رچدانه و هیه کی نه رینیانه ده بیته وه به لام هه ولی
دوزینه وه کارمهندی گونجاوت بده له نیو دهسته کاری کتیرکنکارانتدا. گهر
کارمهنده که به موچه و که شه قایل بیت که تیهتی نهوا هه رگیز نه و دامه زراوه هیه جی
ناهیلیت، پیچه وانه ش راسته.

۸-کتونه کارمهندان:

نه مان که سانی خانه نشین بیو ده گریته وه، نه و که سانی هیشتاکه به دووی
گره وه ناسته نگدا ده گپن، ده توان سود له شاره زاییه کانی نه مانیش وه ربگریت، ه توانی
له پیگه سهندیکای ملوانکه زنیپنه وه بیان دوزیته وه.

۹-بانگه شه:

ده توانی له پیگه لایه رهی بانگه شهی پیغتماه کانه وه چهندین که سی به هره مهندت
دهست بکه ویت. گهر پشت بهم پیگه یه ده بستیت نهوا بزانه که پیویسته بانگه شه که ت
دیریکراو و سه ره نج پاکیش و پاسته و خور بیت. هه رو ها تایبه تمهدی و بروانامه و برپی
موچه ش دیاریبکه و گهر به پله بیت ده توانی زماره هی تله فونی له بانگه شه که دا به کاربینی
، به لام ته نهانه پیویسته له کاتی له ناکاودابیت، نه گینا باشت و هایه ته نهانه ناوینیشان و
ئیمیل یان ناوینیشانهی پیوسته که ت له سه ر بانگه شه بنوسی.

۱۰-نائزنسه کانی دامه زراندن:

نهم نائزنسانه ناوه ندگه لیکی باشن بو دوزینه وهی به هرهی راسته قینه، چونکه به
قیدیو که سانی پالیوراوت بو ده خاته بیو. نهم نائزنسانه باشترين کارمهندنت بو
ده خنه به رد هست له گه ل زه مانی یه ک سال. گهر پوویدا و کارخواریتکت هه لبڑارد و به دلت

نه بیو ئەوا بۇتى دەگۆپن، بەپاستى ھەلیکى زۇرباشە بۇ ھەلبۈزۈرنى باشترين، بەلام تېچۈرنى زۇرە.

دەتوانى سود لە پازھى راۋىيژكاران وەرىگىرتى لەسەربىنەماى نىوچەكاتى و بەچاپقۇشىن لەو ئامەرازانەى لەپىگەيەوە بەھەرەكانت چىنگ دەكەۋىت، گىنگ ئەۋەيە بىزانىت كە باشترين پىنگەت بەسودى دامەزراوه كەت گىرتۇتەبەر.

٨٤- چۆنیتى خستنەرروو و هەلبزاردەن باشترين؟

((هەرگىز كەس گەلىك دامەز زىتىنە لەشىۋە و ناواھەرۆكدا لە تۆبچىن "چۈن دەبىنە ھۆزى دروستىرىدىن و پىنگەنەنلىنى دەستىيە كى كەم كارىگەر و توانا))

پىچارد. ئا. مەلين

دوايىن جار كەي بۇوه دەركى دامەز زاندىن خستتە سەر پىشت؟ چەند كەس ئامادەي دامەز زاندىن بۇون؟ رەنگە پېر لە سەد كەس! توپىزىنە وە كان وەھاي دەگىرىنە وە كەتو پېر لە سى سەد كەس دەبىنى بۆ دامەز زاندىنى يەك كارمەند! لم كاتەدا يەك پرسىيار بە جوانى خۆى دەپرسىيىت: چاوت بەھەموويان كە وتۇوه؟ كەر

وەلامەكت نەخىرە كەواتە چىت كردووه؟ رەنگە بزانى زىرىتكە لەو كەسانەي بە دەم داواكارىيەكەي تۇوه دىن كەسانىتكى پېشە و بەھەرە جىاوازن، كورتە زياننامەي خۆيان دەھەنرىنە ھەموو جىيەك بە ئومىتىدى زۇو دامەز زاندىن. رەنگە ھەندىتكە سەتە و او گونجاوبىت بۆ دامەز زاندىن و ھەندىتكى ترىيش نە گونجاو. بۆيە پىتىمىست بە بىننىنى ھەموو كارخوازەكانە، بۆئە وەي بىتوانى باشترينيان ھەلبزىرى، بۆئە مەيش دە توانى سود لەم پىتمىايىانە وەربىگىرت:

- ١- ئەو داواكارىيە بىقۇزەرە وە كە وتارىتكى لە گەلدا ھەنرىدراوه، ئەمەش ماناي وەھايە ئەم كەسە گىنگى زىر بە دامەز زاندىن دە دات.
- ٢- ئەو داواكارىيانە ھەلبزىرى كە لە گەل كارە كە تدا گونجاون و ئەوانەي نە گونجاون توپىان بىدە.

- ۲ هر داوایه‌کی ناپاک و ناپوشن په‌تبکه‌رهوه، به‌تايبةت گهر هله‌ی زمانه‌وانی نوری تیدابوو، ئەم جۆره داواکاریه مانای وەھای خاوهنه‌کەی ناپېك و کار لەکول کاره‌وهیه.
- ۴ لهو کەسانه بترسه نور به زووبى لەكاره‌كانيان دەپقۇن وله‌سەر ئىشىيڭ نامىتىننەوه و له‌نتوان دامەزراوه‌كاندا تەراتىنیانه.
- ۵ لهو کەسانه‌ش وريابه زوو زوو كاره‌كانيان دەگۈپن، له‌وهى: ئەم كەسە پېشىۋوتىر وەکو ئەندازىيار كارى كردووه، دواتر بۇوه بە مەيگىپۇ ئەوجا شاڭىرىد و دواترىش كىنەكاري بلۇك... ئەم كەسانه خۇشىيان نازانن چىيان دەۋىت.
- ۶ بەدووی دەستهاتى تايىبەتدا بگەپى، بۇنمۇن بېۋانامەی تايىبەت ياخود پەلەپەکى تايىبەت.
- ۷ لهو کەسانه وريابه كە بەلگەی پشتىگىرىيىان پى نىيە، وەکو ئەو دەرچوانە زانكۆ كە سالى دەرچون و جۆرى بېۋانامە‌كانيان نانوسن.
- ئەم جۆره هۆكاراتە و هيىتىش بەپشت بەستىن بە بىست و پېئىنج سال ئەزمۇن و شارەزايى خۆم لە بەرپىوه بىردىدا لەلامدا دروست بۇونە و يادم گىرتوون. بىنگومان مەرجىش نىيە كەسىيەك ئىشى نورى گۈرىپىيت ياخود بە دەستوختىكى ناخوش داوابى دامەززاندەكەی نوسى بىت ھەمووييان نەگونجاوبىن، گەر بە خىت ھەبىت دانەيەكىان بۇتۇ گونجاو دەبىت، گرنگ ئەوهىي تو ئىستا تىنگە يىشتىپىت و بىزانتىت چۇن كارمەندى خوازداو و پېيوپىست ھەلّدە بىزىرىت و چىز لە ھەلبىزاردىنيان بىبىنى و دواترىش سودى باشى لى بىبىنى و پەزىيون نەبىتە وە ناچار نەبىت دەرى بکەي و بەم ھۆپەوەش كات و پاره و وزەي نورت لەكىس بچى.

٨٥- گرداره‌ی دامه‌زراندن:

((من بۆ جیاکردن وەی شتەکان پشت بە چاو نابه‌ستم، بە لکو پشت بە ئاوه‌زدە به‌ستم
کە باشترين پىگە يە بۆ بپياردان له سەر كەسەكان))

سنیكا

دامه‌زراندن ھونه‌ریکە پیویستى بە فېرىيونن و يادگىرن و تىگەيىشتن و نەنجامدان و
يادگىرنە، ناتوانى بە وشەيەك ياخود بە دېرىكى ناسان پىناسەي دامه‌زراندن بکەي "چون
كرداره‌يەكى تەواوکاره و پیویستى بە بەھرەي هزى و پىشەيە. لە بەرثە وەي
بە پىوه بەرىكى سەركە و تۇوي پیویستە فىرى چۈنتى ھەلبىزادنى كارمەندى گونجاوبىت،
بە تايىهت لە پىگەي گىتنە بەرى پىنج ھەنگاوى پیویستە وە، نەوانىش: نەخشە پىزىكىدن،
چاپىنکە وتنى تايىهتى، ھەلبىزادن، پىتىداچوونە وە بە بروانامە و بەھرە كان و دواجارىش
دامه‌زراندن. ئىستايىش باوه‌كۆ بىزانىن چۈن نەم ھەنگاوانە بەكاردەھىتىن و بە باشترين
شىوه سەركە و تۇو دەبىن لە بەكارھىتىنانىدا:

١- نەخشە پىزىكىدن:

يۇرپىرس دەلىت: " سەرەتاي خراپ ھەنگاواره بۆ كىرتايى خراپ "، بۆيە توپ پیویستت
بە وەيە نەخشەيەكى ورد و دروستت ھەبىت. دەبىت ھەمۇ ھەنگاوارەكانى كرداره‌ي
دامه‌زراندن يادبىرىن، بۆئەمەش نەخشەي چۈنتى نەنجامدانى چاپىنکە وتن لە گەل
كارخوازدا دىاريبيكە لە گەل چۈنتى لېتكۈلىنە وە لە بروانامە خراوه پۇوه كان و دواجارىش
بپياردان، گىنگ ئاوه‌يە بزانى بۆچى ئەوكەسە ھەلدە بېزىرى، پیویستە نەم ھەمۇ
بنوسيت و نەخشەي گونجاو داپېزى. ياخود ليستى پىتىداچوونە وە بۆ راستىكىدن وەي
قسەي كارخواز داپېزى. دەبىت بزانى لەم كاتەدا پیویستت بە مانەشە:

- أ- جۇرى بۇانامە و بەرسىيارىيەتى كانى.
- ب- پىيوىستىيەكانى كارەكە.
- ت- جۇرى كەسى مەبەست و خوازما.
- پ- بۇانامە و پېشە و شارەزايىيە پىيوىستە كان.
- ج- كاتى دىيارىكراو بۇدامەزدانى كەسى مەبەست.
- ح- كاتى دىيارىكراو بۇ چاپىيەكتى كەسى كارخواز و ويستراو.
- خ- شوينى ئەنجامدانى چاپىيەكتى.
- د- پىيوىست بەيارمەتى كەسى ترە ياخود نا؟ ئایا ئەم كەسە شوين و كاتەكە ئاشنایە و دەزانىت چى پىيوىست ئەنجام بىدات؟
- ڦ- لىستى ئەو پرسىيارانە دابىزىھەرەو كە لە كارخوازى دەپرسىت "بۇ خۆلادان لە كىرىنى پرسىيارى لابەلا و نەپچۈراندى قىسەكانى كارخواز.
- ر- لىستى ھەلسەنگاندى دىيارىيەكتى كە ئەمە وەكىو پېيەرى تۆۋەھا دەبىت بۇ ھەلبىزدارنى كەسەكە. دەتوانى بىكەت بە پىوهەرەك بۇ ھەلبىزدارنى كەسى گونجاو، ئەم لىستە دەتوانىت لەخۆگرتەي وەكۇ: يەكەم قىسو دىمەن، سلاؤى دەست، كەسىتى، ئامانجەكانى، ئاستى زانىيارى، بەھەرە و توانايىيەكانى فيرىپۇونى، شارەزايىي و ..ھەندى ئەمانەبىت.
- لە كاتى دامەزداندا پىيوىست بەھەموو دەقەكانى داواكارىيەكەدا بىرىتەوە و بەدووى ھەموو شنانەدا بىگەپىي كە پىيوىستى بە رشۇونكىرىتەوە زىادترە. كاتىك ئامادە دەبىت و لەكىردارەي نەحشەپىزىكىدىن دەبىتەوە دەتوانى بىرىتە ھەنگاوى دووهەم و سود لەو ھەنگاوهەش وەرىگىرت.

۲- چاوبیکه وتنی تایبه‌تی:

چاوبیکه وتنی تایبه‌ت له چوار بِرگه و هـنگاری
سـه ره کـی پـیکـدـیـت، نـیـسـتـایـش هـمـوـیـانـت بـوـ بـعـونـ
دـهـکـهـمـهـوـهـ:

أ - پیشوازی: به رلهوهی چاوبیکه وتن رهگه ل که سی خوازداودا بکهیت گرنگی به
پیکختنی شوین چاوبیکه وتنه که بدنه، ده توانی له ته نیشتی کارخوازه و دانیشیت، یاخود
له کورسی بهرامبری، ده شتوانی له پشتی میزه کهی خوتاوه دانیشیت، نهمه هیز و
مه زنیت پی ده به خشیت بهلام بـو کارخواز نائیسوده به خش ده بیت. کاتیک ده زانیت
هـمـوـشـتـیـکـ ئـامـادـهـیـ بـهـ بـزـهـوـهـ بـهـ خـتـیرـهـاتـنـیـ کـهـ سـیـ کـارـخـواـزـکـهـ وـهـنـاوـیـ خـوـیـوـهـ سـلـاوـیـ
لـیـبـکـهـ وـهـ سـوـپـاسـیـ بـکـهـ کـهـ هـاتـوـوـهـ بـوـ چـاـوبـیـکـهـ وـتـنـیـ تـوـ. نـهـ وجـاـ بـهـوـ کـهـ سـهـشـیـ بـنـاسـتـنـهـ
کـلـهـ گـهـ لـتـدـاـ هـاتـوـوـهـ بـوـ چـاـوبـیـکـهـ وـتـنـهـ کـهـ وـدـاـتـرـ دـاـوـایـ لـیـبـکـهـ دـانـیـشـیـتـ. نـقـرـیـکـ
لـهـ بـرـیـوـهـ بـهـ رـانـ پـیـیـانـ باـشـهـ بـهـ توـنـدـیـیـهـ وـهـ دـهـستـ بـهـ چـاـوبـیـکـهـ وـتـنـ بـکـهـنـ، وـایـ دـهـبـیـنـ
گـوـشـارـخـسـتـنـهـ سـهـرـ کـارـخـواـزـ یـارـمـهـتـیـ باـشـتـ نـاسـینـیـانـ دـهـ دـاـتـ لـهـ بـوـوـیـ کـهـ سـیـتـیـ وـهـ فـتـارـ وـ
کـارـدـانـهـ وـهـ کـانـیـ، بـوـ چـارـهـ رـهـشـیـ نـهـمـ بـهـ بـرـیـوـهـ بـهـ رـانـهـ لـهـ بـیـرـیـانـ چـوـوـهـ کـهـ چـاـوبـیـکـهـ وـتـنـ
بـوـخـوـیـ گـوـشـارـهـ لـهـ سـهـرـ کـارـخـواـزـ جـاـوـهـرـهـ تـقـیـشـ گـوـشـارـیـ بـخـهـیـتـهـ سـهـرـ! رـهـنـگـهـ بـهـ هـوـیـ نـهـمـ
هـمـموـ گـوـشـارـهـ نـقـرـانـهـ وـهـ زـانـیـارـیـانـهـ دـهـستـ نـهـکـهـ وـیـتـ کـهـ مـهـ بـهـ سـتـیـتـیـ لـهـ کـاتـیـکـداـ نـهـمـ
کـارـخـواـزـهـ کـهـ سـیـ مـهـ بـهـ سـتـیـشـهـ. بـیـوـاشـ نـاـکـهـ مـهـ بـیـجـ کـهـ سـیـکـ حـزـبـیـکـاتـ لـهـ گـهـ لـ بـهـ بـرـیـوـهـ بـهـ رـیـکـیـ
وـهـاـ توـنـدـ وـهـ تـرـسـیدـارـدـاـ نـیـشـبـکـاتـ.

بـیـرـوـکـهـیـ پـشـتـ چـاـوبـیـکـهـ وـتـنـ هـانـدـانـیـ
کـارـخـواـزـ بـوـ حـسـانـهـ وـهـ دـهـستـ نـهـکـرـدـنـیـتـیـ
بـهـ تـرسـ وـ دـلـهـ بـراـوـکـیـ، بـوـئـهـ وـهـشـهـ سـهـهـولـیـ
نـیـوانـتـانـ بـتـوـیـتـهـ وـهـ هـوـگـرـیـ لـهـ نـیـوانـتـداـ چـیـ بـیـتـ،
هـرـوـهـاـ بـیـوـیـسـتـهـ بـهـ وـهـشـ نـاـشـنـایـ بـکـهـیـتـ کـلـهـ
چـاـوبـیـکـهـ وـتـنـهـ کـهـ دـاـ باـسـیـ چـیـ رـهـ گـهـ لـ دـهـکـهـیـتـ وـ

چهندیش ده خایه‌نیت چاوبیکه وتنه که تان. فه رموو ئەمەش نمونه‌یه ک: ((بېریز كېقىن حەزدەكەم زىادىر لەبارەي تۇۋە بىزانم، ئەوجا زانىارىت لەبارەي دامەزداوه كەت پى دە بەخشم و تاوتويى كارەكەش دەكەين، ئەوجا وەلامى ھەرسىيارىتى تۆيىش دەدەمەوە كە بە مىشكەتكەپتىت، ئەم چاوبىكە وتنه نزىكەي يەك كاتژمىرى پى دەچىت" ، ئەوجا لابەرە و پىتۇسە كەت ئامادەبکە و گەر كەسىنلىكى تريشت لەگەلدا يە دەتوانى داوايلىبىكەي تىبىنلىكە كانت بە ورىدى و كورتى بۇ بىنسىتەوە، لە كاتىكدا تۆ لەگەل كارخوازەكەدا تاوتويى كارەكەدەكەن و قىسە و زانىارى ئالوگۇر دەكەن.

ب - دەستە بەرى زانىارى: پىتۇستە تۆ كە بېرىۋە بەرى نۇر باسى ئىشەوردە كانى كۆمپانىاكەت نەكەيت، گرنگ ئەوهى بەرچاو پۈونىكە بە كارخواز بىدەيت و ھىچىت، ئەوجا پاستە و خۆ باسى كارەكەي لەگەلدا يەكەن، لەگەل لەپىش چاوكىتنى كات و ھەلى گونجاو بۇ پرسىيارىكىن و كۆكىرنە وەي زانىارىيە كان.

ت - كۆكىرنە وەي زانىارى: بەپشت بەستن بە كورتە زانىارىيە پىشكەش كراوه كەي تۆيىش پرسىيارى كراوه ئاراستەي كارخواز بکە، كاتىك ھەلى قىسەكىرنى لەبارەي خۆيەوە پى دە بەخشىت ئەمە يارمەتى دەدات بۇ پۇنىيات نانى متمانە بەخۆى و ئەمەيش هانى دەدات بۇئەوە بە بويىرانەتەر و ژىرلانەتەر قىسەبکات و وەلام بىاتەوە. گۇنئى لېڭىرە و قىسە كانى پى مەپچىرىنە، هانى قىسەكىرنى بده و گرنگى پىدانە كانتى بۇ دىيارىخە. سەرت وەكۆ ئامازەي قايلىمەندى و بەلىنى گوتۇن بۇيى بجولىنە و بىزەي سەرلىيە كان راپىگە، دەبىت كاردانە وەكانت ھەمېشە و شەرى زل و مەزنېن، جوانە! ئايا ئەمە پاستە؟ بىزانە كە كاردانە وە وەفتارە كانى تۆى بېرىۋە بەر ھەلى نۇرت دەداتى بۇ سەرخىستنى چاوبىكە وتنەكە ياخود شىكست پى ھىننانى. وەك چۈن تۆ ھەولى خويىندە وەي ئە دەدەي بەرامبەرىشت بەھەمان شىيۇھەولى خويىندە وەي تۆ دەدات. بۇيە كاتىك پرسىيارىتى ئاراستە دەكەيت پىتۇستە كاتى تەواوى پىتىدەي بۇ وەلامدانە وە.

ئەم جۆرە پرسىيارانە ئاراستە بکە بۇ زانىنى توانىي بۇ سەرکردایتى كردن:

ئۇمۇن:

- گەر تو بەپىوه بەر بوبىت و كارمەندىتىك درەنگ مات چۆن پەفتارى پەگەل دەكەيت؟
- چى دەكەيت گەر كارمەندىتىك لەپىش چاۋى ئەوانى تر شىكاندىتىيە وە؟
- چۆن دەتوانى بۆچۈونى خوت دەرىپىت گەر كارمەندىتىك پرسىيارى لىتكىرىدى لەبارەمى كېشە تايىبەتىيە كانە وە؟
- گەر كېپارىتىك زۇر تورپەبو چۆنلى پەفتار پەگەلدا دەكەيت؟
- لەكاتى دابەزانىنى بودجەدا چۆن پەفتاردا دەكەيت؟

ئەم پرسىيارانەشى ئاراستەبکە "بۆ زانىنى كەسىتىيە كەمى:

بۆئىمۇنە:

- نۇر حەزىز لەچىيە؟
- دوايىن كتىب خويىندودەتە وە چى بۇوە؟
- باشتىرين ئەو سەركىدانەى كارت لەگەل كىرىدونن كى بۇون؟
- خىراپتىرين سەركىرە كەتۆ كارت لەگەلدا كىرىبىت كى بۇوە؟
- لەكاتى ھەلسەنگاندىتىدا سەركىرە كەت چى پى دەگۇتى؟
- گۇرەتىرين سەركەوتىن/شىكست لەزىانتىدا چى بۇوە؟
- دەتەوەت چۆن كەسەكان چاوبىتىكە وتىن لەگەلدا بىكەن؟

ھەولىدە بى لايەنانە قىسى لەگەلدا بىكەي، بەھىمنى پرسىيارەكانى ئاراستەبکە و گىرنگى بەھەر قىسىيە كى نەشىياو و نابەجىبىش بىدە كەلەبارەمى كارەكەي پېشىۋوتىرىيە وە حەزى پېتىيەتى. وريابە لەۋە ئاتىنەت كەلتىنە كانى نىئۇ نوسراوە پېشىكەش كراوهە كانى پېپىكانە وە، بەتايىبەت مىژۇوە كەي.

پ- کوتایی : پاش تاوهی هه موو پرسیاره کانی ئاراسته ده‌که‌یت و وەلامی گونجاوت
چنگ ده‌که‌یت، پیویسته ئەم ھەنگاوانەش بىئى:

- بە ھەنگاوى دواترى ئاشنابكە.
- پىئى راپكە يەنە گەر چاپپىكە وتنى ترى ھەبۇو.
- کاتى بېپاردان لەسەر وەرگرتنى يان وەرنە گرتنى پى بللى.
- سوپاسى بکە و تاوهکو دەرەوهى شوئىنى چاپپىكە وتنەكە پەوانەي بکە.

تىريش پاش تەواوپۇونى كلېبونه‌وھكە پیویسته ئەمە ئەنجام بىدەي:

لەلىستى ھەلسەنگاندا ھەموو شىتىكى چاپپىكە وتنەكە توْمارىكە، ھەموو تىپپىنې كان
ھەر لە كاتى ھاتنە زۇورەوە يەوە تاوهکو كاتى پۇيىشتى بىنوسەرەوە. ادنانى ھەندىتكى كات
بۇ نوسيينە وھى بۇچۇنى تۆ بەرامبەرى يارمەتىت دەدات بۇ ھەلبىزاردە باشتىرين. گەر
كەسىنە كەسىنە تىريشت لە گەلەدابۇ ئەوا داواي بۇچۇونى ئەوپىش بکە و سودى لىيۆر بىگە و
لەپاستى دلىباب.

۳-ھەلبىزاردە:

كاتىتكە لە ج.س. بىيى م پرسى لەبارەي چۈنۈتى ھەلبىزاردەنى كارمەندانى؟ گوتى؟" من

بانگىيان دەكەم بۇ خوارىدىنى قاوه‌لتى و
ھىللىكە يان پىشىكەش دەكەم. گەر كەسىتكە بەبى
تامىركەنلىكە كە راستە و خۇ خويى پىدىاكىرد
ئەوا من ئىشى نادەمىن چونكە بەبى ئەزمۇاندىن
لەخۆيەوە كاردىكەنلىكە بۇيە ورددەكار و ژىرىش
نېيە" ، رەنگە بىيى لەمەدا زىتدە بۇيى بىكەت
بەلام بۇچۇونىتكى ساغى ھەيە. ھەلبىزاردەنى كارخوازى گونجاو ماناي وەھانىيە كەم تو

تەواو کردوتن بە کارمەند. ئایا ئەمە بەلای تۆوه نامقىيە؟ وەرە باوهەکو بۆتى پۇونتربىكەمەوە: دامەزراپىدىنى کارمەند پاش يەكەم چاپىنگەوتىن وەكۆ كېپىنى ماسى وەھايە لەئاودا، كە بهتام دىيارە و نازانىت دەستت پىئى دەگات يان كە بهدەستت گەيشت ژەھراوېش نىيە، كاتىك يەكەمین جار چاوت بە كەسىتىك دەكەويت وەها ھەست دەكەيت مۇزقىتىكى بالا و ناوازەيە، بەلام كاتىك دووم جار چاپىنگەوتىن لەگەلدا ئەنجام دەدەي دەبىنى كەسىتىكى ئاسايىھە و بۆجارى سىيەمىش دەبىنى بۆ ئىشەكە گونجاو نىيە. بۆيە پىيوىستە پەتر لە جارىك كارخوازت بېبىنى و چاپىنگەوتىن لەگەل ئەنجام بىدەي.

ھەلبىزادن ماناي ھەلبىزادنى كارخوازى گونجاو و شياوه بۇنەوەي دووهەم جار بىتەوە بۆ چاپىنگەوتىن. ئەوجا پاشى دووهەم چاپىنگەوتىن دوو يان سى كەس ھەلبىزىر و جارى سىيەم باشتىرىنيان ھەلبىزىرە، بەلىنى ئەمە ئەوھەيە كە برايان ترايسى ناوى لىتناوە: بېپارى سىيىلى لەكتىبى ((لايەنى دەرۈونى بۆ ئەنجامدان و دەستكەوتىن)). كاتىك لە كردارەي ھەلبىزادنى كارخوازت دەبىتەوە، ئەوجا باشتىر وەھايە دەستتەي كارەكەشت لەگەلدا يارمەتى دەرېن و پرسىان پېتىكە و بىزانە تاچەند كارمەندى گونجاوت ھەلبىزادووه. ئەوجا ھەنگاوبىنى بۆ خالى داماتتو:

٤- پىداچونەوە بە بېوانامەي كەسانى شياو/دىنیابونەوە لە راستى سەرچاوه كان: باقلۇۋە دەلىت: "فېرىيە، بەراوردېكە، پاستىيەكان كىرىڭەرەوە"، بە داخەوە زۇرىك لە بەرپىوه بەران خۆيان لە پشت راستكىرىنەوەي زانىاريە خراوه پۇوهكانى كارمەندەكە دەدرىزەوە و بەدوا داداچۇونى بۇ ناكەن، تەنها پېشىنيارىك دەكەن و وانى لى دەھىتىن و كاتىكىش كارلەكار دەترازىت سەيريان لى دېت و دەلىن: بۆچى وەها بۇو؟! كەرلەوە بۆسەرچاوهى زانىاريەكان كارىنگى نۇر تەندىروست و گىرنگە. بەرلەوەي كارخوازى ھەلبىزىردا راوت دابىمەززىنى دەبىت ھەموو ئوزانىياريانە لەبارەيەوە پىيوىستەن بەردەستى

بخه‌ی جا باشبیت یان خراب. ده‌توانی چهند پرسیاریک ئاراسته‌ی سه‌چاوه‌ی زانیاریه‌کانی بکه‌ی:

- ئایا بەرپیز کیفن لای ئیووه کاری کردووه؟ کەی؟
- بۆچى وازى له ئىشەكە هیناوه؟
- هەستنان چۆنە بەرامبەر پۆیشتى؟
- کار و بەرسیاریتى لای ئیووه چى بۇو؟
- خالى لاواز و بەھېزى چىيە؟
- خەوی خراپى ھەبۇو؟ ياخود كىشەئ تايىتى؟
- لە بەرھەمەکانى كۆمپانىاکەدا چۈن بەشداربۇووه؟
- چى جۆرە كەسىنکى پى باشە و پى خراپە؟

کاتىك لە ئاراسته‌کردنى پرسیارەکانى پېشىۋوتىر دەبىتەوە، ئەم پرسیارە ئاراسته‌ی خۆت بکە:

• ھىچ شتىكى ترھەيە لەبارەوە دەبىت بىزانم؟

ئەم پرسیارە كۆتاپىيەكى كراوهى ھەيە و وەھات لىدەكەت زانیاري گرنگىرت چىنگ بکەۋىت لەبارەي كارخوازەكەتەوە، گرنگ نەوهەيە دروستى بروانامە و زانیارىيە پېشىكەشکراوه‌کانى دووبات بکەيتەوە، ھەروھا دەتوانى لە تومارى دلىنايى ئەو كەسە بىكۈلىتەوە "لەپىگەي پەيوەندى كردن بە كۆمپانىاى دلىنايەوە.

٥-دامەزداندن: پاش لىپۇنەوەت لەچوار قۇناغەكەي پېشىۋوتىر و بەدەست ھىنانى كۆپىاي دەستەكەت، ئەم پرسیارانە ئاراسته‌ی خۆت بکە:

- ئایا ئەم كارمەندە باشتىرين و بەسۇدىرىنە بۇمن؟

- ئایا ئەمە لە وجۇرە كەسانىيە كەبۇماوهى پازدە سالى داماتوویش ھەرلەم
دامەزراوهى مندا دەمېتىتە وە ؟
- كەر لە بەشى فرۇش كاربىكەت وەها پەفتارىدەكەت كە خۆمىش شىنى لىپكىرم كە
خاوهنى كۆمپانىاكەم ؟
- ئایا لە گەل دەستە كە مەدا ھاواكار و ھاوجى دەبىت ؟
كەر وە لاڭاڭت ھەمووى بەبلى بۇو، ھەستى تايىبەتى خۆيىشت پېت دەلېن ئەمە كەسى
گونجاوه، ئەوا خۆت تەلەفۇنى بۆبىكە و ئەم ھەوالە خۆشەي پېتىدە.

كىدارەتى دامەزراندىن

٥

دامەزراندىن

↑

٤

پىدداقچونوھ بېزانىيارىمەكان

↑

٣

ھەلبىزىرىدىن

↑

٢

چاپىيكمۇتنى تايىبەتى

↑

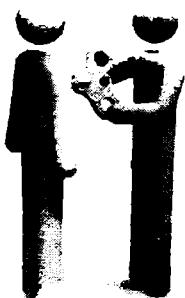
١

نەخشمەدانان

۸۶-کرداره‌ی پاش دامه‌زرا‌اندن:

((دامه‌زرا‌اند کوتایی سه‌ره‌تاییه، به‌لکو سه‌ره‌تای کوتاییه))

د. نیبراهیم فاقی

ئىستايىش تۇ پىويىست بە پىرۆزباهى لىتكىرنە، ھەنگارى گونجاوت گرتۇتەبەر و ھەموو ھەولىكت داوه بۇ دامه‌زرا‌اندى باشتىنان لەو شوېنە چۆلەی ھەتە و دەتەۋىت كەسى گونجاوى بۇ بىۋىزىتەوە. ئىترچى؟ ئەمە ئەو پرسىيارەبە كەنۋىرىك لە بەرپۇھەران بەم شىوه‌بەرلامى دەدەنەوە: "باشە، ئىستا خراوه‌تەسەر كارەكە، ئىستا پىويىستە بۇونى خۆى بىسە لمىتىت، ھەلىكمان پىدا و پاقىمەنى لەئەستۇرى خۆى دەبى!"، ئەوكاتەي ئەم كارمەندە نوئىيە دەست لەكاردە كىتشىتەوە زورىيان سەيرلىدىت ياخود كاتىك خۆشىيان پاشى شەش مانگ بىپارى دەركىرنى دەدەن ھەر سەيرىان لىدىت! بىنگومانم لەوەي ھەموو كارىكت كردووە بۇ دەستىڭە يىشتن بەم كەسە خوانداوە، بەلام ئىستا ئەركىنلىكى تىرت كەوتۇتەسەر شان ئۇويش يارمەتى دانى ئەنم جامە تازەيە دەستەكەتە بۇ سەلماندى بۇونى خۆى لە كۆمپانىياكەتدا. لەپاستىدا لەم كاتەدا وەكۇ بەرپۇھەر پىويىست بە ئەنجامدانى كردارەبەكى ترىيشە كەناوى دەنلىن: ((كرداره‌ی پاش دامه‌زرا‌اندن)), لەچوار ھەنگاوى سه‌ره‌كى پېتىكت:

۱-پېشکەشكىرىدىن يان خىستەپۇو:

زىد بەرپۇھەر ئەپەپى ھەولى خۆى بۇ دامه‌زرا‌اندى كارمەندىكى ناوازە دەدات بەبى ئەوەي ئەو كارمەندە بىزانىت موجەكەي چەندەبىت و داھاتووی بەچى دەگات، لەكوتايىشدا ئەم كارمەندە باشەيان لەدەست دەردەچىت. بەپاستى شەرمە ئەم ھەموو

ھەول و ماندو بۇونە بۆ دۆزىنەوە و دامەز زاندنى باشتىرىن كارمەند كەچى دواتر بە ئاسانى لە دەستى بىدەي! بۆيە باشتىر وەھايە هەر لە سەرە تاواھ باسى موجە و پېشىبىنى زىاد بۇونى بىكەي و لە كاتى چاپىنگە و تىنلى تايىھ تىدا بۆي پۇون بىكەيتەوە و لە سەرى پىكە بىكەون و دواتر وەكى شىتىكى چاوه پوان نە كراو نە يېيىت. خستنە پۇوه كانت تۇمار بىكە لە گەلن لە پېش چاوى گرتى ئەمانەش:

- دەستە و اژەيە كى كورت بۆ بەخىرە تانكىرىدى كەسە بەرىزىر و كاربۇرە خساوه كە وەكى ئەندامىكى نويى دەستەي كاركىرىت.
- ب- نازناو و كارى دىارييىكە.
- ت- پۇڏ و بەروارى دامەز زاندنى .
- پ- ناوى سەرۆك كارە كەي.
- ج- موجەي مانگانەي.
- ح- ليستى سودە كانى، گەرھە بۇو.
- خ- ماف پېشە كانى.
- د- ماوهى كاركىرىت لە زىر چاودىرى و تاقىكىرىت وە.
- ز- واژووی ھەروولا.

زۆر گونجاوه باسى كاتى تاقىكىرىت وە يىشى لە گەلدا بىكەي و كۆتايى ماوه كەي بۆ دىارييىكەي، ھەروەها دە بېت ئەم خستنە پۇوه لە لايەن كاربۇرە خساوه كە وە واژوو بىكىت، ئەو جا دۆسىيە كى دە دە بېت بۆئە وەي لە دۆسىيە كانى خۆيدا ھەللىكىت، وېنەيەك لە جۆرى كار و شىۋارى دەلىيابى ياخود باجى پېتىسىت بەنېرە بۆيەشى ھەزما رەكاري.

۲- گونجاندن و ئاراستە كىرىن:

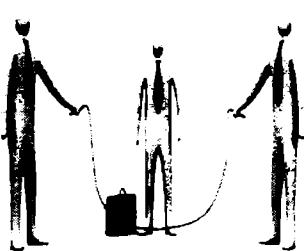
ھەر لە يە كەم پۇڏى كاركىرىت وە ھەولى ناساندى ئەم كارمەندە بەوانى ترى كۆمپانيا كەت بىدە، ئەو جا خۆت ياخود كەسىكى لە گەلدا بەنېرە و بەناو كۆمپانيا و

به شه‌کانی دامه‌زراوه‌که تدا سورپخوات و ئاشنایان بیت و هر زانیاریبیه‌کی ده‌رباره‌ی دامه‌زراوه‌که ت گه رک بوو بیده‌ری و باشتئ ئاشنای بکه به دامه‌زراوه‌که ت، ئم هنگاوه‌ش له کومپانیا‌که و بؤئه‌وی ترده‌گورپیت. ناساندنی ته‌واوی کارمه‌ند به ئندام و به شه‌کانی کومپانیا‌که له‌هندیک کومپانیا يه‌ک هفتھی بؤ دانراوه و له‌هندیکی تریش ده‌گاته يه‌ک سال، هرچونیک بیت ئم پیویستی به زیری و توانای نووفیربیونی که‌سی خوازراوه. مه‌هئله کارمه‌نده نوییه‌که له‌خزی‌وہ کاریکات مه‌گر ته‌واو دلنيابیت له‌وھی کاره‌که‌ی پاسته و توانداره بق ئه‌نجامدانی. هرچونیک بووه پیویسته له‌یه‌کم پۇزى دامه‌زراندندىدا تۆ له‌گەلیدابیت ياخود که‌سیکى ترى بخېتە تەك ئه‌گينا ئو کارمه‌نده مه‌لدى يان باش فېرنابیت.

۳-مه‌شق و پاهینان:

مه‌شق و پاهینان کرداره‌یه‌کی بەردەواام و پیویسته هر لەسەرتاوه كۈلەکەکانی پۇنیات بىزىت.. مه‌شقىردن بەکارمه‌نده نوییه‌که هەر لە يەکم پۇزى دەست بە‌کاربۇونەوە دەست پىنده‌کات و ئەمەيش مەمانە بەخۆکىرىنى پى دەبەخشىت، ئەوجا ئامە فيرى ئەوهىشى دەکات چۇن بەباشتىرين شىيوه کاره‌کانى ئەنجامبىدات.. ئم کرداره‌ی مه‌شق پىكىردىن باشتئ وەھاي خۇت پىي ئەنجامبىدە، ياخود که‌سیکى باشى بۇدانىتى و بەجوانى لەسەر کاره‌که‌ی پايىھەننېت.

۴-ھەلسەنگاندن:

ھەلسەنگاندن ئامرازىكى نقدىباشە بق دروستكىرىنى پەيوەندىيە‌کى نقدىباش. نقدىك لە کومپانيا‌کان پاشى مانگىتىك لە دامه‌زراندەن ھەلسەنگاندن بە کارمه‌نده تازە‌کە‌ی دەکات، ئەوجا پاشى سى مانگ و دواتريش شەش مانگى داھاتۇو، ئەوجا ھەلسەنگاندىنى سالانە.

بهلام من همو پوزنک کارمه‌نده نوینیه کانم هله‌ده سه‌نگاند! پنهنگه زورت لهمه سه‌یربینت و بلیی: کات و ده‌ستپه‌تالی زوری ده‌ویت، له‌راستیدا کارمه‌ندی تازه زیانی زورت پسی ده‌گه‌یه‌نیت گه‌ر خواک‌پی‌دانی په‌رچدانه‌وه (فیدباق)ی ماوهی یهک مانگی پسی‌نده‌ی، پی‌ویسته ئاراسته کانی راست بکه‌یته‌وه بونه‌وهی له‌گلن کاری پوزانه‌یدا بگونجیت، بؤیه ئو ئاراسته‌یهی من گرتبووم به‌دواداچوونکردن بwoo بؤ کاره‌کانی پوزانه‌ی کارمه‌نده نوینیه‌که و یارمه‌تی دانی بwoo بؤ گوپینی لاساریه‌کانی و ئه‌وجا همو هفتانه‌یهک پینکه‌وه داده‌نیشتین و هله‌لسه‌نگانمان بؤ کاره‌کانی ده‌کرد و پیکخستنمان بؤ ده‌کرده‌وه. من بؤماوهی سی مانگ به‌رده‌وام ده‌بیووم له‌سەر ئەنجام‌دانی ئەم کاره، ئه‌وجا بپیاری ئوه‌ده‌دم که پیش که‌وتوروه یان هر له‌جینگه‌ی خزیه‌تی، دواتر دانیشتني هفتانه‌م ده‌کرد به دوو هفتھ جاریک و ئه‌وجا همو مانگنیک. له‌لای هر کارمه‌ندیک له‌دامه‌زراوه‌که‌مدا پاپورتیک یان لاپه‌په‌یهکی هله‌لسه‌نگاندنی ئەم کارمه‌نده تازه‌یه هه‌بیو، که پاش ئوهی ده‌یدا به سەرکرده‌که‌ی ئه‌ویش بۆمنی ده‌هیتا. پنهنگه بهم قسانه‌ی من بلیی قسەی زیاده و هیچن و که‌س بؤی ناکریت و نایپه‌رژیت ئەم کاره ئەنجام‌بدات، منیش بیکومانت ده‌که‌مه‌وه له‌وهی که گر هله‌لسه‌نگاندنی باش بؤ کارمه‌نده‌کەت نه‌کەيت ئه‌وا به‌خیرابی ده‌کەيت و دواتریش ناچاری دووباره دامه‌زراندنه‌وهی کارمه‌ندیکی ترده‌بیت. بزانه که کارمه‌ندانت باشترين یارمه‌تی ده‌ر و کاربەوانکاري تون و له‌پنگه‌ی هله‌لسه‌نگاندینانه‌وه ده‌توانی خوشی و لاساریه‌کانیان نه‌هیلیت و بیانخه‌یتە سەر پنگه‌ی پاست و بؤخۆتیان کیش بکه‌یت.

کرداری به‌دواداچوونی پاش دامه‌زراندان یارمه‌تی کارمه‌ندی نوئ ده‌دات بؤ نزو پزگاربیون له‌کاتی هله‌لسه‌نگاندن و گونجادن، ئەمە‌یش پیزله‌خۆگرتنى به‌رزندره‌کاته‌وه و متمانه‌ی باشتى بەخۆی ده‌بیت، هەروه‌ها ئاشنای ده‌کات بەو کار و هەنگاوانه‌ی پی‌ویسته بیانگریتە‌بەر و ئەنجامیان بادات که پی‌ویستن له‌سەری بؤ سەرخستنی کاری دامه‌زراوه‌کەت و پایی کردنی نیش و کاری خزیان، ئەمە‌یش بەسوود بؤخۆت و

دامه‌زراوه‌که‌شت ده‌گه‌پیته‌وه، لبه‌رامبه‌ریشدا کارمه‌نده نوییه‌که ههست به‌وه‌ده‌کات که
به‌لئی نه‌مه نه‌و جینگه دروسته‌یه که به دوویدا که‌راوه و وادزیبیه‌تیه‌وه.

کرداره‌ی پاش دامه‌زراندن

↑

۴

مەلسەنگاندن

↑

۲

مەشق و پامىنان

↑

۲

گونجادن

↑

۱

خستنپۇو

٨٧-بیست هەنگاوی بقە له کاتى دامەزرازدەنی گارمەندى نوێدا:

((هەموو مرۆڤیکی پینگە یشتتوو تامى شکستى چیشتتووه، بەلام شکستى بەردەوام مانای زامنکردنی بە دیهاننى سەرکەوتن نیيە))

گوته‌ی سەرچاوه ئابیار

- (١) گەر بە تەواوەتى خۆت ئامادە نە كەردووه هېيج جۆره چاپیتکە وتنىكى تايىھەتى ئەنجام مەدە.
- (٢) له کاتى ئەنجامدانى چاپیتکە وتندا رېتگە بە پچرەندەن مەدە.
- (٣) تەنها بە پووخسار بېپيار له سەر كارخوازە كە مەدە.
- (٤) هەر له سەرتاوه بېپيارمەدە.
- (٥) كارخوازى ناوازە له جىتگەي نەشياودا دامەمەزىتىنە.
- (٦) ئەوانەي كە بە دەست نوس كورتە ژياننامەي خۆيان پىشكەش كەردووي له بېرىان مەكە، هەلىكىيان بەدەرى، مەرج نېيە دواكە و تۇو و بىن كەلگ بن.
- (٧) له كارخوازە بىن كارەكان مەسلىھ مىزەوە.
- (٨) هەر خۆت قىسىمەكە، رېتگە بەوى تريش بده.
- (٩) پرسىيارىك مەكە بە بۇچى دەست پىبكات، پەنگە وەلامى بەرگىركارانەت چىنگ بکە وىت.
- (١٠) باسى شتە هەستىيارەكانى وەكو "گانگاتوکى، ئاين، بنچىنە و نەتەوە... هەندى" مەكە.
- (١١) هېيج بەلىنىك مەدە.
- (١٢) ئومىدى درقى بىن مەبەخشە.
- (١٣) بە داخ مەبە بۆ دامەزرازدەنی هېيج كەسىك.

- ۱۴) پهله‌مه‌که لهده‌رکردنی بپیاری دامه‌زراندن.
- ۱۵) بهبی پشتگیری دهسته‌ی کارت هیچ کارخوازیک دامه‌مه‌زرتنه.
- ۱۶) بهبی پیداچوونه‌وه به داتا و زانیاریه‌کانی هیچ کارخوازیک مه‌کره کارمه‌ندنت.
- ۱۷) ماوه‌ی چاوبینکه‌وتني که‌سیتی بهبی موله‌تی کارخواز نقد دریز مه‌کره‌وه.
- ۱۸) به‌پشت به‌ستن به هه‌ستی خوت هه‌لی کار به‌که‌س مه‌ده.
- ۱۹) به‌پشت به‌ستن به راستیه‌کان به ته‌نها هه‌لی کار به‌که‌س مه‌به‌خش.
- ۲۰) به‌هوی پیشکه‌شکردنیکی ناباش و ناسه‌ره‌نج پاکیشه‌وه کارخوازیکی گونجاو له‌دهست مه‌ده.

۸۸- ده رکردن.. گاریک هر لە سەرەقاوە لە سەری ۋېك گەوتۇن:

((ئەوان لىرەدا لە سەرەتا دا پياوه كان لە قەنارە دەدەن، دواتر تاقىييان دەكەن وە))

مۇلىخىز

ھەرگىز كارمهندىتىك دەركردووھ ؟ گەر بە بەلنى
وەلام دەدەيتىھە، ئەى ھەستت بەرامبەر ئەم
كارەت چۈنە ؟ ھەرگىز نەمبىنیوھ بەپىوه بەرىتك بە¹
بەلنى و پىتم خۆشبووھ ئەم كارەمەندەم دەركردووھ
وەلامى دابىتىمەوە. زۆر جار وەلامەكان بەم شىيە يە
دەبىت: " ھەستم بە تاوان كرد، زۆر ئازارم چىشت،

ئەمە توانى بە ئاسانى دەرى بىھەم، ئەو بۇزە نەمتوانى بنىووم، تەنانەت زۆرىتك لە²
بەپىوه بەران پەتى بە كارھىتاناى دەركردىنىشيان دەكىردىھە و داوايان لە كەسيتىكى تر
كىردووھ لە بىرياندا ئەم كارە ئەنجام بىدات. ھەرچەندە تو لە كىدارى دەركردىدا بەھىزبىت،
بەلام ھەرگىز بە ئەنجامدانى ھەست بە خۇشى ناكەيت. جۇرج ئالىيۇت زۆر پاستگىبۇو
كاتىكى گوتى: " لە مۇو بېشىنىكدا وىنەيەكى مردىن ھەيە "، بەلام زۆر جار ناچارى خۇ
پىزگا كىردى لە سىيە خراپىبۇو كە بۇئە وەي سىيە كانى ترىش خراب نەكتە. لە پاستىدا
كىدارەي دەركردىن بەشىتىكى گىنگى كارى بەپىوه بەرە، ھەر بەپىوه بەرىتك نەتوانىت
كىدارەي دەركردىن ئەنجام بىدات ئەوا باشتىر وەھايە كىدارەي دامەز زاندىش ئەنجام نەدات،
ياخود بەلاي كەمەوە نەبىتە بەپىوه بەرى يەكەم. دەركردىن توانىيەكە وەكى ھەر بەھەر و
تowanaiyە كانى تر، دەتوانى تۈزۈنە وەي بىكى و لىتى بىكۈلىتىھە و فيرى ئەنجامدانى بىت،
يادى بىگرىت بىزئە وەي بىتى كارىتكى ئاسان و بى مەلام و تەندروست بۇتۇ. ((مېع كارىك
تەواو نەبۇوھ تاوه كو بەتەواوبۇو دادەنرىت))

نوجى

به رله‌وهی بپیاری ده رکردنی هر کارمه‌ندیک ده ریکه‌ی، خوله‌کیک به خلت بده بق
و هلامدانه‌وهی نه م پرسیارانه:

• هیچ نه‌گه‌ریکی ترم بوماوه‌ته‌وه؟

• ئایاده‌توانم لە‌ریکه‌ی گواستن‌وهی بق بە‌شىكى تر بېھىلەم‌وه؟

• ئایا ده گونجىت هەلى ترى پېبدىرىت؟

• هەموو شىتكىم بە باشى لە‌گەلن نە‌نجامداوه بۆئه‌وهی بگاتە سەرکەوتىن؟

• بە باشى راھىتنام پېتىرىدووه؟

• ئایا هەموو نەو زانىاريانه م لايە راستن؟

• ئایا من بە خىرايى نه م بپیارەم داوه؟

كەر و هلامدەكانت بق هەموو پرسیارەكان بەلىن يە، نەوا پېتىۋىستە هەرئىستا دەرى
بىكەيت، نەوجا نەم پرسیارانه لە خلت بکە:

• كەي نەمە نە‌نجام بدهم؟

• ئایا من بە تەواوى دۆسیەكانه‌وه ئامادەم؟

• كەشىكى تر هەيە جىنگەي بىگرىتتەوه؟

پاش ئەمە بودىستە و خلت ئامادەبکە بق دانى بپیارى دەركردن و پىتىڭەياندى
بە سەرکەوتتۇرى:

۸۹- گرداره‌ی ده‌رکردن:

((پیویسته توندوتیزیم تنهای بونه‌وهی به‌سوزیم))

ولیام شکسپیر

بُونی بِرپیوه بِری گشتی نوتیله‌کی
چچکلانه نقدی سهیر لیهات و گوتی: "چی
کرداره‌ی ده‌رکرده، بُز تو ببروات وه‌هایه که
یه‌ک خوله‌کیش له‌دهستی خوم ده‌دهم بُز
توردانه‌دهره‌وهی سیویکی خراب له‌نیو
سه‌به‌ته‌که‌م؟" ، گوتم: که‌واته هه‌میشه چی
ده‌که‌یت؟ گوتی: "که‌سه‌که با‌نگ ده‌که‌م بُز

نوسینگه‌که‌م و پیّی راده‌گه‌یه‌نم که ده‌رکراوی. به‌لئی من له‌کاتی ده‌رکردنی کارمه‌نددا به‌م
شیوه‌یه په‌فتاردہ‌که‌م و نه‌همم به‌لاوه په‌سند و باشه" ، ئوجا هه‌مدیس لیم پرسییه‌وه:
خولی دامه‌زناندی کارمه‌ند لای تو چه‌نده؟ گوتی: "به‌دیاریکراوی نازانم، به‌لام ئوهش
ده‌رام که ۵۵٪ ناوه‌ندی تیکرای نوتیله‌کارییه".

به‌پاستی سه‌یریبو نه‌یده‌زانی تیکرای خولی دامه‌زناند له نوتیله‌که‌ی خویدا چه‌نده
ده‌یزانی له‌نوتیله‌کان به‌گشتی چه‌نده! له‌پاستیدا ده‌یویست تیکرایه‌رزم که بشارت‌ته‌وه و
سه‌رزم‌نشتی ئوهانی تر بکات.

ده‌رکردن کاری به‌رپیوه بره بؤیه پیویسته فیئری چونتی نه‌نجامدانی بیت وه‌کو هار
کارینکی ترى کارگىپرى، بؤیه پېگەم پېتىدە که کرداره‌ی ده‌رکردنن بق پۇونىكەم‌وه کەلە
چوار قۇناغ پېڭدىت:

۱- چاوبیتکه وتن و نامه‌ی بهدواداچوون:

فرانسیس بیکون دلیت: " من هه مو مرؤثیک به قه رزای پیشه‌که‌ی ده زانم "، له هه نگاوی يه‌که‌مدا له نوسینگه‌که‌ی خوت چاوت به کارمه‌نده‌که‌ت بکه‌ویت و هه لسنه‌نگاندن ته‌واوی بدھری و بوجونی خوتی له باره‌ی په فتاره‌کانیه‌وه بخه‌ره بروو. دلنيابه له‌وهی به باشی له هه لسنه‌نگاندن که‌ت تیگه‌ی شتووه، ریگه‌ی پتیده بوجونی خوتی بق ده ربپیت، ئو جا نه خشیه‌کی کاری بق دابپیژه و پیئی پاگه‌یه‌نه که‌تق چیت له‌وهی ده‌ویت و هه ره‌شیه‌کی کاره گر خوتی نه گوریت ئه م کاره باش و پیشنیار بوزکراونه‌ی ئه نجام نه دات ئه‌وا داهاتووی له م کومپانیای تقدا باش ناییت. ئو جا ریگه‌ی پتیده باوه‌کو بروات‌وه سه‌ره کاره‌ی تو پیئی ده سپیری، له نزیکه‌وه چاودیری بکه به‌بئی ختبارگاواي کردن به‌ئه‌وه، هه ولبده و‌ها هه ستیکات که‌ت ده ته‌ویت یارمه‌تی بدھری و چاکی بکه‌یت.

۲- بوجونی ئاراسته بکه و کلبوونه‌وهی بهدواداچوونی بق ئه نجام بده:

گه ره فتاره‌کانی باش نه کرد، جاريکی تر به دوویدا به‌هنه‌رده‌وه و ئه مجاره‌یان کاتیکی دیاريکراوی بق دانی بئئه‌وهی په فتاره نه شياوه‌کانی بگوریت ئه‌گينا ده رده‌کریت.

۳- جاريکی تل بوجونی ئاراسته بکه و هه لی باشتربوونی پتیده:

گه ره کارمه‌نده‌که هر له سر بوجون و ره فتاره‌کانی به‌رده‌وام بوو نه‌وا جاريکی تر ناگادراری بکه‌رده‌وه. باشت رو و‌هایه ئه مجاره‌یان پیئنج شه‌مه‌بیت و پیئی بلی: بوهسته، تائیره و بس، دواتر پقذی يه‌ک شه‌مه‌یشی بوزیکه‌ره پشوو" چونکه هه‌ینی و شه‌مه خوتی پشووه و يه‌ک شه‌مه‌یش ئه مه سی پقذ ده‌کات، بئئه‌وهی به باشی بير له په فتاره نه شياوه‌کانی بکات‌وه.

کاتێک ئەم کاره ئەنجام دەدەی ئەوکات دەبینی پۇزى دوو شەممە کارمەندەکە خۆی پۇزى دووشەممە دیت و نامەی دەست لە کارکىشانەوەت پیشکەش دەکات، ھەندىكىيان پەشيمانى دەردەپىن و واز لە فتارە خراپە کانيان دەھىئىن و دەگەپىنەو سەر کاره کانيان، بەلام پاشى ماوهەيەك دەست دەکەنەوە بە نواندىنى ھەمان جۆرە كردار و پەفتار و بەھۆيەوە ناچارى خۆت دەريابنکەي.

٤- دواين پۇزى:

ئەم ئەو پۇزەيە كە چاوت بە کارمەندەکە دەكەۋىت و ھەوالى دەركىدىنى پېرپادەگەيەنيت، بۆئەوەي ئەم کاره يەش ئاسان ئەنجامبىدەي پىيوىستە بزانى كە ئامادەي و ھەموو شىتىكتە لە بارەي ئەم کارمەندە و دەركىدىنەو ئامادە كردووە، بەم شىتوھەي:

أ- دوسييەي ئەم کارمەندە بەكشتى بە چاپۇزشىن لەم کارىيە ھەلەيە.

ب- دواين شىكى پارە و ھەموو مافەكانى ترى لەشىتوھى زىادە موجەي و موجەي مەترسى ئەو ماوهەيەش كارى تىدا كردووە، بىڭومان ئەمەيش پشت بەستە بەسالە كانى كاركىدىنى و رامىيارىتى كۆمپانياكە و ھەموو مافىتكى ياسايىي کارمەندەكە.

كارمەندەكە بانگ بکەرە نوسىنگەكەي خۆت و بېپارى دەركىدىنى پى بلنى، لەگەل پاراستنى بەها مروقىبۇونى، بىڭومان دەزانى دەركىدن كارىتكى خوازداو و ئاسان نېيە، بۇيە زور لەگەلەيدا قىسىمەكە و باسى هيچى ترى لەگەلدا مەكەرەوە، لەم جۆرە دۆخانەدا ھەميشە من دەمگوت: "كىفن ئەم جۆرە پىشەيە و ابزانم دەردى تو ناخوات، كاتىك داوات لىنده كەين واز لەم کاره بىتى يارمەتىشت دەدەپىن بۇ دۆزىنەوەي كارىتكى باشتىر و گونجاوتر لەگەل تو، بۆئەوەي بتوانى لەجىيگەيەكى تر باشتى خزمەتبكەي و بەھەرە كانتيان بۇ دىياربىخەي" . ئۇجا ھەوالە خۆشەكانى پېپىدە و پېتى بلنى: "فەرمۇنەوەش موجەي پازدە بۇز لەگەل ھەموو تايىەتمەندىيەكانت لەو ماوهەيەدا و موجەي دووهەفتەي ترى كاركىدىنىشت بۇ خەرج دەكىنت، بەبىن كاركىدن) ئىنچا لە چاوانى بېوانە و پېتى بلنى:

هیوام سه‌رکه‌وتتبه" ، ئەوجا تاوه‌کو لای ده‌رگای نوسینگه‌کەت بىبە. بەلئى پىتىسته بەپىوه‌بەر بەم شىۋوھىيە كارمەندانى دەربكات .

پىگە يوکى تىرىش ھەيە كە بەر لەوهى دەرى بىكەي داوايلىيکەي كە خۆى داوايى دەست لە كاركىشانه‌وە بکات" بۆئەوهى تو دەرى نەكەيت. ئەم ھەل پىشىكەشىرىدىنى دەست لە كاركىشانه‌وەيە كايىھى ئەوهى پىددەدات نەختىك خۇراڭانەترەفتارىكەت و خۆى بە بەرپرسىyar بىزانىت و تۆيىش تاوانىار نەكەت .

دوايىن چاپىتىكەوتتى تايىھەتى: ئاماڭى پشت ئەم چاپىتىكەوتتى ئەوهى ھەموو ھەلىتكى گۈنچاولە كارمەندەكەت بىدەي، بۆنمۇنە: دەتوانىت چاوى بەسەرۆكى كۆمپانىيا ياخود خاوهنى كۆمپانىيا بىكەويىت و راي خۆى پى بلېت، بەپىتى ئەزمۇنى خۆم بقۇم دياركەوتتۇوه كە دوايىن چاپىتىكەتن سودى زۇرە و گۈنكەتىرىنیان :

- ۱- يارمەتى كارمەندەكە دەدات لەئىشەكەي دەرنەكىيەت گەر سىتەمى لېكراپۇو ياخود بوختان بۆ ئەم كارمەندە كرابۇو.
- ۲- يارمەتى بەرپرسانى كارگىنى دەدات خۇيان لە تىۋوھكلان لە كىشى ديارىكراوه كان بەدۇرېيگەن.

کرداره‌ی نهرگردن

↑

۴

دواین پندت

↑

۳

دروهم جار بۆچوونی ناراستمبه

↑

۲

بۆچوونتی ناراستمبه و هەمی پیبیده

↑

۱

چاوپیکەوتن و نامەی بەدواداچوون

۹۰-۵ خالی بشه له کاتی ده رکردنی هر کارمه‌ندیکدا:

((هرگیز له کاتی توره‌بیدا کس ده رمه‌که. کاتیک توره‌دهم بیست و چوار کاتژمیر چاوه‌پوان ده بم که چی هیشتاکه هست ده کم توره‌م، به لام لهم کاته‌دا جیبه‌جی کردنی برپاره‌کان باشتر و ئاسانتر و کاریگه‌رتر ده‌بن))

فرانک باکتا

ده خالی مه‌ترسیدار و بله که پیویسته له کاتی ده رکردنی هر کاستکدا له پیش چاوی بگیریت:

۱. به بی ئاماذه‌کردنی دوسيه و پاپورته‌کانی تایبه‌ت به و کارمه‌نده کرداره‌ی ده رکردن ئنجام مده.
۲. به بی قیلمه‌ندی کارگیپی ئم کرداره‌یه ئنجام مده.
۳. له رهه‌کاری تایبه‌تی خوت که س ده رمه‌که.
۴. ره‌خنه‌ی مه‌که.
۵. به هئی سوزه‌وه ده ری مه‌که.
۶. کاتی زور بتو ده رکردنی به فیروز مده.
۷. نقد قسه‌ی له‌گه‌لدا مه‌که.
۸. په‌له مه‌که.
۹. نقد چاوه‌پوان مه‌به "چون به تیپه‌پیونی کات ره‌نگه دیسانه‌وه هه‌گری بیته‌وه.
۱۰. پاش دهست له کارکیشانه‌وهی کارمه‌ندی نه‌رینی و خراب لای خوت پامه‌گره.

ئیستایش بیر له‌وه بکه‌ره‌وه:

گه ره پیوه‌به ر کارمه‌ندیکی به هئی نالیه‌اتوویبه‌وه ده کرد باشه کئی جیگه‌ی ده‌گریته‌وه

به‌پیوه‌به ر یان کارمه‌ندیکی لیهاتوو؟

۹۱- چون ده‌زانیت قیشك خراوه‌نه سهر تو؟

((گه نه تواني پاستي بدؤزىته و له هار كويىك بيت، كه واته پىت وەهایه له كوي ده بدؤزىته ووه))

سونگ

- ۱- کاتیک ده زانی و هست ده کهیت سه روند
کاره که ت زور په خنہت ده کات.

۲- کاتیک نامهی خراب ئه نجامدانی کاره کانت بتو
دیت. نامهی ناده ستحوشیانه.

۳- کاتیک سه رکاره که ت له نیشه گرنگه کاندا
په نات پی ناگریت.

۴- کاتیک له ئه نجامدانی فیدباق ده وه ستیت.

۵- کاتیک هیج که سیک باس له بقچوونی تو ناکات.

۶- کاتیک ده رووبه رت پله یان به رز ده کریته وه و تویش هیج.

۷- کاتیک کومپانیا که بپیاری که مکردن وهی موچه ده دات و تویش که مترین
وه رده گریت.

۸- کاتیک موچهی تو نقدر له وانی تر زیادتره. نه وانهی موچه یان نقدر نووتر له موچه
که مه کان ده رده گرین.

گه هست بهیج کام له و ناماژانه پیشوت ترکرد نه و بازنه تو بُ ده رکردن
دیاریکراوی، به دلوی کاریکی تردا بگه پی، باشت و هایه خوت دهست له کاریکتیشه و
پا خود به رله وهی دهرت بکه ن خوت چاکبکه و فریای خوت بکه وه.

تو ئىستا بە تەواوه‌تى ئاشنای دامەزراىندن و دەركىدىنىشى. بزانە خۇپاراستن باشترە لە چارەسەر. ھەربۆيە تۆيىش وريابە و بەزىرانە كارمەندانت دامەزرىئە و زانىاريان لەبارەوە كۆبکەرەوە، پىيۆيىتە مەتمانەت بە پەيەستت بىت. گەر بېپارى دەركىدىنى كارمەندىتكە دا ئەوا وەك مەرقۇيىكى باش ئەم كارە ئەنجام بده، وەك بىنيامىن فرانكلين جارىيکيان گوتى: " دادگەرى پاستىيەو جىيەجى دەكرىت" ، دامەزراىندن بىڭەرە ئامانجىت، ھەولى فيرىبوونى بىدە وەك چۈن براوەي خەلاتىكى زېرىپىنى وەرزىشى ئاشنای جۇرى وەرزىشەكە يەتى، كىتىپى زۇر بخويىنەرەوە، گۈزى لە قىدىقى زۇر بىگەرە و بېپىنە، ئامادەسى كۆپەكان بە، چەندە دەتowanى فيرىپە، لەمېۋوھ بەلەن بەخۇتبىدە و مەوهىستە .

لەكۆتاشدا گوتەبەكى فرانسيس دروبىت بۇ دەھىنەمەوە: "ھەموو كارىتكى مەزن سەرەتايىكى ھىيە، بەلام بەردەۋامبۇن تاۋەكىو كۆتايى سەركەوتىن و شىڭىمىنى دى پاستەقىنە بەرھەم دەھىنە".

بىيارىدە گەھموو شىيڭى تايىھت بە دامەزراىندن و دەركىدن فىرىپىت ...

کۆتاوشه گان

بپواونت بە خۆت نهینی سەرکەوتتنە..

((ھەرچیبیک مینشکی مرۆڤ بتوانیت وەری بگریت و بپوای پیبکات، دەتوانیت بیکات
بە راستی و بە دیبەینی))

کلیمنت میکن

بۇزىتىك برايان بە شاكىيائى خىزانى گوت: "نازانم چى بکەم، وەختە كارەكەم لەدەست دەدەم، كېيارەكانم لە خراپەوە بۆ خراپىت دەگۆرىن و قەرزىدەرەكانىشىم لەممو لايەكەوە داواي قەرزى خۆيانم لى دەكەنەوە. دەبىت من چى بکەم؟ باشە من بۆچى ئەم ھەمۆ نەگېتىم توش بۇوه؟" ، ئەنەكەيشى گوتى: "برايان گۈي بە سېبى مەدە، ئىستا بېق نەختىك بەھىسىزەوە و سەيرانى شوئىتىك بکە". برايان بەقسەي ئەنەكەى كرد، پۇيىشتە سەيران، گەيشتە دارستانىك و ماندوپۈون ناچارى كرد دابىنىشى. لەناكاو لەننۇ درەختە كانەوە پىاۋىتكى پىر دىياركەوت و لىتى نىزىك كەوتەوە و لىتى پىرسى: "ئەى كوبى كەنج بۆچى خەمبارى؟" ، برايان كىشەكەى خۆى بۆ پىاوه پىرەكە كىپايدەوە، پىاوه پىرەكەش پىتكەنى و بەدەنگى بەرزو نەرم پىنى گوت: "وابزانم دەتوانم يارمەتىت بدەم!" ، شىكىتىكى دابە برايان و داواي لېكىرد سالى داھاتو بگەپتەوە ھەمان جىنگە بۆئەوەي وامەكەى بۆ بگىزىتەوە.

برايان گەپايدەوە مالى و دواتر كاتىك بە جوانى سەيرى شىكەكەى كرد بۆى دىياركەوت كە شىكەكە ... ٥٠٠٠ دۆلارى پى دەبەخشىت! ئەم پىاوه يش يەكتىكە لەگەورە ترىن مiliاردىرەكانى جىهان كە ئەويش جون دېپوكفلر بۇو. برايان زور دىلشاد بۇو، بەزىنەكەى گوت: "قەرزى ھەمۆ قەرزىدەرەكان دەدەمەوە و سەرلەنۈ دەست پىندەكەمەوە" ، ئەوجا بۆ خولەكتىك بىرى كردەوە و گوتى: "نەخىر ئەم شىكە ھەلەدەگرم و ھەولەدەم

بەبى يارمەتى ئەوانى تر كارەكەم بۇ باشتىر هەنگاو پېپەتىم" ، بۇيە بانگى ھەموو خاوهن قەرزەكانى كرد و لەگەلەياندا رېتكەوت كە بە مانگانە پارەكانيان بۇ بگىزپەتىو.

برايان دەستى دايە كاركىردن، نقدى بەزىرانە كارى دەكىردى و خۆيشى ماندوو دەكىردى، بەماوهى كەمتر لە يەك سال سەركەوتتىكى مەزنى بەدەست ھىنا.

سال تىپەپى و كاتى ئەوه هات بگەپەتىو نىتو باخچەكە و شىكەكە بەپىز بۆكفلر بکىزپەتىو، كاتىك برايان گەيشتەوە جىنگەي مەبەست پىباوهكەي لەننۇ درەختە كاندا بىننېيەوە، كاتىك ويستى بەسەرهاتى خۆى بگىزپەتىو، لەو كاتەدا ئافرەتتىكى سېپى پۇشى بىنى كەبۇلای پىباوه پېرەكە دەھات، ئەوغا ئەم زە سېپى پۇشە بە برايانى گوت: " ھيوادارم بىزازى نەكربىيت، من نەخۇشەوانم لە خانەي بەسالىدا بۆيىشتowan، ئەم پىباوه زۇرىبەي جارەكان لەمالەكە ھەلدىت و بە ھەركەسىك پابگات پېنى دەلىت: " من جۇن د . بۆكلەر دەولەمەندم ".

ئىستايش دەمەۋىت لىت بېرسم: " چى وەھاي لە برايان كرد وەھا سەركەوتتو بىت؟ ئەم چەك يان شىكە قەلبە بۇو، يان باوهەر و مەتمانەي؟ "، برايان بەباشتىر لەجاران كارى كرد، زىرتىر و باشتىر كارى بۇ گەيشتن بە ئامانجەكەي دەكىردى. باوهەرە مەزنەكەي وەھاي لىنى كرد بە تەواوهتى ھەموو ھىزەكانى بقۇرىتىو و بە پېداگىرى و ئارامگىرىيەوە كاربىكەت، بەلى ئەوه مەتمانە و باوهەپى بۇو بەسەركەوتتن كە ئەم كەتوارىيە بۇ ئافراند، تو و ئەوانى تريش دەتوانن ھەمان كار ئەنجام بەدەنهو.

دەتوانى تويىش سەركەوتتو بىت نەوهك تەنها لە ئىش و كارتدا بەلكو لە ھەر چوار بەشەكەي ژيانىدا: تايىھەتى و پېشەبىي و دارايىي و تەندروستىش. ئەم كارەيش تەنها پېپەتى بە گىتنەبەرى ھەنگاونىكى پېپەتى كە ناوى كردارى لى دەنلىن. ئەو ستراتىزىيەتىانەي لەم پەرتوكەدا فيرى بۇوى بەكاريان بىنە، بەو مەرجەي چەندىن جار بىيان خويتىتەوە و بەباشى لېيان تىپگەي، بىيان كەرە خورۇت بۇ بەدېھىنانى سەركەتنى.

ده توانی فیری خووه کان بیت ده شتوانیت بیان گوپیت، بؤیه خوت پابینه و سه رکه وتن
بکره خوت، ئامانجە کانت دیاریبکە، کاتە کانت هلبسپورپنە، بپیارى باشتى دروستىكە،
سه رکرده يەکى ناوه زە به، دامەز زینە رېتكى زۇرباشى دەستتى کارى سەرکە و توبە،
ھەولېدە دەستت بە زۇرتىرين ئامانجە کانت بگات و چىز لەكارە کانت وەرىگرىت،
بەبەكارەتىانى ئەم كليلە کارا و مەزنانە.

وشە کانى جۆرج بېرنارد شۇ نۇر پاستن کاتىك دەلىت: "ھەۋالى بە دەستت مەننانى
نۇوه بىدە كە حەزىز لىيەتى، ئەگىنا وەھات لىيە سەرىدىت نۇوه خۇشېتى كە بە دەستتى
دەھېتىت"، بؤیه چاوه پوان مەكە تاوه كە شتە كان پۈودەدەن، خوت بیان ئافرىنە، گۈئ
بۆ كەسانى نەرىتى مەگرە، گەر و تيان نۇ ناتوانى شتىك بکەيت ئەوا بىزان قىسىكانى ئەوان
دۇرۇن لە پاستىيە و نۇوه يىشى دەيلەن گىرنگ نىيە.

گىرنگى بە خۇتبىدە، لە بىرى مەكە پېبىكە نىت، ھېرۇدۇت جارىك گوتى: "گەر پىباو
نაچارىيۇ ھەمېشە سورېت لە سەر شەتكان و چىز وەرنە گىرىت و نەھاسېتە و ئەوا توشى
شىتى دەبىت، لە زۇر پوانگە شەوە ناھاوسەنگ دەبىت".

ئىستاكە شارە زايى بىست و پىنج سال لەكارى پېشەيى و فېركارى و گەرانى خۇمت بۇ
بەردەست، بؤیه بە باشتىرين شىتىو بەكارى بىتتە و سەرکە و تىن پى بەردەستىخە.

سوپاست دەكەم لە بەرامبەر ئەوهى پېگەت پېداوم بە بىست و پىنج سالى ئەزمۇن
بە شدارت پېبىكەم، ھىوادارم سەرکە و توبىت و خۇشېختى و تەندروستى باشتىت بە بەش
بىت. بە ختىكى باش و خوا ئاگايلىت بىت.

دە راسپارده بۆسەرگەوتن و بەختەوەری

- (۱) بیوابکە کاتیک ئەوانى تر بەگومانن.
- (۲) کاربکە کاتیک ئەوانى تر خەون دەبىنن.
- (۳) کوئیگرە کاتیک ئەوانى تر قىسىدەكەن.
- (۴) بەشان و بالىاندا ھەلبىدە کاتیک ئەوانى تر پەخنە دەگىن.
- (۵) پېتىكەنە کاتیک ئەوانى تر دەنالىنن و گازىنەدەكەن.
- (۶) دروستىكە کاتیک ئەوانى تر دەرۇوخىنن.
- (۷) لەبىرەکە کاتیک ئەوانى تر پېتىاگىرى دەكەن.
- (۸) لېبوردەبە کاتیک ئەوانى تر تۆمەتبار بەخشنەوە.
- (۹) خۆشەویستى دەرېپە کاتیک ئەوانى تر رقىان دەبىتەوە.
- (۱۰) لەبىرى نەكەيت كە پېۋىست بە گىانىكى گالىتە جاپانو كەمۇلەكە بەكى گەورەي ئارامگىرىيىشە.

- ۱) بپوابکه کاتیک نهوانی تر بە گومانن.
- ۲) کاربکه کاتیک نهوانی تر خهون ده بینن.
- ۳) گوییگرکه کاتیک نهوانی تر قسده ده کنن.
- ۴) به شان و بالیاندا هلبده کاتیک نهوانی تر پهخنه ده گرن.
- ۵) پیتبکه نه کاتیک نهوانی تر ده نالینن و گازنده ده کنن.
- ۶) دروستبکه کاتیک نهوانی تر ده پرووختنن.
- ۷) له بیربکه کاتیک نهوانی تر پیداگیری ده کنن.
- ۸) لیبوردبه کاتیک نهوانی تر تومه تبار بە خشننده.
- ۹) خوشە ویستی ده ریبره کاتیک نهوانی تر پقیان ده بیتته وه.
- ۱۰) له بیری نه کهیت که پیویستت به کیانیکی کالته جارانه و کمۆله که بکی گورهی ئارامگرییشه.

لەبلا و کراوەكانى خانەي چاب و پەخشى رېئىما

نرخ (۸۰۰) دينار